T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KRİPTO PARA BİRİMLERİ VE SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Derya MUTLUOĞLU

Ankara 2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KRİPTO PARA BİRİMLERİ VE SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Derya MUTLUOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Ankara 2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

Derya MUTLUOĞLU

KRİPTO PARA BİRİMLERİ VE SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Prof. Dr. Muharrem ÖZEN	.....
Doç. Dr. F. Gökçen TANER	.....
Doç. Dr. Önder TOZMAN	.....

Tez Sınavı Tarihi : 31.08.2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (16/09/2020)

Derya MUTLUOĞLU

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **i**
KISALTMALAR ..... **vi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
PARA, KRİPTO PARA BİRİMLERİ VE BLOKZİNCİR SİSTEMİ

I. PARANIN İKTİSADİ VE HUKUKİ TEORİSİ 6
A. Paranın İktisadi Teorisi 6
B. Paranın Hukuki Teorisi 7
1. Klasik Teoriler: Devlet Teorisi ve Sosyal Teori 7
2. Modern Teori: Paranın Kurumsal Teorisi 10
3. Türk Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme 12
II. PARANIN ÖDEME ARACI OLARAK GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ 15
A. Genel Olarak 15
B. Nakit Ödeme Araçları 16
C. Nakit Dışı Ödeme Araçları 16
III. DİJİTAL PARA DÜNYASI VE KRİPTO PARA BİRİMLERİ 19
A. Genel Olarak 19
B. Dijital Para Birimleri Dünyası 20
C. Blokzincir (Blockchain) Teknolojisi 24
D. Kripto Para Birimleri 28
1. Genel Olarak 28
2. Bitcoin 32
3. Ethereum 35
4. Ripple 37
IV. KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN KISA DEĞERLENDİRME 38

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR, AKLAMANIN AŞAMALARI, TEKNİKLERİ, KRİPTO PARA BİRİMLERİ İLE AKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİ, AKLAMANIN ETKİLERİ VE AKLAMA İLE MÜCADELE

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERİ, KARA PARA VE SUÇ GELİRİ KAVRAMLARININ TANIMI 44
II. AKLAMANIN AŞAMALARI 47
A. Genel Olarak 47
B. Yerleştirme Aşaması (Placement Stage) 47
C. Ayırma Aşaması (Layering Stage) 49
D. Bütünleştirme Aşaması (Integration Stage) 50
III. AKLAMA TEKNİKLERİ 50
A. Genel Olarak 50
B. Finans Kuruluşlarının Kullanıldığı Aklama Teknikleri 51
C. Finans Kuruluşlarının Kullanılmadığı Aklama Teknikleri 52
IV. KİRİPTO PARA BİRİMLERİNİN AKLAMA İLE İLİŞKİSİ 55
A. Genel Olarak 55
B. Kripto Para Birimlerinin İlişkili Olduğu Ceza Davaları ve İdari Ceza Uygulamaları 61
1. Ceza Davaları 61
a. Silk Road 61
b. AlphaBay 63
c. E-Gold 64
d. Liberty Reserve 65
2. İdari Ceza Uygulamaları 66
C. Kripto Para Birimlerinin Kullanıldığı Aklama Teknikleri 68
1. Genel Olarak 68
2. Anonimliği Arttırıcı Servisler (Mixers, Tumblers, and Foggers) 70
3. Online Kumar ve Bahis Servisleri 72
4. Dijital Varlık (Token) Satışları (Initial Coin Offering - ICO) 73
5. Dönüşüm Servisleri (Conversion Services) 75
V. AKLAMANIN ETKİLERİ 77
A. Aklamanın Kayıt Dışı Ekonomi ile İlişkisi 77
B. Aklamanın Ekonomiye Etkileri 78

1. Genel Olarak 78
2. Kara Paranın Ekonominin Lehine Olduğu Görüş 79
3. Kara Paranın Ekonominin Aleyhine Olduğu Görüş 81
VI. AKLAMA İLE MÜCADELE SİSTEMİ 85
A. Aklamaya Karşı Mücadelenin Gerekliliği ve Uluslararası Mücadelede İşbirliğinin Önemi 85
B. Aklama ile Mücadele Amaçlı Kurulan Uluslararası Organizasyonlar 87
1. FATF: Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force) 87
a. Mali Eylem Görev Gücü Düzenlemeleri (Financial Action Task Force–FATF) 91
2. FATF Benzeri Kuruluşlar 94
3. Küresel Kuruluşlar 95
a. Egmont Grubu (Egmont Group of Financial Intelligence) 95
b. Wolfsberg Grubu (The Wolfsberg Group) 96
c. Basel Komitesi (Basel Committe on Banking Supervision) 97
d. Interpol (International Criminal Police Organization-Uluslararası Kriminal Polis Örgütü) 98
e. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası (International Monetary Fund –World Bank) 99
C. Aklama ile Mücadele Amaçlı Uluslararası Düzenlemeler 100
1. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri 100
a. Viyana Sözleşmesi 100
b. Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi 101
c. Parlemo Sözleşmesi 102
d. Diğer Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri 103
2. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri 104
a. R (80) 10 sayılı Tavsiye Kararı 104
b. Strasburg Sözleşmesi 105
c. Varşova Sözleşmesi 106
3. Avrupa Birliği Düzenlemeleri 108
a. 91/308/EEC Sayılı Direktif 108
b. 2001/97EEC Sayılı Direktif 108
c. 2005/60/EEC Sayılı Direktif 109
d. 2015/849/EEC Sayılı Direktif (4.AMLD) 109

e. 2018/843 EEC Sayılı Direktif (5.AMLD) 110
VII. AKLAMA İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ 112
A. Genel Olarak 112
B. Önleyici Tedbir Yükümlüleri 113
C. Önleyici Tedbirler 117
1. Müşterinin Tanınması 117
2. Şüpheli İşlem Bildirimi 123
3. Uyum Görevlisi Atanması ve Uyum Programı Oluşturulması 126
4. Bilgi-Belge Verme Yükümlülüğü ve Muhafaza ve İbraz 128
5. Devamlı Bilgi Verme (Nakit İşlem Bildirimi) 129
6. Yükümlülük Denetimi 130
a. Mali İstihbarat Birimleri (MİB) 130
b. Türkiye'de Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı 132

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

I. GENEL OLARAK 135
II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN EKONOMİK SUÇ OLARAK İNCELENMESİ 138
III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU 141
A. Hukuki Konu 141
B. Maddi Konu 145
C. Fail 148
D. Mağdur 151
E. Öncül Suç 152
1. Genel Olarak 152
2. Öncül Suçun Aklama Suçuna Etkisi 155
F. Suçun Unsurları 161
1. Fiil 161
2. Hukuka Aykırılık 166
3. Kusurluluk 167
G. Suçun Ortaya Çıkış Biçimleri 174

1. Cezayı Ağırlaştıran Nedenler 174
a. Suçun Kamu Görevlisi Tarafından veya Belli Bir Meslek Sahibi Kişi Tarafından Bu Mesleğin İcrası Sırasında İşlenmesi 174
b. Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi 175
c. Cezasızlık Hali 176
2. Teşebbüs 177
3. İştirak 180
4. İçtima 183
H. Suçun Muhakemesi 188
1. Soruşturma 188
2. Görev Yetki ve Zamanaşımı 192
I. Yaptırım 195
1. Suçun Cezası 195
a. Hapis Cezası 195
b. Adli Para Cezası 197
2. Güvenlik Tedbirleri 198
a. Genel Olarak 198
b. Müsadere 198
c. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri 202
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 205
KAYNAKÇA 209
ÖZET 231
ABSTRACT 232

KISALTMALAR

AB	**:**	Avrupa Birliği
ABD	**:**	Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	**:**	Aktaran
AML	**:**	Anti-money laundering
AML/CFT	**:**	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism
AML/KYC	**:**	Anti-Money Laundering/Know Your Customer
AMLD	**:**	Anti Money Laundering Directive
ATM	**:**	Automatic Teller Machine
AÜHFD	**:**	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	**:**	Baskı/Bası
BIS	**:**	Bank for International Settlements
bkz.	**:**	bakınız
BM	**:**	Birleşmiş Milletler
BRICS	**:**	Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti
BTC	**:**	Bitcoin
C.	**:**	Cilt
CMK	**:**	Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	**:**	Esas
ECB	**:**	European Central Bank
ECC	**:**	The European Economic Community
Ed.	**:**	Edition
EFT	**:**	Elektronik Fon Transferi
ETHER	**:**	Ethereum
EUROPOL	**:**	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation

FATF	:	Financial Action Task Force
FBI	**:**	Federal Bureau of Investigation
FİNCEN	**:**	United States Financial Crimes Enforcement Network
FinTech	**:**	Financial technology
FinTek	**:**	Finansal teknoloji
ICO	**:**	Initial coin offering
IMF	**:**	International Monetary Fund
K.	**:**	Karar
KYC	**:**	Know Your Customer
KYC/AML	**:**	Know Your Customer/Anti-Money Laundering/
m./md.	**:**	madde
MASAK	**:**	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MİB	**:**	Mali İstihbarat Birimleri
MONEYVAL:		The Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti–Money Laundering Measures
No	**:**	Numara / Number
OECD	**:**	Organisation for Economic Co-operation and Development
p.	**:**	page
PMLs	**:**	Professional Money Launderers
RG	**:**	Resmi Gazete
S.	**:**	Sayı
s.	**:**	sayfa
SPK	**:**	Sermaye Piyasası Kurulu
SWİFT	**:**	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
T.	**:**	Tarih
TBMM	**:**	Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C.	**:**	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	**:**	Türk Ceza Kanunu
TCMB	**:**	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TL	**:**	Türk Lirası
UK	**:**	United Kingdom
UNODC	**:**	United Nations Office on Drugs and Crime
VASP	**:**	Virtual Asset Service Provider
Vb.	**:**	Ve Benzeri
Vol	**:**	Volume
Y	**:**	Yıl
Yay.	**:**	Yayıncılık/Yayınevi
yy	**:**	yüzyıl
XRP	**:**	Ripple
4MLD	**:**	The Fourth Anti-Money Laundering Directive
5MLD	**:**	The Fifth Anti-Money Laundering Directive

GİRİŞ

Bu çalışmada esas olarak; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın ikinci kitabının 282. maddedesinde düzenlenen *"Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama*" suçunun kripto para birimleri kullanılarak işlenip işlenmeyeceği sorusundan yola çıkılmıştır. Bu sorunun çıkış noktasının ise; yeni teknolojilerin gelişmesi ve bunların finans sektöründe yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmasının, *"ekonomik suç"* niteliğindeki suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile etkileşiminin derecesini anlamak ve ceza hukuku bakımından bu etkileşimin bir maliyetinin olup olmadığının ortaya konulması çabası olduğu söylenebilir.

Son yıllarda ismi daha sık anılmaya başlanan "*finansal teknolojiler"* Avrupa Parlamentosu tarafından, *"tüm finansal sektörü, bankacılıktan sigortacılığa; emeklilik fonları, yatırım danışmanlık, ödeme hizmetleri ve pazar altyapısı dahil olmak üzere bütün bileşenlerini içerecek şekilde etkileyen ve yeni teknolojiler aracılığıyla mümkün kılınan ve sağlanan finans"* olarak tanımlanmış ve *"yeni teknolojiler*"in finans sektörüne getirdiği her türlü değişikliği kapsayan çatı bir kavram olarak kullanılması benimsenmiştir.[1] Bu yeni teknolojiler, yapay zeka, bulut bilişim, dağıtık defter teknolojisi (DLT) olarak sayılmış ve bu teknolojilerin; mobil ödemeler, açık bankacılık, kitle fonlaması, sanal para birimleri ve robo-danışmalık gibi alanlar yarattığına değinilmiştir.[2]

Sanal para birimleri, finansal teknolojiler alanında büyük bir yankı uyandıran dağıtık defter teknolojisi temelinde tasarlanmış olup; kripto para birimleri de sanal para birimi ailesinin içinde yer almaktadır. Kripto para birimlerinden Bitcoin ilk çıkışı

---

[1] European Parliament, Committee on Economic and Monetary Affairs, **Report on FinTech: the influence of technology on the future of the financial sector (2016/2243(INI)),** 28.04.2017, s. 4.

[2] European Parliament, Report on FinTech, s. 16.

itibarıyla merkezi bir otoritenin olmadığı sistemde faaliyet göstermek üzere tasarlanmış olup; bu tasarımın günümüzde geçerliliğini koruduğunu söylemek zordur. Merkezi bir otoritenin olmaması üzerine inşa edilen bir yapının ceza hukuku bakımından bazı sonuçlarının olması kaçınılmaz olacaktır.

Denetleyici düzenleyici bir otoritenin varlığının olmaması ceza hukuku hükümlerinin ve ceza muhakemesi araçların kullanılmasını imkansız kılabilecektir. Özellikle aklama suçunun ağırlıklı olarak finansal sistemler kullanılarak işlenmesi ve finansal sistemde yer alan kuruluşların aklama ile mücadelede belli başlı bazı bildirim yükümlülüklerinin bulunması ancak kripto para birimlerinde merkezi bir otoritenin bulunmaması gibi hususlar kripto para birimlerine ilişkin bazı riskleri de gündeme getirmektedir.

Bu risklere bağlı olarak kripto para birimlerini ve dağıtık defter teknolojisini tamamen yasaklamak teknoloji ve inovasyonun önüne set çekmek olarak nitelendirilebilecektir. Nitekim Cezayir, Bolivya, Fas, Nepal, Pakistan ve Vietnam gibi bazı ülkelerin kripto para birimleriyle yapılan tüm işlemleri mutlak surette yasakladığı belirtilmiştir. Bunun yanında bazı ülkelerce doğrudan yasaklama öngörülmese bile; finansal kurumların kripto para birimleriyle işlem yapmalarını kısıtlayan bazı düzenlemer yaptığı ve kısmi yasaklamaya yoluna gittikleri belirtilmiştir. Bunlara örnek olarak ise; Bangladeş, İran, Tayland, Litvanya, Çin ve Kolombiya gösterilebilir.[3]

Bazı ülkelerin ise bu para birimlerini yasaklamayıp riskli olduklarını belirtmekle yetindiği ve bu şekilde kamuoyunu bilgilendirdiği, Avustralya, Kanada, Man Adası gibi bazılarının bir adım daha ileri giderek; bu varlıkların sunduğu fırsatlar yanında kara paranın aklanması veyaz terörizmin finasmanı gibi yasa dışı faaliyetlerde

[3] The Law Library of Congress, **Regulation of Cryptocurrency Around the World**, Global Legal Research Center, June 2018, s. 1, 2., https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/cryptocurrency-world-survey.pdf (Son Erişim Tarihi: 01.05.2019).

kullanılabileceğinden yola çıkarak aklama ve terörizmin finansmanı kapsamında alınan tedbirleri bu para birimlerine uygulanacak şekilde genişlettiği görülmektedir.[4]

Bunun yanında bazı ülkeler, bu para birimlerini bir tehdit olarak algılamak yerine, ülkelerinin teknoloji şirketleri için yatırım merkezi haline gelebilecekleri ihtimaline dayanarak bu para birimlerine karşı daha dostça bir yaklaşım içerisindedir. (Örnek: İspanya, Belarus, Cayman Adaları ve Lüksemburg). Bazı devletler ise; kendi kripto para birimlerini oluşturmak ve bu teknolojiyi ülkelerine uyarlamak için çalışmalar yürütmektedir. (Örnek: Marshall Adaları, Venezuela).[5]

Belirtmek gerekir ki; ülkelerin bu yaklaşımları sabit nitelikli olarak kabul edilmemeli, alanın yeni gelişmelere çok açık olması ve yeni şekillenmeye başlamasıyla dinamik olduğunu vurgulamak gerekir. Burada dikkat çekilmek istenen husus; ülkelerin yaklaşımlarının birbirinden farklı olduğu ve ülkelerin temkinli yaklaşımlarının sebeplerinden birinin, bu para birimlerinin kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı başta olmak üzere yasa dışı faaliyetlerde kullanılmasına yönelik riskler içermesidir.

Ülkemizde ise bu alana ilişkin yapılan açıklamalardan ve düzenlemelerden aşağıda ayrıntılı bahsedilecek olup; burada yalnızca kripto para birimlerine ilişkin genel yaklaşıma yer verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019-2023); blokzincir tabanlı dijital merkez bankası parasının uygulamaya konulacağı, güvenli bir finansal teknoloji (fintek) ekosistemi oluşumunun destekleneceği belirtilmiştir.[6]

---

[4] Regulation of Cryptocurrency Around the World, s. 1.

[5] Regulation of Cryptocurrency Around the World, s. 2.

[6] 23 Temmuz 2019 tarih ve 30840 (Mükerrer) sayılı Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazetesi (T.C-R.G), Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kararı, **On Birinci Kalkınma Planının (2019-2023) Onaylandığına İlişkin Karar**, s. 44.

Anılan Kalkınma Planı incelediğinde kripto paralar ve blokzincir teknolojisindeki gelişmelerin gerek yürütme gerek yasama organı tarafından dikkate alındığı ve desteklendiği görülmektedir.

Yukarıda anılan genel çerçeveden hareketle bu çalışmada öncelikle ilk bölümde kripto para birimlerinin genel çerçevesini çizebilmek amacıyla, *"para"*nın iktisadi ve hukuki fonksiyonlarından bahsedilmiş, ardından kripto para birimlerinin temelindeki blokzincir teknolojisinin çalışma prensiplerine değinilmiş ardından kripto para birimlerinin niteliği hakkında bazı bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise; aklama faaliyetine ilişkin temel kavramlardan bahsedilerek teorik çerçeve oluşturulmuş; aklama faaliyetini daha iyi anlayabilmek için aklamanın aşamalarına ve tekniklerine yer verilmiş; bu bilgiler ışığında kripto para birimleriyle aklama faaliyetinin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği hususu üzerinde durulmuştur. Ardından; aklamayla mücadele eden uluslararası kuruluşlara, düzenlemelere ve ulusal mücadeleye ilişkin önemli meselelere değinilmiştir. Aynı zamanda bu kuruluşların güncel açıklamalarına ve düzenlemelerine yer verilerek; kripto para birimlerinin aklama faaliyetlerinde kullanılmasının önüne geçilmesine yönelik gelişmelerin ve alınan önlemlerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Son olarak üçüncü bölümde; TCK'da yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ceza hukuku çerçevesinde unsurlarıyla beraber incelenmiş, öğretide tartışmalı hususlara yer verilmiş ve bazı unsurların kripto para birimleri gündeme geldiğinde nasıl ele alınabileceğine ilişkin örnekleme yoluyla açıklamalara yer verilmiştir.

Özet olarak bu çalışma ile; toplumda korunan değerleri koruma altına alan ve bu değerlerin ihlâlini suç olarak tanımlayan; değerlerin ihlali karşılığında uygulanacak olan yaptırımları düzenleyen; devletin sosyal düzeni sağlama görevini yerine getirmesinde önemli bir role sahip olan ceza hukukunun, yeni teknolojiler karşısındaki duyarlılığı ele

alınmakta ve kripto para birimlerine ilişkin gelişmelerin ceza hukuku perspektifinden suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu özelinde değerlendirilmesi ile hem aklama suçunun hem yeni kripto para birimlerinin "*ceza hukuku"* meselesi olarak incelenmesi amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PARA, KRİPTO PARA BİRİMLERİ VE BLOKZİNCİR SİSTEMİ

I. PARANIN İKTİSADİ VE HUKUKİ TEORİSİ

A. Paranın İktisadi Teorisi

Para, tarih boyunca farklı şekillerde kullanılmış bir ödeme aracı olmakla beraber, değişken yapısı nedeniyle genel kabul görmüş belli bir tanıma sahip olmamıştır. Günümüzde en yalın biçimiyle para; *"mal ve hizmet satın alımlarında ya da borç ödemelerinde herkesçe kabul edilen nesne"*[7] olarak tanımlansa da; kapsamlı tarifi için çeşitli perspektiflerden değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Örneğin; iktisadi teoride *"para"* terim olarak daha çok fonksiyonları üzerinden tarif edilmiştir. Buna göre paranın topluma sağladığı faydaya göre belli başlı üç fonksiyonu olduğu kabul edilmektedir[8]:

a) "*Mübadele aracı*" olması; paranın geleneksel kullanımının görünüm şekli olup, alınan bir ürün veya hizmete karşılık olarak alıcının satıcıya verdiği değerdir.

b) "*Ölçü veya hesap birimi*" olması; paranın, piyasada yer alan mal veya hizmet gibi belirli bir değeri haiz işlemlerin, ürünlerin piyasa değerlerini ortak sayısal bir değer şeklinde hesaplayabilmesidir.

c) "*Değer saklama aracı"* olma niteliği ise; paranın alıcısına karşı ilk andan harcanmasına kadar geçen süreçte değerinin sabit seyretmesi halinde (enflasyon haricinde), satın alma gücünü muhafaza etmesi anlamına gelir.

---

[7] İlker Parasız, **İktisadın ABC'si**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2014, s. 171.

[8] Charles Proctor, **Mann on The Legal Aspect of Money**, Oxford University Press, 2005, 6th Ed., s. 10.

Paranın, bu üç fonksiyonunun yanı sıra ekonomiye yön vermede de önemli role sahip olduğu; tedavüldeki ödeme araçları toplamının azaltılıp çoğaltılarak veya belirli yönlere kanalize edilerek ekonomi üzerinde güçlü bir etki yaratılabileceği belirtilmiştir. Bu sebeple; paranın "*strateji aracı*" olma fonksiyonunun da dördündü bir fonksiyon olarak eklenmesi gerektiği öğretide ifade edilmiştir.[9]

B. Paranın Hukuki Teorisi

1. Klasik Teoriler: Devlet Teorisi ve Sosyal Teori

Ekonomistler tarafından yapılan tariflerin paranın hukuki fonksiyonunu açıklamakta yetersiz kaldığı ve hukuki açıdan paranın *"mübadele aracı"* olmasından çok *"ödeme aracı"* olarak önemli olduğu belirtilmiştir.[10] Gerçekten de hukuk kuramı *"para*"yı, iktisat biliminden farklı olarak *"devlet teorisi*" ve "*toplumsal teori"* olarak kabul görmüş iki teoriyle açıklamıştır. Teorilerden ilki olan "*devlet teorisi*"ne göre para; Frederick Alexander Mann tarafından, *"devletin egemenlik gücünün bir görünümü olarak hukuk içerisinde kurallar yaratmak suretiyle, geçerli olduğu ülkede mübadele aracı ve hesap birimi olarak kullanılmak üzere yaratılan bir emtia"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımla, devletin egemenlik gücüne ağırlık verildiği ve emtia nitelemesiyle fiziki olarak basılan banknot ve madeni paraların kast edildiği ifade edilmiştir. Devlet teorisi zamanla İngiliz hukukunun bir parçası olarak görülmüş ve bazı mahkeme kararlarında da para basma imtiyazının sadece Kraliçe'ye ait olduğu kabul edilmiştir. Hatta öyle ki; Birleşik Krallık Merkez Bankası'nın (Bank of England) kurulmasının (1694) hemen ardından bu görüşe ağırlık verilmiş ve dönemin Hazine

[9] Erhan Bener, **Türkiye'de Para ve Kambiyo Denetimi**, Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1967, s. 8.

[10] Mehmet Sıddık Yurtçiçek, **Hukuki Açıdan Elektronik Para**, Seçkin Yay., Ankara, B. 1, 2013, s. 10.

Müsteşarı William Lowndes para basımını; özellikle savaş dönemlerinde egemen ile vatandaşı birbirine bağlayan *"kraliyet yetkisi (a right of regality)*" olarak nitelendirmiş; paranın temel olarak "*ulus inşası (nation-building)"* anlamına geldiğini ifade etmiştir.[11]

Diğer taraftan *"toplumsal teori",* paranın devletten ziyade toplumsal mutabakat ile değer kazandığını belirtmiştir.[12] Bu teoriye göre; toplum genelinde mübadele aracı olarak kabul gören herhangi bir ödeme aracının, hukuki dayanaktan yoksun olsa bile para olarak kabul edilmesi gerekir.[13] Esasında teorinin kökenleri Birleşik Krallık Merkez Bankası'nın kurulmasından sonraki döneme (Great Recoinage of 1696) kadar uzanmaktadır. Bu dönemde John Locke "*Further Considerations Concerning Raising the Value of Money"* isimli makalesinde; gümüşün para olarak kabul edilmesinin sebebinin; toplum genelindeki ortak rıza olduğuna işaret etmiş ve para basımının Kral veya egemenin yetkisi kapsamında olmadığını, insanlığın ürünü olduğunu ve esas olarak insan emeğini temsil ettiğini ifade etmiştir.[14]

Bu yaklaşımın, paranın iktisadi yönü ile uyumlu olsa bile hukuki perspektiften bakıldığında "*belirlilik"* ve "*açıklık"* ilkelerinden yoksun olduğu belirtilmiştir. Sosyal teori, paranın kökenine ilişkin bir belirleme yaparken; devlet teorisinin günümüz parasal sisteminde daha baskın olduğu ve para ve kur politikaları sisteminin buna göre dizayn

---

[11] Christine Desan, **Making Money: Coin, Currency and the Coming of Capitalism,** Oxford University Press, 2014, 1st Ed., s. 350.

[12] Bu teori, ekonomik gerçeklik ile paranın hukuki konumu arasındaki boşluğu doldurmak amacıyla 19.yy'da von Savigny (1779-1861) tarafından hukuk literatürüne kazandırılmış ve Arthur Nussbaum (1877-1964) tarafından 20.yy'da geliştirilmiştir. Claus D. Zimmermann, ***"Monetary Policy in the Digital Age",*** Regulating Blockchain Techno-Social and Legal Challenges, (Edited by, Phılıpp Hacker - Ioannis Lianos - Georgios Dimitropoulos - Stefan Eich), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 99 - 112. s. 101.

[13] Proctor, s. 15 - 23.

[14] Desan, s. 351.

edildiği görülmektedir.[15] Hukukçular tarafından da, anayasaların bu bakımdan "*temel norm" (Grundnorm)* teşkil ettiği; devletlerin ve merkez bankalarının parasal

[15] Devlet teorisinin günümüz itibarıyla sınırlarının zorlandığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Nitekim, 2 milyardan fazla kullanıcısıyla bir sosyal medya şirketi olan Facebook, Inc 2020 yılında blokzincir tabanlı *"Libra"* isimli özel kripto parasını ihraç edeceğini açıklamış ve buna ilişkin "İzahname" yayımlamıştır. Aşağıda ayrıntılı açıklanacağı üzere kripto paralar çıkış noktası itibarıyla merkezi olmaması ve dağıtık yapıda olmalarıyla ortaya çıkmışken; Facebook tarafından kripto para ihraç edileceği açıklaması çeşitli ülkelerin hükümet yetkililerince tepkiyle karşılanmıştır. En sert tepki ABD Başkanı tarafından dile getirilmiş; Başkan *"Facebook'un banka olmayı arzu etmesi dahilinde diğer bankalar gibi ilgili düzenlemelere tabi olacağını"* açıklamıştır. Çin'in yetkili otoriteleri tarafından da *"Libra'nın merkez bankalarının denetimi altında olması gerektiği*" ifade edilmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya ve Fransa tarafından yapılan açıklamalarda ise; *"para basımının devletlerin egemenlik gücünün bir yansıması olduğu ve özel şirketlere geçemeyeceği, demokratik denetimden uzak özel şirketlerin kendi özel parasını ihraç etmesinin kabul edilemez olduğu ayrıca bölgenin yasal para biriminin Avro olduğu"* belirtilmiştir. Rusya yetkilileri de benzer şekilde; *"devletin ulusal para biriminin ruble olduğunu, tüm işlemlerin ruble ile gerçekleştirilmesinin yasal zorunluluk olduğunu, kripto paraların ülkede asla yasal para statüsünde olamayacağını"* bildirmiştir. Görüldüğü üzere devletler, Libra'yı egemenliklerine ilişkin potansiyel bir tehlike olarak görmektedir. Bu açıklamalar bir taraftan da paranın devlet teorisinin günümüzde geçerliliğini koruduğunu teyit eder niteliktedir. Diğer taraftan Birleşik Krallık Merkez Bankası Başkanı tarafından yapılan açıklamada Libra'nın sınırötesi işlemlerde maliyetleri düşürebileceği gerekçesiyle sistem için önemli olabileceği belirtilmiştir. Arif Güller, "***Libra: The New World Currency***?", Journal of International Social Research, 2019. (https://www.researchgate.net/publication/335404829_LIBRA_THE_NEW_WORLD_CURRENCY, Son Erişim Tarihi: 14.01.2020)

Öte yandan; Avrupa Merkez Bankası Yürütme Kurulu üyesi Yves Mersch; 2 Kasım 2019 tarihli bir konuşmasında; paranın devlet teorisine atıf yaparak para basımının merkezi bir otorite tarafından egemenlik gücüne dayanması gerektiğini; Libra'nın karakteristik yapısı nedeniyle hukuki tasnifindeki güçlüklere değinerek bu alanda düzenleyici bir elin kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Libra'nın Avro'nun bölgede tek para birimi olma özelliğini baltalayabileceği ve finansal istikrara zarar verebileceğini, sınır ötesi işlemlerde de maliyetlerin azaltılması için anlık ödeme sistemleri gibi çalışmaların yürütüldüğünü belirtmiştir. "**Money and private currencies: reflections on Libra",** (https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp190902~aedded9219.en.html, Son Erişim Tarihi: 14.01.2020).

otoritelerinin anayasa ile güvence altına alınarak devlet teorisinin kabul gördüğünün teyit edildiği belirtilmiştir.[16]

2. Modern Teori: Paranın Kurumsal Teorisi

Belirtmek gerekir ki; söz konusu teoriler ağırlıklı olarak devletler tarafından ulusal paranın karşılığının altın olarak belirlendiği dönemde şekillenmiştir. Altın standardı sistemine 1821 yılında İngiltere'de geçilmiş olup bu sistemde; ülkelerin ihraç ettiği kâğıt paralar, belirlenmiş bir ağırlıkta saf altına denk gelmekteydi. Sterlin uzun süre altın karşılığı olan tek para birimi olmuş ancak; 1944 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde bir bölge olan Bretton Woods'da yapılan toplantı sonrası ABD Doları altına bağlı olarak tutulmaya devam eden tek para birimi haline gelerek, Sterlin'in yerini almış ve dünya parası olma yolunda ilerlemiştir. Diğer ülkelerin para birimleri de Dolar karşısında belirledikleri kur üzerinden "*dolaylı konvertibilite"*ye sahip hale gelmiştir.[17]

1973 yılında Bretton Woods sistemi çökmüş, doların altın karşılığı kalkarak belli başlı güçlü ülkelerin para birimlerinin değeri birbirine göre belirlenmeye başlamıştır.[18]

---

[16] Charles Proctor, "***Cryptocurrencies in International and Public Law Conceptions of Money*",** Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 33 – 57, s. 34, 35.

[17] Anlaşma ile 1 ons altın= 35 dolar, 1 Dolar=0,88867 gram olarak belirlenmiştir. Mahfi Eğilmez, "**Dolar Nasıl Dünya Parası Oldu"** (http://www.mahfiegilmez.com/2018/09/dolar-nasl-dunya-paras-oldu.html, Son Erişim Tarihi: 23.04.2020).

[18] 1960'ların başında ABD Doları altın karşısında belirlenen sabit değerini aşmış ve aşırı değerlenmiştir. Aşırı değerlemenin sebebi olarak ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın yoksulluk ve ırksal ayrımcılığa karşı başlattığı *"Mükemmel Toplum (Great Society)"* Projesi ve Vietnam Savaşı için yapılan askeri harcamalar gösterilmektedir. 1971 yılında ABD Başkanı Nixon geçici olarak doların altına konvertibilitesini askıya aldığını duyurmuş; 1973 yılında Dolar'ın altın karşılığı uygulaması için çaba gösterilmiş ancak başarılı olunamamıştır. Bretten Woods sisteminin çökmesiyle beraber International Monetary Fund (IMF) yoksul ülkelerin ödemeler dengesindeki olumsuzlukları gidermesi için finansman

Artık günümüzde, kağıt paraların karşılığı merkez bankalarının para politikalarından ve piyasa güçlerinden etkilenmekte ve nihai olarak devletlerin itibarına dayanmaktadır.[19] Anılan gelişmelere paralel olarak paranın hukuki temeline ilişkin olarak *"paranın kurumsal teorisi"* fikri ortaya atılmıştır.[20] *"Kurumsal"* kavramı hukuk ve ekonomi hareketi olarak nitelendirilebilecek *"kurumsal iktisat"*[21] okulundan alınarak uyarlanmıştır. Bu teoriye göre kurumsal yapıyı; "*düzenleyici otorite olarak devlet*", "*siyasi otoriteden bağımsız olarak fiziksel ve kaydi parayı ihraç yetkisine sahip merkez bankaları", "kaydi paranın işletildiği finansal sistem"* oluşturmaktadır. Günümüzde küresel piyasaların ve modern iletişim teknolojilerinin birbirinden ayrılamayacağı, kurumsal yapı içerisindeki aktörlerin birbiriyle uyumu neticesinde paranın fonksiyonlarını yerine getirdiği ve finansal istikrarın sağlandığı ifade edilmiştir.[22]

Teoriye göre; devletler parasal alandaki egemenliklerini kullanarak mal ve hizmet alımında değer ölçüsü, mübadele aracı olarak kullanılmak üzere para birimi ve ismi belirleyerek bunu kabul zorunluluğu getirir. Paranın bu birim ve değer ile dolaşıma çıkarılması ve değerinin korunması merkez bankalarının görev ve yetki alanına dahil edilmiştir. Merkez bankaları açık piyasa işlemleri gibi belirli araçlar öngörerek dolaşıma para çıkarır. Bankalar merkez bankası tarafından kendilerine gerek fiziki olarak teslim

---

sağlamıştır. **"The end of the Bretton Woods System (1972–81)", (**https://www.imf.org/external/about/histend.htm , Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

[19] Mahfi Eğilmez, "**Kağıt Paranın Karşılığı Var mı?",** (http://www.mahfiegilmez.com/2012/02/kagt-parann-karslg-var-m.html , Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

[20] Paranın kurumsal teorisi ilk olarak Avrupa Merkez Bankası eski Danışmanı Antonia Sainz de Vicuna tarafından *"An Institutional Theory of Money"* isimli makalesinde 2010 yılında ifade edilmiştir.

[21] Kurumsal iktisat; 20. yy başlarında ABD'de ortaya çıkan ve iktisadi olayları incelerken sosyal bilimler alanında farklı disiplinlerinden yararlanılması gerektiğine dikkat çeken; iktisadi faaliyetlerin gelişimi için kurumların önemli olduğuna inanan ve ekonomik istikrar için devletin piyasayı sürekli izlemesine ve yönlendirmesi gerektiğini savunan ekonomik düşünce ekolüdür. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurumsal_iktisat, Son Erişim Tarihi: 23.04.2020.)

[22] Zimmermann, s. 102.

edilen gerekse kaydi olarak ödenen paraları, gerçek ve tüzel kişilere yaptıkları bankacılık işlemleri neticesinde oluşan borçlarını ödemek için devreder veya kredi olarak verir. Bu görüş; devletin para sisteminin oluşturulmasında önemli bir rolü olduğunu kabul eder ancak; devletin bu rolünün yalnızca hesap birimini belirlemek veya değiştirmek ile fiziksel nakit paraya yasal statü kazandırmak ile sınırlı olduğunu savunur.[23]

Kurumsal teori, "*devletçi görüş"*e benzemekle beraber; "*paranın sadece fiziksel şekilde oluştuğu"* ve *"devletin paranın yaratılmasında tekel olduğu"* hususlarında bu görüşten ayrılmaktadır. Zira günümüzde nakit dışı ödemelerde *"kaydi para"* kullanılmaktadır. Ekonomistler *"merkez bankası parası*" ile "*kaydi para"*yı birbirinden ayırmakta; ilkini merkez bankası yükümlülüğü ikincisini de bankaların yükümlülüğü olarak kabul etmektedir. Kaydi paranın bankaların yükümlülüğü olduğu göz önünde bulundurulduğunda; devletin paranın yaratılmasında tekel olmadığı sonucuna varılabilecektir.[24]

3. Türk Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme

Hukukumuz bakımından bir değerlendirme yapıldığında öncelikle belirtmek gerekir ki; paranın ekonomik fonksiyonuna ek olarak hem özel hukuk hem kamu hukuku karakterli olması hukuki çerçevede ele alınmasını güçleştirmektedir.[25] Yine de

---

[23] Osman R. Günver, ***"Çağımızda Hukuksal Açıdan Para Kavramı"***, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 2, 2017, ss. 143-174, s. 169, 170.

[24] Günver, s.170- 174.

[25] Hukuk düzeni bakımından paranın tanımının yapılmasının zorluğu hukukumuza özgü değil tam tersine evrensel niteliktedir. Birçok hukuk sisteminde paranın tanımı yapılmamıştır. Örneğin Alman Medeni Kanunu'nda para kavramı, havalenin konusu olarak düzenlenmiş ve genel olarak para borcu kapsamında ele alınmıştır. Aksine örnekler de mevcuttur; Amerikan Genel Ticaret Kanununda para; yerli ve yabancı

bir değerlendirme yapılması gerekirse işaret edilmesi gereken ilk hüküm; devlet teorisinin benimsendiğini gösteren kamu hukuku karakterli; paranın basılmasına karar verme yetkisinin Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi'ne ait olduğunu düzenleyen Anayasa'nın 87. madde hükmüdür. Meclis'in bu yetkisi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nın kuruluşuna esas olan 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı *"T.C. Merkez Bankası Kanunu"* ile 30 yıllığına Merkez Bankas'ına devredilmiş ardından bu süre 1999 yılına kadar uzatılmıştır. 1994 yılında yapılan değişiklikle süre sınırlaması tamamen kaldırılmıştır. Günümüz itibarıyla, 14 Ocak 1970 tarih ve 1211 sayılı *"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu"*nun 1. maddesine göre; "*merkez bankası banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahiptir*".[26]

Değinilmesi gereken bir diğer hüküm ise; 31 Ocak 2004 tarih ve 5083 sayılı *"Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun*"un 1. maddesinin ilk cümlesi olan, *"Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Türk Lirasıdır."* hükmüdür. Bu hükmün, devletin parasal egemenlik yetkisinin bir görünümü olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca; 20 Şubat 1930 tarih ve 1567 sayılı *"Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun"*a dayanılarak çıkarılan 32 sayılı Karar'ın 2. maddesinin (e) bendine göre Türk parası; "*Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye'de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paralar*"dır. Bu hükümlerin devlet teorisiyle uyumlu olduğunu söylemek pek ala mümkündür.

Diğer taraftan özel hukuk bakımından para, yaygın olarak borç konusu olarak değerlendirilmiş ve "*mübadele vasıtası*"ndan çok "*ödeme aracı*" olarak ele alınmıştır.

---

hükümetler tarafından yetkilendirilen veya kabul edilen bir değişim aracı olarak tanımlanmıştır. Yurtçiçek, s. 12.

[26] **Para Basma Yetkisi**, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Banknotlarla+ilgili+Genel+Bilgiler/Para+Basma+Yetkisi, (Son Erişim Tarihi: 23.01.2020).

Nitekim; Türk Borçlar Kanunu'nun "*Ödeme*" başlığı altında 99. maddesinin ilk fıkrasında "*Konusu para olan borç Ülke parasıyla ödenir."* denilerek; ülke parasına atıf yapılmıştır. Ülke parası, bir ülkenin yasalarına göre yetkili organlar tarafından piyasaya sürülen değişim aracı olarak tanımlanmaktadır. İlgili fıkrayı takip eden diğer fıkralardan; konusu para olan borçların ifasında ana kuralın ülke parasıyla ödeme olduğu ancak; borcun konusunun yabancı para da olabileceği, *"aynen ödeme"* veya benzer anlama gelen bir ifade varsa yabancı ülke parasıyla da ödeme yapılabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.[27] Bu kapsamda paranın, her şeyden önce parasal yükümlülükleri sona erdiren bir ödeme aracı olduğu belirtilmiştir.[28]

Şener; paranın; gerek devlet teorisi gerek sosyal teori dikkate alınarak tanımlanabileceğini zira; toplumun devletten bağımsız olarak hukuk düzenince tanımlanmaksızın yalnızca iktisadi fonksiyonlara sahipliği dikkate alınarak para yaratmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Ancak devletin parasal egemenliği çift yönlü değerlendirilmeli bu anlamda; devlet paranın tedavülünü kurumları vasıtasıyla sağlayarak toplum genelinde bir "*ödeme aracı"* olmasına ilişkin güveni sağlamalı, onu *"hukuk düzeninin bir varlığı*" olarak sunmalıdır. Devlet tarafından tanınan ancak toplum tarafından güvenilmeyerek kullanılmayan para da iktisadi fonksiyonlarını yerine getiremeyecektir. Bu bakımdan paranın her yönü dikkate alınarak bir tarif yapmak gerekirse para; *"hukuk düzeninin ödeme aracı olarak tanıdığı, maddi görünüş şekli önemli olmayan, genel bir mübadele aracı olan, hesap birimi"* olarak tanımlanabilecektir.[29]

---

[27] Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, B. 17, Ankara, 2013, s. 604, 605.

[28] Yurtçiçek, s. 12.

[29] Buna karşılık **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop'**a göre, para, bir memlekette iktisadi kıymetlerin genel olarak mübadelesine ve ölçülmesine yarayan, herkesçe ödeme vasıtası olarak kabul edilen bir şeydir (Bk. Tekinay, Selahattin/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku, Genel

II. PARANIN ÖDEME ARACI OLARAK GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

A. Genel Olarak

"Ödeme" en genel anlamıyla; borçlunun tatmin edilerek borcun sona erdirilmesidir. Para borçları, borç tutarının nakit olarak alacaklıya verilmesi ile ifa edilebileceği gibi fiziki teslim şart olmayıp takas ile de ödeme gerçekleştirilebilir. Ödeme, mutlak olup borcu hemen sona erdirebileceği gibi şarta bağlı da olabilir. Bu durumda şartın gerçekleşmesi halinde borç sona erecektir. Ödemenin mutlak ya da şarta bağlı olmasını etkileyen araçlardan biri ödeme metodudur. Ödeme yükümlülüğü birçok ödeme metodu aracılığıyla yerine getirilebilir. Ödeme metodu, nakit para ile olabileceği gibi paranın kullanımını kolaylaştıran bir sistem de olabilir.[30]

Borçlu ile alacaklı arasındaki ilişkinin ve işlemin türüne bağlı olarak her biri kendine özgü özelliklere sahip farklı ödeme araçları bulunmaktadır. Özellikle teknolojinin gelişimiyle bu alandaki çeşitlilik daha da artmıştır. Aşağıda bu yöntemlerden en çok kullanılanlara kısaca değinilecektir.

Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 772). Yine **Ayrancı** da, parayı, ekonomik değer ölçüsü olan, değişim aracı olarak kullanılabilen bir ödeme aracı olarak tanımlamaktadır (s. 24). Keza **Albaş**'a göre para, belirli bir zamanda soyut bir mali gücü olan ve onu temsil eden, bu nitelikleri dolayısıyla diğer önemli bazı işlevleri de (örneğin genel değişim aracı, değer ölçme birimi, ödeme aracı) yerine getiren araçtır (s. 28). Bu tanımlar daha ziyade paranın ekonomik fonksiyonlarından hareket etmekte ve hukuk düzenince paranın ödeme aracı olarak kabul edilmesi gerektiği üzerinde durmamaktadır. Oruç Hami Şener, ***"Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi",*** Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 9, Özel Sayı, İzmir, 2007, ss. 455-490, s. 479.

[30] Yurtçiçek, s. 30.

B. Nakit Ödeme Araçları

Nakit, devletlerin merkez bankaları aracılığıyla ihraç ederek dolaşıma konan ve toplum genelinde kabul gören banknot ve madeni para olarak tanımlanabilir. Nakit ödemenin modern görünümü "*kanuni para"*dır. Nakit ödeme için ödeme aracılarına ihtiyaç yoktur; bu sebeple *"nihai"* olduğu söylenebilir; başkaca hesap ve mahsuplaşma işlemine ihtiyaç duyulmaz. Türk Borçlar Kanunu'ndakine benzer birçok ülkede, ülke içindeki ödemelerde ülke parasının kullanılacağı ve bu şekilde yapılan ödemelerin her zaman geçerli olacağına ilişkin düzenlemeler mevcuttur.[31]

C. Nakit Dışı Ödeme Araçları

Nakit dışı ödeme yönteminde borçlu ile alacaklı arasına ödeme aracısı girmekte ve hesaplar arasında fon transferleri gerçekleştirilerek ödeme gerçekleştirilmektedir. Nakit dışı ödeme araçları fiziksel formda (kağıt bazlı) ya da kaydi para gibi fiziksel olmayan formlarda olabileceği gibi elektronik ortamda bulunabilir.[32] Fiziksel formdaki nakit dışı ödeme araçlarından en sık kullanılanlara örnek olarak; çek, bono, seyahat çeki örnek gösterilebilir.[33]

Kaydi para ile yapılan ödemede banka hesabı "*nakit dışı ödeme aracı"* rolündedir. Öğretide; fiziksel formda olmayan kaydi para (banka parası)nın, hesaptan hesaba aktarıldığı, fiziksel para gibi bir fonksiyona sahip olduğu ödeme gücünü temsil etme kabiliyetinin olduğu belirtilmiştir. "*Ödeme aracı"* ve "*değer ölçüsü"* olma

---

[31] Yurtçiçek, s. 31 – 35.

[32] Yahya Ekiz, Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin Gelişimi ve Türkiye'de Vergilendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** İstanbul, 2019, s. 20.

[33] Yurtçiçek, s. 46-51.

bakımından kaydi paranın nakit para ile aynı işlevi gördüğü ve bu sebeple hukuki anlamda para olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.[34]

Elektronik ödeme araçlarına ise kredi kartları, banka kartları ve elektronik para örnek olarak gösterilebilir. Bunlardan elektronik paraya kısaca değinmek faydalı olacaktır. Teknolojik gelişmelerin bankacılık ve finans alanına ilk yansımalarından biri olan elektronik para en genel tabirle; kendine özgü bir öz değeri olmayan nakit para ile kaydi paranın elektronik olarak temsili olarak tanımlanabilir.[35] Elektronik para; özel sektör tarafından üretilmektedir; devletin zorlayıcı gücünden mahrumdur ve kanuni para değildir. Ancak tarihteki örneklerden de yola çıkarak; geniş anlamda bir şeyin para sayılabilmesi için devlet tarafından ihraç edilmesinin zorunlu olmadığı belirtilmiştir.[36] Ancak hukuki bakımdan kanuni para olarak nitelendirilemeyen elektronik paranın ifa yerine sunulması durumunda; alacaklı bunu kabul etmeyerek ifanın kanuni para ile gerçekleştirilmesini isteyebilir. Bu ihtimalde, borçlu alacaklının onaylayabileceği başka bir ödeme aracı sunmakla yükümlüdür.[37]

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de bu alana yönelik temel düzenlemelerin yapıldığı 27 Haziran 2013 tarih ve 6493 sayılı *"Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun"* yürürlüğe girmiştir. Kanun'un "*Tanımlar*" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde, elektronik para; *"Elektronik para ihraç eden kuruluş*

---

[34] Diğer taraftan; kaydi paranın teknik anlamda para olmadığı ve bu çerçevede banka hesabına alacak kaydı yolu ile yapılan ödemenin de teknik manada para ödemesi olmadığı ve ancak ifa yerine geçen bir edim olduğu belirtilmiştir. Ancak borcun ifası bakımından kaydi para ister nakit para olarak nitelendirilsin ister ifa yerine geçen edim olarak nitelendirilsin sonucun aynı olduğu ve borçlar hukuku bakımından borcun sona erdiği ifade edilmiştir. Yurtçiçek, s. 39, 40.

[35] Report on Electronic Money, European Central Bank (ECB), 1998, s. 7, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/emoneyen.pdf, (Son Erişim Tarihi: 15.01.2020).

[36] Yurtçiçek, s. 86, 87.

[37] Yurtçiçek, s. 88.

tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer" olarak tanımlanmıştır. Tanıma göre elektronik paranın dört unsurundan bahsedilebilecektir:

a) Fon karşılığı ihraç edilmesi: Elektronik para ihraç etmek isteyen kuruluşlar Kanun'da öngörülen şartları sağlamaları durumunda TCMB'den izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir (m.18/2). Elektronik para ihracı ancak fon karşılığı mümkün olup; burada "*fon"* kavramı, "*banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik para"* olarak anlaşılmalıdır. Kanun'da açıkça elektronik paranın fiziksel veya kaydi paraya dayanması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

b) Elektronik olarak saklanması: Chipli kart, bilgisayarın hard diski veya cep telefonu gibi elektronik veri taşıyıcılarında depolanması anlamına gelir.[38]

c) Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılması.

d) Elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilmesi: Burada kanun koyucu toplumsal mutabakatın sağlanmasını tarafların iradesine bırakmıştır.

[38] 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a dayanılarak hazırlanan Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in "*Tanımlar"* başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde elektronik ortam; verilerin sayısallaştırılarak işlenmesi, saklanması ve iletilmesinin sağlandığı ortam olarak tanımlanmıştır.

III. DİJİTAL PARA DÜNYASI VE KRİPTO PARA BİRİMLERİ

A. Genel Olarak

Yeni teknolojilerin finansal sisteme hızla uyarlanmasıyla paranın evrimi yönünden yeni bir dönemeçte olduğu söylenebilir. Geleneksel bankacılık sistemine alternatif olabilecek bir potansiyele sahip olduğu düşünülen ve İngilizce finans (finance) ve teknoloji (technology) kelimelerinin bir araya gelmesinden elde edilen FinTek (FinTech) dalgası ile para, dijital dünyada farklı şekillerde ve isimlerle anılmaya başlanmıştır.[39]

Finansal teknolojiler alanı birden çok disiplinin buluştuğu dinamik bir alan olup, bu alana hukuk disiplinin dahil olmaması imkansızdır. Yeni teknolojilerin suç aracı olmaması ve yasadışı faaliyetlerde kullanılarak suiistimal edilmemesi için bu alandaki kavramların ele alınması, gelişmelerin takip edilmesi ve hukuki bir perspektifle yorumlanması zorunluluk olacaktır. Bir düzenin geniş kitlelerce kabul görmesi ve kullanılmaya başlanması ancak temel olarak, tarafların hak ve yükümlülüklerinin açıkça belirtilmesi ve hak arama hürriyetlerinin garanti altına alınmasıyla yani inşa edilecek hukuki düzeni ile mümkün olacaktır.

Hukuki belirlilik ihtiyacının karşılanması, öncelikle sistemin ve işlemlerin teknik boyutunu anlamaya, kötüye kullanılabilecek durumları tespit etmeye bağlıdır. Bunun

---

[39] Finansal teknolojiler (FinTek): yapay zeka, büyük veri, dağıtık bilgisayar sistemleri, kriptografi, mobil internet gibi başlıca teknolojilerin; ödeme, ödünç, yatırım, tasarruf, risk yönetimi gibi finansal hizmetlere entegre edilerek kullanılmasıyla ortaya çıkan birden çok disiplinin buluşturulmasıyla ortaya çıkan yeni bir iş modeli olarak tanımlanabilir. IMF, Staff Discussion Notes, Dong He ; Ross B Leckow ; Vikram Haksar ; Tommaso Mancini Griffoli ; Nigel Jenkinson ; Mikari Kashima ; Tanai Khiaonarong ; Celine Rochon ; Hervé Tourpe, **Fintech and Financial Services: Initial Considerations**, s. 10. https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985 (S.E.T: 21.12.2019)

için belli başlı kavramların açıklanması elzemdir. Ancak, öncelikle bu kavramların yeni teknolojilerle beraber sürekli değişim ve gelişim içerisinde olduğunu belirtmek gerekir. Bu çalışmada bugün itibarıyla geçerli kavramlardan bahsedilecektir.

B. Dijital Para Birimleri Dünyası

Öncelikle teknik bakımından bir sınıflandırma yapmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Dijital para birimleri (digital currencies), hem sanal para hem de elektronik para kavramlarını içine alan, paranın dijital ortamdaki görünümü olarak nitelendirilebilecek çatı bir kavramdır. "*Sanal para birimleri (virtual currencies*)" ve *"dijital para birimleri"* yaygın olarak birbirinin yerine kullanılsa da bu çalışmada uluslararası alanda önde gelen kuruluşlardan olan Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ve IMF tarafından yapılan sınıflandırma dikkate alınmış ve bu sınıflandırmada da dijital paranın bir üst kavram olduğu vurgulanmıştır.[40]

Sanal para birimleri hakkında ilk kapsamlı çalışma Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından yapılmış ve 2012 yılının Ekim ayında buna ilişkin yayımlanan bir raporda sanal para birimleri; "*Genellikle geliştiricileri tarafından ihraç, ve kontrol edilen, belli bir sanal ortamın üyeleri tarafından kabul edilen ve kullanılan, kanunlarla düzenlenmemiş, dijital bir para çeşidi"* olarak tanımlanmıştır. Ancak; 2015'te bu tanım gözden geçirilerek bazı kavramların çıkarılması yerinde görülmüştür. Örneğin; sanal para birimlerinin likiditesinin yüksek olmaması ve bu para birimlerinin toplum genelinde para olarak kullanılmasına ilişkin yaygın bir kabulün olmaması nedeniyle "*para"* kelimesi tanımdan çıkarılmıştır. Ayrıca bazı ülkelerin sanal para birimlerine

[40] FATF Report, **Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks**, 2014, s. 4, (https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf , Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

ilişkin düzenleme yapmalarından dolayı *"kanunlarla düzenlenmemiş"* ibaresine de yer verilmemiştir. Bu çerçevede sanal para birimlernin tanımı, *"herhangi bir merkez bankası, kredi kuruluşu ya da e-para kuruluşu tarafından ihraç edilmemiş ve bazı durumlarda paraya alternatif olarak kullanılabilen varlığın sanal temsili"* olarak güncellenmiştir.[41]

FATF tarafından yapılan bir çalışmada ise sanal para birimi; *"yasal para niteliğinde olmayan mübadele, hesap birimi ve saklama aracı fonksiyonlarına sahip dijital ortamda alınıp satılabilen belli bir değerin dijital temsili"* olarak tanımlanmıştır.[42] Genel olarak bu para birimleri, az sayıda kişi tarafından kısıtlı bir çevrede kullanılmasından dolayı paranın iktisadi fonksiyonlarından biri olan *"hesap birimi"* olma fonksiyonunu sınırlı olarak gerçekleşmekte ayrıca; değerlerindeki oynaklık sebebiyle mübadele aracı olmaktan ziyade yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Ancak sanal paranın değerinin yasal para üzerinden belirlenmesi halinde mübadele aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir.[43] Sanal paraların paranın üç fonksiyona sahip olması için bazı çalışmalar[44] mevcut olsa da yasal para birimi olarak tanınmadığı sürece bu çalışmaların ne ölçüde etkili olacağı belirsizliğini korumaktadır.

---

[41] ECB, **Virtual Currency Schemes A Further Analysis,** 2015, (https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf, Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

[42] FATF Report, **Virtual Currencies Key Definitions**, s. 4.

[43] Betül Üzer, Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2017, s. 11, 10.

[44] Bunlardan biri, istikrarlı kripto varlıklar (stablecoin) olup, temel olarak bu sanal varlıkların gerçek varlıklara veya belli bir portföylerle ilişkili olması hedeflenmektedir. Bu kapsamda üç modelinden varlığından bahsedilmektedir: İlkinde stablecoin'nin değeri belli bir para birimine göre belirlenir ve nominal değere sahip olur ikincisinde; yatırım fonunun belirli bir payını temsil edecek şekilde tasarlanabilir ve son modelde; stablecoin'in değeri ihraç eden firmanın konumuna göre ve ona duyulan güvene göre belirlenebilir. **Working Group on Stablecoins, Investigating the impact of global stablecoins,** Bank for International Settlements (BIS)- G7, 2019, s. 2, 3.

En çok karıştırılan hususlardan biri de sanal para ile elektronik para ayrımıdır. Elektronik para yukarıda da bahsedildiği üzere; yasal paranın elektronik ortamda temsilidir. Merkezi bir otoriteye dayanır ancak; elektronik para şemalarında, sürecin işlemesi için zorunlu olan e-para ihraççıları, ağ yöneticileri, özel program satıcıları ve e-para işlemlerinin takasını gerçekleştirenler gibi birden fazla taraf mevcuttur.[45]

Ancak sanal para birimleri genel olarak ülkenin yasal parasından bağımsız kendi öz değerine sahiptir. Hemen hemen hiçbir ülkede sanal para birimleri yasal para olarak kabul edilmemiştir. Yasal paraya dayanmadığı için bir borçlu borcunu sanal para birimi ile ödemeyi teklif ettiğinde alacaklı bu teklifi kabul etmekle yükümlü değildir. Bu noktada sanal para birimleri sözleşme ile kararlaştırıldığı taktirde bir ödeme aracı olabilir ve "*sözleşmesel para (contractual money)"* niteliğini haiz olabilir.[46]

Sanal para birimleri tek tip olmayıp birden çok çeşitte tasarlanmıştır. Bu bakımdan sanal para birimlerini daha iyi anlayabilmek için belli başlı bazı sınıflandırmalara göz atmak faydalı olacaktır. İlk sınıflandırma sanal para birimin "***çevrilebilir olup olmaması***"na göre yapılmaktadır. Buna göre; bir sanal para açık şema olarak tasarlanmışsa, mal ve hizmet alımlarında o ülkede kullanılan yasal paraya veya başka sanal para birimlerine çevrilmesi mümkündür. Kapalı şema olarak tasarlanmışsa; çevrilebilir nitelikte olmayacağı için reel ekonomiyle bağlantısı çok düşüktür. Bunlara örnek olarak; sadece belli bir sanal ortamda geçerli olan online oyun platformları ya da büyük bir e-ticaret firması olan Amazon'un ihraç ettiği paralar örnek gösterilebilir.[47] Kullanıcılar bu sanal ortama ücret karşılığı ya da ücretsiz kayıt olur ve ortamdaki online performanslarına göre ya da belli şartları sağlayarak sanal para kazanır.[48]

---

[45] Üzer, s. 13, 14.

[46] ECB, Virtual Currency Schemes, s. 24.

[47] FATF Report, Virtual Currencies Key Definitions s. 4.

[48] Üzer, s. 15.

FATF tarafından, kapalı şema olarak tasarlanan sanal paraların itibari paraya çevrilebilmesi için, yasadışı ikincil bir piyasanın oluşabileceğine dikkat çekilmiş ve bu durumda bu paraların çevrilebilir bir niteliği haiz olabileceği belirtilmiştir. Bu durumda sanal para çıkaran sistemin yöneticisi, üyeliğin sona erdirilmesi veya geri kalan sanal paralara el koyma gibi yaptırımlar uygulayabilse de çevrilen paralar herhangi bir yaptırıma tabi olmayacaktır.[49]

Başka bir değere çevrilemeyen kapalı şema sanal para birimleri, halihazırda zaten bir merkezi otorite tarafından belli kurallara tabi tutularak tasarlanıp ihraç edilmektedir. Diğer yandan, çevrilebilir sanal para birimleri ise otorite birimlerine göre kendi içinde "***merkezi olan ve merkezi olmayan***" şeklinde iki ayrı grup oluşturmaktadır. Merkezi sanal para birimleri (centralised) merkez bankası gibi belli bir otorite tarafından ihraç edilir ve ihraç eden kişi ya da kuruluş tarafından belli şartlara tabi tutularak piyasa sürülür. Değeri ihraç eden kuruluş tarafından sanal para birimine olan arz ve talebe göre belirlenebileceği gibi reel ekonomide karşılığı olan emtiaya, altına veya itibari paraya endekslenerek de belirlenebilir.[50]

Merkezi olmayan sanal para birimleri (decentralised) ise; merkez bankası ya da başka bir otorite tarafından ihraç edilmeyeceği gibi kontrole de tabi tutulamaz.[51] Merkezi olmayan sanal para birimlerinin doğuşuna zemin hazırlayan teknolojilerden biri blokzincir teknolojisi olup kripto paraları anlayabilmek ve kara para aklanabilmesinde kullanılıp kullanılmayacağını değerlendirebilmek için öncelikle bu

---

[49] FATF Report, Virtual Currencies Key Definitions, s. 5.

[50] Dong He - Karl Habermeier - Ross Leckow - Vikram Haksar - Yasmin Almeida - Mikari Kashima - Nadim Kyriakos Saad - Hiroko Oura - Tahsin Saadi Sedik - Natalia Stetsenko - Concepcion Verdugo-Yepes, **IMF Staff Discussion Note - Virtual Currencies and Beyond Initial Considerations,** 2016, s. 9, (https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf, Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

[51] Dong He ve diğerleri, s. 9.

teknolojiyi anlamak, teknolojinin getirdiği yeni aktörlere ve araçlara değinmek gerekecektir.

C. Blokzincir (Blockchain) Teknolojisi

Yeni dönemin teknolojisi olarak anılan blokzincir, yazılımsal bir mimari yapı olup temelinde veri tabanıdır. Bu ağ içerisinde veriler sıralı bir şekilde bloklara kaydedilir, bir blok yeterli seviyede dolunca bir sonraki blok üretimine geçilir ve bu bloklar birbirine zincirle bağlıdır.[52] Önceden veriler tek merkezde depolanırken artık yüksek hızlı iletişim ağlarıyla veriyi birden çok merkezde (bilgisayar ve akıllı telefonlar başta olmak üzere internet bağlantısı olan diğer elektronik cihazlar) depolamak mümkün hale gelmiştir. Blokzincir sisteminde veri hızlı ve ucuz iletişim ağları üzerinden iletilerek, birden çok bilgisayara dağıtılıyor ve kayıtlar aynı anda birden çok sisteme kopyalanmış oluyor. Bu sisteme de "*Dağıtık Kayıt Defteri (Distributed Ledger)"* denilmektedir. Dağıtık kayıt defteri teknolojisi, bazı ağlarda kullanılmıştır ancak; ağ üzerindeki veriler şifrelenmemiş nitelikte olduğu için herkes tarafından erişilebilir nitelikteydi. Dağıtık kayıt defteri üzerindeki veriler kriptografi ile şifrelenince birden çok disiplinin kaynaşmasıyla oluşan günümüz blokzincir teknolojisi ortaya çıkmıştır.[53]

Dağıtık defter teknolojisi sisteminde verilerin birden çok bağlantı noktasıyla paylaştırılması, blokzincir sisteminin merkezi yapıda olmamasını sağlamaktadır. Yani, sistem tek bir yönetici birimin kontrolünde değil, aktif bağlantı noktalarının katılımıyla

---

[52] Vedat Güven - Erkin Şahinöz, **Blokzincir, Kripto Paralar Bitcoin: Satoshi Dünyayı Değiştiriyor**, Kronik Kitap, B. 3, İstanbul, s. 44.

[53] Ahmet Usta - Serkan Doğtekin, **Blockchain 101**, Bankalararası Kart Merkezi, s. 23-24.

yönetilmektedir. Başka bir deyişle; merkezi kontrolün yerini sistem katılımcılarının ortak mutabakatına bıraktığı söylenebilecektir.[54]

Dağıtık yapı içerisinde sistem içerisinde güvenlik ile belirliliği sağlamak ve birbirini tanımayan insanlar arasında uygun bir iletişim oluşturmak için tasarım aşamasında belli kurallar oluşturularak yazılım oluşturulur. Bu kurallar temel olarak, sistem içerisinde her bir bloğun büyüklüğü, bilgi alanları (başlık, şifre, zaman damgası), kayıtların ne şekilde kaydedileceği ve sıralanacağı, blok yeterince dolduğunda ne yapılacağı, yeni blok üretilme şartları vb. gibi ayrıntılı ve sistemin işlemesi için elzem olan hususlara ilişkindir. Sisteme katılan paydaşların bu kurallara uyarak işlemleri gerçekleştirmesine de "*mutabakat süreci"* denir. Blokzincir teknolojiisi ile, veriler önceden belirlenmiş mutabakat kuralları çerçevesinde kaydedilir, ardından bu kayıtlar iletişim ağları vasıtasıyla, pek çok bilgisayara dağıtılır. Bahsedilen süreçte verinin tüm saklama merkezlerinde aynı kaldığına dair güvenilir bir muatabakat süreci yürütülür; tüm bunlar olurken kullanıcıların verileri de şifrelenerek güvenlik sağlanır.[55]

Bu sistemde veri, herkes tarafından kayıt altına alındığı için verilerin doğruluğu tüm paydaşlar tarafından doğrulanır. Veri kayıt zincirinde bir değişiklik olursa; zincir kırılır ve sistemin geneli değişikliğe uğrayan halkaya sahip kısmı dağıtık kayıt defteri ağından çıkartır. Bu şekilde zincirde geride kalanlar, zincirin değişikliğe uğramadan devam ettiği noktasında mutabık kalarak sistemi kullanmayı sürdürürler.[56]

Sistem, dışarıdan gelebilecek zararlara karşı dirençlidir çünkü zarar verilse veya silinmiş olsa bile veriler diğer tüm bağlantı noktalarında (node) saklanmaya devam

---

[54] Sarah Green, "***Crytocurrencies: The Underlyıng Technology",*** Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 1 – 13, s. 2.

[55] Usta - Doğtekin, s. 23 - 26.

[56] Usta - Doğtekin, s. 29.

eder.[57] Elbette belirtmek gerekir ki bağlantı noktalarının da farklı türleri ve çeşitleri bulunmaktadır. Örneğin; *"full nodes"* olarak adlandırılan bağlantı noktaları temel olarak; veriyi saklar, diğer bağlantı noktalarına gönderir ve onaylar. *"Mining nodes"* ise; veriye ilişkin yaptığı işlemlerin yanı sıra aşağıda daha detaylı olarak değineceği üzere madencilik faaliyetinde bulunarak sisteme yeni blok eklenmesine katkı sağlar.[58]

Blokzincir ağları sisteme giriş, çıkış, sitem içerisinde gerçekleştirilebilecek işlemler bakımından ve tasarımına göre dört ana gruba ayrılır.[59] Blokzincir ağları yapısına göre ikiye ayrılır. *"açık (public) blokzincir ağlar";* herkesin erişimine açık olup, bunlardan ağa girip kayıtlı verileri okumak, mutabakat yapısına dahil olup blok eklemek ya da mutabakat sürecine girmek hiçbir izne tabi tutulmamışsa *"bütünüyle izin gerektirmeyen blokzincir ağları"* söz konusudur.[60]

Bu ağlarda amaçlanan şey; birden çok kişinin sisteme dahil olması sonucunda dahil olan herkesin mutabakat sürecinde yer almasıyla veri zincirinin bir kopyasına sahip olan merkez sayısının arttırılmasıdır. Böylelikle ağ günden güne daha güvenli hale gelir. Çok popüler olan Bitcoin platformu bu ağ türüne örnek verilebilir. Açık blokzincir ağlarının diğer bir türü; "*kısmen izin gerektirmeyen blokzincir ağları"* olup burada blokzincir ağına girerek kayıtlı verileri okumak için izin almak gerekmez ancak bu ağın

---

[57] Georgios Dimitropoulos, "***Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges—An Introduction",*** Regulating Blockchain. Techno-Social and Legal Challenges, edited by Philipp Hacker, Ioannis Lianos, Georgios Dimitropoulos & Stefan Eich, Oxford University Press, 2019, 3-24., s. 4, 5.

[58] Jamie Berryhill - Théo Bourgery - Angela Hanson, Blockchains Unchained: Blockchain Technology and its Use in the Public Sector, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Working Papers on Public Governance No. 28, s. 11, https://doi.org/10.1787/3c32c429-en , (Son Erişim Tarihi: 20.01.2020).

[59] Usta - Doğtekin, s. 30.

[60] Berryhill ve diğerleri, s. 19.

mutabakat yapısına uygun olarak yeni bloklar yaratmak ve sürece içinde yer alabilmek için sistem izin gereklidir.[61]

Açık ağların yanı sıra şirketler, kamu kurumları, organizasyonlar vb. oluşumlar güvenlik açısından daha temkinli olmak amacıyla *"özel (private) blokzincir ağları*"nı tercih edebilir.[62] Burada da ağdaki kayıtlı verileri okumak için izin gerekir ancak; yeni blok yaratmak ve mutabakat sürecinin içinde yer almak için izin gerekmiyorsa "*kısmen izin gerektiren blokzincir ağları*", hem verileri okumak hem de mutabakat yapısına ve süreçlerine dahil olmak için izin gerekiyorsa *"bütünüyle izin gerektiren blokzincir ağları*" söz konusu olacaktır.[63]

Blokzincir teknolojisinin özellikleri temel olarak; *"dağıtık defter teknolojisi üzerine kurulması", "birden çok bağlantı noktasına sahip olması (nodes)",* "*kriptografiden faydalanması"* şeklinde sayılabilir. Burada dağıtık defter teknolojinin sağladığı merkezi olmama hali işlemlerde aracıları ortadan kaldırmakta ve verilerin *"eşten-eşe (peer to peer)"*[64] paylaşılmasını sağlamaktadır.[65]

Blockzincir yalnızca kripto paralarla sınırlı düşünülmemelidir, söz konusu teknoloji, yapısı itibarıyla finans, ticaret, taşımacılık gibi pek çok alanda devrim yaratacak sistemsel özelliklere sahiptir.[66] Soyut olarak; internet teknolojisinde olduğu

---

[61] Usta - Doğtekin, s. 30, 31.

[62] Berryhill ve diğerleri, s. 20.

[63] Usta - Doğtekin, s. 32, 33.

[64] *Eşten- eşe (peer to peer -P2P)* kavramı, blokzincir ve kripto para konularını incelerken oldukça sık karşılaşan bir terim olup kısaca ne olduğunun belirlenmesinde fayda vardır. Aslen bilgisayar sistemlerine ilişkin bir terim olup; bir tür ağ protokolüdür. Veri alışverişinde bulunacak taraflar (eşler), sunucuları veya sabit bilgisayarlar tarafından merkezi bir birim ihtiyacı olmadan, doğrudan diğer ağ katılımcıları ile paylaşım yapabilir. Eşten eşe ağ protokolü, iletişim protokollerinin sadece bir türü olup diğer bilinen örnekleri, GSM, GPRS, TCP/IP, HTTP veya ISDN olarak sayılabilir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer, Son Erişim Tarihi: 23.01.2020).

[65] Berryhill ve diğerleri, s. 11.

[66] Dimitropoulos, s. 8.

gibi *"güvenlik protokolü"* ile benzeşmekle beraber daha çok, birbirinden farklı yaklaşımların kullanılabildiği; birçok platformda binlerce farklı uygulamanın hayata geçirilebileceği bir *"teknolojik yaklaşım"* olarak tanımlanmaktadır.[67] Özellikle sistemde bilgi kayıtlarının açıklığı, sistemin merkezi olmayan doğrulama sistemi ve sisteme girilen verilerin değiştirilemez oluşu, anılan teknolojiyi finans alanından öteye taşıyarak genel bir teknoloji haline getirmektedir.[68]

D. Kripto Para Birimleri

1. Genel Olarak

Kripto paralar yukarıda bahsedilen blokzincir teknolojisi üzerine kurulmuş, kriptoloji ile korunan, merkezi olmayan, başka değerlere çevrilebilir sanal para birimleridir.[69] 2008'de yaşanan küresel finans kriz sonrası dünya genelinde bazı iktisadi paradigmaların sorgulanmasına yol açmıştır. Krizde bazı ülke borsaları çökmüş, kredi derecelendirme kuruluşlarının saygınlıkları zedelenmiş, finans kuruluşları ve şirketler iflas ile karşı karşıya gelerek bankacılık sistemi güven kaybetmiştir.[70]

Bitcoin, böyle bir ortamda Satoshi Nakamoto tarafından yayımlanan "*Bitcoin: Eşten-eşe Elektronik Nakit Ödeme Sistemi (Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System)* " makalesiyle ilk olarak ele alınmış ve Bitcoin'in temel prensipleri ilk olarak bu makalede ortaya konmuştur.[71] Finans piyasalarında yaşanan büyük kayıplar ardından

---

[67] Usta - Doğtekin, s. 32.

[68] Dimitropoulos, s. 5.

[69] FATF Report, "Virtual Currencies Key Definitions", s. 5

[70] Dimitropoulos, s. 7.

[71] Eduard Hofert, **Regulating Virtual Currencies, Institute for Monetary and Financial Stability,** Goethe Unıversıty Frankfurt Workıng Paper Series No. 130, 2019, s. 2, (https://www.imfs-frankfurt.de/fileadmin/user_upload/IMFS_WP_130.pdf, Son Erişim Tarihi: 20.02.2020).

ortaya çıkan Bitcoin, mevcut başarısız olarak görülen finansal sisteme ve dünya genelinde güçlü rezerv para birimi olarak kabul edilen Dolar ve Avro'ya seçenek olarak tartışılmaya başlanmıştır.[72]

Makalede de esas olarak; online alışverişlerde elektronik ödemelerde insanların güvenilir üçüncü kişiler olarak finans kurumlarına bağımlı hale geldiğinden bahsedilmiş ve güven unsuru yerine kriptografik delile dayanan, tarafların güvenilir üçüncü bir kişiye ihtiyaç duymaksızın doğrudan birbirleriyle işlem yapabileceği elektronik ödeme sistemine ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.[73] İlgili makalede Bitcoin'in mutabakat yapısı ve süreçlerinin genel çerçevesi çizilmiş olup bunların tüm kripto paralar için geçerli olacağını söylemek mümkün değildir. Kripto paraların ortak özellikleri bugün itibarıyla aşağıdaki şekilde belirtilebilir[74] ancak; bu özellikler belli bir otorite tarafından ortaya konmuş değildir, kripto para ekosistemi ve buna bağlı olarak kavramları her geçen gün değişmeye devam etmektedir:

- Güvenlik mekanizması olarak kriptografiyi[75] kullanması[76],

---

[72] Malcolm Campbell-Verduyn**, *"Bitcoin, Crypto-coins, and Global Anti-money Laundering Governance",*** Crime, Law and Social Change, 2017, s. 2. 10.1007/s10611-017-9756-5. (Son Erişim Tarihi: 20.01.2020.)

[73] Satoshi Nakamoto, **Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System**, s. 1. (https://bctr.org/wp-content/uploads/2019/03/t%C3%BCrk%C3%A7e_bitcoin.pdf, Son Erişim Tarihi: 20.01.2020.)

[74] Güven - Şahinöz, s. 113.

[75] Kriptoloji (şifre bilimi) en genel tanımıyla; iletilerin, yazıların belli bir sisteme göre şifrelenmesi, bunların güvenlikli bir ortamda alıcıya iletilmesi ve iletilmiş mesajın deşifre edilmesidir. Kriptografi ve kriptoanaliz olmak üzere iki temel alt dalı vardır. Kriptografi, belgelerin şifrelenmesi ve şifresinin çözülmesi için kullanılan yöntemlere verilen ad olup Türkçe'ye "*şifreyazımı*" olarak çevrilmiştir. Kriptoanaliz ise kriptografik sistemlerin kurduğu mekanizmaları inceler, çözmeye çalışır ve şifreleme sistemindeki zayıf ve ve kuvvetli yönleri ortaya koyar. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kriptoloji, Son Erişim Tarihi: 20.01.2020.)

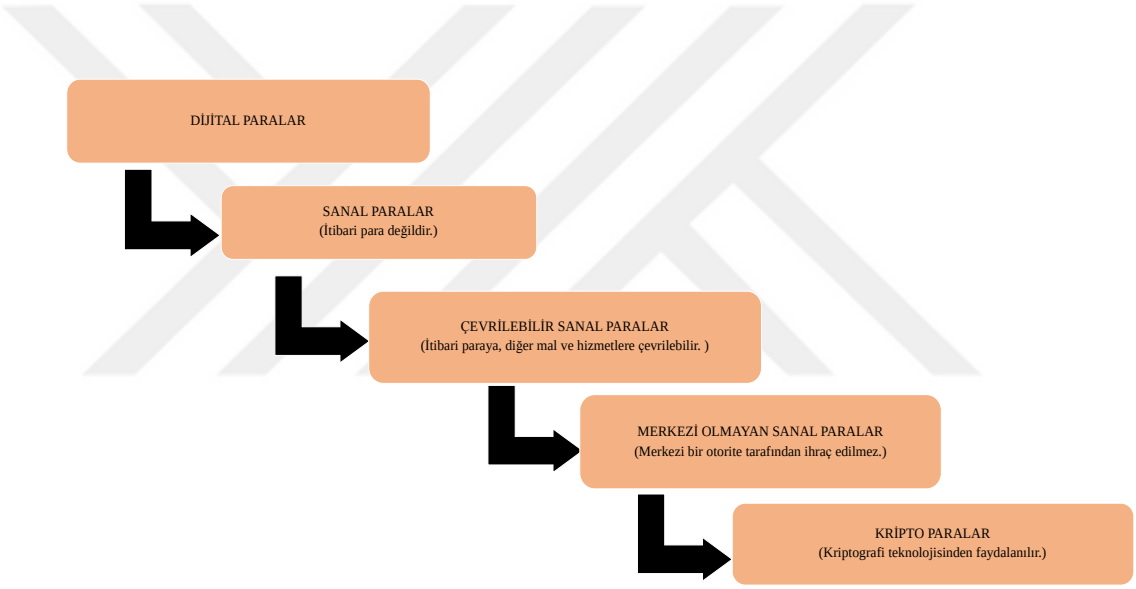
[76] Robby Houben - Alexander Snyers, **Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion,** European Parliament/ Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2018, s. 23. (https://op.europa.eu/s/n4nd, Son Erişim Tarihi,: 20.01.2020.)

- Yasal para birimini ihraç eden merkezi otoritenin varlığına ihtiyaç duymadan eşten-eşe mesaj, transfer veya ödeme yapıyor olması[77],

- Sistemin otomatik çalışması, kayıtların tutulması ve doğrulanması için dışarıdan bir aracının veya sistem yöneticisinin olmaması[78]; para ve değer transferi yaparken aracıyı ortadan kaldırması,

- Merkezi olmayıp, dağıtık yapıda olması[79].

Yukarıda anlatılanlar ışığında dijital paraların sınıflandırılması aşağıdaki tablo ile ifade edilebilecektir:

Şekil l. Sanal Para Birimlerinin Sınıflandırılması[80]

Kripto paraların ismini de aldığı kriptografik yapı, esas olarak verinin şifrelenmesiyle kendini gösterir. Kriptolojide simetrik ve asimetrik şifreleme yöntemleri mevcut olup simetrik şifrelemede hem şifrelemek hem çözmek için tek anahtar kullanılır. Simetrik şirfrelemenin algoritması kolay olduğu ve her iki işlem için tek şifre

[77] Houben – Snyers, s.23.

[78] Güven - Şahinöz, s. 113.

[79] Houben – Snyers, s.23., Güven – Şahinöz, s. 113.

[80] IMF, Virtual Currencies and Beyond Initial Considerations, s. 8.

kullanıldığı için şifrenin ele geçirilmesiyle veriler başkasının eline geçmiş olacaktır.[81] Diğer şifreleme türü olan ve kripto paralarda en çok kullanılan asimetrik şifrelemede ise; şifreleme ve çözme işlemleri için iki ayrı anahtar kullanılır. Bu iki anahtardan açık anahtar (public key) şifre oluşturmak için, özel anahtar (private key) ise kodu çözmek için kullanılır. İki anahtar birbirinden farklı olup aralarında matematiksel bir ilişki vardır. Şifrelemede gönderilen bilginin değiştirilmeden gizli olarak gönderilmesi hedeflenir.[82]

Bu bağlamda; (A) ile (B) arasında kripto para transfer süreci şu şekilde sağlanır: (A) parayı (B)'ye gönderecektir ama göndermeden önce (B) bir anahtar çifti üretir, özel anahtarı kendisinde tutar ve açık anahtarı (A) ya gönderir. (A) bu açık anahtar ile veriyi şifreler ve (B)'ye gönderir. (B) de kendisindeki özel anahtar ile kilidi açar. Transfer aşamasında veri üçüncü kişinin eline geçse bile özel anahtara sahip olmadığı müddetçe veriyi açamayacaktır. (B) özel anahtar ile kilidi çözdükten sonra belgeye dijital imza ekleyerek (A)'ya gönderir ve (A) elindeki açık anahtar ile veriyi açar ve mesajın özet değerini görür. Hem (A) hem (B)'deki hesap özet değerleri eşitse veri güvenli ve doğru bir şekilde iletilmiş sayılır.[83]

Kripto para denilince akla ilk Bitcoin gelse de 28 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 2389 adet kripto para birimi bulunmaktadır.[84] Kripto paraların da kendi içerisinde ikiye ayrıldığı söylenebilir. İlk kripto para Bitcoin olduğu için bitcoin dışındaki kripto paralar "*alternatif coin (altcoin)"* olarak anılır.[85] Kripto paraların bir ayağını oluşturan Bitcoin ve altcoinlerin kendisine ait bir blokzincirleri vardır. Diğer ayağı olan token (jeton)

---

[81] Explaining the Crypto in Cryptocurrency, (https://www.investopedia.com/tech/explaining-crypto-cryptocurrency/, Son Erişim Tarihi: 15.03.2020.)

[82] Güven-Şahinöz, s. 47

[83] Güven-Şahinöz, s. 48-49

[84]All Cryptocurrencies, (https://coinmarketcap.com/all/views/all/ , Son Erişim Tarihi: 28.12.2019.)

[85] Güven - Şahinöz, s. 85.

olarak nitelendirilen kripto paraların ise kendine ait bir blokzinciri yoktur ve başka hazır bir blokzincir içerisinde işlem görür.[86]

Ayrıca belirtmek gerekir ki; blokzincir ağı ve kripto para birimleri içerisinde birçok yeni aktör barındıran yeni bir ekositem yaratmıştır. Bunlar başlıca; "*kullanıcılar, madenciler, kripto para borsaları, birebir kripto para ticaret platformları, kripto para cüzdan sağlayıcıları, kripto para üreticileri, kripto para ihraççıları"* olarak sayılabilir.[87] Bu çalışmada kripto paraların daha iyi anlaşılabilmesi için en çok kullanılan kripto paralardan olan BTC (Bitcoin), Ether (Ethereum) ve XRP (Ripple)'dan kısaca bahsedilecektir.

2. Bitcoin

Bitcoin'in esasları yukarıda da belirtildiği üzere ilk olarak gerçek kimliği bilinmeyen Satoshi Nakamoto'nin *"Bitcoin: Eşten-eşe Elektronik Nakit Ödeme Sistemi"* isimli makalesiyle ortaya konulmuştur. Makalede açıkça internet üzerinden yapılan alışverişlerde finansal kurumlara bağımlı hale gelindiği, yine de güvenin tam olarak sağlanamadığı bunun için kriptografik delile dayanan, tarafların üçüncü bir kişiye ihtiyaç duymaksızın aracısız olarak işlemlerini gerçekleştirebilecekleri elektronik ödeme sistemine ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.[88]

---

[86] Bitcoin'in kodlarını kullanmak ile bir kripto paranın blokzincir sistemini kullanmak birbirinden farklı şeylerdir. Örneğin Litecoins, Bitcoin'in kodlarını kullanarak kendine özel bir blokzincir oluşturmuştur ve *"coin*" olarak adlandırılır. Ancak Tether (TRX), Ethereum blokzinciri üzerinde oluşturulmuş olup ayrı bir blokzincir üzerinde olmadığından "*para* (*coin)"* olarak değil *"jeton (token)"* olarak anılır. **Güven - Şahinöz,** s. 85 - 86..

[87] Houben - Snyers, s. 24, 28.

[88] Nakamato, s. 1.

Makalenin ilk kısmında açık ve özel anahtarlar ile dijital imzadan bahsedilerek; paranın doğru ve gizli bir şekilde nasıl transfer edileceği anlatılmıştır.[89] Kurulacak sistemde üçüncü bir taraf olmayacağı için mükerrer harcama yapılmasını engelleyici mekanizmaların öngörülmesi gerektiğine işaret edilmiş ve öneri olarak da tüm işlemleri açıkça ilan etmek olduğu belirtilmiştir.[90] Buradan hareketle makalede Bitcoin'in planlanan şekilde çalışmasını teminen ağa ilişkin işletme adımları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Bitcoin ağına katılmak isteyen kullanıcı ücretsiz ve açık kaynaklı yazılım olan Bitcoin Core Client yükleyerek bir bağlantı noktası haline gelir.[91] Sisteme katılmak için en azından bir bağlantı noktasının yeni katılımcının varlığını onaylaması gerekir.[92] Sisteme katıldıktan sonra ağın cüzdan hizmeti, madencilik faaliyeti ve veri tabanına erişim sağlanır.[93] Özel olarak anonimleştirici bir yazılım kullanılmadıkça kullanıcı adından yola çıkarak IP adresine ulaşılabildiği belirtilmiştir.[94]

- Kullanıcı Bitcoin ile ödeme işlemi yapmak istediğinde kendine ait gizli anahtarını kullanarak bir imza oluşturur ve karşı tarafın cüzdanına göndermek üzere transfer talimatı verir.[95] Yapılan işlemin özetini içeren bir mesaj işlemi yapan kişi tarafından tüm sistemde yayımlanır ve bu anda işlemi tarih ve zaman olarak tanımlayan

---

[89] Nakamato, s. 2.

[90] Nakamato, s. 2, 3.

[91] Adam Turner - Angela Samantha Maitland Irwin, ***"Bitcoin transactions: a digital discovery of illicit activity on the blockchain"***, Journal of Financial Crime, s. 4, (https://doi.org/10.1108/JFC-12-2016-0078, Son Erişim Tarihi: 12.01.2020).

[92] Turner - Irwin, s. 8.

[93] Turner - Irwin, s. 4.

[94] Turner - Irwin, s. 8.

[95] Usta - Doğtekin, s. 64, 65.

karakter veya kodlanmış bilgi dizisi olarak tanımlanabilecek zaman damgası oluşur. Zaman damgası verinin var olduğunun kanıtıdır.[96]

- Kullanıcının transfer emrini verdikten sonra gerçekten hesabında o kadar tutar olup olmadığı ya da o tutarı birden fazla kez göndermesinin önüne geçmek için blokzincir yapısı devreye girer.[97] Bunun için "*eşten eşe ağ"* ve *"iş ispatı (Proof of Work-PoW)"*[98] araç olarak kullanılmıştır. Burada blokzincir veri tabanına eklenmesi planlanan yeni bloktaki tüm işlemlerdeki bilgilerin, daha önce oluşturulup onaylanmış kayıtlarda kullanılmamış olması şartı aranır.[99] "*İş ispatı*"nın kullanımıyla artık sisteme girilen verileri değiştirmek çok zordur ve bu da blokzincir sisteminin ve Bitcoin'in temel özelliklerinden biridir.[100]

- Para ihraç edecek merkezi bir kurum olmadığı için sistemde parayı üretecek ve paranın dolaşıma katılmasını sağlayacak kişiler altın madencilerine benzetilmiş, madencilere teşvik verilmesinin sistemin yararına olacağı belirtilmiştir.[101]

---

[96] Nakamato, s. 2.

[97] Usta – Doğtekin, s.65.

[98] İş ispatı; bilgisayar sistemlerine ilişkin teknik bir kavram olup, mutabakat algoritmaları çeşitlerinden en yaygın olarak kullanılanlarından biridir. Aslında en ilkel tabirle bilgisayara iş yaptırma yöntemidir. Bu yöntem ile amaçlanan madencilerin üst üste sürekli blok oluşturmalarına engel olmaktır. Her bir blok üretimi için belli şartların sağlanması gerekir. Bu şartlardan biri matematiksel problemlerin çözülmesidir. Madenciler de deneme yanılma yöntemiyle bu problemi çözmeye çalışır. Eğer çok hızlı blok üretiliyorsa problemlerin zorluk derecesi de artar. **Abdurrahman Çarkacıoğlu**, **Kripto-Para Bitcoin**, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi, 2016, s. 26, 27.

[99] Çarkacıoğlu, s. 41.

[100] Nakamato, s. 3..

[101] Nakamato, s. 4. Madencilik (mining) kripto para üretilmesine denir. Farklı kripto paraların farklı madencilik türleri vardır. Madenciliğin usul ve esasları her kripto paranın İzahnamesinden (White Paper) anlaşılabilir. Bitcoin'de ortalama 10 dakikada bir blok üretilmesi hedeflenmiştir. Kripto para üretimi için gerekli olan işlem gücü iyi olan bir bilgisayar ve elektiriktir. Önceden kişisel bilgisayarlardan da madencilik yapmak mümkünken, bitcoin arzının artmasıyla, bloklar da artmış ve otomatik olarak problemler zorlaşmıştır. Problemlerin çözümü artık çok güçlü işlemcileri gerektirmektedir ve bu da yoğun enerji kullanımı demektir. Bu durumun madenciliğin belirli şirketler tekeline girmesine sebep olabileceği ve dağıtık olma iddiasıyla ortaya çıkmış bir teknolojinin merkezileşebileceğine ilişkin endişelere sebep

- Bir işlem yeterli miktardaki bloğun altında kalıyorsa; o işlem daha fazla saklama alanı sağlamak üzere yalnıza işlemin temel özet bilgileri kalacak şekilde silinebilir.[102]

- Kural olarak; tüm işlemler sistem üzerinde açıkça ilan edilir. Ancak geleneksel bankacılık sisteminde kişi bilgileri korunur ve bu derecedeki aleniyetin sistemi dezavantajlı hale getirebileceği kabul edilmiştir. Bunun önüne geçmek için geleneksel anlamda gizlilik yerine yeni bir gizlilik modeline yer verilmiştir. Böylelikle; açık anahtarların isimsiz tutularak, bilgi akışının bir noktada kesilmesi ve gizliliğin sağlanması hedeflenmiştir. Böylelikle üçüncü bir kişi, yapılan bir işleme ilişkin başkasına belli bir miktar para gönderildiğini görebilir ancak işlemi kimin yaptığını bilemeyecektir.[103] Açık anahtarların bu özelliğinin, Bitcoin ağı kullanıcılarına takma ad (pseudonymous) kullanımı imkanı tanıdığı ve bu özelliğin yapılan işlemlerin takip edilebilirliğini zorlaştırdığı belirtilmiştir.[104]

3. Ethereum

Ethereum da Bitcoinin blokzincirine benzer, ortak kullanıma açık ve tüm geçmişin dağıtık bir şekilde her merkezde bir kopyasının tutulduğu blokzincir tabanlı

---

olmaktadır. Madenciler arasında teşvik alabilmek için rekabet vardır. Teşvik, hem sistemin madenciye verdiği Bitcoin hem de bloğun içindeki tüm işlemlerden alınan komisyonlardan oluşur. Madencilik yapılmazsa sadece Bitcoin arzı durmaz, yapılan transfer işlemleri de onaylanmamış olurlar. **Çarkacıoğlu,** s. 46 – 50. Nakamoto'ya göre; teşvik madencilerin dürüst kalmasını sağlar. Ancak sistemin %51'inin dürüst olmayan madencilerin eline geçmesi halinde kötüye kullanabileceğini kabul eder. Bu senaryoda sistem güvensiz hale geleceği için tercih edilmeyecek ve dürüst olmayan madencinin kendi kendini cezalandıracağı belirtilmiştir. **Nakamato,** s. 4.

[102] Nakamato, s. 4.

[103] Söz konusu gizlilik anlayışı borsaların işlemlerle ilgili açıkladıkları bilgi miktarına benzetilmiştir. Borsa işlemlerinde tek tek her alış satış işleminin zamanı ve miktarının herkesin görebileceği şekilde ilan edildiği ve fakat tarafların kimliklerinin gizli olduğu belirtilmiştir. **Nakamato,** s. 6.

[104] Turner - Irwin, s. 12.

bir platformdur. Kodu ETH para birimi ise ether'dir. Bitcoin'den en önemli farklı *"akıllı kontrat (smart contract)*"ların olmasıdır.[105] Burada blokların içine kod yazmak mümkündür. Kullanılan programlama dili sayesinde para aktarımı, taraflar taahhütlerini yerine getirdiğinde otomatik olarak gerçekleşir. Akıllı sözleşmeler ile para aktarımı şartlara tabi tutulabilir. Bitcoin ağında para aktarımı "*Bu paranın sahibi artık (A) kişisidir*" içeriğindeki dijital imza ile gerçekleşirken, Ethereum ağında bu aktarım akıllı sözleşme yardımıyla "*Bu para ancak (A) kişisi şu mal veya hizmeti yerine getirdiğinde (A)ya aktarılacaktır.*" şeklinde imzalanabilir. Akıllı sözleşmelerle, Ethereum üzerinde sözleşme yönetiminin mümkün hale gelebileceği söylenmektedir.[106]

Ethereum ile Bitcoin ağı arasında mutabakat yöntemleri ve madencilik bakımından farklılıkar bulunmakla beraber fazlaca teknik detaya girmenin bu çalışma bakımından faydalı olmayacağı düşünülmektedir. Ancak kara paranın izlenmesi bakımından her iki blokzincir platformunda paranın kaynağının takip edilmesinde önemli sayılabilecek bir noktaya dikkat çekilebilir. Bitcoin işlemlerinde hesaplar yerine adresler kullanılır ve ne kadar Bitcoin olduğunun hesaplanması için adreslerdeki harcanmamış Bitcoinlere bakılır. Ethereum banka hesaplarındaki gibi hesaplar olup bu hesapların bakiyelerine bakılır.[107] Örneğin; 100 Bitcoin'in 20'sini (A) kişisine göndermek istediğimizde 100 BTC'nin bulunduğu adres yok olur ve yerine iki tane adres oluşur. Bunlardan biri 20 BTC'yi gönderdiğimiz kişinin adresi diğeri ise bizim adımıza açılmış kalan 80 BTC'nin aktarıldığı adrestir. Ethereum platformunda aynı işlem yapıldığında, 100 Ether'in bulunduğu hesaptan 20 Ether eksilecek ve aynı hesaptaki bakiye esas alınarak 80 Ether'in kaldığı söylenebilecektir.[108]

---

[105] Houben - Snyers, s. 33.

[106] Güven - Şahinöz, s. 108.

[107] Güven - Şahinöz, s. 105.

[108] Güven-Şahinöz, s. 105-106.

4. Ripple

Ripple esas olarak blokzincir sistemi üzerinde eş zamanlı küresel bir ödeme ağı olma amacıyla kurulmuş, ağa dahil olan kişiler ve kurumlar arasında Dolar, Avro gibi döviz cinsinden transfer yapılmasına izin veren gerçek zamanlı ödeme sistemidir. Bu yönüyle günümüzde aktif olarak kullanılan SWIFT haberleşme ağına alternatif olacağı değerlendirilmektedir. Ödeme ağı olarak ortaya çıkan Ripple ismini şirketten almaktadır. Ripple şirketinin aynı zamanda XRP kodlu Ripple isminde bir kripto parası da vardır.[109] Bu para şirket kurulmadan önce 100 milyar adet olarak üretilmiş ve şirketin kurulmasıyla şirkete bağışlanmıştır. Günümüz itibarıyla artık madencilik yapılmamaktadır ancak ilerleyen dönemlerde şirketin yeni Ripple ihraç etmesi halinde bu durumun, itibarına zarar verebileceği belirtilmektedir.[110]

Şirketin esas olarak üç adet servisi vardır, bunlardan ilki olan xCurrent; bankalar tarafından Dolar, Avro gibi dövizlerin uluslararası ödemeler için gönderilmesi amacıyla kullanılır. Diğer bir ürün olan xRapid ile yalnızca kripto para Ripple ile transfer yapılır, bu transferler çok düşük komisyonlarla, neredeyse anlık olarak gerçekleşir. Üçüncü ürün olan xVia ise; ilk ürüne benzerdir ancak sadece bankalar tarafından değil kurumlar ve ödeme şirketleri tarafından da kullanılabilir.[111] Ripple'ın mutabakat yapısı diğer kripto para birimlerden farklıdır ve işlemler daha hızlı gerçekleşir. Ayrıca madencilik yapılmaması sebebiyle enerji kullanılmasına gerek yoktur ve bu yönüyle çevre dostu olduğu belirtilir.[112]

---

[109] Houben - Snyers, s. 35.

[110] Güven-Şahinöz, s. 117.

[111] Güven-Şahinöz, s. 118.

[112] "Bitcoin Vs. Ripple: What's The Difference?" Https://Www.İnvestopedia.Com/Tech/Whats-Difference-Between-Bitcoin-And-Ripple/, (Son Erişim Tarihi: 15.01.2020).

IV. KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN KISA DEĞERLENDİRME

Kripto paralar yukarıda bahsedilen teorilerden biri olan "*devlet teorisi*" bakımından incelendiğinde, bir ülkenin hukuk düzeninde hesap birimi olarak kanuni dayanaktan yoksun oldukları müddetçe para olarak kabul edilemezler. "*Sosyal teori*" bakımından ise toplumda genel kabul gördüğüne ilişkin yeterli derecede mutabakat oluşmadığı belirtilmiştir.[113]

Nitekim, Birleşik Krallık Merkez bankası tarafından 2014 yılında yayımlanan bir bültende; kripto paraların finansal istikrara bir tehdit oluşturmadığı, ülke sınırları içerisinde kripto para sahibi kişi sayısının 20.000'den fazla olmadığı, günlük 300 adet işlemin gerçekleştirildiği, kripto paraların geniş anlamda para bilançosunda 0,003'lük bir paya sahip olduğu belirtilmiştir.[114] Banka 2018'de yayımladığı başka bir dokümanda benzer olarak; kripto paraların değerinin geleneksel para birimlerine göre değişken ve istikrarsız olmasından ötürü güvenilir bir değer saklama aracı olmadığı buna bağlı olarak; geniş ölçekte ödeme aracı olarak kullanılmadığı, İngiltere'de finansal kuruluşlarca kripto paranın kullanıldığı iş alanlarında sınırlı olduğu ve kripto para birimleri ile ülkenin finansal sistemi arasında zayıf bir bağ olduğu sonucuna ulaşmıştır.[115]

Türkiye'de ise yapılan ING Bank tarafından yapılan bir araştırmada, ülkede yaşayanların yüzde 45'inin gelecekte kripto para almayı düşündüğü, başka bir yazıda

---

[113] Proctor, "***Cryptocurrencies in İnternational and Public Law Conceptions of Money"*** s. 37.

[114] Robleh Ali - John Barrdear - Roger Clews - James Southgate, "***The Economics of Digital Currencies"***, Bank of England 2014/Q3 Bulletin, s. 283. https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/digital-currencies/the-economics-of-digital-currencies (Son Erişim Tarihi: 6.01.2019)

[115] Proctor, "***Cryptocurrencies in İnternational and Public Law Conceptions of Money"*** s. 50, 51.

kripto para sahibi kişi sayısının %18 oranında olduğu ortaya atılmıştır.[116] Ancak bu iddialar bilimsel olarak kanıtlanmış değildir. Kripto paraların sübjektif farkındalığına ilişkin 154 katılımcı üzerinde yapılan bir çalışmada ise; katılımcıların yaklaşık yaklaşık %90'ı kripto para birimlerini duyduğunu veya bildiğini, %11,7 oranında yanıtlayıcı ise önceden ya da şimdi kripto para birimi sahibi olduğunu bildirmiştir.[117] Mevcut çalışmalar ışığında Türkiye bakımından da kripto para birimlerinin *"para"* olarak kullanımına ilişkin sosyal mutabakatın sağlanamadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Ülkemizde de her iki teori bakımından kripto para birimlerinin "*yasal para"* niteliğinde olmadığı söylenebilecektir.

Ülkemizde kripto para birimlerine ve blokzincir teknolojisine ilişkin ilk görüş belirten düzenleyici ve denetleyici otorite; 2013 yılında *"Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu"* olmuş; Kurum'un 25 Kasım 2013 tarih ve 2013/32 sayılı Basın Açıklamasında; Bitcoin'in herhangi bir resmi ya da özel kuruluş tarafından ihraç edilmediği ve karşılığı için güvence verilmediğini, mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla 6493 sayılı *"Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun"* çerçevesinde elektronik para olarak değerlendirilmediği belirtilmiştir. 6493 sayılı Kanun kapsamına girmediğinden dolayı da "*Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu*"nun gözetim ve denetimi altında kabul edilmemiştir. Ayrıca ilgili Basın Açıklaması'nda; *"Bitcoin ve benzeri sanal paralar ile gerçekleştirilen işlemlerde tarafların kimliklerinin bilinmemesi, yasadışı faaliyetlerde kullanılması, piyasa değerinin aşırı oynak olabilmesi, dijital cüzdanların çalınabilmesi, kaybolabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak*

---

[116] "Türkiye'de Kripto Para Sahibi Kaç Kişi Var", https://fintechistanbul.org/2018/07/31/turkiyede-kripto-para-sahibi-kac-kisi-var/ (Son Erişim Tarihi: 6.01.2019).

[117] Serhat Karaoğlan - Tayfun Arar - Onur Bilgin, "***Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları***", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi C. 6, S. 2, 2018, ss. 15-28, s. 20.

kullanılabilmesi gibi risklere değinilmiş ve yapılan işlemlerin geri döndürülemez olmasından dolayı kripto paraların operasyonel hatalardan ya da kötü niyetli satıcıların suistimalinden kaynaklı risklere de açık olduğu" da kamuoyu ile paylaşılmıştır.[118]

Öğretide; kripto para birimlerinin belli bir otorite tarafından ihraç edilmediği ve denetime tabi olmadıkları hususları göz önünde bulundurularak kripto paraların *"para birimi*" olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.[119] Ayrıca kripto para birimlerinin, elektronik para niteliğinde de olmadığı zira; elektronik para çıkarma yetkisinin kanuni düzenleme ile banka ve ilgili şartları sağlayan tüzel kişilere verildiği ve bu paralar üzerinde devletin denetimini haiz olduğu belirtilmiştir.[120]

Turanboy; *"arz ve talepe göre (tıpkı bir şey- eşya gibi) değeri oluşturulan (döviz kuru gibi) bir kurunun da bulunmadığı"*nı belirterek kripto para birimlerinin sermaye piyasası aracı sayılamayacağını belirtse de; örneğin Bitcoin'in değerinin; talep ve arzın dengelendiği noktada oluştuğu ve bunun yanında coğrafi olarak uygunluğu, yaygınlığı, kabul edilirliği, yatırımcının ona olan güveni, gerçek hayatta ödeme aracı olabilmesi ve piyasanın o anki duyarlılığının değerine de etkisi olduğu ifade edilmiştir.[121] Bununla beraber; Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3. ve 128. maddeleriyle SPK'ya yeni sermaye araçlarının usul ve esaslarını düzenleme yetkisi verildiği hususu ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır.[122]

---

[118] 25 Kasım 2013 tarihli ve 2013/32 sayılı Basın Açıklaması, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2013, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0512_01.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[119] Asuman Turanboy, "***Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri***", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXV, S. 3, s. 47-62, s. 48, 52.

[120] Turanboy, s. 52.

[121] Çarkacıoğlu, s. 17.

[122] Turanboy, s. 56.

2017 yılında; ABD'de Chicago Ticaret Borsası'nda Bitcoin'e dayalı vadeli işlemlerini başlaması ve Borsa Yatırım Fonlarının işleme alınmasına yönelik *"ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu"*na başvurular gerçekleştirilmiştir. Buna dayanarak; Türkiye'de de yatırım kuruluşları tarafından Bitcoin'in fark kontratlarına konu olup olamayacağı ve Bitcoin'e dayalı türev araç işlemleri yapılıp yapılmayacağına ilişkin SPK'dan görüş talep edilmiştir.[123] SPK'nın 01 Aralık 2017 tarihli yazısında, *"sanal para birimlerine ilişkin ülkemizde herhangi bir düzenleme bulunmadığı belirtilerek Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında sanal para birimlerinin türev araçlara dayanak teşkil edemeyeceği bu nedenle; müşterilere yönelik kripto para birimlerine dayalı spot veya türev işlemler yapılamayacağının duyurulmasına"* karar verilmiştir.[124] Bu karar da SPK'nın görüşünü yansıtması bakımından önemli görülmektedir.

Bununla birlikte; yasal düzenlemeyle beraber kripto paraların hukuki bakımdan "*şey-eşya*" olmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Söz gelimi; *"cismani, üç boyutlu, kendi kendine maddi varlığı olan, insanların egemenlik kurması mümkün olan nesneler"* olarak tanımlanan hukuki anlamda "*şey*"; teknolojinin gelişimiyle beraber anlam genişlemesine uğramış ve günümüzde dijital varlıkların da "*şey*" olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.[125]

Hukukumuzda "*eşya*"nın tanımı yapılmamış öğretide bu kavramın unsurları; "*cismanilik*", "*sınırlarının belirli olması"*, "*üzerinde hâkimiyet kurulmaya elverişli*

---

[123] Ayça Aktolga Öztürk, "***Blokzincir (Blockchan) Teknolojisi ve Kripto Paraların Finans Sektörüne Etkisi ile Ülkemizdeki ve Uluslararası Alandaki Önemli Yasal Düzenlemeler***" Finans Hukuku Gündemi Dergisi, S. 2, Ekim 2019, s. 3., https://www.kanunum.com/file/cid8617236_vid16294850_fid1034868 , (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

[124] Sanal Paralara Dayalı İşlemler Hakkında Genel Mektup No: 785, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, 1 Aralık 2017, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/Genel-Mektup-785-Sanal-Paralara-Dayal%C4%B1-%C4%B0%C5%9Flemler-hk..pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[125] Turanboy**,** s. 57.

olma" ve "*kişilik dışı olma"* olarak ortaya konmuştur. Tanımının yapılmamış olmasından dolayı ve zamana ve ihtiyaçlara göre dinamik bir kavram olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir. Bununla beraber ancak cismani varlıkların eşya olabileceğini ve mülkiyet hakkının cismani varlıklar üzerinde kurulabileceğini savunan görüşler de mevcuttur. [126]

Ancak kripto paraların eşya olarak kabul edilip edilmeyeceği her ülkenin benimsediği hukuk sistemine göre değişiklik gösterecektir. Söz gelimi; Anglo-Sakson hukuk sisteminde "*eşya*" ve "*mülkiyet hakkı"* kavramlarının daha esnek tanımlanmasına müsait olup; burada önemli olan parasal bir değerin bir varlıktan diğerine aktarılmasının izlenebilirliğidir.[127] Nitekim İngiltere'de Yüksek Mahkeme, *"AA v Persons Unknown"* davasında Bitcoin'in mülkiyete konu olabileceğini kabul etmiştir. Mahkeme kararında "*a) cismani varlıklar üzerinde zilyetlik (a thing in possession)"* ve *"b) dava hakkı sunan sahiplik (a thing in action)"* olmak üzere iki tür mülkiyet konusundan bahsedilmiş ve Bitcoin'in cismani varlığa sahip olmadığı için ilk gruba giremeyeceği ancak yine de mülkiyetin konusu olabileceğine hükmedilmiştir.[128]

Buna karşın; Kara Avrupası hukuk sisteminde "*eşya*" kavramının unsurlarından biri "*cismanilik*" olarak kabul edilmiş ve eşya üzerindeki ayni haklar *"sınırlı sayıda olma"* ilkesine tabi tutulmuştur. Örneğin; Almanya Medeni Kanun'unda "*eşya*" olmanın unsurlarından biri cismanilik olduğu için mülkiyet ve zilyetlik kural olarak cismani varlıklar üzerinde kurulabilir. Bu bakımdan Alman hukukunda Bitcoin ne eşya ne de

---

[126] Rona Serozan, Eşya Hukuku I, Filiz Kitabevi, B. 3., İstanbul, 2014, s. 73.

[127] Daniel Carr, "***Cryptocurrencies As Property in Civilian and Mixed Legal Systems",*** Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 177 - 198, s. 184, 185.

[128] "**AA v Persons Unknown",** England and Wales High Court (Commercial Court) Decisions, (https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2019/3556.html, Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

elektronik para olarak düzenlenmiş; Almanya bankacılık sistemi düzenlemeleri kapsamında *"finansal araç"* olarak özel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur.[129]

ABD'de ise kripto para birimlerinin menkul kıymet veya eşya olup olmadığına ilişkin kafa karışıklığının hakim olduğu basında yansımıştır.[130] Kripto varlıkların hukuki olarak sınıflandırılması hususunda ülkeler nezdinde de henüz tam olarak yerleşmiş bir görüş bulunmamakla beraber; Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi, "*Armstrong DLW GmbH v Winnington Networks Ltd*" kararında; bu varlıkların mülkiyet hakkının ancak cismani varlıklar üzerinde kurulabileceğini kabul eden ülkelerde bile; hamilin yasa dışı müdahalelere karşı haklarını koruyan hukuki bir çarenin bulunması gerektiğine hükmetmiştir.[131]

Son olarak; Çin Halk Cumhuriyeti'nde kripto para biriminin kullanılmasına ilişkin yasaklamalar olsa da Çin Tahkim Mahkemesi, medeni hukukun temel ilkelerine ve sözleşme hukukuna dayanarak dayanarak dürüstük kuralı gereğince Bitcoin'i mülkiyete konu olabilecek "*şey*" olarak kabul etmiştir.[132] Nitekim Çin Halk Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nda yapılan değişiklik ile 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla kripto para birimleri mirasa konu olabileceği hüküm altına alınmıştır.[133]

---

[129] Blockchain and Cryptocurrency Regulation 2020/Germany, (https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/germany, Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

[130] "**Are cryptos securities or commodities? Even the SEC isn't sure",** https://qz.com/1571503/secs-jay-clayton-says-cryptos-can-evolve-but-ethers-status-remains-uncertain/, (Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

[131] **Phoebus Athanassiou**, Impact of digital innovation on the processing of electronic payments and contracting: an overview of legal risks, European Central Bank Legal Working Paper Services 16/2017, s. 23. https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scplps/ecb.lwp16.en.pdf , (Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

[132] Natalya Dulatova - Abd Hakim Abd Razak, "***The Ecosystem of Cryptocurrency as an Object of Civil Rights in BRICS Countries"***, BRICS Law Journal V. VII, Issue 2, 2020, https://doi.org/10.21684/2412-2343-2020-7-2-37-65, ss. 38-65., s. 50. (Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

[133] Chinese cryptocurrency inheritance legislation approved, https://currency.com/chinese-cryptocurrency-inheritance-legislation-approved, (Son Erişim Tarihi: 06.06.2020).

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR, AKLAMANIN AŞAMALARI, TEKNİKLERİ, KRİPTO PARA BİRİMLERİ İLE AKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİ, AKLAMANIN ETKİLERİ VE AKLAMA İLE MÜCADELE

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERİ, KARA PARA VE SUÇ GELİRİ KAVRAMLARININ TANIMI

Aklama faaliyetinin geçmişi insanoğlunun ticari ilişkilerde bulunmasından bu yana farklı yöntemlerle kendini göstermiş olsa da kanunlarda suç olarak düzenlenmesi ilk kez ABD'de 1986 yılında kabul edilen "*Kara Para Aklama Kanunu (The Money Laundering Control Act of 1986)"* ile olmuştur.[134]

Ülkemizde ise aklama suçu ile mücadele kapsamında atılan ilk adım 25 Eylül 1991 tarihinde FATF'a üye olunmasıdır. Sonrasında FATF tarafından yapılan incelemeler sonucunda, Türkiye'nin 40 Tavsiye Kararı'na uyum konusuyla ilgili alınması gereken önlemleri almadığı ve atılması gereken adımları atmadığı sebep gösterilerek, 19 Eylül 1996 tarihinde 21 numaralı tavsiye kapsamında Türkiye'ye yaptırım uygulanmasına karar verilmiştir. 19 Kasım 1996 tarihinde 4208 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle yaptırım kararı kaldırılmıştır.[135]

Anılan üç kavram aklama suçunun süreç içerisinde düzenlenme şekliyle paralellik göstermektedir. Birbirinden farklıymış gibi muamele edilen bu kavramların

---

[134] Matthew S. Morgan, "***Money Laundering: The United States Law and Its Global Influence, Essays in International Financial & Economic Law",*** 3 Law & Bus. Rev. Am. 24, 1997, s. 29, (https://scholar.smu.edu/lbra/vol3/iss3/4, Son Erişim Tarihi: 12.04.2019)

[135] **Ülker Mavral,** Karapara Kayıtdışı Ekonomi İkişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, B. 2, Ankara 2003, s. 170.

aslında oldukça benzer anlamlara sahip oldukları söylenebilir.[136] *"Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*" kavramı hukukumuza 5237 sayılı TCK'nın 282 nci maddesi ile girmiş olup kapsamı, kara paraya nazaran oldukça geniştir.[137] Malvarlığının, özel hukuk anlamında "*mallar (eşya) bütünlüğü"* olarak ele alınması gerektiğine dikkat çekilmiş[138]; mal kavramı da, *"mülkiyet konusu olabilen bütün maddi eşya ile malvarlığına girebilen bütün haklara hukuken verilen ad*" olarak tanımlanmıştır.[139] Ekonomik bir değeri veya yararı olan para, kıymetli madenler, ticari senetler, taşınır veya taşınmaz her türlü değer malvarlığı kavramı kapsamında kabul edilmektedir.[140]

TCK'nın 282. maddesinin gerekçesi incelendiğinde kavramın *"bir suçun işlenmesi suretiyle"* veya "*bir suçun işlenmesi dolayısıyla*" elde edilen malvarlığı degerlerini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Doktrinde bir görüş; gerekçedeki bu anlamın yetersiz kaldığını ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin; "*suç işlemek suretiyle elde edilen", "suç işlemek dolayısıyla elde edilen*" veya hem suç işleme suretiyle hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerlerinin dönüştürüldüğü *"tüm şeyler"*i kapsadığını belirtmekte ve kavramı genişletmektedir.[141]

Türk hukukunda kara para kavramı ilk kez 13/11/1996 tarih ve 4208 sayılı *"Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun"*da kullanılmış olup; öğretide

---

[136] **Murat Volkan Dülger,** Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, Seçkin Yay., B. 1, Ankara, 2011, s. 22

[137] **Dülger,** s. 481; **Olgun Değirmenci,** Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Turhan Yay., B. 1, Ankara, 2007, s. 14

[138] Olgun Değirmenci, ***"5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme ile Karşılaştırılması",*** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 105 – 155, s. 109.

[139] Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, B. 6, Ankara 2016.

[140] **İsmail Malkoç**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, C. 4, Ankara, 2013, s. 4703.

[141] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s. 10.

"suç sayılan bir fiilin işlenmesinden elde edilen para, mal, gelir veya değer" olarak tanımlanmıştır.[142] "*Kara paranın aklanması"* suçu 4208 sayılı Kanun ile düzenlenmekteyken; TCK'nın yürürlüğe girmesinin ardından *"suçtan kaynaklanan malvarlığını değerlerini aklama suçu*" başlığı altında hüküm altına alınmıştır. Bu değişiklikle 4208 sayılı Kanun'un birçok hükmü ilga edilmiştir. *"Kara para*" kavramının kapsamının daha dar olması ve uluslararası metinlerde *"suç geliri"* kavramının tercih edilmesi sebebiyle yasa koyucu tarafından terk edilmiştir.[143]

Yukarıda bahsedilen iki kavramla eş anlama gelen "*suç geliri*" kavramı da mevzuatta ve uluslararasrı belgelerde kullanılan bir diğer kavramdır. 11/10/2006 tarih ve 5549 sayılı "*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun"*da ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan Yönetmeliklerde "*suç geliri"* kavramı kullanılmaktadır.[144]

Ulusal mevzuatımız açısından bakıldığında Türk Ceza Hukuku Reformu'ndan bu yana "*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*" ile "*suç geliri*" kavramlarının kullanımının ağırlık kazanadığı ancak; 4208 sayılı Kanun'un bazı hükümlerinin yürürlükte bulunması sebebiyle kara para kavramının da doktrinde ve uygulamada sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.[145] Bundan dolayı bu çalışmada da "*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*", "*kara para"*, "*suç geliri"* kavramlarının aynı olguya işaret ederek kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir.

---

[142] Ümit Kocasakal, **Karapara Aklama Suçu**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 13.

[143] Dülger, s. 24.

[144] Dülger, s. 30.

[145] Dülger, s. 24.

II. AKLAMANIN AŞAMALARI

A. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan geliri meşru bir gelir olarak göstermek amacıyla birçok teknik kullanılmakta olup ilgili teknikleri belirli bir sayı ile sınırlamak imkan dahilinde değildir. Ancak kullanılan teknik farklılaşsa da; aklamanın daha iyi kavranması ve tespit edilmesi açısından üç aşamada gerçekleştiği uluslararası uygulamada ve öğretide kabul edilmiştir.[146] Bunlar; *"yerleştirme", "ayrıştırma"* ve "*bütünleştirme*" aşamalarıdır.[147] Söz konusu aşamalar temel olarak aklayıcıların dikkat ettikleri hususların genel çerçevesini çizmek amacıyla oluşturulmuştur. Aklayıcılar öncelikle aklanılacak malvarlığının gerçek sahibi ve kaynağının gizlenmesine dikkat etmekte olup; bu gizliliğin sağlanarak paranın şekil değiştirmesi amaçlanır. Bu süreçte para sürekli kontrol altında tutulur ve en nihayetinde aklama ile ilgili ipuçları ortadan kaldırılır.[148] Bu aşamalar; farklı zaman dilimlerinde oluşabilecegi gibi, aynı anda da oluşabilir ve eylemin tamamlanabilmesi için her aşamanın bulunması da zorunlu değildir.[149]

B. Yerleştirme Aşaması (Placement Stage)

Yerleştirme aşaması aklama sürecinin ilk aşaması kabul edilip, yasadışı yollardan elde edilen malvarlığı değerlerinin finansal sisteme sokulmaya

---

[146] Sedat Güner, **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması**, Bilgi Yay. B. 1, Ankara, 2003, s. 203.

[147] Dülger, s. 71.

[148] Sedat Yetim, **Kara Paranınn Aklanması Uygulaması ve Sonuçları**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000, s. 71.

[149] Kuntay Çelik- Işıl S. Koçagra – Kadir Güler, **Karapara Aklama**, Masak Yay. No:1, Ankara 2000, s. 50.

çalışılmasıdır.[150] Amaç, nakit tutarın, banka parası olarak da anılan kaydi paraya yahut taşınır veya taşınmaz değere çevrilmesidir.[151] Bu aşamada değerlerin yasadışı kaynağı ile ilişkisi oldukça fazla olup; aklayıcılar açısından adli makamların dikkatini çekebilecek konumda olduğu için en riskli aşamadır.[152] Dolayısıyla aklama suçuyla mücadelede tüm çabanın yoğunlaştırılması gereken aşama olarak anılmaktadır. [153]

Yüklü miktarda nakit paranın gerek kullanımı gerek başka bir yere aktarımı, taşınması veya benzer işlemler için kullanılması oldukça zor olup ancak para; likit formundan çıkıp, özellikle banka parasına çevrildiğinde yani kaydi paraya dönüştürüldüğünde paranın mobilitesi kolaylaşarak hızlanacaktır.[154] Bu aşamada parayı nakit formundan kurtarmak için birden çok çeşitli tekniklere başvurulabilir.[155] Yerleştirme aşaması bilhassa likit haldeki paraların aklanması zaruri olup kaydi paranın aklanmasında bu aşamaya ihtiyaç duyulmayabilir.[156] Belirtmek gerekirk ki; paranın, geleneksel formundan uzaklaşıp sanal paraya doğru evrilmesi, aklayıcılar tarafından bir fırsat olarak değerlendirilerek; yerleştirme aşamasında nakit paranın kripto paralara dönüştürülerek kaynağının gizlenmesi de mümkündür.[157]

---

[150] Yetim, s. 72., Değirmenci, s. 64.

[151] Mustafa Taşkın, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele**, Ankara, 2004, s. 151.

[152] Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu,** Adalet Yay., Ankara, 2016, s. 26.

[153] Değirmenci, s. 65.

[154] **James Gıllespe** - Follow The Money- www.Law.Harvard.Edu/Programs/Pifs/Pdfs/James_Gillespie.Pdf, (Son Erişim Tarihi: 28.11.2019).

[155] **Sacit Yılmaz,** Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2006, s. 9.

[156] Taşkın, s. 152.; Dülger, s. 55.

[157] Kim-Kwang Raymond Choo, ***"Cryptocurrency and Virtual Currency: Corruption and Money Laundering/Terrorism Financing Risks?",*** Handbook Of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 283, 306., s. 302, 303.

C. Ayırma Aşaması (Layering Stage)

Aklama işlemi asıl bu aşamada gerçekleşmekte olup amaç; likit formundan uzaklaştırılan paranın yasa dışı kaynağı ile mümkün mertebe bağını azaltmak, böylece paranın takip edilebilmesini ve yakalanmasını olanaksız hale getirmektir.[158] Suç gelirlerinin yasa dışı kaynağından tam anlamıyla bu aşamada ayrılır. Ne kadar karmaşık işlem yapılırsa aklayıcılar izini daha rahat gizleyebilir. Bunun için de finansal sistem aracılığıyla yapılan aklama faaliyetlerinde bankacılık işlemlerinden faydalanılır.[159] Özellikle yerleştirme aşamasında suçtan elde edilen değerler kaydi paraya dönüştürülmüşse Elektronik Fon Transferi (EFT) ve SWİFT gibi sistemlerle transfer etmek ve kaynağından uzaklaştırmak daha kolay ve hızlı olacaktır.[160]

Kendi kendine borçlanma (loan-backs), çifte faturalama (double invoicing), hisse senetleri veya lüks malların alınıp başkaları adına kayıt ettirilmesi bu aşamada yaygın kullanılan tekniklerdendir.[161] Ayrıca yerleştirme aşamasında kripto para birimine dönüştürülen suç gelirleri, bu aşamada birden çok sahte isimli hesap açılarak başka kişilere dağıtılabilir, farklı kiripto para birimlerine dönüştürülebilir ya da mal alışverişinde kullanılıyormuş gibi gösterilebilir.[162]

---

[158] Yılmaz, s. 9.

[159] Ergin Ergül**, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu,** Ankara, 2005, s. 9.

[160] Dülger, s. 56.

[161] Değirmenci. s. 66, 67.

[162] Raymond Choo, s. 302, 303.

D. Bütünleştirme Aşaması (Integration Stage)

Bütünleştirme aşaması, kara paranın *"yuvaya dönüş"* aşaması olarak nitelendirilmektedir.[163] Ayrıştırma aşamasında gayrikanuni kaynağı ile bağı zayıflatılan malvarlığı değeri, bütünleştirme aşamasında hukuka uygun işlemlerle ülkenin finansal sistemine aklanarak entegre edilir.[164] Bütünleştirme aşamasında suç gelirlerinin kusursuz bir şekilde kanuni görünüme ulaşması için mali birimlere gelir olarak beyan edilmesi ve akabinde vergisinin ödenmesi, bu aşamada çelişmeli bir vaziyet oluşturmaktadır.[165]

Suç geliri olan kripto para birimleri de bu aşamada örneğin Bitcoin ATM'leri başta olmak üzere aşağıda detaylı olarak bahsedilecek çeşitli tekniklerle yasal görünüme kavuşabilir. Ayrıca kripto para ağının kullanıcılara sahte ad kullanma imkanı sunması, gerçek aklayıcılara kimliğini saklama fırsatı tanımaktadır.[166]

III. AKLAMA TEKNİKLERİ

A. Genel Olarak

Gerek uluslararası ve ulusal uygulamalarda gerekse de akademide belli başlı aklama yöntemleri sıralanmış olsa da aklama tekniği aklayıcıların hayal gücüne bağlıdır.[167] Dünya genelinde, kara para aklama ve terörizmin finansmanı suçlarına

[163] Yılmaz, s. 10.

[164] Ergül, Kara Ekonomi, s.11.

[165] Dülger, s. 57.

[166] Raymond Choo, s. 303.

[167] Dülger, s. 58.

ilişkin 1996 - 2009 yılları arasında yaklaşık 300 tipoloji kullanıldığı belirtilmiştir.[168] Aklama yöntemleri ağırlıklı olarak esasında hukuka uygun ticari faaliyetlerde başvurulan, doğrudan doğruya suçla ilişkili olmayan veyahut sıra dışı tarafları bulunmayan yöntemlerdir.[169] Uluslararası hukukta yapılan düzenlemeler aklama yöntemleriyle mücadele amacıyla güncellenmekte, fakat aklayıcılar da sürekli yöntem değiştirmektedir.[170]

FATF'ın hazırladığı raporlar, aklama teknikleriyle ilgili yol gösterici niteliktedir.[171] Aklama tekniklerinin belirlenmesi konusunda doktrinde çeşitli tasnifler yapılmış olsa da[172]; bu çalışmada tekrara düşmemek amacıyla *"finans kuruluşlarının kullanıldığı ve kullanılmadığı aklama teknikleri"*[173] şeklinde bir ayrım tercih edilmiştir.

B. Finans Kuruluşlarının Kullanıldığı Aklama Teknikleri

Banka ve finans kuruluşlarının sunduğu hizmetler doğası gereği aklama için oldukça elverişli olup; gerek nakit parayı kaydi paraya dönüştürmek için elverişli olması gerekse de hesaplararası transferlerin kolaylığı gibi hususlar aklayıcılar için finans kurumlarını cazip hale getirmektedir.[174] Bilhassa bankalar başta olmak üzere; faktöring, leasing, sigortacılık vb. alanlarda faaliyet gösteren şirketler ile menkul değer borsaları

---

[168] Angela Samantha Maitland Irwin- Kim-Kwang Raymond Choo - Lin Liu**,** "***An analysis of Money laundering and terrorism financing typologies",*** Journal of Money Laundering Control, Vol. 15, No. 1, 2012, ss. 85, 111, p. 92, https://doi.org/10.1108/13685201211194745, (Son Erişim Tarihi: 14.06.2020).

[169] Ergül, s.19.

[170] Çakır, s. 29.

[171] Çakır, s. 29 - 30.

[172] "*Basit, gelişmiş, karmaşık aklama yöntemleri"* için bkz. Ergül, s.16-17., "*Başlıca kullanılan aklama yöntemleri*" için bkz. Çakır, s. 31 vd., "Finans kuruluşlarının kullanıldığı ve kullanılmadığı aklama teknikleri için" bkz. Dülger, s. 58.

[173] Aziz Taşdelen, **Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003, s. 44.; Dülger, s. 61.

[174] Dülger, s. 62, 63.

ve bu platformlarda işlem yapmaya yetkili aracı kuruluşlar "*finansal kuruluşlar"*[175] kapsamında değerlendirilebilecektir.[176]

Vergi muafiyetlerinden yararlanarak kurumsal bir yapıya ihtiyaç duymaksızın yalnızca bir unvan ve adresten ibaret olarak faaliyet gösteren şirketlerin bulunduğu vergi cenneti (kıyı/off-shore bankacılığı) işlemleri, parçalara ayırma yöntemi (yüksek tutarlı fonun küçük tutarlı işlemlere bölünerek ve birden çok kez transfer yaparak başka hesaba aktarılması) , off-shore merkezlerinde mevcut finans kurumlarının kullanılması, internet bankacılığı ve elektronik para[177], yöntemleri konuya ilişkin olarak örnek gösterilebilir.[178]

C. Finans Kuruluşlarının Kullanılmadığı Aklama Teknikleri

Yukarıda bahsedilen finans kuruluşları kullanılmaksızın eski, bilinen, basit ama iz bırakmayan usullerle yapılan aklama tekniklerdir.[179] Son yıllarda uluslararası kuruluşların öncülüğünde finans kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilen aklama tekniklerine ilişkin etkin önlemler alındığı için aklayıcıların geleneksel yöntemlere başvurduğu belirtilmektedir.[180] Bu tekniğe örnek olarak sayılanlarla sınırlı kalmamak kaydıyla; suç gelirlerinin gizli yollarla yurt dışına aktarılması, döviz bürolarının, şans oyunlarının kullanılması; yasa dışı para transfer sistemlerinin kullanılması (hawala),

---

[175] 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. *maddesinde "finansal kuruluşlar, kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya bu Kanunda yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketleri"* olarak tanımlanmıştır.

[176] Taşdelen, s. 39.

[177] Aklama Yöntemleri, https://www.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri, (Son Erişim Tarihi: 15.06.2019).

[178] Dülger, s. 64.

[179] Dülger, s. 62.

[180] Taşdelen, s. 44.

aktif faaliyet gösteren şirketlerin veya nakit akışının güçlü olduğu işyerlerinin kullanılması, sahte fatura düzenleyerek hayali ihracat[181] örnek olarak gösterilebilir.[182]

Anılan tekniklerden alternatif havale sistemi olan Hawala'nın son yıllarda terör örgütlerince de oldukça yaygın olarak kullanıldığı görülmekte ve FATF tarafından da ülkelerden bu alanda gerekli önlemleri almaları istenmiştir.[183] Esas olarak hawala; genellikle bir fonun, bulunulan bölgeden başka bir bölgedeki kişiye aktarılması hizmeti anlamına gelen ve geçmişi oldukça eskiye dayanan bir nevi gayri resmi[184] fon transfer usulüdür.[185]

Bu yöntemde, havaledarlar arası güven unsuru oldukça önemli olup, kaydın sınırlı tutulduğu yahut tutulmadığı bir şebeke ile hesaplar üzerinden mahsuplaşma esastır. Örneğin; X ülkesindeki kimse Y ülkesindeki birine para transferi

---

[181] Aklama Yöntemleri, https://www.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri, (Son Erişim Tarihi: 15.06.2019). FATF tarafından ticaret ilişkileri kullanılarak yapılan aklama "Trade Based Money Laundering-TBML" olarak adlandırılmaktadır. ABD Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu (INCSR)'nda her yıl yüz milyarlarca doların bu yöntem ile aklandığı ve karmaşık olması sebebiyle; tehlike arz eden bazı düzeneklerin (red flags) adli makamlar tarafından tespit edilmesi en zor aklama metodlarından olduğu belirtilmektedir. https://www.acams.org/aml-resources/trade-based-money-laundering/, (Son Erişim Tarihi: 13.05.2019).

[182] Dülger, s. 62.

[183] Çakır, s. 47, 48.

[184] Sistem, sadece suç gelirlerinin aklanmasında kullanılmamaktadır. Yasal yollardan kazanılmış gelirlerin de bu yöntem sayesinde transfer edilebileceği belirtilmiştir. Bu sebeple yasal gelirlerin transferi *"beyaz hawala*", suçtan kaynaklanan gelirlerin transferi *"siyah hawala*" olarak adlandırılmıştır. **Çakır,** s. 46. Bazı metinlerde *"yasa dışı havale*" olarak anılsa bile MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu) tarafından hazırlanan metinlerde *"alternatif havale sistemi*" olarak ifade edilmiştir. **Aklama Yöntemleri**, https://www.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri, (Son Erişim Tarihi: 15.06.2019). Diğer taraftan; 5411 sayılı Kanun'da m. 4/1-d'de göre fon transfer işlemleri bankaların faaliyet konusu olarak sayılmış, aynı Kanun'un 150. maddesinde de alınması gerek izinleri almadan banka gibi faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin "*izinsiz bankacılık faaliyetlerinde bulunmak"* suçundan cezalandırılacağı öngörülmüştür. Hasan Aykın, **Alternatif Havale Yöntemi: Hawala,** https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/ , (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

[185] Aykın, https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/, (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

gerçekleştirmek istediğinde X ülkesindeki kimse o ülkede bulunan bir havaledar ile iletişime geçer ve Y ülkesindeki kişiye ulaştırmayı arzu ettiği nakit tutarı belirli şartlarla haveledara teslim eder. Bunun üzerine, X ülkesindeki haveledar Y ülkesinde irtibatta bulunduğu haveledar ile telefon, faks, elektronik posta veya başka iletişim metotlarıyla iletişime geçerek ilgili talimatı ulaştırır. Y ülkesindeki haveledar, bulunduğu ülkedeki alıcıya ulaşır ve X ülkesindeki gönderici tarafından belirlenerek alıcıya iletilen ilgili kodu doğrular ve talimat edilen şekilde transfer giderini düştükten sonra ilgili tutarı B ülkesindeki alıcıya devreder.[186] Süreç içerisinde iki haveledar arasındaki hesap fazlalıkları veya eksikliklerinin; elektronik transfer, çek veya senet düzenlenmesi, mal ticareti dolayısıyla ödeme yapılması, kıymetli maden ticareti, sahte fatura düzenlenmesi, fiziki para aktarımı gibi yöntemlerle dengelenmesi sağlanır.[187]

FATF tarafından dikkat çekilen ve finansal kuruluşlara ihtiyaç kalmaksızın kullanılan bir diğer aklama tekniği ise; *"Profesyonel Aklayıcılar (Professional Money Launderers-PMLs)"*[188] olarak adlandırılan belirli meslek gruplarından yararlanmadır.[189] FATF öncül suçun işlenmesinde yer almayan ancak öncül suçun işlenmesi sonucu elde edilen suç gelirin aklanması aşamasında yer alan kişileri "*üçüncü şahıs (third party ML)"* olarak nitelendirmiş ve PMLs'yi bu grubun bir alt kümesi olarak sınıflandırmıştır.[190] Profesyonel aklayıcıların, genellikle organize suç örgütleriyle yakın ilişki içinde olup; genel olarak muhasebeci, avukat, noter, borsacı maliye, vergi uzmanı, banka, ödeme kuruluşu, elektronik ve kripto para borsası sahibi veya çalışanları

---

[186] Aykın, https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/, (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

[187] Çakır, s. 47.

[188] FATF Report, Professional Money Laundering, 2018, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

[189] Çakır, s. 84.

[190] FATF Report, Professional Money Laundering, s, 10.

statüsünde alanında uzman kişilerden veya bazen girişimciler de olabileceği belirtilmiştir.[191]

Aklanan paranın miktarına, aklama tekniklerinin karmaşıklığına ve zorluğuna, yasal yaptırımların şiddetine göre değişen belli bir miktarda komisyon ya da ücret mukabilinde çalışırlar.[192] PMLs'ler tüm aklama sürecini düzenleyerek en uygun aklama planını içeren "*paket*"ler oluşturur. FATF tarafından vaka çalışmalarına dayanılarak hazırlanan raporda bu profesyonel organizasyonlar tarafından kullanılan özel yöntemler; "*para taşımacılığı ve nakit denetleyici ağları*", "*para kuryesi ağları*", "*dijital para ve sanal para ağları*" ve "*vekil sunucu ağları"* olmak üzere dört başlık halinde sınırflandırılmıştır.[193] Raporda ayrıca profesyonellerin sanal para şemalarının kullandığı aklama tekniklerinde de yer alabileceğine dikkat çekilmiş; vaka analizi yöntemi kullanılarak detaylı bilgilere yer verilmiştir.[194]

IV. KİRİPTO PARA BİRİMLERİNİN AKLAMA İLE İLİŞKİSİ

A. Genel Olarak

İnternet teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, bankacılık ve finans alanını da etkilemiş, özellikle internet bankacılığının ortaya çıkışıyla bu gelişmelerin kara para aklama süreçlerinde devrim yaratacağı belirtilmiştir.[195] Elektronik paraların gelişimiyle beraber internetin bir nevi "*siber aklama (cyberlaundering)"* alanı haline geldiği

---

[191] FATF Report, Professional Money Laundering, s, 14, 15.

[192] FATF Report, Professional Money Laundering, s, 11.

[193] FATF Report, Professional Money Laundering, s, 19.

[194] FATF Report, Professional Money Laundering, s. 25, 30.

[195] Robert Stokes, "***Virtual money laundering: the case of Bitcoin and the Linden dollar"***, Information & Communications Technology Law, 21:3, 2012, ss. 221-236, s. 223. http://dx.doi.org/10.1080/13600834.2012.744225

belirtilmiştir.[196] Ödemeler alanındaki gelişmelerle beraber kripto paralarla yapılan aklama işlemlerini de ifade etmek üzere *"sanal para aklama (virtual currency laundering)"*[197], *"kripto aklama (cryptolaundering)"*[198], *"bitcoin aklama (bitcoin laundering)"*[199] gibi kavramlar kullanılmıştır.

Kripto para birimleri dünyası henüz dünya genelinde ve ülkemizde ayrıntılı düzenlemelerin yapılmadığı bir alan olup bu özelliği onu aklayıcıların gözünde "*gri*" bir alan haline getirebilmektedir.[200] Gerekli otoritelerce düzenlenmemesi dolaysıyla aklayıcıların, sistemin sahte adlar kullanımına izin vermesi, düşük komisyon ücretleriyle limitsiz işlem yapma imkanı tanıması, sistemde internet bağlantısı sağlandığı sürece global düzeyde değişim aracı ve değer saklama aracı olarak işlem yapılabilmesi, sistemin yapısının merkezi şekilde tasarlanmaması ve bundan dolayı şüpheli işlemleri izleyecek ve bildirecek bir yönetim biriminin olmaması gibi sebeplerden ötürü yeni yöntemlerle aklama suçunu işlemesi oldukça olası görünmektedir.[201]

---

[196] Siber aklama ile özellikle internet veya ön ödemeli kartların kullanılarak suç geliri olan fonların takip edilmesinin engellenmesi ve meşru gelirmiş gibi sisteme sokulması kast edilmektedir. **Stoke,** s. 223.

[197] Stoke, s.223.

[198] Stefan Mbiyavanga, "***Cryptolaundering: Anti-Money Laundering Regulation of Virtual Currency Exchanges,"*** Journal of Anti-Corruption Law, Vol: 3, No: 1, 2019, ss. 1-15., s. 1. https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/jantcorul3&div=3&id=&page= , (Son Erişim Tarihi: 24.12.2019).

[199] Yaya J. Fanusie and Tom Robinson, "***Bitcoin Laundering: An Analysis Of Illicit Flows Into Digital Currency Services***", January 12, 2018, https://cdn2.hubspot.net/hubfs/3883533/downloads/Bitcoin%20Laundering.pdf, (Son Erişim Tarihi: 24.12.2019).

[200] Kay Firth Butterfield - Richard Brent - Tom Grant, ***"Virtual Currencies, Artificial Intelligence, and Emerging Legal Questions"***, Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 527-558., s. 540.

[201] J. Anthony Malone, **Bitcoin and Other Virtual Currencies for the 21st Century**, CreateSpace Independent Publishing Platform; First Edition, 2014, s. 56, 57.; Butterfield – Brent - Grant, s. 540, 541.

Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda net ve tutarlı bir veriye ulaşmak bu aşamada henüz mümkün olmadığından yalnızca bazı tahminler ortaya atılmaktadır. Örneğin; Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL) Avrupa her yıl yasadışı gelirlerin (100 milyar Sterlin) yaklaşık % 3-4'ünün kripto para birimleri ile aklandığını tahmin etmektedir. Yani; yaklaşık 3-4 milyar Sterlin'in sadece Avrupa'da kripto para birimleriyle aklandığı düşünülmektedir.[202] 2012 yılında ABD'de Federal Soruşturma Büosu (FBI) tarafından hazırlanan *"İstihbarat Analiz Raporu*"nda Bitcoin ağının merkezi yapıda olmaması sebebiyle kolluk görevlilerinin şüpheli işlemleri, kullanıcıları tespit etmekte ve işlem kayıtlarını ve geçmişlerini tespit etmekte zorluklarla karşılaştığı; Bitcoin'in satıcı ve kullanıcılar arasında arasında yaygınlaşması halinde kara para aklama oranında da artış olabileceği ifade edilmiştir.[203] Ayrıca FATF tarafından hazırlanan ve G20 ülkelerinin maliyeden sorumlu bakanlarına ve merkez bankası başkanlarına sunulan raporda; kripto para birimlerinin kara para aklama suçu için kolaylık sağladığı ve yasadışı gelirlerin küresel çapta dolaşımını arttırdığı, bu kapsamda riskin yakından takip edildiği belirtilmiş ayrıca; küçük ölçekli uyuşturucu ticareti ve dolandırıcılık suçları dışında diğer öncül suçlar ile kripto para birimleri arasında ilişkinin arttığına dikkat çekilmiştir.[204]

---

[202] "Criminals hide 'billions' in crypto-cash – Europol", https://www.bbc.com/news/technology-43025787, (Son Erişim Tarihi: 24.12.2019).

[203] Bitcoin ağında "*merkezi otorite olmaması*"nın yarattığı zafiyetler; şüpheli işlemlerin izlenememesi, kullanıcıların gerçek kimliğiyle eşleşememesi, kullanıcıların gerçek konumlarının saptanamaması, kullanılan fonun kaynağının tespitinin elektronik paralara kıyasla daha zor olması ve kolluk yetkililerinin sisteme ilişkin önlem almak veya sistemi kapatmak istemeleri halinde belirli bir adreste bulunan gerçek veya tüzel kişiyi muhatap alamamaları olarak sayılmıştır. Federal Bureau of Intelligence Assessment, ***Bitcoin Virtual Currency: Intelligence Unique Features Present Distinct Challenges for Deterring Illicit Activity***, 2012, s. 6, 7., https://www.wired.com/images_blogs/threatlevel/2012/05/Bitcoin-FBI.pdf, (Son Erişim Tarihi: 1.05.2020).

[204] FATF Report to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors, 2018, s. 2., http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF-Report-G20-FM-CBG-July-2018.pdf, (Son Erişim Tarihi: 1.02.2020).

Birleşik Krallık'ta da süreç içerisinde benzer bir sonuca ulaşılmıştır. 2015 yılında Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency) dijital paraların aklama suçunda kullanılmasının nispeten düşük olduğunu çünkü; bu paraların genellikle yüksek hacim düşük miktarlı işlemlerde kullanıldığını, yüksek miktarların aklandığına dair delilin az olduğunu ifade edilmiştir.[205] Ancak 2017 yılında başka bir değerlendirmede aksine bir sonuca varılmış; siber suç perspektifinden sanal para birimlerinin, siber suçların işlenmesini doğrudan kolaylaştırdığı için bu para birimlerinin suç gelirlerinin aklanmasında yüksek derecede bir tehdit unsuru haline geldiği vurgulanmıştır.[206]

Bu görüş değişikliği ise üç husus bakımından temellendirilmiştir. İlk olarak; sanal paraların, suçluların mağdurlardan talep ettiği ödemelerin yerine getirilmesinde büyük kolaylık sağladığına dikkat çekilmiştir. Fidye yazılımı (ransomware) ve gasp nitelikli siber suçlar gibi kötü amaçlı yazılımlarla mağdurdan talep edilen fidye ödemelerinin ağırlıklı olarak Bitcoin ile gerçekleştirilmesi istenmektedir.[207] Nitekim 2020 yılının Şubat ayında FBI tarafından yapılan açıklama da bu tespiti doğrular niteliktedir. Açıklamada 2013 - 2019 yılları arasında fidye yazılımlardan dolayı mağdurların suçlulara Bitcoin ile 144 milyon Dolar ödeme yaptığını, ödemelerin doğrudan borsalara aktarıldığını ve büyük çoğunluğunun takip edilemediğini, bu durumun siber suçluların sayısının artmasına sebep olduğu belirtilmiştir.[208]

---

[205] UK National Risk Assessment of Money Laundering And Terrorist Financing, s. 82, 83., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/468210/UK_NRA_October_2015_final_web.pdf, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

[206] UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing, 2017 s. 40. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/655198/National_risk_assessment_of_money_laundering_and_terrorist_financing_2017_pdf_web.pdf , (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

[207] UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing, 2017 s. 40.

[208] FBI Fidye Yazılımların Mağdurlara 144 milyon Dolara (BTC cisinden) mal olduğunu bildirdi. https://www.coinkolik.com/fbi-raporu-bitcoin-fidye-odemeleri-144-milyon-dolara-ulasti/, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

Raporda ikinci olarak dikkat çekilen nokta ise; sanal para birimlerinin siber suçların "*sektör olarak*" gelişmesine katkı sağladığına ilişkindir. Sanal para birimlerinin şuçlarla bağlantılı olarak şuçluların birbirleri arasında ödeme yapmak için kullanılmasının, yasa dışı araçların veya hizmetlerin satın alınması için çevrimiçi suç piyasasında ödeme yöntemi olarak kullanılmasının; siber suçların karmaşıklığını azaltarak siber suç dünyasına girişleri kolaylaştırdığı ve bu alanı bir sektör haline getirdiği ifade edilmiştir.[209] Üçüncü olarak ise; bu para birimlerinin, siber ortamda işlenen suçların gelirlerinin aklanmasına ve doğrudan suça ilişkin mali akışların kolay bir şekilde gerçekleştirmesine fayda sağladığı ifade edilmiştir. Ayrıca raporda; Mayıs/2016 ile Haziran/2017 dönemleri arasında yapılan toplam şüpheli işlem bildirimlerinin 1.584 tanesinin sanal para birimlerinden kaynaklandığı ve buradaki artışın sebebinin de 5 No'lu Kara para Aklama ile Mücadele AB Direktifi (5MLD) ile dijital para borsalarının ve cüzdan hizmeti sağlayıcılarının düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir.[210] Raporda son olarak; dijital para birimlerinin giderek daha geçerli ve popüler bir ödeme yöntemi haline gelmesiyle bu risklerin artacağı, özellikle bu ödeme yöntemini benimseyen işletmelerin artması halinde suç gelirlerinin nakite veya yasal paraya çevrilmesine gerek kalmadan sanal ortamda aklanabileceği riskine dikkatle işaret edilmiştir.[211]

Ayrıca ülkemizde de; T.C. Başbakanlık Finansal İstikrar Komitesi'nin 11 Ocak 2018 tarih ve 2018/01 sayılı Basın Açıklaması'nda; kanuni dayanağı olmayan kripto para birimleri hakkında regülasyonların geliştirilmesi için bir çalışma ekibinin oluşturulduğuna karar verildiği belirtilerek anılan para birimlerinin taşıdığı risklere

[209] UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing, 2017 s. 40.

[210] UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing, 2017 s. 41, 42.

[211] UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing, 2017 s. 40.

ilişkin kamuoyu bilgilendirilmesi yapılmıştır. İlgili Basın Açıklaması'na göre bu riskler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

"- Kripto paraların ülkemizde yasal bir dayanağı bulunmamaktadır ve bu kapsamda gerçekleştirilen işlemler herhangi bir resmi otoritenin güvencesi altında değildir.

- Kripto paralar (en bilinen örneğiyle Bitcoin), piyasa değerinin aşırı oynak olabilmesi, dijital cüzdanların çalınabilmesi, kaybolabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak kullanılabilmesi gibi olumsuz özelliklere sahiptir. Ayrıca kullanıcıların ve hizmet alınan firmaların operasyonel hatalarından ya da kötü niyetli kişilerin suiistimallerinden kaynaklanan zararların, işlemlerin geri döndürülemez nitelikte olması nedeniyle düzeltilmesi veya iptal edilmesi mümkün değildir.

- Kripto paraya dayalı bazı iş modelleri, büyük kârlar vadeden oluşumlar şeklinde yapılanarak kişilerin bilgi eksikliğini suistimal etmekte ve önemli maddi kayıplara neden olabilmektedir.

- Kripto para ihraç edecek girişimlerin başlangıç sermayesi elde etmeye dönük uygulamaları genellikle herhangi bir düzenleme ve gözetim kapsamında yapılmadığından dolandırıcılık için uygun bir zemin oluşturmaktadır.

- Kripto paranın dolaşımda olduğu piyasanın herhangi bir resmi otorite ya da garantör kurum tarafından denetlenme imkanı olmadığından, bazı kişilerce yatırım aracı olarak görülen kripto paranın aynı zamanda yasadışı faaliyetlerde de kullanılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır."[212]

[212] T.C Başbakan Yardımcılığı Finansal İstikrar Komitesi Basın Açıklaması- 2018/01, 11 Ocak 2018, https://www.procompliance.net/turkiyede-bitcoin-kripto-para-alim-satimi-yasal-mi/, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

Son yıllarda sanal para birimlerinin suç faaliyetleriyle anılmasının artışında bazı vakalar da etkili olmuştur. Bunlardan en bilinen ve ABD'de gerçekleşen vakalara aşağıda kısaca yer verilmiştir.

B. Kripto Para Birimlerinin İlişkili Olduğu Ceza Davaları ve İdari Ceza Uygulamaları

1. Ceza Davaları

a. Silk Road

Silk Road 2011 yılının Şubat ayında çevrimiçi bir alışveriş sitesi olarak kurulmuş ve ilk modern karanlık ağ (darknet) olarak adlandırılmıştır. Bu ağın en belirgin özelliği kullanıcılarına gerçek kimliklerini saklayarak anonim kalma imkanı sağlaması olup; ağın bu özelliği onu başta uyuşturucu ticareti, kötü amaçlı yazılımların satışı olmak üzere diğer yasadışı işlemler için bir pazar haline getirmiştir.[213] Site, ABD'de 2013 yılında FBI tarafından *"internette suç faaliyetlerinin en yoğun olduğu karmaşık ve gelişmiş teknolojiye dayalı"* olması gerekçesiyle kapatılmıştır. [214]

Silk Road'ı diğer karanlık ağlardan ayıran en önemli özelliği ödeme sistemi olduğu söylenebilecektir. Çevrimiçi uyuşturucu ticaretinde peşin ödeme esas olup alıcı ödemeyi yaptıktan sonra satıcının uyuşturucu malı teslim etmeme riski vardır. Ancak Silk Road *"emanet hesap (escrow)"* sistemini kurarak bu riski en aza indirgemeyi

---

[213] Richard B. Levin - Aaron A. O'Brien - Madiha M. Zuberi, "***Real Regulation of Virtual Currencies",*** Handbook Of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 327-356., s. 335.

[214] Virtual Currencies and Money Laundering: **Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals,** Congressional Research Service, s. 6. https://fas.org/sgp/crs/misc/R45664.pdf , (Son Erişim Tarihi: 02.04.2020).

hedeflemiştir. Alıcı Silk Road sitesi üzerinde kendine bir cüzdan oluşturur ve başka bir cüzdanından bu cüzdana ürün karşılığındaki Bitcoin tutarını aktarır. Site üzerinden ödemeler ancak Bitcoin ile yapılabilmekteydi. Alıcının Silk Road cüzdanına yatırdığı tutar, yöneticilerinin kontrolünde olan "*emanet hesab*"a aktarılır. Tutarın "*emanet hesaba"* aktarıldığı satıcıya bildirilir ve satıcı siparişi hazırlayarak alıcıya verir. Alıcı ürünü alır ve ardından site yönetimine haber verir akabinde ücret "*emanet hesap*"tan satıcının hesabına aktarılır. Bu aktarım yapılmadan önce site yönetimi bu tutardan belli bir oranda komisyon alır. Satıcı Silk Road cüzdanına gelen Bitcoinleri site dışındaki başka bir cüzdanına aktarır ve nakite çevirir.[215]

Federal savcı iddianamede sitenin kurucusu Ross Ulbricht'ın diğer suçların yanı sıra aklama suçunu[216] da işlediğini, yasadışı ürün ve hizmetlerin alışverişi esnasında

---

[215] David Adler, "***Silk Road: The Dark Side of Cryptocurrency***", Fordham Journal of Corporate & Financial Law, 2018, https://news.law.fordham.edu/jcfl/2018/02/21/silk-road-the-dark-side-of-cryptocurrency/ , (Son Erişim Tarihi: 03.03.2020).

[216] ABD Yasası Başlık 18, Bölüm 1956: "*Parasal Araçların Aklanması (Laundering of Monetary Instruments)":*

(a) (1) Mali bir işleme konu edilen malvarlığının, herhangi bir yasadışı faaliyetten elde edilen gelirler olduğunu bilerek; (A) (i) Belirli yasadışı faaliyetin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla; veya (ii) 1986 tarihli dâhili Gelirler Yasası'nın 7201 veya 7206'ncı328 maddelerine aykırılık oluşturan bir fiili işlemek kastıyla; veya (B) Yapılması tasarlanan bu işlemin kısmen veya tamamen: (i) Belirli yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin türünün, yerinin, kaynağının, mülkiyetinin veya zilyetliğinin gizlenmesi veya saklanması kastıyla; veya(ii) Eyalet veya Federal yasalar çerçevesinde bir işlem bildirimi yükümlülüğünden kaçınmaya yönelik olduğunu bilerek, gerçekte belirli yasadışı faaliyetten elde edilen gelirlerin söz konusu olduğu böyle bir mali işlemi gerçekleştiren veya gerçekleştirmeye teşebbüs eden bir kişi, hangisi daha fazla ise, 500.000 ABD Doları veya işlemin konusunu oluşturan kıymetin değerinin iki katını aşmayan bir para cezasına veya yirmi yılı aşmayan bir hapis cezasına veya her ikisine çarptırılır. … … **(c) (4)** *"Mali işlem"* ifadesi; (A) Herhangi bir biçim ve ölçüde; (i) Paraların elektronik yollarla veya başka yollarla transferinin söz konusu olduğu veya (ii) Bir veya daha fazla parasal aracın söz konusu olduğu; veya (iii) Herhangi bir gayrimenkul, taşıt, gemi veya uçak üzerindeki hakkın devredilmesinin söz konusu olduğu eyaletler arası veya dış ticareti etkileyen bir işlem……anlamını taşımaktadır. Fatih Balcı, **Türk Ve Amerikan Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 163 - 166.

öngörülen *"mali işlemleri*"n bu faaliyetleri teşvik etmek amacıyla gerçekleştiğini ve bu şekilde suç gelirlerinin aklandığını iddia etmiştir. Sanık Ross Ulbricht ise savunmasında; bahsedilen ödeme işlem şemalarının aklama niyetiyle yapılmadığını ve kaldı ki Bitcoin'in anılan maddede yer alan "*parasal araç (monetary instrument)"* kapsamına girmediğini, maddede bahsedilen parasal araçlar ile yasal para birimi, senet, çek, menkul kıymetlerin kast edildiğini ifade etmiştir. ABD New York Güney Bölge Mahkemesi ise sanığın savunmasını reddederek Bitcoin ile yapılan işlemlerin aklama suçunun oluşmasına vücut verecek "*mali işlemler*"den olduğuna, bu işlemlerin maddede anılan *"fonların hareketi (the movement of funds)*" kapsamında değerlendirilebileceğine hükmetmiştir. Kararda "*fon*" teriminin "*para*"yı da içerdiği, "*para*"nın da şeylerin satın alımında bir araç olduğu, Bitcoin ile de şeylerin satın alımının mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Özetle; Mahkeme; Bitcoin ile aklama suçunun işlenmesinin mümkün olduğuna hükmederek sanık Ulbricht aklama suçundan da hüküm giymiştir.[217]

b. AlphaBay

AlphaBay, Silk Road ile benzer nitelikli olarak 2014 yılında kurulmuş çevrimiçi darknet alışveriş sitesiydi. Sitedeki ödeme yöntemi yalnızca Bitcoinle sınırlı değildi ayrıca kullanıcılara anonim kalma bakımından daha çok imkan sunan Monero adlı kripto para ile de yapılabiliyordu. 2017 yılına gelindiğinde AlphaBay 400 bin kullanıcısıyla Silk Road'ın yaklaşık on katı büyüklüğündeydi. 2017 yılının Haziran ayında site kapatılarak sitenin kurucusu sıfatıyla Alexandre Cazes hakkında ABD

[217] Virtual Currencies and Money Laundering: Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals, s. 6

Başsavcısı tarafından iddianame hazırlandı.[218] İddianamede sitede yapılan yasa dışı ürünlerin ve hizmetlerin satışına ilişkin ayrıntılara yer verildiği gibi site üyelerinin bu siteyi kullanarak suç gelirlerini akladıklarına; site yöneticilerinin alıcılar ve satıcılar arasında gerçekleşen alışveriş işlemlerinde hem komisyon alarak hem kripto paraların aktarıldığı cüzdanları kontrol ederek ve çeşitli teknikler kullanmak suretiyle (mixing and tumbling) paraların kaynağını gizleyerek aklama suçunu işlediklerine ilişkin iddialara yer verilmiştir.[219]

c. E-Gold

E-gold, Gold & Silver Reserve şirketi tarafından 1996 yılında kullanıcılara fiziki altın karşılığı sanal ortamda kaydi altın sunmak üzere geliştirilmiş ABD merkezli alternatif ödeme yönteminde kullanan dijital altın birimiydi.[220] 2007 yılında kurucuları hakkında e-Gold'un, kullanıcılarına sunduğu anonim işlem yapma imkanı sunması nedeniyle *"kredi kartı ve kimlik sahteciliği, yüksek getirili ve diğer yatırım programlarında dolandırıcılığı ve çocuk pornografisi içeren işlemleri için yaygın bir ödeme mekanizması olduğu"* iddiasıyla soruşturma başlatıldı. İddianamede temel olarak şirketin izinsiz para borsası işlemlerinde bulunma suçunu ve aklama suçunu işlediği iddia edilmiştir.[221] Mahkeme kararında ağırlıklı olarak; şirketin kullanıcılarına altın ve diğer değerli madenleri e-gold karşılığı alma imkânı tanıdığı, bunun da aslında bir para

---

[218] Virtual Currencies and Money Laundering: Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals, s. 7.

[219] Unıted States of Amerıca V. Alexandre Cazes Indictment, Unıted States District Court Eastern District Of California, 2017 s. 5, 6., https://www.justice.gov/opa/press-release/file/982826/download, (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

[220] Levin - O'Brien – Zuberi, s. 333-334.

[221] Virtual Currencies and Money Laundering: Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals, s. 7, 8.

borsası işlemi olduğunu bu nedenle izinsiz para borsası işlemlerinde bulunma suçunun işlendiği üzerinde durmuştur. Bu tespit sonrasında şirketin bu tür borsaların tutmakla yükümlü olduğu formları tutmayarak ve gerekli önemleri almayarak aklama suçunu da işlediği sonucuna varılmıştır.[222]

d. Liberty Reserve

Liberty Reserve, Kosta Rika merkezli merkezi olarak "*LR*" isimli dijital para birimi ile ödeme işlemi ve para transferi hizmet sunan bir şirketti. 2013 yılında şirket hakkında soruşturma başlatılarak savcı tarafından şirket "*suçluların yasadışı işlem yapmalarına ve suçlarının gelirlerini aklamalarına yardımcı olmak için tasarlanmış bir iş girişimi olarak*" olarak nitelendirilmiştir.[223] Özellikle, şirketin kullanıcılarının sahte adlar kullanarak hesaplar oluşturmasına ve ek bir ücret karşılığında sistem içinde para gönderirken hesap numaralarını gizlemesine izin vererek kullanıcıların anonimliğini kolaylaştırmıştır. Bu anonimlik nedeniyle iddianamede, Liberty Reserve 2006 ve 2013 yılları arasında 6 milyar doları aşan hacmiyle *"suç yeraltı dünyası için tercih edilen banka"* haline geldiğini iddia edilmiştir. Şirkette hesap açabilmek için şirketin sitesine girip herhangi bir isim veya e-mail adresiyle kayıt olmak yeterliydi.[224] Bankaların veya başka ödeme hizmeti sunan şirketlerin yaptığı gibi Liberty Reserve kullanıcıların kimliklerini teyit etmedi ve bu da anonim gerçek olmayan birçok işlemin yapılmasına

---

[222] U.S. v. E-Gold Limited, United States District Court, D. Columbia, 2007, https://casetext.com/case/us-v-e-gold-limited, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[223] Virtual Currencies and Money Laundering: Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals, s. 9.

[224] Levin - O'Brien – Zuberi, s. 334-335.

zemin hazırladı. Müşterini Tanı ve Kara Para Aklama Önlemleri (KYC/AML) önlemlerinin alınmadığı bu şirkette aklama suçunun da işlendiği kabul edilmiştir.[225]

2. İdari Ceza Uygulamaları

Mali Suçlar Uygulama Ağı (Financial Crimes Enforcement Network– FinCEN), ABD'de Hazine Bakanlı'ğı çatısı altında faaliyet gösteren suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasıyla mücadelede etkin rol alan temel birimlerinden biridir. FinCEN'in aklama suçuyla mücadele konusunda başlıca üç fonksiyonu vardır. Bunlar; *"banka ve diğer yükümlü kuruluşların kurumların bu yasaya uyup uymadıklarının denetlenmesi; yerel yasa uygulayıcılarından kamunun ve özel sektörün sahip olduğu veri tabanlarından, diğer ülkelerin yasa uygulama birimlerinden ve federal yasa uygulama birimlerinden elde ettiği bilgilerin yetkili birimlere iletilmesi; aklama suçuyla mücadele konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde ortak çalışmalar yapılması ve diğer ülkelerin ilgili kurumlarıyla bilgi değişiminde bulunulması*" olarak özetlenebilir.[226] Ayrıaca FinCEN, aklama suçunun işlenip işlenmediğine dair incelemelerde yasa uygulama birimlerine soruşturma ve incelemelerde ihtiyaç duydukları çözümleyici taktik bilgiyi raporlar halinde sunmaktadır. Bu raporlar oldukça kapsamlı olup, inceleme veya soruşturma dosyası ile ilgili suç ortakları, banka hesapları ve malvarlıklarına ilişkin bilgiler dâhil çeşitli türde bilgiye ilişkin olabilmektedir.[227]

---

[225] "Unıted States of Amerıca - V. - Lıberty Reserve", U.S. District Court, Southern District of New York https://en.wikisource.org/wiki/Liberty_Reserve,_et_al._%E2%80%94_indictment, (Son Erişim Tarihi: 03.03.2020).

[226] **Financial Crime Enforcement Network Annual Report,** 2011, s. 1, 2. https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/annual_report_fy2011.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

[227] Balcı, s. 211-213,

2013 yılında FinCEN tarafından yayımlanan Rehber'de kurumun yaptığı düzenlemelerde sanal paraların kullanımına ilişkin bazı esaslar belirlenmiş ve kimlerin sorumlu olduğuna ilişkin bazı belirlemeler yapılmıştır.[228] Bu Rehber'de; sanal para kullanıcılarının ilgili yasalar kapsamında bildirim yapmakla yükümlü olmadığı ancak meslek edinmeleri halinde; sanal paraların alım satımını yapan veya yasal para, emtia ya da başka değerlere dönüşümünü gerçekleştirenler ile bu paraların piyasada dolaşımı üzerinde etkisi olan, bu paraları geri çekmeye yetkili kişilerin ilgili bildirimleri yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.[229] Kurum tarafından 2019 yılında yapılan bir açıklamada, bu düzenlemenin "*sanal para birimini ele alan ve ekonomik suçlara karşı önlem almak için ilgili işletmelere yükümlülükler getiren ilk finansal düzenleme*" olduğu ifade edilmiş ve 2013 yılında yayımlanan bu Rehber'in uygulanmasını sektörel bazda daha iyi sağlamak üzere iş modellerini içeren başka bir Rehber yayımlanmıştır.[230]

Bu kapsamda Kurum, AML kapsamında yeterli önlemleri almayan ve şüpheli işlem bildiriminde bulunmayan şirketlere karşı para cezası ve başka önleyici tedbirlere başvurmuştur. Örneğin; Kurum 2015 yılında Kaliforniya merkezli XRP isimli kripto para biriminin geliştiricisi ve dönüştürücüsü olan Ripple Labs şirketi hakkında; Rehber kapsamında gerekli kayıt ve bildirimleri yapmamaları ve etkili bir şekilde AML önlemlerini uygulamamaları gerekçesiyle 700 bin Dolar para cezası öngörmüştür. Bunun yanı sıra Kurum 2017 yılında da ABD menşeili olmayan ve dünyanın en büyük kripto para ticaret platformlarından biri olan BTC-e şirketinin fidye yazılımı, bilgisayar

---

[228] Butterfield – Brent – Grant, s. 546, 547.

[229] **Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies**, Department of the Treasury Financial Crimes Enforecement Network, 2013, s. 1, 2. https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2013-G001.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

[230] **New FinCEN Guidance Affirms Its Longstanding Regulatory Framework for Virtual Currencies and a New FinCEN Advisory Warns of Threats Posed by Virtual Currency Misuse** https://www.fincen.gov/news/news-releases/new-fincen-guidance-affirms-its-longstanding-regulatory-framework-virtual, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

korsanlığı, kimlik hırsızlığı, vergi iadesi sahteciliği, yolsuzluk ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi işlemleri kolaylaştırdığını, gerekli kayıtları kasıtlı olarak ihlal ettiğini, etkili bir AML programını sürdüremediğini ve şüpheli işlem bildirimini yapmakta başarısız olduğunu, platformun müşterilerinin temel kimlik bilgilerini doğrulamadığını bildirerek, platforma idari para cezası uygulanmış ayrıca; şirketin yöneticilerinden biri olan Alexander Vinnik tutuklanarak FinCEN tarafından şüpheli hakkında 12 milyon Dolar, şirket hakkında 110 milyon Dolar tutarında para cezasına karar verilmiştir.[231]

FinCEN'in konuya ilişkin uygulamaları anılan örneklerle sınırlı olmayıp, başka şirketlere yönelik olarak yaptırım kararları da mevcuttur. Hatta doğrudan kişilere yönelik olarak idari para cezası uygulamaktadır. 2019 yılında kripto para alım satım ticareti yapan Eric Powers hakkında Banka Gizlilik Yasası'na uymaksızın ve gerekli kayıt işlemlerini yapmaksızın alım satım işlemlerini yapmasından dolayı idari para cezası uygulanması buna örnek olarak gösterilebilir.[232]

C. Kripto Para Birimlerinin Kullanıldığı Aklama Teknikleri

1. Genel Olarak

Yukarıda ayrıntılı bahsedildiği üzere FATF tarafından yapılan çalışmalarda sanal paraların aklama suçu bakımından risk oluşturduğu kabul edilmiş ve ülkelere bu konuda önleyici tedbirlerin uygulanmasını sağlamak üzere gerekli düzenlemelerin yapılmasına yönelik tavsiyede bulunulmuştur. Buna karşın; aklama suçunun sanal nasıl

---

[231] **FinCEN Fines BTC-e Virtual Currency Exchange $110 Million for Facilitating Ransomware, Dark Net Drug Sales,** https://www.fincen.gov/news/news-releases/fincen-fines-btc-e-virtual-currency-exchange-110-million-facilitating-ransomware, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

[232] **FinCEN Penalizes Peer-to-Peer Virtual Currency Exchanger for Violations of Anti-Money Laundering Laws,** https://www.fincen.gov/news/news-releases/fincen-penalizes-peer-peer-virtual-currency-exchanger-violations-anti-money, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

işlendiğine yönelik teknik detaylara yer verilmemiştir. FATF'ın diğer çalışmalarında aklama teknikleri ayrıntılı bir şekilde incelenip şema haline getirilmekte ve örnek olaylar üzerinden konu izah edilmektedir. Sanal para birimlerine ilişkin gelecekte böyle bir çalışma ortaya konması kaçınılmaz olacaktır. Nitekim FinCEN tarafından 9 Mayıs 2019 tarihinde iş modelleri içeren bir Rehber hazırlanmış ve burada FinCEN'in hangi ölçütlere göre kimler için yaptırım kararı alabileceği ayrıntılı olarak işlenmiştir.[233]

Diğer taraftan günümüzde bir taraftan da bazı özel şirketler tarafından Bitcoin blokzincir ağında gerçekleştirilen işlemlerin istihbari bilgisini oluşturan araçlar geliştirilmiştir. Bu çalışmalar, "*küme analizi"* yöntemine dayalı olup; çok geniş ağlar üzerinde yer alan birbirinden bağımsız gibi görünen cüzdan adresleri arasında bağlantı kurmaya yöneliktir. Ayrıca bu şirketler tarafından Darknet'te gerçekleşen işlemlere bağlı cüzdan adreslerinin belirlenmesi ve bunların blokzincirdeki işlemlere bağlaması üzerine de çalışılmaktadır. Böylece bu şirketlerin, blokzincir sisteminde kullandıkları yeni teknolojik adli analiz çalışmalarıyla yasa dışı gelirin kaynağını saptadığı ve böylelikle hem sektörün sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağladıkları hem de regülatörlerin yükünü hafiflettikleri belirtilmektedir.[234]

Hatta kolluk kuvvetlerinin ve sanal para birimi endüstrisi katılımcılarının, blokzincir sisteminin adli analizine yönelik özel olarak geliştirilen araçların bir kısmını giderek daha fazla kullandığı ifade edilmiştir. Bu platformların ve hizmetlerin tanınmış sağlayıcıları arasında Chainalysis, Elliptic, Confirm ve Blockchain İstihbarat Grubu

---

[233] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business Models Involving Convertible Virtual Currencies, https://www.fincen.gov/sites/default/files/2019-05/FinCEN%20Guidance%20CVC%20FINAL%20508.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

[234] David Carlisle, **Virtual Currencies and Financial Crime Challenges and Opportunities, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies,** s. 38. https://rusi.org/sites/default/files/rusi_op_virtual_currencies_and_financial_crime.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

bulunmaktadır.[235] Bu şirketlerden biri olan Ciphertrace, yayımladığı bir raporunda sanal para birimlerinin aklama suçunda nasıl kullanılabileceğine ilişkin teknik detaylara da yer vermiştir. Raporda öncelikli olarak, bu tekniklerin yüksek teknoloji kullanılarak gerçekleştirildiğine ve tespit edilmesinin geleneksel aklama tekniklerine nazaran daha zor olduğuna dikkat çekilmiştir. Anılan raporda ve diğer çalışmalarda bahsedilen teknikler ile FinCEN tarafından yayımlanan Rehber'de yer verilen yöntemler aşağıdaki şekilde sıralanabilir. Ancak belirtmek gerekir ki; Darknet'te yer alan yasa dışı alışveriş siteleri bu tekniklerden biri olaral kabul edimekte olup yukarıda örnek vaka analizlerinde ayrıntılı bahsedildiği için burada aynı hususa tekrara düşmemek için yer verilmeyecektir.

2. Anonimliği Arttırıcı Servisler (Mixers, Tumblers, and Foggers)

Söz konusu servisler birden fazla müşteriden suç geliri olan sanal para birimlerinden oluşan fonları alarak, bu fonları bir havuzda toplayarak karıştırır ve sonrasında karma fonlar çıkarır. Bir nevi "*karıştırıcı (mixer)"* hizmeti görürler. Amaç, kripto para birimlerinin kökenini gizlemek ve izlenebilirliğini azaltmaktır. Bu hizmet karşılığında genellikle işlem başına % 1 ile% 3 arasında komisyon alırlar. İnternette basit bir arama ile bu servislere ulaşmak mümkündür; günümüzde yasal olarak faaliyet göstermektedirler.[236]

Bu hizmeti sunanlar, bu şekilde fon sahiplerinin hacker'lardan daha iyi bir şekilde korunabileceğini, bir borsanın saldırıya uğraması halinde saldırganların fon sahiplerinin borsadaki adres bilgilerine ulaşımının engellendiğini ifade etmektedirler.

---

[235] Carlisle, s. 38.

[236] Cryptocurrency Anti-Money Laundering Report 2018-Q4, **CipherTrace Cryptocurrency Intelligence**, 2018, s. 6, 7., https://ciphertrace.com/crypto-aml-report-2018q4/, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Hatta aktif bir şekilde karıştırıcı hizmeti sunan bir sitede hizmetin amacı şöyle özetlenmiştir: *"Bitcoin işlemlerinin çalışma şekli, bu para birimi ile yapılan işlemlerin kalıcı bir şekilde kamuya açık şekilde kaydedilmesine neden olur. Bu işlemler bir Bitcoin cüzdan adresinden diğerine blockzincir boyunca izlenebilir niteliktedir. Bitcoin karıştırıcı, eski cüzdanınız ve yeni cüzdanınız arasında aktarım yaparken sizden diğer kişilere para ve diğer kişilerden size para göndererek iki cüzdan arasında bağlantı kurulmasını zorlaştırır. Ayrıca işlem tutarlarını rastgele seçer ve işlemlere zaman gecikmeleri ekler. Genellikle ilk cüzdan adresi ile son cüzdan adresi arasında bağlantı yoktur. Bu işlem gizliliğinizi korur ve diğer kişilerin ödemelerinizi internet üzerinden izlemesini önler."*[237]

Yapılan bir çalışmada, 2013-2016 yılları arasında "*karıştırıcı*"lar aracılığıyla aklanan tutarın toplam aklanan miktarın ortalama olarak %23.40'ına tekabül ettiği ve *"karıştırıcı"* hizmetinde kullanılan fonların çoğunluğunun yasa dışı alışveriş sitelerindeki cüzdanlardan aktarıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu oranda 2016 yılında sert bir düşüş yaşanmış olup bunun olası sebepleri; Bitcoinin yatırım aracı olarak popülerleşmesi ve suç geliri olan Bitcoin'lerin toplam Bitcoin miktarı içerisindeki oranının düşmesi, yeni aklama tekniklerinin kullanılmaya başlanması; AML önlemlerin bu hizmetlere etkin bir şekilde uygulanması, blokzincir analiz servislerinin kullanımın artması ve analizler sonucu fonların kaynağının ortaya çıkarılması olarak sayılmıştır.[238] Bu hizmetin kara para aklamada kullanılabileceği birçok kez vurgulanmıştır.[239]

FinCEN 2019 yılında yayımladığı Rehber'de, anonimleştirme hizmeti sunanların, anonimleştirme yazılımını sağlayanların, anonimleştirilmiş kripto para

---

[237] https://coinmixer.es/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[238] Fanusie - Robinson, s. 7.

[239] Dıana Mergenovna Sat and others, ***"Investıgatıon of Money Launderıng Methods Through Cryptocurrencys***". Journal of Theoretical and Applied Information Technology ss. 244 - 254, s. 246 - 247.; **Verduyn,** s. 17.

sağlayıcılarının, anonimleştirilmiş kripto paraları kabul eden veya transferini yapan para transfer kuruluşlarının, Banka Gizliliği Yasası kapsamında gerekli AML önlemlerini almaları ve hesap işlem ve kayıtlarının izlenmesini sağlayacak şekilde düzenleme yapmaları gerektiğini belirtmiştir.[240]

3. Online Kumar ve Bahis Servisleri

Online kumar ve bahis sitelerinin kripto para birimleriyle kara paranın aklanması konusunda oldukça yoğun kullanıldığı ve internet üzerinde ödeme aracı olarak kripto para birimini kullanan kumar ve bahis sitelerinin sayısının 2018 yılı itibarıyla 100-200 civarında olduğu ifade edilmiştir. Aklayıcılar bu siteler üzerinde hesap açarak suç geliri olan fonlarını buradaki hesaba aktarırlar ve basit bahisler oynayarak, hatta bazen herhangi bir bahis oynamadan bu fonları başka hesaba aktarırlar. [241]

Aslında burada kumar ve bahis sitesi "*mixer*" fonksiyonu görmekte ve fon akışını izlenebilirliğini azaltılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca bu kumar ve bahis sitelerinde KYC düzenlemesi çok az veya hiç olmadığı için, kolluk kuvvetlerinin bu hizmetler aracılığıyla aktarılan paralar hakkında bilgi edinmesi zordur.[242] FinCEN de kripto para birimi kabul eden, transferine izin veren kumar veya bahis sitesi adı altında olsun olmasın benzeri yerlerin para transferi kuruluşu olarak nitelendirileceğini belirtmiş ve gerekli AML önlemlerinin alınması gerektiğine işaret etmiştir.[243]

Türkiye'de de MASAK Başkanı tarafından 25 Şubat 2020 tarihinde yapılan bir açıklamada; yasa dışı kumar ve bahis suçlarının genellikle QR kod, cebe havale, kripto para gibi birtakım ödeme araçlarıyla işlendiği, yakın tarihte bunlarla ilgili çok ciddi

---

[240] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business, s. 19 - 23.

[241] Cryptocurrency Anti-Money Laundering Report 2018-Q4, s. 8 .

[242] Cryptocurrency Anti-Money Laundering Report 2018-Q4, s. 9.

[243] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business, s. 23.

eylem planları oluşturulduğunu ve gerek kripto para borsalarında gerek bunlar aracı kılınarak açılan hesaplarla ilgili çok ciddi bir inceleme çalışması yapılacağının bilgisini vermiştir.[244]

4. Dijital Varlık (Token) Satışları (Initial Coin Offering - ICO)

ICO genel olarak "*Kripto Para Satışı"* yahut "*Token Satışı"* şeklinde de anılan ekseriyetle blokzincir teknolojisi kullanılarak girişimcilerin projelerini gerçekleştirmek veya bir şirketin finans edilmesi için para toplamaya yönelik uygulamalara denilmektedir.[245] SPK tarafından yapılan duyuruda bu yöntemlerin çoğunluğunun Kurul'un düzenleme ve gözetim alanının kapsamına girmediği belirtilmiştir. Duyuruda ayrıca *"dijital varlık satıcılarının, belirli amaçlarla ya da çoğu zaman belirsiz vaatlerle dijital varlık satışı gerçekleştirdiği, dijital varlıkların itibari para ile alınabileceği gibi Bitcoin ve Ether gibi kripto paralar kullanılarak da alınabileceği"* belirtilmiştir.[246]

Dijital varlığın satış sürecinin ardından toplanan paranın nasıl kullanılacağı izahname niteliğinde bir doküman olan "*white-paper*"da anlatılmaktadır. SPK tarafından yapılan değerlendirmede *"ICO'ların çok yüksek riskli ve spekülatif yatırımlar olduğu bu sebeple; dijital varlık almayı düşünen yatırımcıların, paraların belirtilen amaçlarla kullanılmayabileceği veya satıcılar tarafından sağlanan dokümanlarda eksik ve yanıltıcı bilgiler olabileceği gibi riskleri göz önünde bulundurmaları gerektiği"* hatırlatılmıştır.[247] ICO'lar SPK'nın düzenleme ve gözetim

---

[244] MASAK'tan Yasa Dışı Kumar ve Bahse Sıkı Takip, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/masaktan-yasa-disi-kumar-ve-bahse-siki-takip/1744094, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[245] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business, s. 24.

[246] **Sermaye Piyasasi Kurulu Bülteni,** 2018/42, s. 4. https://spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=42, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[247] Sermaye Piyasasi Kurulu Bülteni, s. 4.

alanı dışında kalsa bile; bunun MASAK'ın gözetimi dışında kalması pek mümkün görünmemektedir. Çünkü bu araçların da aklamada kullanılabileceği belirtilmektedir.[248]

İlk olarak; ICO kapsamında dijital varlık satıcısının belirli bir amaç için yeni dijital varlık ihraç ettiğini varsayalım. Yeni ihraç edilen varlıklar kripto para veya itibari para ile satın alınabilir olsun. İhraççı suç geliri olan fonları ICO vasıtasıyla toplanmış olan fon yerine koyarak yasa dışı fonları herhangi bir düzenlemeye uymadan sisteme yerleştirmiş olur. İkinci senaryoda da ihraççının yasalara uyduğu varsayalım. Ancak bu kez de dijital varlığı alan kişinin bilgileri ve yatırdığı fonun kaynağı hakkında araştırma yapılmayacağı için ICO'ya yatırım yapan kişinin suç gelilerini bu şekilde aklamasında bir engel bulunmayacaktır.[249]

Bu husus ABD Hazine Bakanlığı tarafından FinCEN'e gönderilen yazıda da vurgulanmış ve *"mevcut düzenlemeler ve yorumlar altında, ICO kapsamında dönüştürülebilir sanal para birimi satan bir geliştiricilerin, para havalesi hizmeti sunan kişi (money transmitter)"* konumunda oldukları ve AML/CFT gereksinimlerine uymaları gerektiği ifade edilmiştir.[250] FinCEN 2019 yılında yayımladığı Rehber'de ICO'ları amaçlarına göre; yatırım amaçlı ve proje finansmanı için kullanılmak üzere ikiye ayırmış, AML/KYC yükümlülüğünün bu ayrıma göre ve bazı şartlara göre belirleneceğini ifade etmiştir.[251]

---

[248] George Forgang, "***Money Laundering Through Cryptocurrencies***", Economic Crime Forensics Capstones, 2019, s. 17. https://digitalcommons.lasalle.edu/ecf_capstones/40 , (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[249] Forgang, s. 17-19.

[250]ABD Hazine Bakanlığı'nın 13 Şubat 2018 tarihli yazısı, s. 3., https://coincenter.org/files/2018-03/fincen-ico-letter-march-2018-coin-center.pdf, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[251] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business, s. 24 – 27.

5. Dönüşüm Servisleri (Conversion Services)

Bu servislerin başında Bitcoin borsaları ve kripto para borsaları gelmektedir. Elliptic'in raporuna göre; 2013-2016 yılları arasında Bitcoin borsalarında aklanan tutar, toplam aklanan miktarın %59.40'ına, kripto para borsalarında aklanan tutar ise toplam aklanan miktarın %0.30'una tekabül etmektedir.[252] Bahsedilen yıllar aralığında bu borsaların kurulurken herhangi bir lisansa tabi tutulmadığını ve iş süreçlerinde AML/KYC önlemlerinin yer almadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin ABD'de 2015 yılında ABD'nin New York Eyaleti Finansal Hizmetler Departmanı tarafından sanal para birimi faaliyetlerine ilişkin işletmelere "*BitLicense*" isimli faaliyet izni almaları şartı getirilmiş ise de bu dönemde doğrudan AML/KYC önlemlerine ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır.[253]

Diğer taraftan bir diğer dönüşüm servisi olan Bitcoin ATM'lerinin de suç gelirlerini aklama maksadıyla kullanıldığı düşünülmektedir. Bitcoin ATM'lerinden nakit para ile Bitcoin satın alınabileceği gibi; kişi Bitcoinlerini nakde de çevirebilir. ATM üzerinden işlem yapabilmek için telefon numarası ve kimlik bilgisi (ATM ve operatöre göre değişmektedir. Örneğin; bazı ATM'lerde kimlik bilgisi istenmeksizin telefona gönderilen tek kullanımlık şifre) girilmesi yeterli görülmektedir. Bitcoin ATM'lerinde işlem yapabilmek için Bitcoinlerin bulunduğu cüzdanın bir banka hesabı, borsa hesabı ve Bitcoin havuzu (mining pool) ile bağlantılı olması gerekir. Banka hesabıyla bağlantılı hesap kullanıldığında kara para akalama ihtimali KYC protokolleri uygulandığı için daha düşüktür ancak borsadaki bir hesap ya da resmi bir kimliği

---

[252] Fanusie - Robinson, s. 7.

[253] New York Releases Final BitLicense, https://www.coindesk.com/new-york-releases-final-bitlicense, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

olmayan Bitcoin havuzu ile bağlantılı olması durumunda KYC şartları uygulanamayacağı için gri bir alan oluşmaktadır.[254]

İspanya'da polis teşkilatının bir parçası olan Sivil Muhafız'ın yetkililerinden birinin aktardığına göre; Avrupa Birliği'nde kripto paralara ilişkin yapılan düzenlemelerin Bitcoin ATM'lerini ve bu ATM'leri üretenleri kapsamadığı bunun da aklamayla mücadelede büyük bir boşluğa sebep olmuştur. Ayrıca İspanyol polisi etkisiz hale getirilen uyuşturucu madde ticareti yapan bir suç örgütünün yasal bir şekilde Bitcoin ATM'si kiraladığını ve uyuşturucu ticaretinden elde edilen yasa dışı fonların bu ATM'ler aracılığıyla Kolombiya ve başka dokuz ülkeye aktarıldığını bu çerçevede aklama işlemlerinde ATM'lerin rolünün önemli olduğunu belirtmiştir.[255]

FinCEN de kripto para kabul eden ve para transferi yapılmasına imkan tanıyan ATM'lerin denetim altında olması gerektiğine ve bu kapsamda sahiplerinin veya operatörlerinin AML yükümlülüklerine uyması gerektiğine işaret etmiştir.[256] Bitcoin ATM sayılarının takip edildiği bir sitedeki verilere göre; 73 ülkede 7460 ATM bulunmaktadır. Sitenin verilerine göre ilk sırada 5339 adet ATM ile ABD ilk sırada yer almaktadır. Bunlardan 10 tanesi Türkiye sınırlarında İstanbul'da bulunmaktadır.[257]

---

[254] Bitcoin ATMs May Be Used to Launder Money https://www.bloomberg.com/features/2018-bitcoin-atm-money-laundering/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[255] Bitcoin ATMs Show Gap in EU's Money Laundering Rules, Police Say, https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-11/bitcoin-atms-show-gap-in-eu-s-money-laundering-rules-police-say, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

[256] Application of FinCEN's Regulations to Certain Business, s. 17, 18.

[257] Bitcoin ATM Map, https://coinatmradar.com/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

V. AKLAMANIN ETKİLERİ

A. Aklamanın Kayıt Dışı Ekonomi ile İlişkisi

Ekonomi birden çok piyasadan oluşmakta olup temel olarak; "*kayıtlı ve kayıt dışı ekonomi"* olmak üzere iki grup faaliyetten oluştuğu söylenebilir.[258] Kayıt dışı ekonominin maliye, hukuk, iktisat gibi birden çok disiplinin ilgi alanına girmesi ve konuya ilişkin farklı yaklaşımların olması sebebiyle kesin ve kabul görmüş bir tanımı bulunmasa da genel itibarıyla; "*bilinen istatistiki yöntemlere göre ölçülemeyen ve gayri safi milli hasıla içerisinde hesaplanamayan gözlenemez ekonomidir."*[259] Başka bir ifadeyle; *"gerçekleşen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili diğer kişilerden ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle tamamen ya da kısmen gizlenerek kayıtlı(resmi) ekonominin dışına taşınmasıdır."*[260]

Vergi oranlarının yüksek olması ve halkın genelinde vergiye karşı mukavemet gösterilmesi, vergide belirlilik ilkesinin yeterince uygulanmaması, mükellefle vergi idaresi arasında iletişimi sağlayan muhasebe ve müşavirlik hizmetlerine yeterince başvurulmaması, etkin bir vergi idaresi ve denetim yoksunluğu kayıt dışı ekonominin oluşmasının sebeplerinden bazılarıdır.[261] Kayıt dışı ekonominin en azından işsizlere iş sağladığı gerekçesiyle olumlu yanları olduğu belirtilirken; olumsuz etkileri olarak vergi adaletsizliği yaratması, kayıt dışı üretilen mal ve hizmetlerin vergi ödenmemesi sebebiyle nispeten düşük tutarlarla satılması sonucu haksız rekabeti arttırması, kayıt dışı

---

[258] Sedat Yetim – Orhon Can Dağtekin, **Karapara ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması**, Türkiye Bankalar Birliği- Yayın no: 318, Ankara, 2016, s. 11.

[259] Yılmaz, s. 36.

[260] Osman Altuğ, "***Kayıtdışı Ekonominin Boyutları***", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1999, S. 15., ss. 257–276, s. 5., https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/38178/445187 , (Son Erişim Tarihi: 16.08.2019).

[261] Yılmaz, s. 37- 40.

ekonominin resmi istatistiklere dahil olmaması neticesinde ekonomide makro göstergelerin (enflasyon, işsizlik, büyüme oranları ve milli gelir) gerçek durumla bağdaşmaması, bu faaliyetlerin devletin otoritesine duyulan güveni azaltması, toplumun ahlaki değerlerinin bozması gibi olumsuz yanları daha ön plana çıkmaktadır.[262]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, kayıt dışı ekonominin bileşenlerinden olan suç ekonomisi içerisinde ele yer almaktadır.[263] Kara paranın aklanması faaliyeti, kayıt dışı ekonominin alt kümesi niteliğinde olup iki kavramın birbiriyle farklılaştığı noktalar da vardır.[264] Şöyle ki; kayıt dışı ekonomik faaliyetler yasal ve yasal olmayan faaliyetlerden kaynaklanabilirken, kara paranın aklanması faaliyetinin söz konusu olması için kara paranın doğrudan veya dolaylı bir şekilde suç oluşturan fiillerden elde edilmesi gerekir.[265] Bununla beraber, suç geliri olan her şeyin kayıt dışı olduğu söylenemez çünkü; aklamaya konu olmuş suç gelirleri kayıtlı ekonomi içerisinde elde edilmiş olabilir.[266] Örneğin; suçtan elde edilen gelirden vergi almak mümkün değilken; suç gelirinin aklanması, yasal bir görünüme kavuşması ve yasal yatırımlara dönüşmesiyle gelir elde edilmesi halinde; bu gelirin vergisi ödenmektedir.[267]

B. Aklamanın Ekonomiye Etkileri

1. Genel Olarak

Küreselleşmeyle beraber finansal piyasaların entegrasyonu ve sermaye kontrol ve kısıtlamalarının kaldırılması ekonomiler için canlandırıcı bir etki yaratmışsa da bir

[262] Altuğ, s. 258, 263.

[263] Taşdelen, s. 34, Değirmenci, s. 20.

[264] Çakır, s. 111.

[265] Mavral, s. 253.

[266] Çakır, s. 111.

[267] Yılmaz, s. 137.

taraftan da kara paranın aklanması sürecini kolaylaştırmıştır.[268] Kara paranın aklama faaliyetinin etkisini tespit etmek suçun koruduğu hukuki değeri anlamak bakımından oldukça önem arz etmektedir. Faaliyetin ekonomiye etkileri hususunda doktrinde olumlu ve olumsuz değerlendirmeler mevcuttur. Bu değerlendirme, ülkelere göre ceza siyasetini belirleyerek suçla uluslararası mücadelenin etkinliğini de doğrudan etkiler.[269] Aşağıda iki ayrı başlık olarak aklamanın lehine olan görüşlere ve aleyhine olan görüşlere yer verilmiştir.

2. Kara Paranın Ekonominin Lehine Olduğu Görüş

Bu görüşe göre; kaynağı ister kanuni ister gayrikanuni olsun para paradır. Özellikle öncül suç başka bir ülkede işleniyorsa suç gelirinin aktarıldığı ülke öncül suç bakımından zarar görmeyeceği için bir sakınca yoktur.[270] Gerek gelişmekte olan ülkeler gerek gelişmemiş ülkeler, öncül suçun işlenmesine ve aklamayla mücadelede düzenli ve etkin bir sistem oluşturulmadığı için aklama işlemlerinin gerçekleştirilmesine daha uygundur.[271] Bu durum aslında bu ülkeler için fon kaynağı bakımından avantaj sağlar. Gelişmekte olan bir ülke için *"kalkınma*"nın öncelikli olması gerektiğinden hareketle; kalkınmak için ihtiyaç duyulan fonun kara para yoluyla sağlanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca bir ülkenin kara parayla mücadele uğruna pek çok elzem tedbir alması halinde, o ülke üzerinde ek yükümlülükler oluşabileceği bu nedenle dezavantajlı duruma

---

[268] Murat Yıldırım ***"Karaparanın Kayıtdışı Ekonomi İçindeki Yeri Ve Karapara Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler",*** Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 9, S. 3, 2007, ss. 158 – 177., s 170.

[269] **Yıldırım Akar,** Kara Paranın Aklanması, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No:90, Ankara 1997, s. 17.

[270] Akar, s. 17.

[271] Yıldırım, s. 170.

düşebileceği ve bunun da fon akışlarının ülkenin aleyhine hareket etmesine neden olabileceği savunulmuştur.[272]

Bu görüşün oluşmasında bir diğer etken ise; dünya genelinde gelişmiş ekonomilerin yasal düzenlemelerinin kara parayla etkin bir mücadele üzerine dizayn edildiği izlenimi uyandırsa da uygulamasının farklı olduğu düşünülmesidir.[273] Gelişmiş ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri; kara paranın kendi ülke ve ekonomi güvenliğine zarar vermemesini, aklanan kara paranın kendi ülkelerinde kalmasını, uluslararası kara para trafiğinin kendi kontrollerinde olmasını istedikleri ifade edilmiştir.[274] Diğer taraftan aklamayla mücadelenin gerçek hayatta bir etkisinin olmadığı ve mücadele önlemlerinin gerçek etkisinin sorgulandığı yaklaşım; öğretide "*çocukça cehalet"* anlamına gelebilecek "*child-like ignorance"* olarak nitelendirilmiştir.[275]

---

[272] Akar, s. 18- 20.

[273] Örneğin; Rusya'da yapılan büyük çaplı bir soygunda ülke kaynaklarından 150-300 milyar dolar arasında olduğu tahmin edilen miktarda para İsviçre başta olmak üzere Avrupa ve ABD bankalarına özel hesap adı altında yatırılmış; Suudi Arabistan kraliyet ailesine ait 400 milyar dolara yakın para, özel hesap altında Batı ülkelerine ait banka hesaplarında korunmuş; Afrika halklarına ait kaynaklar, diktatörler tarafından yağmalanmış ve elde edilen kaynaklar gizli hesaplar altında Batı ülkelerine ait banka hesaplarına aktarılmıştır. ABD Senatosu tarafından 1999 yılında yayınlanan bir raporda eski Meksika Başkanının kardeşi olan Raul Salinas'ın kara para aklamasında Citibank adlı bankanın büyük rol oynadığı belirtilmiş; 1998 yılında da Bank of New York adlı bankanın hesaplarında Rus iş adamlarına ait 7 milyar dolarlık şüpheli fonlar tespit edilmiştir. Birçok benzer örnek gösterilerek gelişmiş ülkelerin aklamayla mücadelede çifte standart uyguladığının altı çizilmektedir. **Yılmaz,** s. 5-6.

[274] Süleyman Aydın, ***"Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanına Dair",*** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı (Editör: Süleyman Aydın), Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. VII- XVI, s. XI.

[275] Diğer taraftan, 2017 yılında İngiltere'nin Mali Yürütme Otoritesi (FCA) tarafından, Deutsche Bank 2012'den 2015'e kadar yeterli AML kontrollerini sürdüremediği için 163 milyon Sterlin para cezasına çarptırıldı. FCA'ya göre Deutsche Bank aklamaya ilişkin risk yönetimini gerçekleştiremedi ve İngiltere'de Rusya'dan denizaşırı ülkelere 10 milyar Dolar transfer etmesini sağlayan şüpheli işlemlerin içinde yer aldı ve bunları tespit edemedi. FCA'nın yaklaşımı, Deutsche Bank'ın ilgili Rus müşterilerini *'yüksek riskli'* olarak sınıflandırmamış olmasıydı. P.C. van Duyne - J.H. Harvey - L.Y. Gelemerova, **The Critical Handbook of Money Laundering, Policy, Analysis and Myths,** Palgrave Macmillan Books, London, 2018 s. 269.

3. Kara Paranın Ekonominin Aleyhine Olduğu Görüş

Kara paranın olumsuz etkileri genel olarak makro ekonomik göstergeler üzerinde kendini göstermektedir. Bu anlamda ekonomide büyüme, enflasyon işsizlik gibi temel makro verilerin hesaplanmasında finansal sistemi yanıltarak yanlış kararların ve politikaların uygulanması; kayıt dışı ekonomiyi cazip hale getirmesi, suç örgütlerinin mali ve finansal kurumlar üzerindeki etkisinin artması sonucu serbest piyasanın zarar görmesi, yüksek tutarlı ani fon giriş ve çıkışından dolayı ülkedeki döviz kuru ve fiyatların genel seviyesindeki istikrarın bozulması, aklamanın ekonomiye olumsuz etkilerine örnek olarak gösterilebilir.[276]

Ekonomik kalkınma için ülkelerin temel ihtiyacı yasal fonlarla, profesyonel ve etik şekilde işleyen güçlü kurumlardır. Kara para aklayıcıların yasa dışı fonları ülkeye sokması finansal sistemin etkinliğini ve güvenilirliğini olumsuz etkileyecektir. Halbuki güven, kredibilite, istikrar finansal sistemin en önemli unsurlarıdır.[277] Ülkede aklama faaliyetlerine izin verilmesi kısa vadede sıcak para sağlarken uzun dönemde gerek finansal sistem gerekse toplumsal düzende dejenerasyona yol açabileceği belirtilmiştir.[278] Ayrıca aklamaya karşı alınan önlemlerin ülkelere ek yükümlülük getirerek uluslararası rekabette olumsuz etkisi yarattığını düşünmekten ziyade bu önlemlerin; hukuka uygun bir rekabet ortamı yaratılarak uluslararası alanda da adil bir ekonomik düzen sağlanmasına katkı sağlayacağı fikri *"hukuk devleti"*nde daha dikkate

---

[276] Yetim - Dağtekin, s. 19, 20.

[277] Yılmaz, s. 7.

[278] Şebnem Özbek, ***Kara Para Aklama Faaliyetleri ile Mücadelede TCMB'nin Rolü***, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayını, Ankara,1999, s. 61.

değerdir.[279] Bu önlemlerin amacı özünde; finansal sistemin istikrarını ve bütünlüğünü korumak ve suç sayısının azaltılmasına yardımcı olmaktır.[280]

Bunun yanında aklamanın, organize suç örgütleri ve terör örgütleri ile sıkı ilişkisi düşünüldüğünde bu suça göz yumulması aynı zamanda devletin de meşruiyetine zarar verip, siyasi yozlaşmayı beraberinde getirebilecektir.[281] Aklama ile organize suçluluk arasında amaçsal olarak sıkı bir bağ var olup, aklama ile uluslararası mücadelede atılan ilk adımlardan biri olan Viyana Sözleşmesi'nde bu duruma dikkat çekilmiş; işlendiği taktirde gelir elde edilen ve aklama faaliyetine konu olan suçun uyuşturucu ticareti olduğu belirtilmiştir.[282] Organize suç örgütleri ekonomik çıkar elde etmek için faaliyet gösteren ve bu amaçla suç işleyen yapılardır, bu örgütlerin gerek yakın hedefleri gerek uzak hedefleri işledikleri suçlar ve zaman zaman gerçekleştirdikleri şiddet hareketlerinin neticesinde bir takım ekonomik çıkarlar elde etmektir.[283] Ancak; haksız kazanç elde etmek için çalışmakta bir yandan da elde ettikleri bu gelirleri öncelikle gizlemek ve sonrasında yasal kılıf içine sokup başka yasal faaliyetlerin sermayesi haline getirmek istemektedirler. Dolayısıyla aslında çoğu zaman suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele edilmesi organize suç örgütleriyle mücadele anlamına da gelmektedir.[284]

---

[279] Sedat Yetim, **Kara Paranın Aklanması Boyutları ve Mafyokrasi,** Detay Yay., Ankara, 2000, s. 175-178.

[280] Duyne – Harvey - Gelemerova, s. 301, 303.

[281] Yetim, s. 170.

[282] Loek Groot, ***"Money Laundering, Drugs and Prostitution as Victimless Crimes",*** Research Handbook on Money Laundering (Edited by: Brigitte Unger and Daan van der Linde), 2013, ss. 57- 67., s. 19.

[283] Sulhi Dönmezer, ***"Organize Suçlulukla Mücadele***", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan Sayısı, S. 1, 2002, s. 6.

[284] Kocasakal, s. 70.

Aklama ile yakından ilişkili bir diğer suç işe; terörizmin finansmanı suçudur.[285] Terörizmin başlıca amacı "*bir topluluğun gözünü korkutmak veya bir hükümeti veya uluslararası örgütü bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak"* olup*;* terörizmin finansmanı da en genel tabirle; *"bu amaçta olan yapılanmalara, faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan maddi kaynakları sağlama veya sağlanmasına yardımcı olma"* şeklinde tanımlanabilir.[286] Terör örgütleri, özel olarak siyasi amaçla hareket eden, devletlerin öz yönetim yapılarını, ülkenin bölünmezliği ve bütünlüğünü ihlal saiki ile şiddet eylemleri gerçekleştiren ve bu şekilde toplumu kaosa sürükleyen yakın ve uzak hedefleri bulunan örgütlerdir.[287] Terörizmin finansmanı ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu arasında öngörülen mücadele amaçlı tedbirlerin benzerliği açısından sıkı bir bağ vardır. Anılan iki suç bakımından bir araç olarak finans sistemlerine sıklıkla başvurulması ve bu sistemler yardımıyla sahip olunan malvarlığının aklanması ya da kirletilmesi bir diğer benzerlik noktasıdır.[288]

Eğer ki; terörün finansmanında kullanılan para hukuka aykırı yollardan sağlanmışsa, bu suç geliri, aklama faaliyetine tabi tutularak aklanır ve yasal görünüm kazanır ardından terör örgütüne aktarılmak suretiyle yeniden yasa dışı amaçlar için kullanılır.[289] Burada suç geliri aklanmadan da terör örgütüne aktarılabilir ancak bu halde; yasal mercilerin durumu tespit etmesi kolaylaştığı için terör örgütlerinin bu yöntemin çok fazla tercih edilmediği belirtilmiştir. Diğer taraftan, terörün

---

[285] Dülger, s. 102.

[286] Zeki Yıldırım, **Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanının Önlenmesi**, Adalet Yay., Ankara, 2012, s. 12.

[287] Dönmezer, **Organize Suçlulukla Mücadele**, s. 6.

[288] Çakır, s. 132.

[289] Hasan Aykın, Kevser Gümüşay, ***"Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finasmanı ile Mücadele",*** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 341-415, s. 410.

finansmanında kullanılan değerler kanuni faaliyetler sonucunda ele geçirilmişse; bu tutarların terör örgütlerine devredilmeden evvel aklanmasına gerek yoktur.[290]

Ancak iki suç farklı kavramlar olup ayrıştığı noktalar da mevcuttur. Şöyle ki; suç gelirinin aklanması, gelirin kaynağı ile gelir arasındaki bağın koparılmasıyla (ayırma aşaması) başlayıp elde edilen gelirlerin meşrulaştırılmasıyla (bütünleştirme aşaması) sona ererken terörün finansmanındaysa elde edilen bir gelirin elde edilmesiyle ve bu yasal gelirin dağıtılmasıyla sona erer. Terörizmin finansmanında elde edilen gelir yasa dışı elde edilebileceği gibi bağış, yasal ticaret vb. gibi yollarla yasal olarak da elde edilebilir. Oysa aklama suçunda gelir her zaman bir suç sonucu elde edilir. Terörizmin finansmanında meşru yollarla elde edilen gelir terör örgütlerince finansal kaynak olarak kullanılmaya başladığında suç oluşmakta ve bu durumda suç en son basamak olmaktadır. Aklama da ise; öncül suçun işlenmesiyle beraber her aşamada bir suç mevcuttur. [291]

Özetle, aklamanın etkileri yalnızca ekonomi üzerinde gerçekleşmemekte, hukuk düzeni ve adalet sistemi üzerinde de ciddi olumsuz etkileri olmaktadır. Toplumsal ahlaki ve sosyal açıdan da toplumun tüm katmanları zarar görmektedir. Birey, toplum, devlet, piyasa, finansal sistem, adliye düzeni aklamadan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedir.[292] Özellikle kripto para birimlerinin kara para aklamada yoğun olarak kullanılması, aklamayı geleneksel kalıbından çıkararak; toplumun her kesimi tarafından işlenebilir hale getirmektedir. Ayrıca bu para birimleri; aklamanın organize suçluluk, terörizmin finansmanı, uyuşturucu ticareti gibi çok bilinen suçlarla bağlantısını pekiştirmekte bunun yanında diğer öncül suçlarla aklama ilişkisini de arttırmaktadır.[293]

---

[290] Aykın – Gümüşay, s. 411.

[291] Dülger, s. 103 - 105.

[292] Yetim, Dağtekin, s. 20.

[293] Fanusie – Robinson, s. 10 - 12.

VI. AKLAMA İLE MÜCADELE SİSTEMİ

A. Aklanmaya Karşı Mücadelenin Gerekliliği ve Uluslararası Mücadelede İşbirliğinin Önemi

Yukarıda da değinildiği üzere; aklama faaliyetinin gerek organize suçlulukla ve terörizmin finansmanı ile gerek diğer öncül suçlarla yakın ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda bu faaliyet suç ekonomisinin başat unsuru haline gelmektedir. Suçlulukla mücadelenin etkin yollarından birinin suçun finansal kaynaklarını ortadan kaldırmak olduğuna günümüzde artık şüphe yoktur. Ceza hukuku, toplumda işlenen suçları cezalandırmak suretiyle kamu düzenini sağlamaya yönelik uygulansa da; aklama gibi bazı suçlarda salt öngörülen suçun cezalandırılması yeterli olmamakta, suçun finanse edilmesinin önüne geçmek ve kısır döngüyü aşmak için birbiriyle bağlantılı ilişkiler ağını açığa çıkarmak zorunlu hale gelmektedir.[294] Bu çerçevede, aklamayla mücadelenin nihai hedefi, suç gelirinin yasal bir görünüm kazanmasını engelleyerek bu gelirin kullanılamaz hale getirilmesini sağlamak ve bu suretle öncül suç işlenme cazibesinin azaltılmaktır.[295]

Aklamayla mücadele hem mali hem hukuki düzenin sağlanması için oldukça önemli olup bu mücadelenin yalnıza ulusal düzeyde yürütülmesi pek etkili olmayacaktır. Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin aklama suçuna sıcak para akışından dolayı göz yummaları sebebiyle uluslararası alanda aklamayla mücadelenin "*balon etkisi"* yarattığı belirtilmektedir. Bu anlamda; aklama eylemlerinin, mücadele tedbirlerinin etkin olduğu yerlerden etkin olmadığı yerlere doğru hareket etmesi; balon sıkıldığı zaman havanın diğer tarafa doğru hareket etmesine

---

[294] İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 59.

[295] Aykın – Gümüşay, s. 407, 408.

benzetilmektedir.[296] Bunun da küresel anlamda finansal piyasaların bütünlüğünü baltalayacağı düşünülmektedir.[297] Ayrıca bir ülke sınırları içerisinde işlenen suçun ve aklanan paranın takibi, ülke sınırlarını aştıktan sonra oldukça zorlaşmakta ve ülkelerin iş birliği zorunlu hale gelmektedir. Bu iş birliği de ülkelerin aklama mücadelesinde yürüttüğü siyasetle yakından ilgili olmaktadır.[298]

Ülkeler arasında topyekün işbirliğinin sağlanması için buna göz yuman ülkeler çeşitli siyasi baskılarla işbirliğine zorlanmış; bu kapsamda OECD çatısı altında kurulan FATF'ın, ülkeleri düzenli aralıkla yaptıkları düzenlemelere ve etkin mücadele yöntemine göre değerlendirerek kara listeye alması, bu ülkeler için zorlayıcı bir güç olmuştur.[299] Nitekim IMF veya Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar ya da kredi derecelendirme kuruluşları ülkelerle ilgili değerlendirme yaparken suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele düzeyini de dikkate almaktadır. Bu da doğrudan bir devletin uluslararası alanda kredibilitesini etkilemekte ve bu durum ekonomisine de yansımaktadır. Uluslararası iş birliği sağlanamadığı sürece suçtan elde edilen gelirler kendisine uygun bir yer bulacak ve burada aklanıp yasal görünüme kavuştuktan sonra tekrar ekonomik düzene dahil olacaktır. [300]

Aklamayla mücadele sisteminin temel yapısı üç ayaklı bir saca benzetilebilecek olup bu ayaklar; "*önleyici tedbirler",* "*ulusal ve uluslararası iş birliği*", "*bastırıcı tedbirler"* olarak sayılabilecektir. Önleyici tedbirler olarak; yükümlülükler, yükümlülüklere uyumun denetimi, mali istihbarat olarak sıralanabilir. Bastırıcı tedbirler ise; aklamanın suç olarak düzenlenmesi, kara paranın takip, tespit ve el konulmasına ilişkin düzenlemeler ve kara paranın müsaderesi olarak belirlenebilir. Bu çerçevede,

---

[296] Değirmenci, s. 140.

[297] Duyne – Harvey – Gelemerova, s. 271.

[298] Aykın, s. 56.

[299] Dülger, s. 129, 130.

[300] Değirmenci, s. 145.

önleyici ve bastırıcı tedbirlerin tam anlamıyla uygulanabilmesi için uluslararası iş birliği her aşamada büyük önemi haizdir.[301]

Diğer taraftan, küreselleşme dalgasından sonra teknolojinin hızla gelişerek dağıtık defter teknolojileri başta olmak üzere yeni nesil teknolojiler üretmesi, var olan iş birliklerin ve stratejilerin sürekli güncellemesini zorunda kılmaktadır. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak, bu çalışmada öncelikle aklama ile uluslararası mücadele ve iş birliğine ilişkin kurulan uluslararası kuruluşlardan ve ardından yapılan düzenlemelerden bahsedilecek sonrasında; ulusal düzeyde önleyici tedbirlere değinilecektir. Bastırıcı önlemlere ise üçüncü bölümde ayrı bir başlık halinde yer verilecektir. Bu esnada aklama işlemlerinde kripto para birimlerinin kullanılmasına yönelik alınan önlemlere ve takip edilen gelişmelere ilgili bölümlerde sırası geldikçe yer verilecektir.

B. Aklama ile Mücadele Amaçlı Kurulan Uluslararası Organizasyonlar

1. FATF: Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force)

Uluslararası alanda kara para aklama karşıtı politikaların temelinin, Temmuz 1989'da Paris'teki G-7 (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) üye ülkelerinin devlet başkanları ve ilgili bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen zirve toplantısında atıldığı düşünülmektedir.[302] FATF'ın da kuruluşu bu toplantıda kararlaştırılmıştır.[303] FATF, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ile

---

[301] Hasan Aykın, **Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2010/46, Ankara, 2010, s. 27.

[302] Duyne - Harvey – Gelemerova, s. 3.

[303] History of the FATF, https://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/, (Son Erişim Tarihi: 14.11.2019).

bağlantısı bulunan değerlerin ele geçirilmesi ve ekonomik yapıya zarar vermemesi amacıyla suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele adına kurulmuş; bu konuda küresel anlamda standart belirleyen ve etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik eden *"politika belirleyici"* en önemli kuruluştur.[304] OECD ile arasında sıkı bir ilişki olduğu belirtilmiş[305]; FATF tarafından da iki kuruluş üyelerinin büyük oranda benzeştiği ancak ayrı kuruluşlar olduğu, halihazırda FATF sekretaryasının idari olarak OECD çatısında yer aldığı ifade edilmiştir. FATF kendini resmi bir uluslararası kuruluş/örgüt olarak tanımlamamakta daha ziyade, üye hükümetler tarafından belirli amaç ve projeler için finanse edilen bir geçici *"görev gücü*" olarak tanımlamaktadır. FATF'ın Türkiye ile beraber 37 ülke ve 2 bölgesel kuruluş şeklinde toplam 39 üyesi bulunmaktadır.[306]

FATF tarafından 1990 yılında aklamayla mücadele etmek amacıyla uluslararası standartlar belirleyen *"40 Tavsiye Karar"* yayımlanmış; ABD'de ikiz kulelerin terör örgütleri tarafından hedef alınmasının ardından 2001'de ilave olarak *"8 Özel Tavsiyesi*"ni yayımlamıştır. [307] 2004 yılında buna "*9. Özel Tavsiye"* eklenerek aklama ve terörün finansmanı kapsamındaki FATF tavsiyeleri toplam 49'a çıkmıştır. Ancak 2012 yılında FATF Genel Kurulunda terörün finansmanına yönelik 9 özel tavsiyedeki hususlar diğer tavsiyelerle birlikte değerlendirilmiş, ve FATF tavsiyeleri yeniden *"40 Tavsiye*" olarak yayımlanmıştır.[308] Bu süreçte FATF kararlarının gelişim sürecinde iki önemli değişiklik bulunmaktadır; bunlardan biri 2001 yılında terörizm finansmanıyla mücadelede alınan *"8 Özel Tavsiye",* diğeri de 2012 yılında kabul edilen *"risk bazlı*

---

[304] Who we are, https://www.fatf-gafi.org/about/, (Son Erişim Tarihi: 14.11.2019).

[305] Çakır, s. 75.

[306] General Questions, https://www.fatf-gafi.org/faq/generalquestions/ , (Son Erişim Tarihi: 14.11.2019).

[307] Çakır, s. 74.

[308] Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı 2014 yılı Faaliyet Raporu, s. 53-54. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/MASAK-2014-FAAL%C4%B0YET-RAPORU.pdf, (Son Erişim Tarihi: 29.09.2019).

yaklaşım"ın benimsenmesidir. Risk bazlı yaklaşım aklamada kaynakların etkin kullanılmasına yönelik olarak kabul edilen bir yaklaşım olup buna göre ülkeler, kara para aklama ve terörizm finansmanına ilişkim riskleri "*tanımlamalı, değerlendirmeli ve anlamalı*" ve yüksek riskler için daha yoğun, düşük riskler için daha az çaba harcamalıdır. [309]

FATF'ın aldığı kararlar tavsiye niteliğindedir. Ancak taraf olan devletlerden tavsiye kararları doğrultusunda düzenleme yapmaları beklenmektedir.[310] Üstelik "*tavsiye karar*"lar incelendiğinde tavsiyelerin genellikle tavsiye dilinden uzak oldukları emir kipi kullanılarak yazıldığı görülmektedir. Tavsiyelerin uluslararası yasal statüsü pek de irdelenmiş bir konu değildir.[311] Örneğin; 19. tavsiyede, ülkelerin FATF tarafından belirlenen "*yüksek riskli ülkeler*" için sıkı müşterini tanı tedbirlerini uygulaması gerektiği belirtilmiştir. Bir ülkenin *"yüksek riskli ülke*" olarak sınıflandırılması, ülkenin kredibilitesini doğrudan etkilediği için *"yaptırım"*a yakın olduğu söylenebilecektir. Diğer taraftan FATF ve bölgesel kuruluşları resmi olarak uluslararası kuruluş olmadıkları için ve ülkeler üzerinde yaptırım ve benzeri yetkileri tanımlanmış ve düzenlenmiş değildir. FATF'ın bu meşruiyet eksikliğinin farkında olduğu belirtilmiş ve FATF tarafından *"işbirliği yapmayan yargı alanlarında yapılan çalışmaların, uluslararası toplumun küresel finans sistemini korumak için geliştirdiği tedbirlerle tamamen uyumlu olduğu"*na ilişkin yapılan açıklamanın bunun bir kanıtı olarak gösterilmiştir. [312]

Kuruluş faaliyetlerini, düzenli olarak gerçekleştirdiği yıllık toplantılar yoluyla yürütür. Genel anlamda dört çeşit toplantı olup bunlar; *"genel kurul*", "*tipoloji*", "*geçici*

---

[309] Duyne - Harvey – Gelemerova, s. 126, 127.

[310] Çakır, s. 75.

[311] Duyne - Harvey – Gelemerova, s.127, 128.

[312] Duyne - Harvey – Gelemerova, s.141 - 143.

grup", "*finansal hizmetler forumu*" şeklinde sayılabilir. Bunlardan genel kurul toplantıları, yılda üç kez yapılıp; aklamaya ilişkin eğilimlerin analizi ve bunlara karşı alınacak önlemler, dünya çapında kara para ile mücadele sisteminin kurulmasının özendirilmesi, iş birliği yapmayan ülke ve bölgelerin belirlenerek bunlara karşı hangi tedbirlerin alınabileceği toplantı gündeminden bazılarıdır. Kuruluşun sitesinden edinilen bilgiye göre; 2020 yılının Şubat ayında gerçekleştirilen son genel kurul toplantısında gündem maddeleri; *"dijital kimliğin anlaşılması ve kullanılması ile sanal varlıkların kara paranın aklanmasında ve terörizmin finansmanında kullanılmasındaki riskin azaltılması*" olarak ifade edilmiştir.[313]

Kuruluş üyelerini, *"yıllık kendi kendine değerlendirme uygulaması"* ve "*karşılıklı değerlendirme süreci*" olmak üzere iki şekilde denetler ve bu denetim sonuçlarına göre üyeliğin askıya alınmasına kadar yaptırım kararı alabilir. Karşılıklı değerlendirme sürecinde; üye ülkeler belirlenen sıraya göre FATF adına, diğer üye ülkelerden seçilen üç veya dört denetçi eliyle yerinde denetime tabi tutulur. Bu denetimin amacı; değerlendirmeye alınan ülkenin kara paranın aklanmasıyla mücadele sisteminin geneli hakkında bir düşünceye varmak ve FATF tavsiyelerinin ne şekilde ve ölçüde uygulandığını tespit etmektir.[314] Dördüncü tur değerlendirmeleri 2014 yılında başlamış olup ülkemiz bakımından *"Türkiye Karşılıklı Değerlendirme Raporu"* 16 Aralık 2019 itibarıyla yayımlanmıştır.[315]

---

[313] FATF Plenary meetings-Chairman's Summaries, https://www.fatf-gafi.org/about/outcomesofmeetings/ , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[314] Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force- Fatf), https://www.hmb.gov.tr/mali-eylem-gorev-gucu, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[315]Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report, FATF, 2019, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Turkey-2019.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Her ne kadar uluslararası düzenlemeler aşağıda ayrı bir başlık halinde incelenecek olsa da FATF uluslararası bir kuruluş olmaması ve kararlarının da uluslararası düzenleme olmaması sebebiyle FATF kararlarının bu başlık halinde incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Mali Eylem Görev Gücü Düzenlemeleri (Financial Action Task Force–FATF)

2019 yılında güncellenen 40 Tavsiye Kararı, *"A) Kara para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Politikaları ve Koordinasyon, B) Karapara Aklama ve Müsadere, C) Terörün Finansmanı ve Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanı, D) Önleyici Tedbirler, E) Tüzel Kişilerde ve Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık, F) Yetkili Makamların Yetki ve Sorumlulukları ve Diğer Kurumsal Tedbirler, G) Uluslararası İş birliği"* olmak üzere; yedi ana başlık olarak düzenlemiştir. Güncel kararın ilk iki tavsiyesi (1-2) "*risk bazlı yaklaşımın uygulanması"* için ülkelere risklerin belirlenmesi buna göre önleyici mekanizmaların tasarlanması zorunluluğu getirmekte ve ulusal iş birlği ve koordinasyonun sağlanması gerektiğini belirtmektedir. İkinci başlıkta (3-4); ülkelerin Viyana Konvansiyonu ve Parlemo Sözleşmesine dayanarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını öncül suçların kapsamını geniş tutmak suretiyle suç olarak düzenlemesi gerekliliğine ve aklama suçunda kullanılan veya suçtan elde edilen varlıkların dondurulması ya da müsaderesi gibi önlemleri alma zorunluluğuna dikkat çekilmiştir. Üçüncü bölümde (9-23) önleyici tedbirin genel çerçevesi oluşturulmuştur.[316] Türkiye'de FATF Tavsiye

[316] The FATF Recommendations, 2019, s. 3, 4. https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

kararlarını uygulamak üzere belli başlı bazı önleyici tedbirler öngörülmüş olup bunlara aşağıda ayrıntılı olarak değinilecektir.

Karar'da değinilmesi gereken önemli bir nokta 2018 yılında eklenen *"Yeni Teknolojiler*" başlıklı 15 No'lu tavsiyenin ikinci fıkrasıdır: *"Sanal varlıklardan kaynaklanan riskleri yönetmek ve en aza indirgemek için ülkeler, sanal varlık hizmet sağlayıcılarının AML / CFT amacına hizmet etmek üzere lisansa tabi tutulmasını veya bir sisteme kaydedilmesini ve FATF Tavsiyelerinde belirtilen önlemlerin ve uyum çalışmalarının izlenmesini teminen etkili sistemlere tabi olmasını sağlamalıdır."*[317] Bu güncelleme ile ülkelerin *"sanal varlık sağlayıcıları"*nın (virtual assets providers-VASP) AML/CFT kurallarına uygun olarak düzenlenmesini sağlamaları ve FATF tavsiyelerinin bu kuruluşlara uygulanabilmesi için lisans ve yahut başka bir sistem benimsenerek takip edilmesi tavsiye edilmiştir.

FATF'ın bu kararı, kripto para birimleri ile suç gelirlerinin aklandığına ve bu konuda önlem alma gereksinimine büyük bir işarettir. Aynı güncelleme kapsamında Karar'a iki tanım eklenmiştir. Bu göre "*40 Karar"*da, "*sanal varlık; dijital olarak alınıp satılabilen veya aktarılabilen ve ödeme veya yatırım amacıyla kullanılabilen değerin dijital bir temsili"* olarak tanımlanmış olup[318]; bu tanımın kripto para birimlerini kapsadığına şüphe yoktur. Sanal varlık hizmet sağlayıcıları ise; "*sanal varlıklar ve yasal para birimleri arasında değişim"*, "*bir veya daha fazla sanal varlık biçimi arasında değişim*"; *"sanal varlıkların aktarımı"*, "*sanal varlıkların veya araçların muhafazası ve / veya yönetimi, sanal varlıklar üzerinde kontrolün sağlanması*" ve "*finansal hizmetlerin sağlanmasında veya bu hizmetlerden yararlanılmasında sanal bir varlığın teklifinin*

[317] FATF Recommendations 2019, s. 15.

[318] FATF Recommendations 2019, s.126.

veya satışının söz konusu olması" hallerinden biriyle veya birkaçıyla iştigal eden kimseler olarak tanımlanmıştır.[319]

Sonrasında, 2019 yılında yapılan güncellemeyle beraber; 15. maddenin açıklayıcı notunda; *"FATF tavsiyelerinin uygulanması amacıyla, ülkeler sanal varlıkları "mülkiyet", "gelirler", "fonlar", "fonlar veya diğer varlıklar" veya diğer "karşılık gelen değer" olarak değerlendirmelidir. Ülkeler, FATF tavsiyeleri kapsamındaki ilgili önlemleri sanal varlıklara ve sanal varlık hizmet sağlayıcılarına uygulamalıdır."* denilerek başta önleyici tedbirler olmak üzere diğer tedbirlerin kripto para birimlerine uygulanacağının altı çizilmiştir.[320] Yine açıklayıcı notta ülkelerin, sanal varlıklar ile kara para aklamaya ilişkin 1. Tavsiye'de açıklanan "*risk bazlı yaklaşım*"ın geliştirmeleri ve VASP'ları etkin bir gözetime tabi tutmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda VASP'ların yaptırımların uygulanabilmesi için en azından kuruldukları bölgede faaliyet iznine veya başka bir kayıt sistemine tabi olmaları gerektiği ifade edilmiştir.[321] Müşterinin tanınması ve elektronik transferlere ilişkin önleyici tedbirlerin özellikle sanal varlıklara da uygulanacağı şartları belirtilerek ifade edilmiş ve uluslararası iş birliğine ilişkin hükümlerin tamamıyla sanal varlıklar için de geçerli hale getirilmiştir.[322] Ayrıca, FATF 2019 yılında, bir Rehber yayımlayarak risk bazlı yaklaşımın sanal varlık ve bunların sağlayıcılarına nasıl uygulanacağını göstermek üzere detaylı bir Rehber yayımlamıştır.[323]

---

[319] FATF Recommendations 2019, s.127.

[320] FATF Recommendations 2019, s. 70.

[321] FATF Recommendations 2019, s. 70.

[322] FATF Recommendations 2019, s. 71.

[323] Guıdance For A Risk-Based Approach Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/RBA-VA-VASPs.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

2. FATF Benzeri Kuruluşlar

FATF benzeri kuruluşlar, henüz FATF'a üye olmamış ya da üyelik şartlarını yerine getiremeyen ülkelerin kendi coğrafi bölgelerinde FATF benzeri kararlar alarak özellikle suç gelirlerinin aklanmasını ve terörizmin finansmanın önlenmesini ve finans sistemlerini koruyucu önlemler alınmasına çalışan kuruluşlardır. Başlıcalarına aşağıda yer verilmiş olup tamamına FATF'ın web sitesinden ulaşılabilmektedir.

- Asya Pasifik Grubu (The Asia/Pacific Group On Money Laundering): Asya Pasifik Grubu, 1997 yılında kurulmuş Haziran 2008 tarihi itibariyle 38 üye ülkesi bulunan Asya Bölgesi'nde bulunan ülkelerin bir araya gelerek kurdukları bir yapıdır**.** Grup çalışmalarında FATF'ın 40 Tavsiye Kararını temel almakta ve üye ülkelerle bu alandaki gelişmeleri paylaşmaktadır. Bu kapsamda, sanal varlıklarla kara para aklanmasına yönelik gelişmelerin de takip edildiği söylenebilecektir.[324]

- Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (The Caribbean Financial Action Task Force): 1992 yılında 25 ülkenin bir araya gelmesiyle kurulmuş olup; 7 FATF üyesi ülke de kuruluşa "*destek ülke"* konumundadır. Almış olduğu 19 tavsiye kararla FATF benzeri bir yapılanma kurmuştur. Karayipler Mali Eylem Görev Gücü, FATF tarafından ortaya konan AML/CFT metodolojisine de katkı sunmakta ve uyum çalışmalarında üyesi olan ülkeleri denetlemektedir.[325]

- MONEYVAL (The Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti–Money Laundering Measures): Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1997 tarihinde Avrupa Konseyi'ne üye olup FATF'a üye olmayan ülkelerin bir araya gelmesiyle kurulmuş, Strasburg merkezli yapıdır. FATF üyesi

[324] 22nd The Asia/Pacific Group Annual Meeting, Canberra, Australia, http://www.apgml.org/news/details.aspx?pcPage=1&n=2150, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[325] CFATF Overview, https://www.cfatf-gafic.org/index.php/home/cfatf-overview , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

olmayan Konsey üyesi ülkelerin suç gelirlerini aklama ile mücadele kapasitesini geliştirmek amacıyla kurulmuş ilerleyen yıllarda ise görev alanını terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda genişletmiştir.[326] En önemli ve en kapsamlı çalışma 2013 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada aklama suçu ile terörizmin finansmanının önlenmesinde en büyük görevin finans kurumlarına düştüğü ve bu kurumların mutlak surette müşteri tanı sistemleri kurmaları gerektiği belirlenmiştir MONEYVAL, üye olan ülkeleri değerlendirirken; 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi, FATF Tavsiyeleri, Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ile AB Direktiflerini esas almaktadır. MONEYVAL 2006 yılında FATF'a imtiyazlı üye olmuştur.[327] Sanal para birimlerine ilişkin gelişmelerin yakından takip edildiği bu alanda eğitim çalışmalarına önem verildiği anlaşılmaktadır.[328]

3. Küresel Kuruluşlar

a. Egmont Grubu (Egmont Group of Financial Intelligence)

Devletlerin aklama suçuna ilişkin olarak yaptıkları düzenlemelerin bilgi akışını sağlamak ve aklama suçuyla mücadele yöntemlerini geliştirmek maksadıyla 9 Haziran 1995 tarihinde kurulmuş mali istihbarat ağıdır. Bu kapsamda Grup bilgi akışı, üye olan ülkelerin 164 adet mali istihbarat birimleri ile sağlanmaktadır. Etkili bir istihbarat paylaşımı için *"Bilgi Paylaşım Prensipleri"* oluşturulmuş olup 2013 yılında revize edilmiştir. Ülkemizde bu amaçla faaliyet gösteren kurum "*Hazine ve Maliye Bakanlığı"*

---

[326] Moneyval Statutory Documents, https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief/statutory_documents, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[327] Çakır, s. 82 - 84.

[328] https://publicsearch.coe.int/#k=virtual%20currency#f=%5B%5D#s=151, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

bünyesinde yer alan "*Mali Suçları Araştırma Kurulu*"dur.[329] Kuruluş finansal teknolojiler alanındaki gelişmeleri takip ederek sanal para birimlerinin dahil olduğu yeni tipolojiler üzerinde çalışmakta ve bu alana ilişkin operasyonel eğitimler düzenlemektedir.[330]

b. Wolfsberg Grubu (The Wolfsberg Group)

Wolfsberg Grubu, 13 küresel bankanın finansal suçlara ilişkin olarak özellikle aklama ve terörizmin finansmanının engellenmesine yönelik "*müşterini tanı"* ilkesi çerçevesinde standartlar belirlemek ve oluşturulan standartların gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana birçok bildirge, prensip, rehber niteliğinde belge yayınlamakla beraber yayınları genel olarak özel bankacılık sektörü açısından finansal suçlarla mücadelede etkin risk yöntemine yoğunlaşmaktadır.[331] Özellikle 30 Ekim 2000 tarihinde 11 banka tarafından ortaklaşa yayımlanan ilkeler bildirisi uluslararası alanda kara para aklamaya karşı özel bankaların uyacakları ilkeleri belirlemektedir. Bu ilkeler "*Wolfsberg İlkeleri"* olarak anıldığı gibi "*Abacha İlkeleri"* olarak da anılmaktadır. "*Abacha İlkeleri"* olarak adlandırılmasının nedenin ise; İsviçre'de faaliyet gösteren Credit Suisse Grubu'nun Nijerya eski diktatörü Sani Abacha'nın ailesine ait 214 milyar ABD Dolarını kabul ederken gereken (1993-1998) özeni göstermediğinin yapılan soruşturma sonucunda anlaşılmasıdır.[332] *"İzleme, Tarama ve Aramaya Yönelik Wolfsberg Bildirgesi", "Karaparanın Aklanması ile*

---

[329] Egmont Group About, https://egmontgroup.org/en/content/about , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[330] Egmont Group Annual Report 207/2018, https://egmontgroup.org/sites/default/files/filedepot/EGAR_2017-2018/EGAR-2018-Annual-Report-Digital.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[331] The Wolfsberg Group, https://www.wolfsberg-principles.com/, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[332] Mavral, s. 164.

Mücadelede Muhabir Bankacılığa Yönelik Wolsfsberg Prensipleri", "Karaparanın Aklanması ile Mücadelede Özel Bankacılığa Yönelik Wolfsberg Prensipleri" grubun önemli yayınları arasında yer almaktadır.[333]

Grup finansal suçlarla mücadelede özel sektör bakış açısını yansıtması niteliğiyle bir ilk olmakla beraber; bu bakış açısnı FATF ve Egmont Grubu toplantılarına katılım sağlayarak aklama ile mücadelede kamu-özel iş birliğine katkı sağlamaktadır.[334] Ayrıca, FATF'ın çalışmaları referans gösterilerek, sanal para birimlerinin şeffaflıktan yoksun olduğu belirtilerek finansal suçlar için bir risk oluşturduğuna dikkat çekilmiş ve yakından takip edilmesi gerektiği belirtilmiştir.[335]

c. Basel Komitesi (Basel Committe on Banking Supervision)

Basel Komitesi, BIS çatısı altında 1974 yılında 10 ülkenin merkez bankası yöneticilerince finansal istikrarı arttırmak için bankacılık sisteminin gözetimi konusunda faaliyet göstermek üzere kurulmuştur. Komite'nin bankacılık sektörünün gelişimi ve denetlenmesine yönelik olarak üye ülkelerin merkez bankalarıyla aktif bir iletişim halinde küresel standartlar oluşturma konusunda çalışmaları mevcuttur. Günümüz itibarıyla Komite'ye üye 45 ülke vardır.[336] Ayrıca aklamayla mücadelede önemli bir önleyici tedbir olan "*müşterini tanı*" sisteminin kurulması gerektiği ve bu

---

[333] Aklama Suçu Uluslararası Mevzuat, https://www.hmb.gov.tr/aklama-sucu-uluslararasi-mevzuat, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[334] Mission: Global Banks Global Standarts, https://www.wolfsberg-principles.com/about/mission, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[335] The Wolfsberg Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire Capacity Building Guidance, 2019, https://wolfsberg-principles.com/sites/default/files/wb/pdfs/CBDDQ-Capacity-Building/Wolfsberg%27s_CBDDQ_Capacity_Building_Guidance_Final%20V1.1.pdf, s. 50. (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[336] History of the Basel Committee, https://www.bis.org/bcbs/history.htm?m=3%7C14%7C573%7C76, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

sistem üzerinden şüpheli görülen kişi ve işlemlerin yetkili makamlara bildirilmesi önerisi ilk olarak Komite tarafından ortaya atılmıştır. *"Basel Komitesi İlkeler Bildirisi*" ve "*Bankaların Müşterilerini İncelemesi"* olmak üzere bu alana ilişkin yol gösterici olmak üzere yayımladığı iki rehber bulunmaktadır. [337]

Komite, sanal para birimlerine ilişkin çalışmalar yürütmekle beraber, temel olarak bu para birimlerinin kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk, kara para aklama riski başta olmak üzere çeşitli riskleri haiz olduğunu belirtmektedir. Bankaların sanal para birimlerini kabul etmesinin öngörülmesi halinde en azından müşterini tanı ilkesinin, risk yönetiminin, şeffaflığın ve denetleyici otoritelerle iletişimin gerekli olduğuna dikkat çekmektedir.[338]

d. Interpol (International Criminal Police Organization-Uluslararası Kriminal Polis Örgütü)

Interpol, uluslararası alanda suçlulukla mücadele için kurulmuş hükümetler-arası bir organizasyon olup 194 üyesi vardır. Kurum FATF ve bölgesel kuruşlarıyla Egmont Grubu ve Gruba üye devletlerin mali istihbarat birimleriyle yakından ve koordineli çalışır. Ayrıca kripto paraların suç amaçlı kullanımlarını yakından takip amacıyla bünyesinde oluşturduğu *"DarkNet ve Kripto Para Çalışma Grubu"* mevcuttur.[339]

---

[337] Çakır, s. 88.

[338] Statement on crypto-assets, https://www.bis.org/publ/bcbs_nl21.htm , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[339] Darknet and Cryptocurrencies, https://www.interpol.int/How-we-work/Innovation/Darknet-and-Cryptocurrencies, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

e. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası (International Monetary Fund –World Bank)

IMF'in birincil hedefi aklamayla mücadele olmasa da aklamanın gerek küresel gerek ulusal düzeyde ekonomik sisteme zarar verdiğini, yabancı yatırımları olumsuz etkileyerek sermaye akışlarını bozduğu, ülkelerin refahını etkilediği ve bunun artık küresel olan dünyada tüm ekonomik sisteme zarar verdiği gerekçesiyle aklamayla mücadelede rol almaktadır. Bu kapsamda IMF'nin ülkelerin aklamayla mücadelede kurduğu sistemleri analiz eden çalışmaları mevcuttur. Ayrıca 2009'da bağış temelli olarak kurduğu *"Fon (Tropical Trust Funds)"* ile ülkelerin aklamayla mücadelede kapasitelerini arttırmak için finansman, uzman desteği sağlamaktadır.[340] Dünya Bankası da aynı şekilde ülkelere aklamayla mücadelede ülkelere *"risk bazlı yaklaşım*"ın etkili bir şekilde kullanılması ve güçlü savunma mekanizmalarının sağlanması konusunda konusunda araçlar sağlayarak sürecin yönetimine katkıda bulunur.[341] Her iki kuruluş da doğrudan kara para aklamaya yönelik olmasa da sanal para birimlerine ilişkin gelişmeleri yakından takip etmekte ve değerlendirmektedir.

[340] The IMF at a Glance, https://www.imf.org/en/About, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[341] What we do, https://www.worldbank.org/en/about/what-we-do, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

C. Aklama ile Mücadele Amaçlı Uluslararası Düzenlemeler

1. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri

a. Viyana Sözleşmesi

"*Viyana Sözleşmesi"* olarak bilinen *"Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"* 19 Aralık 1988'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Sözleşmenin önsözünde gerekçe olarak; uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının toplumlarda yaygınlaşması, özellikle çocukların tüketici pazarı olarak sömürülmesi, kaçakçılığın ülkelerin kayıtlı ekonomilerini zayıflatılması ve başta egemenlik ve güvenlik olmak üzere istikrarını tehlikeye sokması sebeplerinden ötürü kaçakçılığın ortadan kaldırılmasının birincil önceliğe sahip olduğu belirtilmiş; bu amaçla kaçakçıları bu suçlardan elde ettikleri gelirlerden mahrum ederek, kaçakçılık yapmalarına sevk eden esas unsuru ortadan kaldırmanın bu suçla mücadelede önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir.[342]

Viyana Sözleşmesi yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirler ile ilgili detaylı ve kapsamlı bir düzenleme olup doğrudan aklamayla mücadele amacı taşımamaktadır. Sözleşmede yalnızca uyuşturucu madde suçları ve ilgili faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin aklanması suç olarak düzenlenmiştir. Sözleşmenin *"Suçlar ve Yaptırımlar"* başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) alt bendi ile (c) alt bendinin (i) başlıklı paragrafında aklama suçunun unsurlarının temelleri atılmıştır. Anılan madde

[342] 22551 sayı ve 11 Şubat 1996 tarihli R.G, s. 3, 4., https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

uyarınca bir malvarlığının, Sözleşme'de sayılı suçlardan[343] veya bu suçlara iştirak edilmesi dolayısıyla *"yasadışı kaynağının gizlenmesi", "olduğundan farklı gösterilmesi", "suçun işlenmesine karışmış kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya başka birine devredilmesi", "sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bunlardan birisine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi", "Anayasa ilkeleri ve ülkelerin hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalarak, Sözleşmede sayılan suçlardan ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması ya da kullanılması"* aklama suçunun unsurlarını oluşturacaktır. Sözleşmeyi imzalayan üye devletlerin anılan unsurları kapsayacak şekilde aklama eylemini suç olarak düzenlemeyi taahhüt etmiştir.[344]

b. Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi

Diğer adıyla "*New York Sözleşmesi"* olarak da bilinen Sözleşme 9 Aralık 1999'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Sözleşme ile taraf devletlerden; *"kendi iç hukukunda terörün finansmanını suç sayması, terörist amaçlar için tahsis edilen veya kullanılan fonların; tespitini, teşhisini, el konulmasının sağlaması, suçluların soruşturma ve kocuşturmalarında diğer ülkelerle iş birliği*

[343] Sözleşmede öncül suçlar tabiri geçmese de öncül suçları genel itibarıyla uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı, satışa sunulması, dağıtımı fiilleri oluşturmaktadır.

[344] Hasan Aykın, **Kara Para Aklama ile Mücadele: Kavramsal Çerçeve**, https://vergidosyasi.com/2017/04/16/kara-para-aklama-ile-mucadele-kavramsal-cerceve-kara-para-aklamanin-asamalari-oncul-suc-yaklasimlar/, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

yapması ve finansal kuruluşların terörist fon akışını tespit etmesini, engellemesini ve durdurmasını sağlayacak tedbirler alması" beklenmektedir.[345]

c. Parlemo Sözleşmesi

Genel olarak Parlemo Sözleşmesi olarak bilinen, "*Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"* 15 Kasım 2000'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından *"sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir mücadele için iş birliğinin geliştirilmesi"* amacıyla kabul edilmiştir. Bu kapsamda sözleşmeye taraf her devlet, suç gelirlerinin aklanmasının her türlüsünü önlemek ve ortaya çıkarmak için, yetkisi kapsamında, finansal olan veya olmayan tüm kurum ve kuruluşlar içeren şümullü bir düzenleyici ve denetleyici sistem oluşturacaktır. Oluşturulacak sistemde kimlik tespiti yapılması, kayıt tutulması ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulması öngörülmüştür. Parlemo Sözleşmesi'ni diğer uluslararası metinlerden ayıran özelliği de aklama ile mücadelede önleyici tedbirlere ilk olarak yer vermesidir. Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin bilginin toparlanıp derlenmesi, analizi ve iletilmesi için mali istihbarat biriminin kurulması ve bu birimler aracılığıyla da adli, operasyonel ve mali çerçevede uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi öngörülmüştür.[346]

Sözleşme ayrıca taraf devletlerden yolsuzluğu da suç olarak düzenlemelerini istemekte nitekim aklama suçunun öncül suçları arasında yolsuzluk yapılması eylemi de gösterilmektedir. Öncül suç konusunda bir sınırlama getirilmeyip aksine devletlere öncül suçları olabildiğince geniş düzenleme yükümlülüğü getirmektedir. Üst sınırı dört yıl veya daha fazla hapis veya daha ağır bir cezayı gerektiren tüm suçlar ile suç

[345] Çakır, s. 141, 142.

[346] Dülger, s. 136-140.

örgütlerine üye olmak, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi eylemlerinin mutlaka öncül suç olarak düzenlenmesi istenilmektedir.[347]

d. Diğer Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri

Birleşmiş Milletler (BM)'in diğer görev ve faaliyetlerinin yanı sıra aklama ile mücadele konusunda da önemli çalışmaları mevcuttur. Kuruluş bünyesinde bu çalışmaları, *"Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC-United Nations Office on Drug and Crime)"* yürütmektedir. Bu kapsamda uluslararası sözleşmeler de; UNODC'nin operasyonel faaliyetlerinden biridir.[348] Yukarıda sayılan Sözleşmelere ek olarak *"BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi- Merida Konvansiyonu"* (2003) kara paraya ilişkin dördüncü Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir. Bu Sözleşme ile ülkelerden Parlemo Sözleşmesindeki tanımı referans alarak, aklamayı suç olarak düzenlemeleri ve öncül suç bakımından da olabildiğince geniş bir kapsam belirlemeleri istenmiştir.[349]

Anılan Sözleşmelerin yanı sıra *"Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi"* nin de özel durumlarda aklama ile mücadele konusunda tüm üye ülkeler için uyulması zorunlu kararlar alma yetkisi mevcuttur. Ağırlıklı olarak terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik olarak alınan kararların en önemlileri Taliban'a ait fonların ve diğer mali kaynaklarının dondurulmasına ilişkin 1267 (1999) sayılı Karar, Usame bin Ladin'in ölümün ardından alınan 1988 ve 1999 sayılı Karar ve IŞID tarafından gerçekleştirilen

---

[347] Dülger, s. 140, 141.

[348] Treaties, https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/index.html, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[349] Cheong-Ann Png, ***"International Legal Sources I- The United Nations Conventions***", Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 15 – 32., s. 22.

Paris saldırısı sonrası alınan 2253 ve 2255 sayılı Karar olarak sayılabilir.[350] Güvenlik Konseyi tarafından bu çerçevede alınan kararlar, *"Birleşmiş Milletler Şartı*"nın bir cüzü olarak kabul edildiğinden tüm BM üyesi devletler bakımından bağlayıcıdır. Ayrıca, Konsey'in terörle mücadele kapsamında belirlediği ortak önlemler; ilgili ülkelerin harekete geçmesini zorunlu tutmaktadır.[351]

2. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri

a. R (80) 10 sayılı Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul edilen *"R (80)10 sayılı Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler Tavsiye Kararı"* suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye ilişkin ilk uluslararası belge niteliğindedir. Karar'ın alınmasında etkili olan nedenlerin başlıcaları; Avrupa Bölgesi'nde suç eylemlerinin çoğalması, suçlardan elde edilen fonların bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye aktarılması, bu fonların aklanarak ekonomik sisteme sokulmasının önemli bir hale gelmesi ve bunun da suçluların suç işleme cesaretini arttırması olarak sayılabilir. Suç gelirlerinin bankacılık sistemi aracılığıyla aklanmasının önlenmesine yönelik birtakım önlemler öngörülmüştür.[352]

Aklamayla mücadele konusunda atılan ilk milletlerarası adımdır fakat Karar bağlayıcı değildir, "*tavsiye"* niteliğindedir ve kapsamı bankacılıkla sınırlı kalmıştır.[353]

---

[350] Cheong-Ann Png, "***International Legal Sources II- The United Nations Conventions"***, Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 33 – 58., s. 33-39.

[351] Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu s. 170.

[352] Değirmenci, s.164.

[353] Mavral, s. 121.

Ancak aklamayla mücadele açısından çok önemli bir yere sahip olan Strasburg Sözleşmesi'nin hazırlanmasına da öncülük yapmıştır.[354]

b. Strasburg Sözleşmesi

Avrupa Konseyi çatısı altında suç gelirlerinin müsadere edilmesi ve bu şekilde aklamanın önüne geçilmesi ile bu kapsamda uluslararası işbirliğinin sağlanması amacıyla "*Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu)*" hazırlanarak 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya sunulmuştur. Sözleşmenin hazırlanması aşamasında Viyana Sözleşmesi'nde yer alan terimlerden ve kurgulanan yapıdan genel olarak faydalanılmasına rağmen; Strasburg Sözleşmesi'nde Viyana Sözleşmesi'nden farklı olarak öncül suç olarak yalnızca uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar değil, tüm suçlardan elde edilen gelirler kara para aklama suçuna konu olabilecektir.[355] Bu husus Sözleşmenin 1. Bölüm'ünün 1. maddesinin (e) bendinde "*Esas Suç: işlenmesi sonucunda bu Sözleşmenin 6. maddesinde tanımlanan, bir suçun konusu olabilecek gelirlerin meydana geldiği herhangi bir suç anlamındadır."* tanımına yer verilerek belirtilmiştir.[356] Avrupa Konseyi Sözleşmesinin, Viyana Sözleşmesine göre daha dar bir uluslararası topluluğa yöneldiği ve bu topluluğa dahil devletlerin birbirine benzer özelliklere sahip olmaları nedeniyle daha katı kurallar getirdiği söylenebilecektir.[357]

---

[354] Dülger, s. 144.

[355] Banu Saatçi, "***Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler",*** Bankacılar Dergisi, 1996, s. 19, s. 4.

[356] Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme, Strazburg, 1990, s. 2., https://www.hmb.gov.tr/aklama-sucu-uluslararasi-mevzuat, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[357] Saatçi, s. 4.

Sözleşme'nin 6. maddesinde hangi fiillerin para aklama suçunu oluşturacağı sayılmış ve tarafların *"kasıtlı olarak işlenen bu fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri"* alacağı belirtilmiştir. Diğer taraftan 6. maddenin dördüncü fıkrasında, tarafların *"imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacakları bir beyan ile bu maddenin 1. fıkrasının, sadece bu beyanda belirtilen esas suçlara veya suç türlerine uygulanacağını ilan edebileceği"* düzenlenerek, öncül suça ilişkin taraflara belirleme yetkisi tanınmıştır.[358]

Sözleşme'de ayrıca, suçlardan elde edilen gelirlerin müsadere edilmesine imkan tanıyan regülasyonların ulusal seviyede yapılması ve Sözleşmeyi imzalayan ülkelerin finansal kurumlarının aklama ile mücadele kapsamında yapılan araştırmalarda, ilgili işlemlere ilişkin kayıtları paylaşmaları için elzem düzenleme yapmaları zorunlu kılınmış; hatta bu çerçevede bankaların sır saklama yükümlülüğünün esnetilebileceği öngörülmüştür.[359]

c. Varşova Sözleşmesi

Avrupa Konseyi tarafından 16 Mayıs 2005 tarihinde Polonya'nın başkenti Varşova'da imzaya sunulan "*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi"* 1990 tarihli Strasburg Sözleşmesi'ne büyük oranda benzemekle beraber Strasburg Sözleşmesi'nin eksik kalan yönlerini tamamlayarak ve terörizmin finansmanı ile

[358] Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme, s. 3

[359] Saatçi, s. 5.

mücadele tedbirlerine de yer vererek geniş kapsamlı hazırlanmıştır.[360] 2001 yılında gerçekleştirilen İkiz Kuleler Saldırısı'ndan sonra terörizmin finansmanı uluslararası alanda önemli bir konu haline gelmiş ve Avrupa Konseyi tarafından 1990 tarihli Strasburg Sözleşmesi güncellenerek Varşova Sözleşmesi hazırlanmıştır. Bu sözleşme, suç gelirlerinin aklanmasını ve terörizmin finansmanını birlikte düzenleyen ilk milletlerarası belgedir.[361]

Sözleşme terörizmin finansmanın düzenlenmesi, mali işlem biriminin tanımlanması ve yeni aklama tekniklerine karşı önlemlerin alınması bakımından Strasburg Sözleşmesi'ne nazaran güncel niteliktedir. Sözleşme'nin 12. maddesiyle taraflara mali istihbarat birimi oluşturma ve ilgili yasal düzenlemeleri yapma zorunlu hale getirilmiştir. Suç gelirlerinin aklanması suçu Strasburg Sözleşmesi'nde yer alan şekliyle Sözleşme'nin 9. maddesinde düzenlenmiştir.[362] Bundan başka; Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan 16 Mayıs 2005 tarihinde imzaya açılan "*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi"* de mevcut olup, bu Sözleşme'de terörizmin finansmanı ile mücadele tedbirleri genişletilerek mali istihbarat birimleri arası işbirliğine ilişkin hükümler düzenlenmiştir.[363]

---

[360] Dülger, s. 150.

[361] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.167.

[362] Dülger, s. 150-151.

[363] Oktay Üstün, "***Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış*",** Bankacılar Dergisi, S. 65, 2008, ss. 19 – 36., s. 25.

3. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

a. 91/308/EEC Sayılı Direktif

10 Haziran 1991 tarihinde kabul edilen *"Mali Sistemin Karapara Aklama Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi hakkında 91/308 sayılı Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union) Direktifi"* ile ülkelerden Viyana Sözleşmesi'nde yer alan ve uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirlerin finans sisteminde aklanmasını engellemek amacıyla hazırlanmış olup, genel olarak finans kurumlarından yaptıkları işlemlerde müşterilerin kimlik bilgilerini tespit etmeleri, bu tespite yönelik işlemlerle ilgili kayıtları saklamaları ve istendiğinde yetkili makamlara bilgi vermeleri istenmektedir.[364]

b. 2001/97EEC Sayılı Direktif

19 Kasım 2001 tarihinde onaylanan *"Finansal Sistemin Karapara Aklama Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Dair 91/308 sayılı Direktifi Değiştiren 2001/97 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi"* aklama ile bağlantılı öncül suçları, uyuşturucu suçları ile sınırlamamış, organize suçlar, yolsuzluk suçları, sahtecilik, taraf devletin ceza hukukunda ağır hapse neden olabilecek suçları da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Ayrıca üye devletlerden bu suçlar için ağır hapis cezasını gerektirecek şekilde düzenlemeler yapmaları istenmiştir. Bundan başka Direktif, *"kara para aklamanın önlenmesine yönelik olarak getirilen yükümlülüklerin; kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, denetçiler, muhasebeciler, mali müşavirler, belirli faaliyetleri çerçevesinde noterler ve bağımsız hukuk mesleği ile uğraşanlar,*

[364] Üstün, s. 23.

emlakçılar, kumarhaneler ve 15.000 Euro'nun üzerinde nakit işlem gerçekleştiren belirli işler ile uğraşanlar tarafından yerine getirilmesini" öngörmüştür.[365]

c. 2005/60/EEC Sayılı Direktif

Önleyici tedbirlerle ilgili olarak öne çıkan tedbirlerden, şüpheli işlemlerin bildirilmesi, müşterilerin kimlik tespitlerinin yapılması ve nakit işlem sırasında belirlenen meblağın üstünde olan şüpheli işlemlerin bildirilmesiyle ilgili önemli düzenlemelere yer verilmekte ve ülke başkanları, hükümet başkanları, bakanlar, parlamento üyeleri, yüksek yargı organı mensupları, merkez bankası başkanı ve ülke temsilcisi sıfatıyla hareket eden elçiler ve konsoloslar siyasi nüfuz sahibi kimselerin yaptıkları işlemlerle ilgili ayrıntılı düzenleme yapılmaktadır. 3. Direktif olarak da adlandırılan bu metin Avrupa Birliği içinde aklama suçu ile mücadelede kilit taşıdır. [366]

Direktif'te, uyuşturucu suçları, yolsuzluk ve dolandırıcılık suçları, hürriyeti bağlayıcı suçlar ve ceza üst sınırı bir yıldan fazla veya ceza alt sınırı alt aydan fazla olan suçlar öncül düzenleme altına alınmıştır. Direktif daha evvel konuya ilişkin olarak çıkarılan iki direktifi geçersiz hale getirmiş ve tek geçerli direktif olmuştur.[367]

d. 2015/849/EEC Sayılı Direktif (4.AMLD)

FATF'ın 2012 yılında *"40 Tavsiye Kararı*"nda yer alan güncellemelere dördüncü direktifte yer verilmiş ve Direktif 26 Haziran 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Direktif üçüncü Direktif'i yürürlükten kaldırarak, nakit işlem bildirimi 15.000 Avro'dan 10.000 Avro'ya düşürülmüş, siyasi nüfuz sahibi kimselerin kapsamı

[365] Üstün, s. 23, 34.

[366] Çakır, s. 101.

[367] Üstün, s. 24.

genişletilmiş, şirketler ve diğer tüzel kişiliklere "*gerçek yararlanıcı*"ya ilişkin doğru ve kesin bilgiler sunma zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca bu konuya ilişkin kayıtların her ülkede merkezi bir sisteme kayıt edileceği ve şeffaflığın sağlanmasına ilişkin gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir. 4.AMLD ile AB, FATF'nin daha katı tedbirlerini uygulamaya başlamış ve kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile etkili bir şekilde mücadele etme çabalarını yoğunlaştırmıştır.[368]

e. 2018/843 EEC Sayılı Direktif (5.AMLD)

Avrupa Birliği'nin en son yayımlanan ve güncel olan Direktifi 5. AMLD, 10 Ocak 2020 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş ve sanal para birimlerine ilişkin hükümler içermesi sebebiyle diğer Direktiflerden bir miktar ayrışmaktadır.[369] Direktif'in gerekçesinde sanal para birimlerinin kullanıcıya sunduğu anonimlik özelliğinden dolayı bunun suç faaliyetlerinde kullanılmak üzere suistimale açık olduğu belirtilmiş ve 4.AMLD'nin kapsamının genişletilmesinin zaruri olduğu ifade edilmiştir. Sanal para birimlerinin yasal paraya ya da elektronik paraya dönüştürülerek kullanılmasında dönüşüm servislerinin veya cüzdan hizmeti sağlayıcılarının araya girmesinin bu riski tam anlamıyla bertaraf edemeyeceği çünkü hala kullanıcının anonim olduğunun altı çizilmiştir. Bu riski ortadan kaldırmak için ülkelerin finansal istihbarat birimlerinin,

---

[368] Antonios Tzanakopoulos, ***"International Legal Sources IV- The European Union and The Council of Europe",*** Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 73 – 112., s. 104, 105.

[369] Laura Ford - Patrick Rappo - Lizzy Bullock, 5MLD: Summary of changes to UK AML law, https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/01/5mld-summary-of-changes-to-uk-aml-law/ , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

sanal para birimi adreslerinin sanal para sahibinin kimliğiyle ilişkilendirilmesine olanak tanıyan bilgilerin elde edilmesinin gerektiğine işaret edilmiştir.[370]

Direktif'in 1.maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde, sanal para birimi *"merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından ihraç edilmeyen veya teminat altına alınmayan, para birimi olmayan ve yasal bir para birimine bağlı olmayan veya paranın yasal statüsüne sahip olmayan, , ancak gerçek veya tüzel kişiler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilen ve elektronik ortamda aktarılabilen, depolanabilen ve alınıp satılabilen değerin dijital temsili olarak"* tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra sanal para birimleri ve itibari (fiat) para birimleri arasında dönüşüm hizmeti veren sağlayıcılar ile sanal para birimi cüzdanı hizmeti veren sağlayıcılar da tanımlanmıştır. Bu kuruluşlardan müşterisini tanıma mekanizmaları başta olmak üzere diğer belirtilen önlemleri almaları istenmiştir.[371] Üye devletlerden bu hizmetleri sunan kuruluşların lisansa tabi tutmaları veya kayıt altına almaları gerektiği düzenlenmiştir. Ancak, FATF'ın yaklaşımına göre sanal para birimlerinin kendi arasında değişim ve dönüşüm işlemleri de aklama riskine karşı gözetim altına alınmışken; Direktif'te bu kapsam yalnızca sanal para birimi-yasal para birimi dönüşümleriyle sınırlandırılmış; sanal para birimleri arasında gerçekleştirilen değişim ve dönüşüm işlemleri Direktif dışında kalmıştır. Bu ihmal sebebiyle Direktif eleştirilmiştir.[372]

Bundan başka 4.AMLD kapsamında getirilen merkezi kayıt sistemi herkes tarafından erişime açık hale getirilerek Birlik kapsamında şeffaflığın arttırılması, anonim banka hesaplarının Direktif'in yürürlüğe girmesiyle kaldırılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca elektronik para ile yapılan ön ödemeli işlemlere sınır getirilmiş,

---

[370] Dırectıve (Eu) 2018/843 of the European Parliament and of the Councıl, Official Journal of the European Union, paragraf (9), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843 (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[371] Hofert, s. 17.

[372] Mbiyavanga, s. 9.

bankaların yüksek risk oluşturan üçüncü dünya ülke müşterilerine yönelik olarak uygulayacağı yükümlülükler arttırılmıştır.[373]

VII. AKLAMA İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

A. Genel Olarak

Yukarıda aklama suçunun ülkelere ve küresel piyasalara verdiği zararlardan bahsedilmiş ve suçla mücadele için birçok kurum ve kuruluşun birtakım düzenlemelerle aktif rol aldığı; suç ile mücadelede ceza hukuku kanalıyla suç ihdas etmenin "*bastırıcı"* nitelikte mücadele araçlarından biri olduğu, diğer taraftan suçun takip edilmesi ve araştırılması için önleyici tedbirlere de ihtiyaç duyulduğu belirtilmişti. Bu kapsamda aklama ile mücadele üç ayaklı bir saca benzetilerek; sac ayaklarından biri olan uluslararası mücadele ve işbirliğine ilişkin kurumlara ve düzenlemelere yukarıda ayrıntılı yer verilmeye çalışılmıştır. Bu kısımda sacın diğer ayaklarından biri olan önleyici tedbirlerden bahsedilecek olup; bastırıcı nitelikteki *"suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması"* suçu üçüncü bölümde ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Önleyici tedbirler daha çok suçun işlenmesini zorlaştırmak, suçu ve suçluyu izlemek amacıyla oluşturulup; aynı zamanda yargılama esnasında suçluların cezalandırılması için gerekli olan delillerin elde edilmesi aşamasında da önemli bir rol oynar. Bu anlamda tedbirlerin çift taraflı fonksiyonel bir etkisi olduğu söylenebilir.[374] Özellikle idari kurumlar ve kolluk kuvvetleri suçu ve suçluyu takip etmede bu önleyici

---

[373] Ford - Rappo – Bullock, https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/01/5mld-summary-of-changes-to-uk-aml-law/ , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[374] Dülger, s. 107 – 108.

tedbirlere ihtiyaç duyar. Bu kapsamda önleyici tedbirler; *"müşterinin tanınması" "şüpheli işlem bildirimi", "uyum görevlisi atanması ve uyum programı oluşturulması", "devamlı bilgi verme", "bilgi-belge verme yükümlülüğü ve muhafaza – ibraz"* ve *"yükümlülüklere uyum denetimi"* olarak sıralanabilecektir. Önleyici tedbirler esas itibarıyla uluslararası çalışmalar ve düzenlemelerle ortaya çıkmıştır. Özellikle FATF kararlarıyla bunlar ayrıntılı olarak açıklanarak ülkelere kendi mevzuatlarında düzenleme yapmaları için yardımcı olmuştur. Nitekim Türkiye'de de bu alanda mevzuatın şekillenmesinde FATF kararları etkili olmuştur.[375] Bu çalışmada da önleyici tedbirler hem FATF kararları hem de ulusal mevzuat kapsamında ele alınacaktır.

B. Önleyici Tedbir Yükümlüleri

Yukarıda bahsedildiği üzere; aklama faaliyetleri yoğun olarak finans kuruluşları ve finansal olmayan belirli kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmekte; buna ek olarak FATF tarafından profesyonellere de dikkat çekilmektedir. İşte önleyici tedbirler esas olarak, suç gelirlerinin aklanması amacıyla kullanılması ihtimali olan kişi ve kuruluşlara yöneliktir. Bu yükümlülüklerin özünü, anılan kişilerin kendini aklama eyleminin gerçekleştirilmesinde araç olarak kullandırmamak amacıyla alınması gereken önlemleri almaları ve aklamanın varlığına ilişkin şüphe duyduklarında durumdan mali istihbarat birimine haber vermeleri oluşturur.[376]

Güncel FATF Kararı'nda "*D) Önleyici Tedbirler"* başlığı altında bu tedbirler düzenlenmiş 9-21. maddelerde finansal kuruluşlar için; 22-23. maddelerde finansal olmayan iş mesleklere ve profesyonellere yönelik tedbirler düzenlenmiştir. Karar'da *"finansal olmayan belirli iş ve meslekler ve profesyoneller"* başlığı altında sayılan

[375] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 6.

[376] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 7.

gerçek ve tüzel kişilerin de önleyici tedbirleri uygulaması gerektiği belirtilmiştir. 22 no'lu Kararda sayılan kişilerden bazıları; avukatlar, mali müşavirler, emlakçılar, kumarhaneler, kıymetli maden ticareti ile iştigal edenler, trust ve şirket hizmeti sağlayanlar[377] olarak sayılmıştır.[378] Nitekim 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yükümlü, *"bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Cumhurbaşkanınca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler"* şeklinde ifade edilmiştir.[379] Kanun'da sektörel bazda belirlenen yükümlüler, 5549 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan 26751 sayı ve 9 Ocak 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik"*te (Tedbirler Yönetmeliği) somutlaştırılmış ve burada yükümlülere sayma suretiyle ayrıntılı yer verilmiştir.[380]

---

[377] Trust; "*sahibi tarafından (settlor) mal varlığının, üçüncü şahıs veya şahısların (beneficiary) faydalanması yönünde idare etmesi için bir kayyıma (yed-i emine - trustee) devrini sağlayan ve bir sözleşmeye dayalı olan müessese"* olarak, Trust and Company Service Providers; "*şirket kurma, bir şirketin yöneticisi veya ortağı olarak hareket etme, bir şirket için ofis, iş adresi yönetim merkezi sağlama, bir "Express Trust " için kayyım olarak hareket etme işini üstlenen kişi veya kuruluş*" olarak tanımlanmaktadır. Oktay Üstün, **Açıklamalı İngilizce-Türkçe Terimler ve Kavramlar Sözlüğü**, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 317, İstanbul, 2016., s. 143.

[378] FATF 40 Recommendations, s. 4.

[379] 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 8 Ekim 2006 tarih ve 26323 sayılı R.G, m. 2.

[380] Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik, 9 Ocak 2008 tarih ve 26751 sayılı Resmi Gazete, m. 4.

Yönetmeliğin yükümlüler bakımından kapsamı FATF'ın tavsiye kararlarına büyük ölçüde uyumlu hale getirilmekle beraber bir istisnasından söz etmek gerekir. FATF, 22 ve 23. tavsiye kararında; avukatların da yükümlü sayılmasını ve işaret edilen önleyici tedbirlere tabi tutulması düzenlenmiştir. Tedbirler Yönetmeliğinin 4. maddesinin ilk fıkrasına (ş) bendi olarak *"Savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki işlerden taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar"* hükmü eklenmiş ve belirli işler bakımından avukatlara önleyici tedbirlere uyma yükümlülüğü getirilmişti. Ancak daha sonra Danıştay 10. Dairesi tarafından 10/6/2008 tarih ve E. 2008/1675 sayılı karar ile hükümde anılan kısmın yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiş; daha sonra bu ibare Danıştay 10. Dairesinin 23/1/2013 tarihli ve E. 2008/1675, K. 2013/508 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Danıştay 10. Dairesi anılan kararında; *"Her ne kadar davalı idare tarafından, G-7 ülkelerinin Temmuz 1989'da yapılan zirve toplantısında da suç gelirlerinin aklanması ile mücadele konusunda ulusal hukuk sistemlerinin geliştirilmesi, mevzuatların uyumlaştırılması, mali sistemin rolünün güçlendirilmesi ve üye ülkeler arasında sürekli bir işbirliğinin tesis edilmesi amacıyla kurulan Mali Eylem Görev Grubu (FATF)'na Türkiye'nin 1991 yılında üye olduğu, FATF'nin 1990 yılında yayınlanan üye ülkeleri bağlayıcı nitelikteki (40) Tavsiye Kararı'nın 1996 ve 2003 yıllarında gözden geçirilerek yenilenmesi üzerine anılan Tavsiye kararlarının 12. maddesinde; noterler, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler yanında avukatlara da yer verildiğinden bahisle gelişen koşullar dikkate alınarak, bilgi akışının sağlanması yönünden eksik olduğu saptanan avukatların, yönetmelikte yapılan düzenleme ile yükümlüler arasına alındığı belirtilmekte ise de; uluslararası sözleşmelerin bir gereği olarak ve gelişen koşullara göre, mevcut yasal düzenleme çerçevesinde bilgi akışının sağlanması için bu*

alandaki eksikliğin yönetmelikle yapılan düzenleme ile giderilmesi yerine yasa koyucu tarafından gelişen koşullar dikkate alınarak yeniden yapılan yasal düzenleme ile bu eksikliğin giderilmesi yolu benimsenmiş, yapılan yasal düzenlemede de yükümlüler açıkça sayılmak suretiyle belirlenmiştir. Bu halde yükümlüler arasına alınması öngörülen meslek grubunun da aynı yöntemle kapsama alınması gerekmekte iken, yönetmelikle yapılacak bir düzenleme ile bu eksikliğin giderilmesi yolunun benimsenmesinin yasa koyucunun iradesini yansıttığından söz edilemez. Öte yandan uluslararası gereklerin 5549 Sayılı Kanun'un düzenlendiği tarih itibariyle de mevcut ve bağlayıcı olduğu ve buna rağmen yasa kapsamında yer alacaklar arasında avukatlara yer verilmediği göz önünde bulundurulduğunda, yasa koyucunun, avukatların bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği yolunda bir tutum içerisinde olmadığını ortaya koymaktadır." sonucuna ulaşmıştır.[381] Bu durumda; avukatların *"yükümlü"* kapsamına dahil olması için 5549 sayılı Kanun'un ikinci maddesinin avukatları da kapsayacak şekilde yeniden kaleme alınması gerekmektedir.

Nitekim FATF tarafından hazırlanan Türkiye'nin *"2019 yılı Karşılıklı Değerlendirme Raporu*"nda da avukatların AML düzenlemeleri ve yaptırımları dışında bırakıldığına dikkat çekilmiş ve ülkemize yönelik yükümlülerin kapsamına ilişkin teknik değerlendirme "*kısmen uyumlu"*[382] olarak belirlenmiştir.[383]

---

[381] Danıştay 10. Dairesi E. 2008/1675, K. 2013/508, T. 24.1.2013, http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=10d-2008 1675.htm&kw=+E.:+`2008/1675,`+K.:+2013/508+#fm, (Son Erişim Tarihi: 05.05.2020).

[382] "*Compliance Ratings: FATF ülke değerlendirmelerinde uygulanan, her bir FATF Tavsiyesi için ilgili ülkenin tavsiyelere intibak derecesini gösteren ve beş muhtemel durumu içeren uyum dereceleri. Bunlar "uyumlu", "büyük ölçüde uyumlu", "kısmen uyumlu", "uyumsuz" ve "uygulanamaz" şeklinde kategorize edilmiştir."* **Üstün**, s. 29.; Kısmen uyumlu (partially compliant) ise ülkenin FATF tavsiyesine uyumu konusunda orta derecede eksikliklerinin bulunduğunu gösteren seviyedir. **Üstün**, s. 112.

[383] Turkey Mutual Evaluation Reports, s. 222.

C. Önleyici Tedbirler

1. Müşterinin Tanınması

"*Müşterini Tanı - Know Your Customer (KYC)"* veya "*Müşterinin Tanımlanması - Custumor Due Dilligence (CDD*)" olarak da bilinen bu tedbir aklama ile mücadelenin yapıtaşı olarak nitelendirilmektedir.[384] Müşterinin tanınması ilkesi bankacılık mesleğinin temelini oluşturan güven, itibar ve istikrar ilkelerinin gereği olarak aklama ile mücadele kapsamında geliştirilmiş bir tedbirdir.[385] Müşterinin tanınmasına yönelik tedbirler, sadece müşterinin kimlik tespitinden ibaret olmayıp; müşterinin temel bilgilerinden olan kimlik ve adres gibi bilgilerinin teyit edilmesini, müşteri kabul politikaları oluşturulması, riskli müşterilere özel dikkat gösterilmesi, müşterinin sonraki belirli işlemlerinin sürekli takip edilmesi gibi birçok önlemi kapsayan geniş bir seti içermektedir.[386]

FATF'ın 10 no'lu kararında da müşterinin tanınması ilkesine yer verilmiş ve hangi durumlarda müşteri kimlik bilgilerinin tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Karar'da ilk olarak anonim veya fiktif isme hesap açılmaması düzenlenmiş olup ardından hangi hallerde müşterinin kimliğinin tespit edileceği belirlenmiştir. Bunlar; "*hesap açılması, kiralık kasa hizmeti, kredi kartı verilmesi, kredi sözleşmesi yapılması gibi müşteri ile yükümlü arasında sürekli iş ilişkisi tesis eden işlemlerde miktar gözetilmeksizin", "belirli tutarın üzerindeki işlemlerde", "aklama veya terörün*

---

[384] Dülger, s. 112.

[385] Alparslan Çakır, ***"Bankacılıkta Operasyonel Risklerin Etkin Yönetiminde Risk Bazlı Müşterini Tanı İlkelerinin Önemi",*** Bankacılar Dergisi, S. 56, 2006, s. 42., https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/Bankacilikta_operasyonel_risk.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.02.2020).

[386] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 12.

finasmanı konusunda şüphe edilmesi halinde", "müşterinin kimliğinin tespiti ile ilgili olarak daha önce temin edilmiş bilgilerin doğruluğu ve uygunluğunda şüphe edilmesi hali" olarak özetlenebilir. Ayrıca Karar'da finansal kurumların müşterinin tanınmasına ilişkin esasların kanun ile belirlenmesi düzenlenmiştir.[387]

Türkiye'de de FATF Kararıyla uyumlu olarak; 5549 sayılı Kanunun *"Kimlik Tespiti"* başlıklı 3. maddesinin ilk fıkrasında "*yükümlülerin, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde; işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorunda oldukları*" ikinci fıkrasında da, "*kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığının yetkili olduğu, kimlik tespitini gerektiren işlem türlerinin, bunların parasal sınırlarının ve konuyla ilgili diğer usûl ve esasların yönetmelikle belirleneceği"* düzenlenmiştir.[388]

Tedbirler Yönetmeliğinin 5. maddesinde de yükümlülerin; *"a) Sürekli iş ilişkisi[389] tesisinde tutar gözetmeksizin, b) İşlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı yirmibin TL veya üzerinde olduğunda, c) Elektronik transferlerde işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı ikibin TL veya üzerinde olduğunda, d) Şüpheli işlem bildirimini gerektiren durumlarda tutar gözetmeksizin, e) Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu konusunda şüphe olduğunda tutar gözetmeksizin, kimliğe ilişkin bilgileri almak ve bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek suretiyle müşterilerinin ve müşterileri*

---

[387] FATF 40 Recommendation, s. 12.

[388] 5549 sayılı Kanun m. 3.

[389] Sürekli iş ilişkisi, yükümlü ile müşteri arasında hesap açılması, kredi veya kredi kartı verilmesi, kiralık kasa, finansman, faktoring, finansal kiralama, hayat sigortası veya bireysel emeklilik gibi hizmetler nedeniyle kurulan, niteliği itibarıyla devamlılık unsuru taşıyan iş ilişkisi anlamına gelir. Bu durumda Bankada hesap açılması, tutar gözetmeksizin başlı başına müşteri kimlik tespiti gerektiren işlemlerdendir. Tedbirler Yönetmeliği, m.3/1-i.

adına veya hesabına hareket edenlerin" kimliğinin belirlenmesinin gerektiği düzenlenmiştir.[390]

Yönetmelikte müşterinin tanınmasına ilişkin esaslara "*Üçüncü Bölüm"* olarak *"Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar*" başlığıyla yer verilmiş bu bölümde kimlerin ve hangi alanda faaliyet gösteren kişi ve kurumların kimlik bilgilerinin tespit edilmesi gerektiği tek tek belirtilmiştir.[391] Buna göre; müşterinin tanınması prensiplerinin risk bazlı düzenlendiği söylenebilir. Örneğin; bazı sektör veya meslek grupları daha riskli görülüyorsa düzenlemelerin daha ayrıntılı kaleme alındığı görülmektedir.[392]

Aklama suçunu işleme niyetiyle hareket eden kişilerin başkalarını kullanarak işlemlerini gerçekleştirme çabaları pek doğaldır. Bu varsayımla kanun koyucu yükümlülere, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimlik bilgilerinin belirleme zorunluluğu getirmiştir. Bu halde namına işlem yapılanlar, vekalet akdi veya diğer benzeri açık bir hukuki ilişkiye dayanarak yetki devri yapılmak suretiyle adına işlem yapılanlardır. Nama işlem yapılırken; işlem başkası tarafından yapılmasına rağmen yapılan işlemler doğrudan yetki devri yapan veya vekalet veren kişi adına gerçekleşir. Nama işlem yaparken aradaki hukuki bir ilişkinin mevcudiyetinden dolayı kimlik tespiti daha kolaydır. [393]

Ancak kişinin hesabına işlem yapılıyorsa durum daha farklı olacaktır. Hesabına işlemlerde, yükümlü nezdinde işlem yapan ile işlemlerin adına gerçekleştirildiği kişi

---

[390] Tedbirler Yönetmeliği, m. 5.

[391] Gerçek kişilerde kimlik tespiti (Yön. m.6), Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerde kimlik tespiti (Yön. m.7), Dernek ve vakıflarda kimlik tespiti (Yön. m.8), Sendika ve konfederasyonlarda kimlik tespiti (Yön. m.9), Siyasi partilerde kimlik tespiti (Yön. m.10), Yurt dışında yerleşik tüzel kişilerde kimlik tespiti (Yön. m.11), Tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde kimlik tespiti (Yön. m.12), Kamu kurumlarında kimlik tespiti (Yön. m.13), Başkası adına hareket edenlerde kimlik tespiti (Yön. m.14), Başkası hesabına hareket edenlerde kimlik tespiti (Yön. m.17)

[392] Çakır, s. 43.

[393] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 17.

aynı görünür, halbuki işlemler aslında bir başkası için yapılmaktadır.[394] Suç örgütleri tarafından oldukça yaygın kullanılan bu duruma şu örnek gösterilebilir: Bir suç örgütünün suç faaliyetlerinden elde ettiği kara paraları aklamak için suç örgütü üyeleri dışındaki bir kişi ile anlaşarak, o kişinin bankada kendi adına açılan hesap üzerinden örgüt fonlarının işlem görmesi durumunda, fonların sahibi suç örgütüdür. İşlemler başkası tarafından tarafından ve başkası adına yürütülmesine karşın, fonlar örgüt için örgütün hesabına aktarılmaktadır. Gerek FATF tavsiyelerinde gerek Tedbirler Yönetmeliği hükümlerinde yükümlülerden müşterilerini yakından takip ederek başkası hesabına hareket edildiği durumlarda, *"hesabına hareket edilenin (beneficial owner)"* tespitine yönelik önlem almaları beklenir.[395]

Yönetmelik'in 17. maddesinde, işlemi talep eden kişinin, bir başkası hesabına hareket ettiğini beyan etmesi veya etmemesi durumunda iki farklı prosedür öngörülmüştür. Bir başkası hesabına hareket edildiğinin beyan edilmemesi durumunda, suçla daha etkin bir şekilde mücadele için 2014 yılında Yönetmelik'e "*Gerçek faydalanıcının tanınması*" başlıklı 17/A maddesi eklenmiş olup, burada gerçek faydalanıcının tespit edilememesi halinde ticaret sicilinde kayıtlı en üst düzeyde icra yetkisine sahip gerçek kişi/kişilerin üst düzey yönetici sıfatıyla gerçek faydalanıcı kabul edileceği şeklinde karine getirilmiştir.[396] Ayrıca, 5549 sayılı Kanunun 15. maddesinde, *"başkası hesabına hareket eden kimse, bu işlemleri yapmadan önce kimin hesabına hareket ettiğini yükümlülere yazılı olarak bildirmediği takdirde altı aydan bir yıla kadar hapis veya beş bin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılacağı"* hüküm altına

---

[394] Murat Kalem-Engin Akın, "***Müşterinin Tanınmasında Gerçek Faydalanıcının Tespiti",*** Bankacılar Dergisi, S. 68, 2009, s. 77., https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/musteritaninmasi.pdf (Son Erişim Tarihi: 01.02.2020).

[395] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 18.

[396] 5549 sayılı Kanun m. 15.

alınmıştır.[397] Bu hususun önemi, 2016 yılında MASAK tarafından yayımlanan *"Müşterinin Tanınması Yükümlülüğü Çerçevesinde Gerçek Faydalanıcının Tanınması"* başlıklı rehberde de vurgulanmıştır.[398]

Ayrıca bir hususun belirtilmesinde daha fayda vardır. Politik nüfuz sahibi kişiler, yurt dışı muhabirlik ilişkileri, para veya değer transfer hizmetleri, yeni teknolojiler ve elektronik transferler FATF tarafından aklama için yüksek risk taşıdığı düşünülen müşteri ve işlemler arasında yer almaktadır. Politik nüfuz sahibi kişilerin, kendileri yahut yakınlarının menfaatleri için, ellerindeki kamu gücü ve yetkilerini kötüye kullanarak yolsuzluk içeren eylemleri gerçekleştirmeleri riski daha yüksek olduğu kabul edilerek, ilgili kişilerin işlemlerinde müşterini tanı kurallarının arttırılmış şekilde uygulanması suretiyle aklama riski nispeten yüksek bu kesimin dikkatli ve titiz bir şekilde takip edilmesi hedeflenmektedir.[399]

Aklayıcıların suç gelirlerinin izini kaybettirmek için yurt dışında yerleşik finansal kuruluşları kullanmaları çok yaygın olup, finansal kuruluşların muhabirlik ilişkisine girdiği yurt dışı muhataplar ülkelerin yargı yetkisinin dışında kalmaktadır. Bu durum muhabirlik ilişkisi kapsamında yapılan işlemlerde müşterinin tanınması kuralının ihlaline sebep olabilmektedir. Bunu engellemek için FATF tarafından finansal kuruluşların yurt dışı muhabirlik ilişkisine girmeleri sırasında uygulamaları gereken standartlar belirlenmiştir.[400]

Diğer yandan teknolojinin gelişmesiyle beraber internet, ATM ve benzeri diğer araçlarla yüz yüze ilişki kurmaksızın gerçekleşmesi mümkün olan işlemler için de

---

[397] Tedbirler Yönetmeliği m. 17/A – 4.

[398] **Müşterinin Tanınması Yükümlülüğü Çerçevesinde Gerçek Faydalanıcının Tanınması**, MASAK Yayın No: 28, 2016, s. 8-10., https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/GER%C3%87EK-FAYDALANICI-REHBER%C4%B0.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.02.2020).

[399] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 20, 21.

[400] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 22.

arttırılmış prosedürlerin düzenlenmesi tavsiye edilmiştir.[401] Bu kapsamda, FATF'ın *"Yeni Teknolojiler*" başlıklı 15. Kararı'nda sanal para birimlerine karşı yeni teknolojiler kapsamında önlem alınması gerektiği belirtilerek; bu vesileyle kullanıcılar hakkında müşteri kimlik tespiti prosedürlerinin uygulanması hedeflenmektedir.[402] FATF Kararı'nda 15. maddenin yorumunda; sanal varlık hizmeti sağlayıcılarına müşterinin tanınması prosedürleri için uygulanacak eşik değer 1000 Avro olarak belirlenmiştir. Ayrıca gerçek faydalanıcının tespit edilmesi için özen gösterilmesi gerektiği; ülkelerin, gerçek yararlanıcılar hakkındaki gerekli ve doğru bilgileri edindikten sonra talep ihtiyaç duyulması halinde ilgili otoritelerle paylaşabileceği belirtilmiştir.[403]

Hukukumuzda Tedbirler Yönetmeliğinin 20. maddesiyle "*finansal kuruluşlar yüz yüze olmayan işlemler yapılmasını mümkün kılan sistemleri kullanarak gerçekleştirilen hesaba para yatırma, hesaptan para çekme ve elektronik transfer gibi işlemlere özel dikkat göstermek, müşterinin mali profiline ve faaliyetlerine uygun olmayan veya faaliyetleriyle ilgisi bulunmayan işlemleri yakından izlemek, tutar ve işlem sayısı limiti belirlemek de dâhil uygun ve etkili tedbirleri almak zorunda*" olduğu düzenlenmiş ise de kripto para birimleri değişim ve dönüşüm platformları, borsaları, Bitcoin ATM'leri, dijital cüzdan hizmeti sağlayıcıları Yönetmelik kapsamında "*finansal kuruluş"* kapsamına girmediği için bu tedbirin muhatabı sayılmayacaklardır.

Öte yandan Yönetmeliğin 23. maddesi ile muhabirlik ilişkisinin ve 24. maddesi ile elektronik transferlerin taşıdığı risklere karşı müşteri tanıma prosedürleri düzenlenmiştir. Ancak politik nüfuz sahibi kişilerle ilgili müşterinin tanınması ilkesi bakımından bir düzenleme mevcut değildir.[404]

---

[401] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 20-24.

[402] FATF 40 Recommendation, s. 15.

[403] FATF 40 Recommendation, s. 71.

[404] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 22.

2. Şüpheli İşlem Bildirimi

Aklamanın önlenmesi amacıyla oluşturulan tedbirler kapsamında; eylemlerin önlenmesi, tespiti ve yargı aşamasında delillendirilmesi için türlü bildirim türleri mevcut olup, şüpheli işlem bildirimi bunlardan biridir.[405] FATF'ın 20 numaralı tavsiye kararında, *"bir finansal kuruluşun, fonların bir suç faaliyetinden elde edilen gelir olduğundan ya da terörün finansmanı ile ilgili olduğundan şüphe duyduğu veya şüphelenmesi için makul sebepleri olduğunda, bu şüphelerini mali istihbarat birimine derhal bildirmesi kanunla zorunlu tutulmalıdır."* denilerek ülkeler bakımından şüpheli işlem bildirime ilişkin yapacakları düzenlemenin genel çerçevesi belirlenmiştir. 21 numaralı kararında da şüpheli işlem bildiriminde bulunan finansal kuruluş çalışanlarının bu eylemlerinden dolayı hukuki ya da cezai sorumluluklarının bulunmadığı hususunun kanun ile düzenlenmesi tavsiye edilmiş; bu kişilerin şüpheli işlem bildiriminde bulunduklarını ifşa etmeleri yasaklanmıştır.[406]

Ülkemizde de FATF tavsiyesine uygun şüpheli işlem bildirimi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

"(1) Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa (MASAK) bildirilmesi zorunludur.

(2) Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.

---

[405] Aykın, Önleyici Tedbirler, s. 29.

[406] FATF 40 Recommendation, s. 17.

(3) Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usûl ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir."[407]

Tedbirler Yönetmeliğinin 27. maddesinin ilk fıkrasında da şüpheli işlem, *"yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması hali"* olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikte şüpheli işlemlerin miktar belirtilmeksizin MASAK'a bildirileceği, şüphe veya şüpheyi gerektirecek makul bir sebebin olup olmadığı hususunda gerekirse birden çok işlemin beraber ele alınabileceği, bildirim yapacak yetkililerin gerekirse işlemle ilgili olarak yetki ve imkanları ölçüsünde tahkikat yaparak bildirimde bulunacağı düzenlenmiştir.[408]

Gerek FATF gerek Kanun lafzında "*şüphe veya şüpheyi gerektirecek husus"* kavramları kullanılmıştır. Burada şüphe, üzerinde işlem gerçekleştirilen fon veya malvarlığının hukuka aykırı olarak elde edilmiş olabileceği yönünde işlem gerçekleştirecek görevlide oluşacak sübjektif bir durumu; *"şüpheyi gerektirecek husus*", işlemin niteliği ve yapılış şeklinden dolayı görevlinin hayatın olağan akışında işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği hali ifade eder. Bu kavramlar şüpheli işlem bildiriminin kapsamını oldukça genişletmekte olup, önemle dikkat edilmesi gereken nokta, müşterinin ekonomik varlığı ile yaptığı işlemler arasında orantısızlık veya işin görünen amacına nispeten oldukça yüksek tutarda ve sofistike işlemler yapılmasıdır.[409]

---

[407] 5549 sayılı Kanun m. 4.

[408] Tedbirler Yönetmeliği m. 27.

[409] Aykın, Önleyici Tedbirler s. 31.

Bu belirsizliği biraz olsun azaltmak için MASAK 13 Sıra No'lu Genel Tebliği'nde şüpheli işlem bildirim usul ve esasları detaylı olarak düzenlenmiştir. Tebliğin *"Şüpheli İşlem Tipleri"* başlıklı 8. maddesinde şüpheli işlem tipleri *"genel mahiyette"* ve *"sektörel mahiyette"* olmak üzere ikiye ayrılmış ve genel mahiyetteki şüpheli işlem tiplerinin de müşteri profiline ve işlemlere ilişkin tipleri içerdiği belirtilmiştir. Diğer taraftan Tebliğ'de *"şüpheli işlem bildiriminde bulunacak yükümlülerin, şüpheli işlemlerin tespitinde kendilerini belirlenmiş olan şüpheli işlem tipleri ile sınırlandırmamaları; şüphe doğuran işlem, sayılan tiplerden herhangi birine uymasa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerektiği"* belirtilmiştir.[410] Şüpheli işlem tipleri, MASAK tarafından yayımlanan Şüpheli İşlem Rehberleri ile de somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Yükümlülere ve sektörlere göre ayrıntılı rehberler hazırlanmış olup Kurul'un internet sitesinde yer almaktadır.[411]

Ayrıca MASAK'ın kripto para birimlerine yaklaşımına dair şüpheli işlem bildirimleri bağlamında bir noktaya değinmek gerekir. Kurum tarafından 03 Ağustos 2016 tarihinde yayımlanan "*Sektörel Şüpheli İşlem Rehberi"*nde, bankacılık işlemlerine ilişkin şüpheli işlem tipleri arasında *"T-001-3.47 Müşteri hesaplarından bitcoin satan aracı kuruluşlara bitcoin alımına yönelik para transferi yapılması."* ifadesi ilave edilmiş olup, Bitcoin ve diğer kripto para birimleriyle yapılan işlemler şüpheli işlem bildirimi kapsamına alınmıştır. Ancak Rehber'in son sürümünde bunun yerine, *"T-001-3.47 Müşteri hesaplarından kripto para alımı amacıyla yurtiçi ve yurtdışı kripto para borsalarına ya da gerçek veya tüzel kişi hesaplarına müşteri profiline uymayacak sıklık ve tutarda para transferi yapılması."* ve *"T-001-3.61 Kaynağı bilinmeyen veya şahsın mali profili ile uygun olmayan şekilde yapıldığından şüphelenilen kripto para satımı*

---

[410] Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 13), m. 8.

[411] Sektörel Şüpheli İşlem Bildirim Rehberleri, https://www.hmb.gov.tr/sektorel-sib-rehberleri, (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

sonucunda müşteri hesaplarına transfer gelmesi." ifadeleri eklenmiştir.[412] Bu çerçevede MASAK, sadece kripto para alım satımının tek başına şüpheli işlem olduğu görüşünden vazgeçerek; kripto para birimlerine ilişkin risk bazlı olmak üzere şüpheli işlemlerin tanımı yapmıştır.[413]

3. Uyum Görevlisi Atanması ve Uyum Programı Oluşturulması

FATF'ın 18 numaralı tavsiye kararı ile finansal kuruluşlar, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında kuruluş içinde bilgi paylaşımı için politika ve bir dizi kurallar seti dahil olmak üzere mücadele programları uygulamaya zorunlu tutulmuştur.[414] 5549 sayılı Kanun'da bu zorunluluk, *"Bakanlık; bu Kanunun amacına uygun olarak eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması ve bu Kanunla getirilen yükümlülüklere uyumu sağlamak üzere, gerekli yetki ile donatılmış idarî düzeyde görevli tayin edilmesi de dahil, gereken tedbirlerin alınması konusunda, işletme büyüklükleri ve iş hacimlerini de dikkate alarak yükümlüleri ve uygulamaya ilişkin usûl ve esasları belirlemeye yetkilidir."* hükmü ile somutlaştırılmıştır.[415]

Uyum programı oluşturulması ve uyum görevlisi atanması hakkında usul ve esaslar, 5549 sayılı Yasa'nın 5. maddesine dayanılarak çıkarılan ve 16.09.2008 tarih ve 26999 sayılı R.G'de yayımlanarak yürürlüğe giren *"Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklere Uyum Programı Hakkında Yönetmelik" (Uyum Yönetmeliği*) ile düzenlenmiştir. Uyum Yönetmeliğinin "*Tanımlar"*

---

[412] **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Bankalar**), T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Sürüm 1.4., s. 25 – 26., https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/MSK-RHB-%C5%9E%C4%B0B-001-1.4.pdf , (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

[413] Öztürk, s. 6.

[414] FATF 40 Recommendation, s. 16, 17.

[415] 5549 sayılı Kanun m. 5.

başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasında uyum görevlisi, *"Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklere uyumu sağlamak amacıyla, yükümlülerce tayin edilen gerekli yetkiyle donatılmış görevli*"; uyum programı, *"Suç, gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesine yönelik olarak oluşturulacak olan ve 5 inci maddede kapsamı belirlenen tedbirler bütünü"* olarak tanımlanmıştır.[416]

Uyum Yönetmeliği'nde uyum görevlisi atanması bakımından yükümlüler arasında ikili bir ayrım yapılmıştır. Yönetmeliğin 4. maddesine göre; "*bankalar (TCMB ile kalkınma ve yatırım bankaları hariç), sermaye piyasası aracı kurumları, sigorta ve emeklilik şirketleri, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (bankacılık faaliyetiyle sınırlı olmak üzere) uyum programı oluşturmak zorundadır."* Uyum programının içermesi gereken tedbirler ise; *"kurum politikası ve prosedürlerinin oluşturulması, risk yönetimi faaliyetlerinin yürütülmesi, izleme ve kontrol faaliyetlerinin yürütülmesi, uyum görevlisi atanması ve uyum birimi oluşturulması, eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi, iç denetim faaliyetlerinin yürütülmesi"* olarak sıralanmıştır.[417]

Diğer taraftan anılan Yönetmeliğin 29. maddesi ile, mühasıran uyum görevlisi atamakla yükümlü kuruluşlar belirlenmiştir. Bunlar; *"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları, bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar, kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler, finansman ve faktoring şirketleri, reasürans şirketleri, finansal kiralama şirketleri, ödeme kuruluşları, elektronik para kuruluşları, portföy yönetim şirketleri, kargo şirketleri ve sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti*

[416] Uyum Yönetmeliği m. 3/1-h-ı

[417] Uyum Yönetmeliği m. 4-5.

*veren kuruluşlar"*dır. Anılan kuruluşlar, uyum programını oluşturmaksızın idari seviyede uyum görevlisi atamak zorunda kılınmıştır.[418]

4. Bilgi-Belge Verme Yükümlülüğü ve Muhafaza ve İbraz

FATF'ın 11 numaralı tavsiye kararında da *"finansal kuruluşların, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için, ulusal ve uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtları en az beş yıl süreyle saklamaları için zorunlu tutulmaları ve bu kayıtların, (varsa işleme konu para birimi ve miktarı da dahil olmak üzere) yapılan her bir işlemin tekrar ihdasına imkan verecek ve gerektiğinde suç fiilinin kovuşturulmasında delil olabilecek yeterlilikte olması gerektiği*" belirtilmiştir.[419]

Yürürlükteki mevzuat bakımından da yükümlüler, 5549 sayılı Kanunun 7. maddesi gereğince, *"MASAK ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür."* Savunma hakkına ilişkin hükümlerin saklı olması koşuluyla kendisinden talepte bulunulduğunda bir kişi özel kanunlarda yazılı düzenlemeleri öne sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamayacaktır. Ayrıca Kanun'un 8. maddesine göre, *"yükümlüler, 5549 sayılı Kanunla getirilen yükümlülüklere ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise*

[418] Uyum Yönetmeliği m. 29.

[419] FATF 40 Recommendation, s. 13.

son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür."[420]

5. Devamlı Bilgi Verme (Nakit İşlem Bildirimi)

FATF'ın 2012 öncesi yayımladığı tavsiye kararlarında 13 numaralı kararda *"Nakit İşlem Bildirimi (Cash Transaction Report)"* düzenlenirken 2012 sonrası yayımlanan tavsiye kararlarında bir başlık olarak böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir Mevzuatımızda gerek 5549 sayılı Kanun'un 6. maddesinde gerek Tedbirler Yönetmeliğinin 32. maddesinde *"yükümlülerin taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları MASAK'a bildirmek zorunda oldukları; devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türlerinin, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceğinin, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği hüküm altına alınmıştır."*[421]

Bu hükümler ile Hazine ve Maliye Bakanlığına verilen yetkinin, nakit işlem bildirimleri ile sınırlı olmayıp olağandışı işlemlerin bildirimi, ülke dışı ve ülkeye transfer işlemlerinin bildirimi gibi daha birden çok bildirim yükümlülüğü getirilmesine imkân sağlayan nitelikte olduğu söylenebilir. Lakin Bakanlıkça henüz bir düzenleme yapılmamış olup; süre, tutar, kapsama dahil yükümlüler ve diğer usul ve esaslar konusunda herhangi bir düzenleme yapılmadığı belirtilmiştir.[422]

---

[420] 5549 sayılı Kanun m. 7-8.

[421] 5549 sayılı Kanun m. 6., Tedbirler Yönetmeliği m. 32.

[422] Hasan Aykın, ***Kara Para Aklama İle Mücadelede Nakit İşlem Bildirimi ve Türkiye Uygulaması,*** https://vergidosyasi.com/2017/03/03/kara-para-aklama-nakit-islem-bildirimi-supheli-islem-bildirimi-masak/#(8) (Son Erişim Tarihi: 27.10.2019).

6. Yükümlülük Denetimi

a. Mali İstihbarat Birimleri (MİB)

FATF'ın 26 numaralı tavsiye kararında ülkeler, finansal kuruluşlara getirilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini yetkili makamlar aracılığıyla denetlemekle yükümlü kılınmıştır. Ayrıca FATF'ın 29 numaralı tavsiye kararında aklama ile mücadelede operasyonel sürecin en önemli aktörlerinden olan MİB'lerin kurulması öngörülmüştür. Buna göre *"Ülkeler, (a) şüpheli işlem bildirimlerinin ve (b) karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanıyla ilgili diğer bilgilerin alınması ve analiz edilmesinde ve bu analiz sonuçlarının dağıtılmasında ulusal bir merkez olarak hizmet veren bir mali istihbarat birimi (Financial Intelligence Unit- FIU) kurmalıdır. Mali istihbarat birimi, bildirimde bulunan kişilerden ilave bilgi edinebilmeli ve fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirmek için gerekli olan finansal, idari ve yasa uygulama bilgilerine zamanında erişim sağlayabilmelidir"*[423]

Uluslararası bir MİB ağı olan Egmont Grubu 1996 yılında MİB tanımını şu şekilde benimsemiştir: *"Suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlere ve potansiyel terörün finansmanına veya kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerektirdiği mali bilgilere ilişkin bildirimleri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir."*[424] Bu birimlerin temel fonksiyonu; veri analizi ve analiz sonucu elde edilen bilgilerin ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşımı olarak kabul edilmiştir. Ancak bu fonksiyona ek olarak MİB'lere; düzenleme/denetim, yaptırım/yasa uygulama,

---

[423] FATF 40 Recommendation, s. 21, 22.

[424] İlkay Akyay, ***"Mali İstibarat Birimi (MİB) Kurulması, Fonksiyonları, Tipleri ve Karşılaştırılmaları",*** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 279 – 293, s. 280.

soruşturma, danışma ve eğitim, araştırma ve inceleme fonksiyonu gibi ilave görevler yüklenmektedir.[425]

MİB'lerin temel fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için, objektif karar verebilmesi, gelen bilginin zamanında işlenmesi ve katı bir gizlilik politikasının benimsenmesi gerekmektedir. Bilgi paylaşımının en önemli unsurunun güven olduğundan hareketle, muhataplarının da güvenini kazanmış bir MİB kurmak etkin ve verimli iş birliği için gereklidir. Bu unsurların sağlanması için de belli ölçüde operasyonel özerkliğe ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Doktrinde bu özerkliğin sağlanması için bazı kıstaslar önerilmiştir. MİB'in devlet yapısı içinde bir bakanlık ya da bir kuruma bağlı olarak veya var olan otoritelerin dışında kurulması bunlardan bazılarıdır.[426]

MİB tipleri ülkeden ülkeye farklılaşmakta olup genel düzenlemeler *"idari tip MİB*", "*kanun uygulayıcı tip MİB*", "*kovuşturucu tip MİB*", "*karma tip MİB"* olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.[427] İdari tip MİB'ler genellikle maliye bakanlığı altında, merkez bankasına bağlı veya düzenleyici kurum çatısı altında yer almaktadır. Yetkileri sınırlı olup, şüpheli işlem ve diğer türdeki raporların toplanarak analiz edilmesi ve dağıtılması ile sınırlı olup soruşturma ve kovuşturma yetkileri bulunmamaktadır. Bu yapıdaki MİB'ler eğer tam anlamıyla bağımsız değillerse siyasi otoritelerin doğrudan müdahalesine açıktırlar ve bu tür MİB'lere kapalı kutu olarak nitelendirilmektedir. Kanun uygulayıcı tipteki MİB'ler, elverişli kanun uygulayıcı yetkilerle donatılmış bir yapının içine entegre edilir. Bu yapılarda MİB'e ulaşan bilgiler sadece kara para aklama veya terörün finansmanıyla mücadele amaçlı kullanılmaz,

---

[425] Sefa Maraşlı, **Karapara Aklamayla Mücadelede Mali İstihbarat Birimleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009, s. 30 – 40.

[426] Aydın, s. 282, 283.

[427] Aydın, s. 286.

diğer suçlarla da aktif bir mücadelede kullanılır. Bu yapıdaki MİB'ler önleme tedbirlerinden ziyade soruşturma odaklı hareket ederler.[428]

Kovuşturucu tip MİB'ler, devletin adli kanadının içinde veya daha sıklıkla savcının emrinde kurulur. Bu tip düzenlemelerin temel avantajı finansal sektörün ilettiği analiz ve işlem için bildirimleri neticesinde elde edinilen bilgi, doğrudan adli kanadın bünyesindeki bir birime iletilir ve adli yetkilerin derhal kullanımına imkân verir. Siyasi müdahalelerden daha bağımsız oldukları kabul edilir. Karma tip MİB'ler ise bahsedilen üç türün farklı kombinasyonlarından oluşmaktadır.[429]

b. Türkiye'de Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

Ülkemizde mali istihbarat birimi olarak "*Mali Suçları Araştırma Kurulu",* 4208 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile kurulmuş ve 17 Şubat 1997 tarihinde faaliyetine başlamıştır. MASAK'ın görev ve yetkileri 4208 sayılı yasanın 3. maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmişti fakat 4208 sayılı yasanın büyük ölçüde ilga edilmesi üzerine MASAK'ın görev ve yetkileri 5549 sayılı yasa ile yeniden belirlenmiştir. Ardından 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu sonrasında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle beraber idari teşkilatta yapılan değişiklikler neticesinde, birçok kurum ve kuruluşun teşkilat kanunları ilga edilerek 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *"1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"* ile yeniden düzenlenmiştir.[430] 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 219. maddesiyle, MASAK, Hazine ve Maliye

---

[428] Aydın, s. 287, 289.

[429] Aydın, s. 288 - 290.

[430] **MASAK 2018 Yılı Faaliyet Raporu,** Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, 2018, s. 6. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/FAAL%C4%B0YET-RAPORU-v7.pdf (Son Erişim Tarihi: 27.10.2019).

Bakanlığı'nın hizmet birimi olarak düzenlenmiştir. Kararname'nin 231. maddesiyle Başkanlığın doğrudan Bakana bağlı olduğu düzenlenmiş ve görev ve yetkileri belirlenmiştir.[431] Başkanlığın Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ait bir birim olması ve doğrudan Bakana bağlı olması "*idari nitelikte"* olduğunu göstermektedir.

Başkanlığın görev ve yetkileri özet olarak*; "analiz ve değerlendirme, inceleme, yükümlülük denetimi, dış ilişkiler, veri toplama, idari yaptırımlar"* olarak ifade edilebilecektir. Bu kapsamda aklamayla mücadelede en aktif organ olduğu ve mali istihbarat ağı içerisinde düzenleyici ve denetleyici bir konuma da sahip olduğu söylenebilecektir.[432] 5549 sayılı Kanun'un 11. maddesinde, *"yükümlülüklere ilişkin denetimin denetim elemanlarınca[433] gerçekleştirileceği ve Başkanlığın, yükümlüler nezdinde yapılacak denetimin münferiden veya bir denetim programı kapsamında yapılmasını isteyebileceği ve kendisinden talepte bulunulan birimin bu talebin gereğini yerine getirmek zorunda olduğu"* düzenlenmiştir.[434] Ayrıca Kanun'da MASAK'a yükümlülük ihlali hallerinde yükümlülere idari para cezası verme yetkisi tanınmıştır.[435]

Yukarıda ilgili başlıklarda yer verildiği üzere MASAK kripto para birimlerine ilişkin gelişmeleri takip ederek, uygulamalarını buna göre şekillendirmektedir. Bu kapsamda yukarıda değinilenlere ek olarak; Başkanlığın 2018 yılı faaliyet raporunda; "*G20'nin 2018 yılı içerisinde gündemine aldığı sanal varlıkların kötüye kullanılmasını önlemeye ilişkin çalışmalara*", "*BM Uyuşturucu ve Suç Ofisinin sanal para birimi*

---

[431] 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 231.

[432] MASAK 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 8.

[433] *"Denetim elemanı: Vergi Müfettişleri, Başkanlıkta istihdam edilen Hazine ve Maliye Uzmanları, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sigorta Denetleme Uzman ve Aktüerleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Denetçileri ve Uzmanları"*ndan oluşur. 5529 sayılı Kanun m. 2/1-e.

[434] 5549 sayılı Kanun m. 11.

[435] 5549 sayılı Kanun m. 13.

(Bitcoin) konulu eğiticilerin eğitimi çalışması", "*sanal ve kripto para karşısında Akdeniz bölgesinde Euro'nun korunması için Topluluk Stratejisi*" konulu toplantılara katılım sağlandığı belirtilmiştir.[436] Ayrıca 2019 yılında, *"Türkiye Karşılıklı Değerlendirme Raporu"*nda FATF yetkililerinin Bitcoin, blokzincir ve sanal varlıklara ilişkin gelişmeler konusunda tavsiye verdiği; MASAK yetkililerince de *"Ulusal Risk Değerlendirmesi Projesi*"nin hazırlanmaya başlandığı zaman (2016) kripto para birimlerinin o zaman için risk oluşturmadığı belirtilmiştir.[437]

[436] MASAK 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 53-54.

[437] Turkey Mutual Evaluation Report, s. 33.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

I. GENEL OLARAK

Yukarıda da bahsedildiği üzere suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ile mücadele, önleyici ve bastırıcı tedbirler ile olmak üzere iki ayrı koldan yürütülmektedir.[438] İkinci bölümde kara para aklama fiilinin caydırılması ve suça ilişkin iz ve eserlerin, delillerin elde edilebilmesi amacıyla finansal kuruluşlara yükümlülükler getirilmesi esasına dayanan önleyici tedbirler açıklanmış olup bu bölümde bastırıcı bir tedbir olarak anılan suç ceza hukuku bakımından incelenecektir. Belirtilmelidir ki burada bastırıcı sistem ile kastedilen; kara para aklama fiilinin suç sayılması, suç gelirinin dönüşmüş hali ve nemaları dahil müsadere olunabilmesidir.[439]

Ülkemizde suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleyi mevzuat temelinde somutlaştıran en önemli aşama 25 Eylül 1991 tarihinde FATF'a üyeliğimiz olup; akabinde FATF tarafından ülkemizin incelemeye alınmasıyla 19 Eylül 1996 tarihinde 21. tavsiye kapsamında yaptırım uygulama kararı neticesinde kanuni hazırlıklara başlanmış ve 19 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir.[440] Ardından hukukumuzda reform hareketleriyle beraber yeni TCK'nın 282. maddesinde bağımsız

---

[438] Ümit Kocasakal, "***Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu***", Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı (Editör: Süleyman Aydın), Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 55 – 105, s. 59.

[439] Kocasakal, Karapara Aklama ile Mücadele, s. 59.

[440] Eray Utku, **Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar**, Adalaet Dergisi, S. 12, Temmuz 2002, s. 154-155.

bir suç olarak düzenlenerek, 4208 sayılı Kanun'un *"kontrollü teslimat"* dışındaki hükümleri ilga edilmiştir. Yeni düzenleme eski düzenlemeye nazaran daha genel ifadelerle ve geniş kapsamlı olarak kaleme alınmış, öncül suçların tek tek sayılması olan "*liste usulü"*nden vazgeçilerek, alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren her suçun öncül suç olarak kabul edildiği *"eşik yöntemi"*ne geçilmiştir.[441]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, 5271 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Özel Hükümler*" başlıklı ikinci kitabının "*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlıklı dördüncü kısmının "*Adliyeye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümünde, 282. maddede "*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması*" başlığı altında düzenlenmektedir. Her şeyden önce bu suç tipi karmaşık ve bağlantılı bir suç niteliğini haizdir.[442] TCK'da yer alan 282. madde hükmü aşağıdaki gibidir:

"(1) ***(Değişik: 26/6/2009 – 5918/5 md****.) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği*

---

[441] Yeni TCK'ya ilişkin Adalet Komisyonu Raporu'nda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına ilişkin değişikliğin gerekliliğine şu şekilde dikkat çekilmiştir: *"Keza, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması amacına yönelik fiiller de Tasarı kapsamında yeni bir suç olarak tanımlanmıştır. Belirtilmelidir ki, halen yürürlükte bulunan 'Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair' Kanunun 'karapara aklama' suçuna ilişkin hükümleri, Suç Teorisinin verilerine ve genel olarak suç tanımına ilişkin kanun tekniğine uygun değildir. Ayrıca karaparanın ancak sayılı birtakım suçların işlenmesi suretiyle elde edilen ekonomik değerlere inhisar ettirilmesi, kazüistik düzenlemelere özgü sakıncaları taşımaktadır. Tasarı metninde yer verilen yeni suç tanımı ile halen yürürlükte bulunan Kanundaki 'karapara aklama' suçuna ilişkin aksaklıkların düzeltilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca belirtilmelidir ki, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun dışında Tasarı metninde yer verilen başka hükümler de, 'Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair' Kanunla güdülen amaçları gerçekleştirmeye elverişli bir şekilde düzenlenmiştir. Kazanç müsaderesine ilişkin madde hükümleri, bu konuda örnek gösterilebilir."* Hayriye Sönmez Işık, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008 s. 68.

[442] Kocasakal, Karapara Aklama ile Mücadele, s. 60.

konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) ***(Ek: 26/6/2009 – 5918/5 md.)*** *Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(3) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(5) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(6) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz."

4208 sayılı Yasa ile 5237 sayılı TCK düzenlemelerinde suçun unsurları bakımından temel farklılıklar mevcut olup; birçok çalışmada bu farklılıklar üzerine ayrıntılı olarak açıklamalar yapıldığı ve yeni Kanun'un yürürlüğe girmesinin üzerinden uzun bir süre geçtiği için bu çalışmada iki kanun hükmü arasındaki farklılıklara ayrıca değinilmeksizin bahse konu suçun unsurları aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN EKONOMİK SUÇ OLARAK İNCELENMESİ

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, çok boyutlu bir suç tipi olup koruduğu hukuki değerler bakımından birçok alan ile bağlantılıdır. Yukarıda da ekonomiye olumsuz etkilerinden ayrıntılarıyla bahsedilmiştir. Bu bakımdan öncelikle aklama suçunun ekonomi alanındaki suçları ifade etmek için kullanılan ekonomi ceza hukuku[443] ile ilişkisine değinmekte fayda görülmektedir.

5237 sayılı TCK'nın hazırlık aşamasında doktrinsel açıdan örnek alınan Alman ceza hukuku sisteminde ekonomik suçlara ilişkin özel bir kanun mevcutken, yasa koyucu Türk ceza hukuku sisteminde konuya ilişkin olarak düzenleme yapmamıştır.[444] Dolayısıyla bu boşluğun doldurulması öğretiye bırakılmıştır. Öğretide de "*ekonomi ceza hukuku"* kavramına üç farklı yaklaşım mevcut olup bunlar; *"kriminolojik bir kavram olarak ekonomi ceza hukuku", "ceza muhakemesine ilişkin bir kavram olarak ekonomi ceza hukuku", "ceza hukuku dogmatiği bakımından ekonomi ceza hukuku"* olarak sıralanabilecektir.[445] Kriminolojik olarak ekonomi ceza hukuku; faili, işletme ve zarar ile mağduru esas alarak açıklanmaya çalışılmıştır. Faili esas alan açıklamaya göre ekonomik suçlar, beyaz yaka çalışanların mesleki faaliyetlerinin icrası sırasında işledikleri tüm suçları içine alır.[446] Hukuk disiplini içerisinde beyaz yaka suçları

---

[443] Ekonomi ceza hukuku olarak; ticari ya da sınai faaliyete ilişkin olsun veya olmasın sadece iktisadi faaliyet çerçevesinde değerlendirilebilecek davranışları cezai yaptırıma bağlayan hükümler anlaşılmalıdır. Veli Özer Özbek, **Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap-Genel Hükümler**, Seçkin Yay., Ankara, 2020, s. 31.

[444] Ekonomik suçlara ilişkin ilk özel kanun için bkz: "Wirtschaftsstrafrechtgesetz, WiStrG 1954. Özgür Küçüktaşdemir, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Türk Ticaret Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Cezalar,** Seçkin Yay., Ankara, 2018, s. 5.

[445] Özbek, s. 26.

[446] Özbek, s. 27.

kavramı ceza hukukunun alanına giren bir suç/suç gurubunu niteleyen alt grup olarak ele alınıp odak noktasına failden çok fiili yerleştirirken; sosyolog ve kriminologlar ise faillerin sosyo-ekonomik koşullara işaret ederek fail profiline ağırlık vermişlerdir.[447] Modern ceza hukuku, fail değil fiil ceza hukuku olduğu için, kriminolojik tanımın ceza hukuku bakımından kabul edilmesi mümkün değildir.[448]

Öğretide işletmeyi, zararı ve mağduru esas alan kriminolojik tanımlar da yapılmaktadır. Buna göre; ekonomik suçlar dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayrılıp incelenmekte; *"toplumdaki herhangi bir kamusal veya özel nitelikte ekonomik menfaatin ihlali"* geniş anlamda ekonomik suça vücut vermektedir. Yağma, hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçların bile geniş anlamda ekonomik suç kapsamına girdiği kabul edilmektedir. Erman'ın kabul ettiğine göre dar anlamda ekonomik suç ise; *"ticari veya sınai faaliyetin yapıldığı bir işletme ile ilgili olarak işlenen suç"* olup ticari suç olarak da isimlendirilmektedir.[449] Ancak, işletmeyi esas alan tanımın ekonomi ceza hukukuna dahil olduğu ve yalnızca bir bölümünü oluşturduğu ifade edilmektedir.[450]

Ekonomi ceza hukuku, Alman ceza hukuku doktrininde ceza muhakemesine ilişkin bir kavram olarak ele alınsa da Türk ceza hukuku bakımından bu mümkün olmayacaktır. Zira; Alman Mahkemeler Kanunu'nda hangi suçların ekonomi ceza hukuku dairesinin görev alanına girdiği sayma suretiyle gösterilmiştir. Bunun sebebi olarak; ekonomik hayata ait olmaları sebebiyle karar verilmesi için özel bilgiye sahip olunması gerektiği belirtilmiştir.[451] Bunun yanında; ekonomi ceza hukukunu açıklamak bakımından kullanılan bir ölçüt de, korunan hukuki menfaat ölçütüdür.[452] Bu anlamda

---

[447] Taşdemir, s. 28.

[448] Özbek, s. 27, 28.

[449] Sahir Erman, **Ticari Ceza Hukuku-I. Genel Kısım**, İstanbul, 1992, s.4.

[450] Özbek, s. 28.

[451] Özbek, s. 29.

[452] Taşdemir, s.35.; Dülger, 97., Özbek, s. 31.

korunan hukuksal değere göre dar anlamda ekonomik suç; faillerin mevcut ekonomik ve hukuki düzenin imkanlarını suistimal ederek hem ekonomik düzeni hem de bireysel çıkarı tehlikeye atan, ekonomik nizam içinde beliren ve doğrudan ekonomik düzenin işleyişini tehdit eden eylemler olarak tanımlanabilir. Buna göre; her ekonomik suç ticari suç olmayıp, ticaret kelimesi ekonomi kelimesinin tam karşılığı değildir. Ticaret; üretim, bölüşüm, dağıtım gibi ekonomik faaliyetlerden yalnızca biri olup ekonomik düzenin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Ekonomi ise; bir ülkenin yaşayabilmek için üretme ve bunları bölüşme biçiminin ve bu eylemlerden doğan ilişkilerinin tümüdür.[453]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından ise; kara paranın kaynağına bakılmaksızın ekonomik suç niteliğinde olduğu söylenebilecektir.[454] Aklama faaliyetinin kamusal alandaki olumsuz etkileri, ekonomide makro ekonomik dengesizliklere sebep olması ve ayrıca aklamaya konu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçların işlenmesi sırasında bireylerin malvarlığına da zarar vermesi göz önünde bulundurulduğunda; korunan hukuksal değer ölçüt alındığında, aklama suçunun ekonomik suç niteliğinde olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır.[455] Diğer taraftan sermaye piyasası, bankacılık, ticaret gibi makro ekonomik alandaki düzenlemelere ilişkin suçların ekonomik suç olduğu; kara para aklama suçunun bu anlamda ekonomik bir suç olmadığı da ayrıca ifade edilmiştir.[456]

---

[453] Taşdemir, s. 38.

[454] Taşdelen, s. 54; Dülger, s. 96.

[455] Dülger, s. 99.

[456] Kocasakal, Karapara Aklama ile Mücadele, s. 70.

III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

A. Hukuki Konu

Suçun ihlal edici yanı kaynağını hukuki konudan alıp, suçun hukukî konusu, *"suçu düzenleyen norm tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen hukukî varlık veya menfaattir."*[457] Suçun hukuki konusunu tespit etmek için Kanun'da düzenlendiği yeri tespit etmek yol gösterici olarak değerlendirilmektedir. Aklama suçunu düzenleyen 282. madde Kanun'un ikinci kitabının *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlığı altındaki dördüncü kısmının ikinci bölümünde düzenlenmektedir. Bu bölümdeki suçlar da *"Adliyeye Karşı Suçlar"* başlığı altında toplanmıştır. Kanun'daki sistematik içerisinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun, adliyeye karşı bir suç olduğu söyenebilecektir. Devlete ait olan adli veya yargısal varlıklar adliyeye karşı suçları öngören normlarla korunmak istenmektedir.[458] Diğer taraftan, adliyeye karşı işlenen suçlarla korunmak istenen hukuki değerin çoğunlukla karma nitelik taşıdığı da belirtilmiştir.[459]

TCK'da yer alan suçlar kural olarak tek bir hukuksal yararı korusa da; kanun koyucu bazen birden fazla hukuki yararı birleştirerek tek bir suç tipi meydana getirebilmektedir.[460] Dolayısıyla suçlardan bazıları niteliği itibarıyla birden fazla hukuki değeri korumaktadır.[461] Ayrıca, doktrinde hukuki konunun saptanması bakımından

---

[457] Nevzat Toroslu**, Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yay., Ankara, 2016. s.107.

[458] Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** B. 8, Ankara, 2007, s. 315.

[459] Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta**, s. 444; Dülger, s. 452.

[460] Bahri Öztürk-Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku,** B. 15., Ankara, 2015, s. 158.

[461] Çakır, s. 227.

tasnif ölçütünün kullanılmasının devamlı olmayan ve yardımcı bir değere sahip olduğu, bazen özel birtakım gereklerin de suçların tasnifini etkilediği ve özel hukuki konuyu tespit edebilmek için münferit kanuni tiplere özelliğini veren neticeye ilişkin hukuki unsurları veya fiilin normatif anlamda *"zararlı olma"* vasfını dikkate almak gerektiği belirtilmiştir.[462]

Yukarıda aklama faaliyetinin olumsuz etkilerinden bahsedildiği üzere suçun birçok alanda olumsuz etkiler doğurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunlardan öne çıkanları şöyle sıralanabilecektir:

- Öncül suç faillerine, suç gelirlerinden faydalanma imkânı tanıyarak gelir getiren suçların işlenmesini cazip hale getirir ve yeni suçlara mali kaynak yaratır.[463]

- Öncül suç faili ile bu suçtan elde edilen ve bu suçun delili niteliğindeki malvarlığı değerleri arasındaki bağı koparark öncül suçun adli makamlarca takibini engeller ve suç delillerinin, değiştirilmesi ve gizlenmesi sonucunu doğurur. Soruşturma ve kovuşturma makamları için öncül suçtan elde edilen gelirler birer delil olabilecekken; suç gelirini aklayan fail, mevcut delilleri karartmış ve adaletin suçluya ulaşmasına engel olmuştur olur. Bu durum da suçun işlenmesini kolaylaştırmakla beraber adaletin işleyişini engeller veya zorlaştırır.[464]

- Öncül suçla bağlantılı etkileri dışında mali ve ekonomik alanda da olumsuz etkileri mevcuttur.[465] Suçun finansal piyasalarda yarattığı olumsuz etkiler, ülkedeki iktisadi düzene karşı oluşan güveni zedelemekte ve böylece ekonomik etkilere ilave

---

[462] Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, B.1, Ankara, 1979, s. 225.

[463] Kocasakal, Karapara, s. 328.

[464] Değirmenci, s. 318.

[465] Uygun, s. 61.

olarak sosyal düzen üzerinde de olumsuzluklar yaratabilmektedir.[466] Buna karşılık suç gelirlerinin ekonomiye dahil edilmesinin kısa vadede hatta bazen uzun vadede de ekonomiye zarar vermediği ve aksine piyasaya sıcak para girişi sağlayarak ekonomide canlılık yarattığı ifade edilmektedir.[467]

- Suç ile devletlerin egemenliğine, güvenliğine ve istikrarına bir tehlike oluşturan organize suçları ve özellikle uyuşturucu madde suçlarını işleyen suç örgütlerinin faaliyetleri finanse edilerek devletlere tehlike oluşturulur.[468]

Nitekim aklama suçunun bu etkileri göz önünde bulundurularak 282. maddenin gerekçesinde, *"Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olmaktadır. Suç işlemek suretiyle ve dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi, ve dolayısıyla, kayrılması sonucunu doğurmaktadır. Bu düşüncelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına transfer edilmesi veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır."* ifadelerine yer verilerek korunan birden fazla hukuki menfaatin bulunduğu belirtilmiştir. [469] Bu kapsamda suçun adliyeye karşı işlenen bir suç olmasından hareketle hukuki konunun; herkese adil yargılanma hakkının sağlanması yanında, özellikle kazanç sağlamak için işlenen

---

[466] İhsan Erdoğan, **Kara Para Aklamanın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 130 - 133.

[467] Kocasakal, Karapara Aklama ile Mücadele, s. 70.

[468] Değirmenci, s. 318.

[469] Türk Ceza Kanunu Madde Gerekçeleri, s. 278, www.ceza-bb.adalet.gov.tr › mevzuat › maddegerekce, (Son Erişim Tarihi: 10.10.2019).

suçlarda, genel önlemenin etkin kılınmasının sağlanmasına ilişkin kamusal yarar olduğu ifade edilmiştir.[470]

Ayrıca Yargıtay. 15. Ceza Dairesi'nin 10.09.2013 tarih ve E. 2013/7721 -K. 2013/12895 sayılı Kararı'nda da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun birden fazla hukuki yararı koruduğu kabul edilmiştir: *"Anılan karapara aklama suçu ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçları ile birden fazla hukuki yarar korunmaktadır, nitekim doktrinde, bu suçla korunan hukuki yarar, '...suçun finansmanının önlenmesi, organize suç ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele, suç örgütlerinin ekonomik gücünün çökertilmesi, bunların elebaşlarına ve faillere ulaşılabilmesi yani kamu düzeninin korunması, finansal sistemin ve kuruluşların ekonomik denge ve istikrarının, bütünlüğünün, saygınlığının korunması, rüşvetin ve kirlenmenin yaygınlaşmasının ve suç örgütlerinin arz ettikleri tehlikeler sebebiyle demokratik değerlerin tahribinin önlenmesi' olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, açıklanan hukuki yararları korumak için suç olarak tanımlanmış olan karapara aklama fiilinin kendisine kaynaklık eden öncül suçtan bağımsız ve ayrı bir suç olup, öncül suç dışında tamamen ayrı hukuki yararları korur."*[471]

Özetle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun birden fazla hukukî konusu olduğu ve bunların kısaca öncül suçun önlenmesi ve adaletin işlemesi ile yasal malî ve ekonomik sistemin korunması olduğu söylenebilir.[472] Diğer taraftan; *"işlenen öncül suçlarla korunan hukuki menfaatler"* ile "*devletin adil yargılama fonksiyonu"* nun dolaylı olarak güvence altına alındığı ve ikincil nitelikteki hukuki

---

[470] Zeki Hafızoğulları-Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler – Millete ve Devlete Karşı Suçlar**, US-A Yay., Ankra, 2016, s. 203.

[471] Yargıtay 15. Ceza Dairesi E. 2013/7721 - K. 2013/12895 - T. 10.9.2013 Kararı http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=15cd-2013-7721.htm&kw=15.+Ceza+Dairesi%E2%80%99nin+10.09.2013+tarih+#fm, (Son Erişim Tarihi: 10.10.2019).

[472] Sönmez Işık, 101.

değerler olarak kabul edileceği, suçun koruduğu temel hukuki değerin; "*barış ve güven esasına dayalı hukuk toplumunda yaşama hakkı"* olduğu belirtilmiştir.[473]

B. Maddi Konu

Ceza hukukunda ağırlıklı olarak suçun maddi konusunun, *"üzerinde suçun işlendiği doğal varlık, yani insan veya şey*" olduğu kabul edilmektedir. Diğer bir deyişle tipik fiilin üzerinde gerçekleştiği *"insan veya şeydir."* Suçun maddi konusunun sıradan yahut nitelikli bir şey veya hayvan olabileceği ancak; cisim olmayan şeylerin maddi konu olmayacağı ifade edilmiştir.[474]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun maddi konusu, *"suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri"*dir.[475] Suçun madde gerekçesinde de; *"Bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin, başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır"* denilmektedir. Ayrıca suçun maddi konusunun nitelikli bir maddi konu olduğu, malvarlığı değerlerinin *"alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan"* kaynaklanması lazım gelmektedir.[476]

---

[473] İzzet Özgenç; **Suç Örgütleri - Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş,** B. 3, Ankara, 2011, s. 130.; İzzet Özgenç – Fatih Yurtlu, "***Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme"***, 5. Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğ Metni, 2019, s. 7, 8.

[474] Toroslu, Genel Hükümler, s. 108-109.

[475] Sönmez Işık, 90.

[476] Sönmez Işık, 91.

TCK'da yer alan malvarlığına karşı suçlar ve diğer ilgili hükümler incelendiğinde ceza hukukunda "*malvarlığı*" kavramının, mülkiyeti de içine alan çatı bir terim olduğu mülkiyet ile beraber, zilyetlik, ayni haklar, fikri haklar ve alacak haklarını kapsadığı söylenebilecektir.[477] Malvarlığı özel hukuk açısından, *"genel olarak bir kimseye ait ve ekonomik değer taşıyan hukuki ilişkilerin tümü"* olarak tanımlanmış, bu tanımın ceza hukuku yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir.[478] Kavram ile genel olarak özel hukukta bahsedilen parasal veya ekonomik değere sahip tüm varlıklar anlaşılsa da, ceza hukuku bakımından, parasal veya ekonomik değere sahip olmayan fakat sahibi tarafından manevi değer atfedilen varlıklar da, malvarlığı kapsamında değerlendirilmektedir.[479]

Bu kapsamda "*malvarlığı değerleri*" kavramının içine ekonomik değere sahip cismani olan ya da cismani olmayan tüm varlıklar girecektir. Yani; kişilerin üzerinde hâkimiyet kurabildiği, ekonomik değeri olan, insan bedeni ve organı gibi kişisel olmayan, sınırlandırılabilen ve maddi varlığı olan mallar, maddi mal kavramına girerken; alacak hakları, doğalgaz, elektrik, enerji gibi maddi olmayan ancak üzerinde ayni hak kurulabilen mallar, maddi olmayan mallar olarak kabul edilir.[480]

Öte yandan; aklama suçunun konusunu *"para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal veya gelir, bunların birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat veya gelir"*in kara para sayılacağı ve suçun konusunu oluşturacağı savunulmuştur.[481] Bu görüşün kabul edilmesi halinde malvarlığı kavramı yalnızca maddi varlıklarla sınırlandırılmış olacak ve yeni teknolojiler bakımından suçun

---

[477] Tezcan, Durmuş - Mustafa Ruhan Erdem - Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku,** B. 6., Seçkin Yay., Ankara, 2008. s. 472.

[478] Nevzat TOROSLU, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** Ankara 2007, s. 125.

[479] Tezcan – Erdem- Önok, s. 655.

[480] Nur Centel - Hamide Zafer - Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, Beta Yay., B. 4., İstanbul, 2017, s. 308.

[481] Kocasakal, Karapara ile Mücadele, s. 62.

uygulanmasını imkânsız kılacaktır. Bu noktada kripto para birimlerinin suçun maddi konusunu oluşturup oluşturmayacağına değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir.

Kripto para birimlerinin para birimi, sermaye piyasası aracı veya emtia niteliğini haiz olmasından bağımsız olarak; bu varlıkların fiziksel olarak mevcut olmayan tamamen dijital ortamda yaratılıp, saklanabilen, geleneksel para anlayışına aykırı yeni nesil paralar olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bu para birimleri farklı ülkelerde yaşayan bazı kesimler tarafından, günlük ve ticari hayatta mal ve hizmet alım satımında kullanılmakta, tasarımına göre tedavüldeki paralara çevrilebilmekte, yatırım aracı olarak kullanılabilmekte olup; ekonomik değere sahiptir. Bilişim sistemlerinde bulundukları form itibarıyla elektronik paralara benzemekte ve her ikisi de veri formunda bulunmaktadır. Söz konusu veriler tek başına bir değere sahip olmayıp; temsil ettikleri paraların değer taşıyıcısı konumundadırlar.[482]

Her ne kadar Bitcoin ilk olarak kendi subjektif değerini oluşturma düşüncesiyle ortaya çıkmış olsa da; yaygın kullanımı itibarıyla yasal paralar nezdinde temsil ediciliği mevcuttur. Burada dikkat edilmesi gereken husus da, söz konusu para birimlerinin temsil edici özelliğidir. Dolayısıyla burada maddi konunun fiziksel varlığından ziyade ekonomik değeri ön plana çıkarıldığında; suçun amacına daha çok hizmet edeceği ve aklamayla mücadelede her bakımdan daha caydırıcı ve etkin olunacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda kripto para birimlerinin de aklama suçunun maddi konusunu oluşturabileceği düşünülmektedir.

---

[482] Erdal Durdu, **Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s. 101.

C. Fail

TCK'nın 282. maddesinde, suç tipi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, "*yurt dışına çıkaran"* veya "*bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutan kişi*" olarak tanımlandığı için anılan seçimlik hareketler bakımından aklama suçunda herkesin fail olacağını söylemek mümkündür.[483]

Kanun koyucu aklama suçunu özgü suç olarak düzenlememiş ancak bazı kimselerin fail olmasını ağırlatıcı neden olarak düzenlemiştir. Buna göre *"suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılacaktır."* [484]

Suçun faili konusunda doktrinde tartışmalı hususlardan biri, *"öncül suç failinin aklama suçunun faili olup olmayacağı"* sorunudur. Doktrinde benimsenen bir görüşe göre, hukuka aykırılık öncül suçta tüketilmiş olup; aklama suçundaki hukuka aykırılık; ceza hukukun en temel ilkesi olan *"non bis in idem"* ilkesi gereğince cezalandırılamayacaktır. Cezalandırıldığı taktirde bu durum çifte cezaya neden olacaktır.[485]

Öncül suçu işleyen failin aklama suçundan sorumlu tutulmaması gerektiğini belirten bir baka görüşe göre; ekonomik amaçla suç işleyen ve bu suçlardan gelir elde eden kimselerin 282. madde uyarınca cezalandırılmaması gerektiğini aksi takdirde

---

[483] Hafızoğulları - Özen, s. 202.; Sönmez Işık, s.75.; Değirmenci, **Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, s.115.; Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta,** s.448.

[484] TCK. m. 282/3.

[485] Dönmezer, Organize Suçlulukla Mücadele, s.10

ekonomik çıkar elde edilen tüm suçlarda 282. maddenin uygulama alanı bulabileceğini ifade etmektedir.[486] Gerçekten de bu husus üzerine düşünmeyi gerektirmektedir.

Örneğin; *Çakır,* hırsızlık suçunun failinin, çalmış olduğu taşınır malı harcar veya tüketirse aklama suçunun faili olamayacağını ifade etmiştir. Çünkü aklama suçunun faili olabilmek için maddede yer alan seçimlik hareketlerin yani suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına çıkarılması veya bunların gayrimeşru kaynağının gizlenmesi veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırılması maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutulması gerekmektedir.[487] Ancak burada dikkat edilmesi gereken hususun, malın ne şekilde harcandığının araştırılması olduğu düşünülmektedir. Eğer hırsızlık sonucu elde edilen mal bunun kaynağını gizlemek amacıyla; hayali ihracat, sahte fatura, kripto para birimi satın alınması veya kripto para birimlerine ilişkin "*karıştırıcı (mixer)"* gibi hizmetlerden faydalanmak suretiyle kaynağının gizlenmesi gibi aklama tekniklerinden biri ya da birkaçı kullanılarak harcanmış gibi gösterilmişse ve bu durum ispat edilmişse, hırsızlık suçunun faili aklama suçunun faili olabilecektir. Bu noktada *Meran'ın* belirttiği gibi aklama suçu, işlemler bakımından gerekli araştırma yapılıp delillendirilebildiği taktirde ekonomik çıkar elde etme amaçlı tüm suçlarda uygulama alanı bulabilecektir.

Doktrinde baskın olan görüş; öncül suç ile aklama suçunun koruduğu hukuki değerlerin birbirinden farklı olması, bağımsız nitelikleri haiz olan iki ayrı suçun bulunması, ortada cezalandırmayı gerektiren iki farklı eylemin bulunması ve izlenen suç politikası gereğince kişilerin hem öncül suçtan hem de aklama suçundan ötürü

---

[486] Necati Meran, **AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları**, Seçkin Yay., B. 2., Ankara, 2014, s. 406.

[487] Çakır, s. 281, 282.

cezalandırılması gerektiği dolayısıyla; öncül suç ve aklama suçunun failinin aynı kişi olabileceği yönündedir.[488]

Fail bakımından ayrıca üzerinde durulması gereken bir diğer husus tüzel kişilerin fail olup olmayacağıdır. FATF'ın "*Yaptırımlar"* başlıklı 35 numaralı Kararı'nda; *"ülkelerin, kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uymayan gerçek ve tüzel kişilere karşı; uygulanabilir adli, hukuki veya idari bir dizi etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımların bulunmasını sağlamakla yükümlü olduğu; yaptırımların sadece finansal kuruluşlar ve finansal olmayan belirli iş ve mesleklere değil bunların müdür ve üst düzey yöneticilerine de uygulanabilir olması gerektiği"* ifade edilmiştir.[489]

Hukukumuzda, TCK'nin 282. maddesinin dördüncü fıkrasında, *"aklama suçunun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı"* düzenlenmiştir. Tüzel kişilerin cezai sorumluluğu haiz olup olmadığı bu çalışmanın konusu olmayıp TCK'nın ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini düzenleyen 20. maddesini göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Buna göre; *"(1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. (2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır."* Kanun'da, *"fail olmak*" yerine, aslında farklı bir anlama gelmeyen *"suç işlenmesi dolayısıyla yaptırım uygulamak"* ifadesini seçilmiş olup; tüzel kişilerin suç faili olamayacakları görüşünü benimsemiş görünmekteyse de aslında tüzel kişi burada suçtan kaynaklanan malvarlığı

---

[488] Özgenç, Suç Örgütleri, s.112; Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.464-465; Yılmaz, s.77; Yener Ünver, **Adliyeye Karşı Suçlar,** Seçkin Yay., B. 2, Ankara, 2010, s. 370, 371; Ünver, burada aklama suçu bakımından fail için ne çifte cezalandırma yasağının ne de cezalandırılmayan sonraki hareketler kuramının uygulanacağını ifade etmektedir.

[489] FATF 40 Recommendation, s. 24.

değerlerini aklama suçunun faili olmaktadır.[490] Nitekim; güvenlik tedbirleri suçtan kaynaklanan cezai sonuçlar olup; suç fiilinden dolayı uygulanır. Bu kapsamda tüzel kişilerin de fail olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir.[491]

FATF'ın 35 numaralı tavsiye kararında; *"yaptırımların sadece finansal kuruluşlar ve finansal olmayan belirli iş ve mesleklere değil bunların müdür ve üst düzey yöneticilerine de uygulanabilir olması gerektiği"* ifade edilmiştir. Günümüz için bu düzenlemenin, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bakımından uygulanmasının mümkün olmadığı söylenebilecektir.

D. Mağdur

Mağdur, *"normun koruduğu değer veya menfaatin hamili olan ve suçun var olması için zorunlu olan ihlalin doğrudan doğruya muhatabı bulunan kimsedir."* Ceza hukukunda mağdur suçun pasif süjesi olup, her suçun bir mağduru olduğu kabul edilmektedir.[492] Bazı suçlarda çakışsa bile esasen, suçun mağduru ile suçtan zarar gören birbirinden farklı kavramlardır. Suçtan zarar gören, suçtan ötürü tazminat isteme hakkına sahip olan kişi veya kişilerdir, mağdur ise korunan hukuki değer veya menfaatin taşıyıcısı olan kişilerdir. Mağdur ile karıştırılabilecek bir diğer kavram ise maddi konudur. Öldürme veya yaralama gibi. suçlarda suçun mağduru ile maddi konusu aynı kimse olur fakat bu suç tipine göre farklılık göstermektedir.[493]

---

[490] Sönmez Işık, s. 78 - 80.

[491] Tuğrul Katoğlu, "***Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları",*** AÜHFD, S. 61/2, 2012, ss. 657-693., s. 667.

[492] Toroslu, s. 110.

[493] Zeki Hafızoğulları - Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, US-A Yay., Ankara, 2015, s. 233, 234.

Yalnızca gerçek kişiler ya da tüzel kişiler değil, belirli değer veya menfaatlerin sahibi olan aile, toplum veya devletler topluluğu gibi tüzel kişiliği bulunmayan topluluklar da suçun pasif süjesi veya mağduru olabilirler.[494] . Doktrinde aksi görüşlere rağmen, bütün suçların mağduru, suç ve ceza koyma erkinin sahibi devlet olduğu savunulmaktadır.[495]

Aklama suçunun belli bir mağduru olmadığı için bu suçtan "doğrudan" zarar görenin de bulunmadığı belirtilmektedir.[496] Aklama suçunda ülkenin ekonomik düzeninin zarara uğratıldığı ve adalet mekanizmasını da engellediği göz önünde bulundurulduğunda bu suçta devletin ve toplumun, toplumda yaşam hakkına sahip olan herkesin mağdur olduğu söylenebilir.[497]

E. Öncül Suç

1. Genel Olarak

TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun sübuta erebilmesi için, öncelikle aklamaya konu malvarlığı değerlerinin daha önce işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanmış olması ve Kanun'da bu suçun, alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezası gerektirdiğinin öngörülmüş olması koşulu aranmaktadır. 4208 sayılı Kanun'da öngörülen "*karapara aklama*" suçunun oluşması için sayılan öncül suçlar tek tek sayılmış ve bu düzenleme suçların gelir getirmeye elverişli olmaması dolayısıyla doktrinde oldukça eleştirilmiştir.[498]

---

[494] Toroslu, Genel Kısım, s. 113.

[495] Hafızoğulları - Özen, Genel Hükümler, s. 233.

[496] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.303, 450; Kocasakal, Kara Paranın Aklanması Suçu, s. 71.

[497] Sönmez Işık, s. 82.

[498] Sönmez Işık, s. 82, 83.

Öncül suç, *"işlenmesi sureti ile elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen menfaat ve değerlerin suç geliri olarak kabul edildiği suç"* olarak tanımlanmıştır.[499] Öncül suçların nasıl belirlenmesi gerektiğine dair FATF'ın 3 no'lu tavsiye kararı yol gösterici niteliktedir. Karar'da; *"ülkelerin kara para aklamayı Viyana ve Palermo Konvansiyonlarını esas alarak suç saymaları, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulamaları"* tavsiye edilmiştir. FATF kararları ülkeler nezdinde bağlayıcı olmayıp, her ülke kendine uygun olan bir sistem benimsemiştir. [500] Bu sistemler kısaca; "*tüm suçların öncül suç kabul edildiği sistem*", "*listeleme sistemi, (kanunlarda tek tek sayılması ve listelenmesi suretiyle*)" *"eşik sistemi, (belirli bir sınır öngörülerek bir alt eşik bir de üst eşiğin uygulanması suretiyle*)", *"karma sistem. (diğer sistemlerin birlikte uygulanmasıyla suretiyle)* olarak özetlenebilecektir.[501]

Türkiye'de 4208 sayılı Kanun döneminde listeleme sistemi benimsenmişken; TCK'da düzenlenmesiyle eşik sistem benimsenmiştir. 282. maddenin TCK'da düzenlenen ilk halinde öncül suçların eşik değeri olarak 1 yıl ve üzerindeki hapis cezaları belirlenmiştir. Ancak 2009 tarihinde yapılan değişiklikle öncül suçların eşik değeri 1 yıldan 6 aya indirilmiştir. Değişikliğin gerekçesi olarak FATF'nin 40 Tavsiyesi ile uyumun sağlanma amacı gösterilmiştir.[502]

Ceza hukukunda, suçun esaslı unsurlarının yanında, hatta onlardan daha önce "*suçun genel ön şartları*" olarak isimlendirilen bazı şartların varlığından bahsedilmiş ve bu hallerin suçun unsurları dışında kaldığı, failin suç teşkil eden hareketi yapmasından

---

[499] Tulga Uyar, **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Adalet Yay., Ankara, 2008, s. 58.; Dülger, s. 207. m

[500] Çakır, s. 261.

[501] Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.178.; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 428.; Çakır, s. 261.

[502] Çakır, s. 266.

evvel var olduğu ve suçun gerçekleşmesi için bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Ön şartlar bulunmadığı takdirde suçun varlığından bahsetmek mümkün değildir.[503] Doktrinde birçok yazar, öncül suçun aklama suçu bakımından ön şart olduğunu ifade etmiştir.[504] Aklama suçununu daha önce bir suçun işlenmiş olmasını gerektirmesinden daha önce işlenmiş olan suçun, doğal olarak daha sonra işlenmiş olan suçun ön koşulu olacağı belirtilmiştir.[505] Diğer bir görüş ise; öncül suçun eylemin tipe uygunluğu bakımından ele alınmasını, öncül suçun bulunmaması halinde tipe uygun elemin varlığından söz edilemeyeceğinden hareketle, bu durumun suçun unsurları içerisinde değerlendirmektedir.[506]

Öncül suçun kapsamına ilişkin olarak; vergi suçlarının aklama suçu açısından öncül suç olarak kabul edilip edilmeyeceği FATF kararlarında ve uluslararası hukukta tartışılan bir konu olmuştur. Vergi suçları ve aklama suçu bir üst kavram olan kayıt dışı ekonomiye neden olmaları bakımından ortak bir noktaya sahiptir ve kural olarak hukuka uygun bir kazancın devletten gizlenmesi dolayısıyla oluşmaktadır. Bu durum, vergi suçu doğuran eylemlerden elde edilen gelirlerin, suç geliri olarak kabul edilip edilmeyeceği ve dolayısıyla vergi suçlarının öncül suç oluşturup oluşturmayacağı konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.[507]

Yürülükte bulunan hukuka göre vergi suçlarının aklama suçu kapsamında öncül suç olduğu söylenebilir çünkü; 282. maddenin birinci fıkrasındaki altı ay ve daha fazla

---

[503] Sulhi Dönmezer – Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku I, Beta Yay., 1997, s.350.

[504] Veli Özer Özbek - Mehmet Nihat Kanbur - Koray Doğan - Pınar Bacaksız - İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** Seçkin Yay., B. 7, Ankara, 2014, s. 1118., Kocasakal, Karapara Aklama ile Mücadele, s. 71.; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 177, 178.; Değirmenci, s. 466.; Tuğrul Katoğlu, ***"4208 sayılı Kanun ile Düzenlenen Karapara Aklama Suçu"nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler",*** Vergi Dünyası, S. 211, Mart 1999, s.121, 122.

[505] Özen, s. 203.

[506] Dülger, s. s.496 - 497; Çakır, s. 272.

[507] Dülger, s. 209, 210.

hapis cezasını gerektiren öncül suç olma vasfını haizdirler. 213 sayılı *"Vergi Usul Kanunu"*nun 359. maddesinde düzenlenen suç tiplerinde cezaların alt sınırı dahi altı aylık sınırın çok üstündedir. Ülkemizde de bir dönem yürürlükte bulunan 4208 sayılı yasa döneminde vergi kaçakçılığı suçunun bir türü öncül suç olarak kabul edilmiştir.[508] Ancak diğer taraftan doktrinde, hem aklama suçunun düzenleme amacının dışına çıkılacağı hem de ceza sorumluluğunu çok fazla genişleteceği için vergi suçlarının aklama suçu açısından öncül suç olarak kabul edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.[509]

Bu tartışma ağırlıklı olarak vergi kaçakçılığı suçu üzerinden yürütülmekte; vergi kaçakçılığına konu olan gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceği görüşünü savunan yazarlar, suça konu ilk gelirin tamamen yasal faaliyetlerden elde edildiğini belirtmektedirler. Öte yandan bu gelirleri suç geliri olarak kabul eden yazarlar da başlangıç ne olursa olsun sonuçta yasalara göre suç olarak tanımlanan bir eylemle irtibatlı gelirin varlığını gerekçe olarak göstermektedirler. İki görüşün de haklı olduğu yanlar bulunmakla beraber çözüm yolu olarak; *"yürürlükteki mevzuat*" ve "*olması gereken hukuk"* olarak iki farklı değerlendirme yapılması önerilmektedir.[510]

2. Öncül Suçun Aklama Suçuna Etkisi

Öncül suç ve aklama suçu arasında önemli bir bağ bulunmakla beraber birbirinden tamamen bağımsız iki suç oldukları da göz önünde bulundurulmalıdır.[511] Aşağıda ifade edilen hususlar bu bağın derecesini ve öncül suçun aklama suçuna etkisini daha belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

---

[508] Taşdelen, s.53.; Taşkın, s. 135- 136.; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.22.

[509] Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.16.

[510] Dülger, s. 231, 214.

[511] Sönmez Işık, s. 86.

Sınır aşan niteliği itibarıyla aklama suçunun uluslararası bir boyutu da olup; öncül suçun yurt dışında işlenmesi, aklama suçunun ise Türkiye'de işlenmesi halinde nasıl bir yol izleneceğinin belirlenmesi önemlidir. Bu konuda Yasa'da bir açıklık bulunmamakla beraber, madde gerekçesinde, *"yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin, meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir."* ifadesi yer almaktadır. Özgenç'e göre; TCK m. 282 düzenlemesinde, maddedeki suçun oluşması için öncül suçun Türkiye'de işlenmesi şart koşulmamış olup; Kanun'da bazı ceza kanunlarının aksine, söz konusu fiilin işlendiği ülkenin kanunlarına göre suç oluşturmasına yönelik açık bir hüküm de ihtiva etmemektedir. Dolayısıyla TCK'ya göre; kural olarak, malvarlığı değerinin elde edildiği fiilin gerçekleştirildiği ülkenin kanunlarına göre suç teşkil etmesi gerekmez. Dolayısıyla öncül suçun, işlendiği ülkede suç sayılmadığı ancak Türkiye'de TCK.'nın 282. maddesi uyarınca alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suç olması durumunda, kişinin aklama suçu dolayısıyla Türk Kanunları dikkate alınarak cezalandırılması gerekir.[512]

Diğer bir görüşe göre, yabancı ülkede suç oluşturmayan ve cezalandırılmayan bir fiil dolayısıyla, aklama suçunun işlendiği iddiasıyla hüküm kurulması suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile hukuki güvenlik ilkesine aykırı olacağından aklama suçundan ceza verilmemesi gerekir. Ayrıca Parlemo Sözleşmesi'nin 6/2-c maddesinde *"...öncül suçlar söz konusu Taraf Devletin hem yargı yetkisi dahilinde, hem de dışında işlenen suçlan içerir. Bununla beraber, bir Taraf Devletin yargılama yetkisi dışında işlenen bir suçun öncül suç sayılması için ilgili eylemin,* ***suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve bu maddeye başvuran ya da bu maddeyi uygulayan Taraf Devletin iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç teşkil***

[512] Özgenç, Suç Örgütleri, s.101.

edecek olması gerekir*."* denilerek öncül suçun her iki ülke mevzuatına göre suç teşkil etmesi gerektiği belirtilmiştir.[513]

Özgenç de; hükmün mefhumu muhalifinden; ilgili sözleşmeye taraf olmayan bir ülkede işlenen ve o ülke mevzuatına göre suç teşkil etmeyen bir fiilin Türk Kanunlarına göre suç teşkil etmesi durumunda, fiilden elde edilen maddi menfaatin 282. maddedeki suçun konusunu oluşturabileceğini ifade etmektedir.[514] Ancak bunun isabetli olmadığı, gerçekleştirildiği yerin hukuk düzeni tarafından suç olarak nitelendirilmeyen bir faaliyetin gelirine, *"yasa dışı*" muamelesi yapmanın temel hukuk mantığıyla bağdaşmayacağı belirtilmiştir. Bu durumun önüne geçilmesi için, İsviçre Ceza Kanunu ve Alman Ceza Kanunu'nda yer alan hükme benzer, suç gelirlerini aklanma suçunun konusunu oluşturan, öncül suçun işlendiği ülke kanunlarınca da suç olarak düzenlemesine yönelik TCK 282. maddeye bir hüküm eklenmesi önerilmiş veya bu problemin Yargıtay tarafından içtihat yoluyla çözülmesinin düşünülebileceği vurgulanmıştır.[515]

Ayrıca; 4208 sayılı Kanun yürürlükteyken öncül suç olarak görülmeyen eylemlerden dolayı elde edilen gelirlerin, 5237 sayılı TCK yürürlüğe girdikten sonra, TCK'nin TCK'nın 7. maddesindeki *"suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan Kanun ile sonradan yürürlüğe giren Kanunların hükümleri farklı ise failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur."* hükmü gereği, suç geliri sayılamayacağı hususunu belirtmekte fayda vardır.[516] Nitekim, Yargıtay'ın emsal kararları da bu yöndedir.[517]

---

[513] Dülger, s. 501,; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 1120 – 1121.

[514] Özgenç - Yurtlu, s. 11.

[515] Özgenç - Yurtlu, s. 12.

[516] Sönmez Işık, s. 89, 90.

[517] *"...İşlendiği öne sürülen suçlardan elde edilen para 29.11.1995 tarihinde sanıkların banka hesaplarına yatırılmış, 4208 sayılı Yasa ise bu suçların tamamlanmasından sonra 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir... Suçtan elde edilen menfaatleri karapara aklama suçunun unsuru olma haline getiren 4208 sayılı Yasadır. 765 sayılı TCK.nun 2. maddesindeki (5237 sayılı TCK.nun 7. maddesi)*

Öncül suçla ilgili önemli bir diğer husus, öncül suçun varlığından ne zaman bahsedilebileceğidir. Ceza hukukunda, *"şuçluluğu hükmen sabit olana kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı ilkesi"*nden yola çıkarak; hükümdeki *"altı aydan fazla hapis cezasını gerektiren bir suç*" ifadesinden, hükmen sabit olmuş suç olarak anlaşılması; yani hükmün kesinleşmesi gerekmektedir.[518]

Suç gelirinin iddia edilen suçtan kaynaklandığı henüz ispatlanamamış ise artık, 282. maddedeki suç da oluşmamış sayılacaktır. Bu noktada, öncül suç hakkında verilmiş kararlardan hangisi aklama suçunun varlığı açısından hükmen sabit bir nitelik arz edecektir? Öncül suç bakımından beraat kararı verildiği taktirde aklama suçunun oluşmayacağı şüphesizdir. Mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı, düşme kararları mevcut ise malvarlığı değerinin bir suçtan kaynaklandığı kabul edilebilir. Ancak, ceza verilmesine yer olmadığı veya düşme kararlarının bulunduğu hallerde aklama suçu bakımından ne yönde karar verilmesine ilişkin bir hüküm bulunmamakta olup, bu konuda düzenleme yapılması gerektiği düşünülmektedir.[519]

Öte yandan; kesinleşen bu hükmün teknik olarak mahkûmiyet olmasının gerekmediği; hükümde; ilgili faillerin gerçekleştirdikleri fiilin suç olduğu tespitinin yeterli olacağı belirtilmiştir.[520]

"işlendiği zamanın kanununa göre cürüm veya kabahat sayılmayan fiilden dolayı kimseye ceza verilemez" hükmü karşısında, 4208 sayılı Yasa geriye yürütülerek öncül suç tanımının bulunmadığı tarihte işlenen fiillere bu nitelikler kazandırılamaz. Bir başka anlatımla atılı suçların 4208 *sayılı Yasadan önce işlenmiş olmaları nedeniyle bu suçlar öncül suç olarak tanımlanamayacağından elde edilen paranın karapara olarak nitelendirilmesi olanaklı bulunmamaktadır."* Yargıtay, 7. Ceza Dairesi., T. 29.12.2010 E. 2009/15629, K. 2010/17189 http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=7cd-2009-15629.htm&kw=`2010/17189`#fm (Son Erişim Tarihi: 02.11.2019).

[518] Hafızoğulları-Özen, s. 204.; Ergül, Kara Ekonomi, s. 121.; Sönmez Işık, s. 86.; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 160 - 161.

[519] Özbek ve Diğerleri, s. 1123.; Ünver, 369.

[520] Özgenç, Suç Örgütleri, s. 160, 161.

Belirtilmelidir ki; öncül suça ilişkin olarak kesinleşmiş mahkeme kararının varlığı muhakeme şartı değil, kişilerin ilgili suçtan mahkûmiyeti açısından bir şarttır. Yani; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu oluşturan fiillerin gerçekleştirildiği anda soruşturma açılablmesi için, öncül suça ilişkin kesinleşmiş bir hükmün olması veya soruşturma ya da kovuşturma yürütülüyor olması şart değildir.[521]

Öncül suç bakımından henüz ortada hükmen sabit olmuş bir suç yok ise, aklama suçunun kovuşturulması aşamasında bu hususun "*bekletici mesele"* yapılması yerinde olacaktır.[522] Her ne kadar doktrinde bazı yazarlar tarafından öncül suç bakımından kesinleşmiş bir hükmün gerekmediği, öncül suçun ana hatları itibarıyla sabit olmasının yeterli olduğu ve buna bağlı olarak mahkemenin bizzat değerlendirme yani *"nispi muhakeme"* yoluyla aklama suçu bakımından hüküm kurabileceği ifade edilmiş olsa da; nispi muhakemenin CMK m. 218'e göre yüklenen suçun ispatının, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına girmesi durumunda ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da CMK hükümlerine göre karar verebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.[523] Diğer taraftan CMK 218. madde hükmü bir bütün olarak incelendiğinde; bekletici meselenin de esasen çözümü ceza mahkemeleri dışında kalan bir konu ile ilgili olan sorunlara ilişkin olarak uygulanabileceği düşünülebilir. Doktrinde bu noktada çözüm olarak, savcıların öncül suça ilişkin yargılama yapılıp

---

[521] Özgenç-Yurtlu, s. 13, 14.

[522] Özbek ve diğerleri, 1124.; Hafızoğulları-Özen, s. 204.

[523] Özbek ve diğerleri, s. 1124. Ancak; Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin E.2009/15629-K.2010/17189 - 29.12.2010 tarihli Kararı'nda; **"***Karapara aklama suçundan açılan kamu davasında, unsur olan öncül suçun işlenip işlenmediğinin bu suç yönünden yargılama faaliyetinde bulunmayan hakim tarafından çözümü yani nisbi muhakeme ancak öncül suçun yargılama yapılarak kanıtlanmasına olanak bulunmayan sanığın ölümü, zamanaşımı, kamu davasının açılmaması ve benzeri hallerle sınırlıdır."* denilerek, ancak anılan hallerde nispi muhakemeye başvurulabileceğine hükmedilmiştir. http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=7cd-2009-15629.htm&kw=`E.2009/15629-K.2010/17189`+#fm (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

tamamlandıktan sonra, aklama suçuna ilişkin iddianame düzenlemelerinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.[524]

Ancak bu kez de savcılığın, öncül suçlara ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesini "*bekletici mesele"* yapıp yapamayacağı tartışmaya açılabilecektir. Bu kapsamda; Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin E. 2016/450 K. 2016/367 - T. 1.2.2016 sayılı *"teknik olarak bekletici mesele yapma yetkisinin sadece kovuşturma evresinde mahkemeye ait olduğu ve savcılığın soruşturma evresinde öncül suça ilişkin olarak "bekletici mesele" kararı veremeyeceği"* yönündeki Kararı[525] öğretide bazı yazarlarca kabul görmüştür.[526] Bu alandaki sorunu çözmeye yönelik geliştirilen bir öneri de; Yargıtay görüşüyle uyumlu olarak nispi muhakemenin yalnızca öncül suçtan dolayı yargılama yapıldığınca ispatlanma imkânı ortadan kalkan "*sanığın ölümü*", "*zamanaşımı", "kamu davasının açılmaması*" ve "*benzeri hallerle*" sınırlı olarak kabul edilmesi; bu tür durumlarda, kovuşturma aşamasında, aklama suçunu görmekte olan mahkemenin öncül suçlara ilişkin olarak CMK hükümlerince üst yetkili mahkeme olması durumunda ve bağlantı sebebiyle davaları birleştirme imkânı halinde, *"birleştirme kararı"* vermesi şeklindedir. Birleştirme kararı mümkün değil ise; öncül suçlara ilişkin olarak başka mahkemede açılan ceza davasının "*bekletici mesele*" yapılacağı belirtilmiştir.[527]

Öncül suç hakkında davayı veya cezayı düşüren nedenlerden biri bulunursa, öncül suç ve aklama suçu birbirlerinden bağımsız olarak varlıklarını koruduklarını için, bu durum suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu etkilemeyecektir.

---

[524] Özbek ve diğerleri, s. 1125.

[525] Yargıtay 16. Ceza Dairesi E. 2016/450-K. 2016/367-T. 1.2.2016, http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=16cd-2016-450.htm&kw=+E.+`2016/450`+K.+`2016/367`#fm , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

[526] Özgenç- Yurtlu, s. 15 – 16.

[527] Özgenç- Yurtlu, s. 15.

[528] Aynı şekilde öncül suçun failinin kusurluluğunu etkileyen bir hal ya da failin cezalandırılmasına engel şahsi cezasızlık sebebi ortaya çıkarsa da aklama suçuna etkisi olmayacaktır.[529]

Son olarak bir diğer önemli husus, öncül suçun zamanaşımına uğraması durumunda aklama suçunun nasıl etkileneceğidir. Ceza Kanunu'nda zamanaşımı davayı ve cezayı düşüren bir sebep olarak düzenlenmiş olup bu hallerde devletin ceza verme yetkisi ortadan kalkmış bulunmaktadır.[530] Öncül suçla ilgili olarak kanunda belirtilen dava zamanaşımı dolduğunda, mahkeme öncül suçla ilgili karar veremeyecek ancak suç olma niteliğini koruyan bir fiil hala mevcuttur. Fiil hala mevcut ve elde edilen malvarlığı esasında suç geliridir.[531]

F. Suçun Unsurları

1. Fiil

Kanun fiili, *"altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmak veya bunların gayri meşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutmak"* olarak tanımlamıştır. Gerekçede de belirtildiği üzere, fiil "*yurt dışına çıkarmak"* veya "*bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak"* olarak düzenlendiği için suç hareket bakımından icra

[528] Dülger, s. 510.; Değirmenci, s. 436.

[529] Mehmet Emin Artuk - Ahmet Gökcen - Ahmet Caner Yenidüya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, B. 7., Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s. 919.

[530] Hafızoğulları-Özen, Genel Hükümler, s. 535.

[531] Değirmenci, s. 437.; Kocasakal, s. 79.; Sönmez Işık, s. 88.

hareketiyle işlenen seçimlik hareketli suçtur.[532] Seçimlik hareketli olmasının bir sonucu olarak, belirtilen hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle suç oluşur ve fail bir hareket yerine her iki hareketi birlikte gerçekleştirse dahi ortaya tek suç çıkar ve faile tek ceza verilir.[533]

Bununla birlikte; ilk seçimlik hareket olan *"malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma"* bakımından suç, bağlı hareketli olarak, ikinci seçimlik hareket olan *"çeşitli işlemlere tabi tutmak*" bakımından ise serbest hareketli suç olarak düzenlenmiştir. "*Çeşitli işlemlere tabi tutmak ifadesi*"nin ilk bakışta kanunilik bakımından sakınca yaratabileceği izlenimi oluşsa bile; kanun koyucunun bu şekilde "*torba*" bir ifadeye özellikle yer verdiği değerlendirilmektedir.[534] Gerçekten de ilk bölümde de bahsedildiği üzere suçlular suç gelirini aklamak için türlü türlü yollar icat etmekte ve yeni teknolojiler regüle edilmeden bunları suça alet edebilmektedir. Dolayısıyla *"çeşitli işlemlere tabi tutma"* ifadesinin zaruri olduğu düşünülmektedir.[535] Bu kapsamda kripto para birimleri kullanılarak gerçekleştirilen aklama işlemleri "*çeşitli işlemlere tabi tutma*" kapsamında değerlendirilecek ve suç olarak kabul edilecektir.

Diğer taraftan "*çeşitli işlemlere tabi tutma*"nın aslında diğer seçimlik hareket olan "*yurt dışına çıkarma"*yı da kapsadığı düşünülebilir. Buradan, bu hareket sonucu malvarlığı değerlerinin ülke yargı yetkisi dışına çıkarılmasına, kanun koyucu ayrıca özel bir önem verdiği sonucu çıkarılabilir. Nitekim suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması en bilinen ve en yaygın aklama yöntemidir.[536]

Suç kaleme alınırken netice öngörülmemiş olup seçimlik hareketlerden birinin veya birkaçının yapılmasıyla suçun işlenmiş olacaktır. Hareket tamamlandığında suç

---

[532] Hafızoğulları-Özen, s. 204.

[533] Centel- Zafer- Çakmut, s. 253.; Özbek ve diğerleri, s. 1127.

[534] Özbek ve diğerleri, s. 1128.

[535] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 136.

[536] Değirmenci, s. 462-463.

gerçekleşmiş sayılır.[537] Bu yönüyle suçun "*sırf hareket suçu"* olduğunu söylemek mümkündür.[538]

Malvarlığı değerini yurt dışına çıkarma, altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, meşru veya meşru olmayan yollarla Türkiye dışına çıkarılmasıdır. Malvarlığı değerleri, ülke sınırından çıkarıldığı, yurt dışına transfer edildiği anda suç işlenmiş olur.[539] Buna göre malvarlığı değerlerinin ne suretle ve ne şekilde yurt dışına çıkarıldığının suçun sübutu bakımından bir önemi bulunmaz.[540] Bu çerçevede yurt dışına çıkarma, *"Yer bakımından uygulama"* başlıklı TCK'nın 8. maddesinde belirtilen Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularını içine alan *"gerçek ülke*"nin fiziki olarak terk edilmesi şeklinde olabileceği gibi[541]; bir finans kurumu aracılığıyla veya finans kurumu olmaksızın elektronik ortamda da gerçekleştirilebilir.[542]

Bu kapsamda; kripto para birimlerinin ülke içindeki bir cüzdandan yurt dışındaki başka cüzdana gönderilmesi fiili de bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Yurt içinden çıkış anına ilişkin bir belirleme yapmak için gönderim usulünün bilinmesi gerekmektedir. Örneğin; finansal kurumlar arası muhabirlik ilişkisine dayanıyorsa yurt içindeki muhabirin yurt dışındaki muhabire transfer talimatının iletilmesi yurt dışına çıkarılması anı olarak kabul edilebilecektir. Kripto para birimlerinin transferi genellikle elektronik ortamda olup bunun istisnası da mevcuttur. Kripto para cüzdan türleri günümüz itibarıyla dört çeşit olup; masaüstü, çevrimiçi, mobil ve donanım cüzdan olarak sayılabilecektir. Masaüstü, çevrimiçi ve mobil cüzdanlara erişim ve cüzdanlarda

---

[537] Özbek ve diğerleri, s. 1127.; Çakır, s. 245.

[538] Sönmez Işık, s. 108.

[539] Hafızoğulları-Özen, s. 205.

[540] Ünver, s. 367.; Dülger, s. 531.

[541] Sönmez Işık, s. 106-107.

[542] Özbek ve diğerleri, s. 1127.

yapılan işlemler elektronik ortamda yapılırken; donanım yazılımda işlemler çevrimiçi olarak yapılırken depolanması ve saklanması çevrimdışı olarak gerçekleşir.[543]

Bu cüzdanlar taşınabilir bellek şeklinde olup kişilerin fiziki olarak yanında taşımaları mümkündür. Dolayısıyla içinde suç gelirleri olan kripto paraları taşıyan bu tür bir belleğin aynen nakdin yurt dışına çıkarılması gibi değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

"Çeşitli işlemlere tabi tutma" bakımından birden çok işlemin gerçekleştirilmesi zorunlu değildir. Öngörülen amaçla gerçekleştirilmiş tek bir işlem bile aklama suçuna vücut verecektir.[544] Çeşitli işlemlere tabi tutmak fiilinin *"malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek"* veya *"meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla*" olmak üzere iki farklı amaçla gerçekleştirilmesi aranmıştır. Burada da *"malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek"* ifadesinin *"meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak*" ifadesini zaten kapsadığı belirtilmiştir.[545]

"Malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak" ifadesi ile bazı yazarlar; müsadereye tabi olan suç gelirlerinin devlet müdahalesinden kurtarmak amacıyla suç ile arasındaki bağı gizlemek ve yok etmeyi amaçlayan işlemlerin kastedildiğini belirtmektedir. "*Tabi tutmak"* ifadesine yer verildiğinden; bu ifadeden söz konusu malvarlığı değerlerini "*saklamak", "harcamak", "tüketmek"* değil; malvarlığı değerinin ön koşul niteliği taşıyan suçtan elde edildiğini

---

[543] Lam Pak Nian, David Lee Kuo Chuen, "***Introduction to Bitcoin***" Handbook Of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 6-29., s. 18, 19.

[544] Ünver, s. 362.; Hafızoğulları – Özen, 205.

[545] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 136.

ortaya koyan delil, iz ve eserleri yok etmek, bunları değiştirmek ya da yeni deliller üretmek niteliği taşıyan işlemlerin anlaşılması gerektiği belirtilmektedir.[546]

Hareketin bir diğer şekli olan *"malvarlığı meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla"* ifadesiyle ise tam olarak aklama yöntemleriyle malvarlığı değerini meşruymuş gibi gösterilmesi kast edilmektedir. Bu anlamda suç gelirlerinin meşru bir yolla elde edildiği hususunda intiba uyandırabilecek her türlü hareket örneğin, alım, satım, bağış, kredi, virman, transfer gibi her türlü işlem hareketin özellikle bu kısmına dahil edilebilecektir.[547] Ayrıca; yukarıda yer verilen kripto para birimleri aracılığıyla gerçekleştirilen aklama yöntemleri de bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

Burada değinilmesi gereken noktalardan biri; suç gelirleriyle yalnızca kripto para birimi satın alınması halinde suçun oluşup oluşmayacağı meselesidir. Yani örneğin; aldatıcı yollara başvurmadan sadece Bitcoin satın alınması durumunda nasıl bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Teoride benzer bir meseleye ilişkin olarak; suç geliri olan nakdin sadece bir banka hesabına yatırılması halinde "*özel kast"*ın gündeme geleceği, suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin "*gayrımeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak*" maksadıyla islenmesi halinde ikinci seçimlik hareket olana *"çeşitli işlemlere tabi tutma"* yönünden suçun oluşacağı belirtilmiştir.[548] Buradan hareketle; suç gelirleri ile kripto para birimi satın alınması durumunda özel kastın ortaya konması halinde aklama suçunun oluşacağını söylenebilecektir ancak aklama suçunun özel kastla işlenip işlenemeyeceği hususuna aşağıda değinilmiştir.

---

[546] Yaşar-Gökcan-Artuç, s. 8065.; Özbek ve diğerleri, s. 1128, 1129.

[547] Özbek ve diğerleri, s. 11129.

[548] Sönmez Işık, s. 109, 110.

2. Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık, fiil ile hukuk düzeni arasında çatışma olarak tanımlanmıştır.[549] Hukuk düzenini yalnızca yasaklardan değil, aynı zamanda belli şartların varlığı halinde yasakların bertaraf edilebileceğine dair kurallardan da oluşur. Bu haliyle, yasakların yanında izin verilen bazı yetkilerin gerçekleştirilmesi durumunda hukuka aykırı olan eylem, hukuka uygun hale gelir.[550] Hukuka aykırılığın tespiti de tipe uygun bir fiilin hukuka uygunluk nedenleriyle örtüşüp örtüşmediğinin tespitidir. Diğer bir deyişle; *"fiili hukuka uygun kılan bir nedenin olup olmadığının belirlenmesidir."*[551]

TCK'da hukuka uygunluk sebepleri, kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan nedenlerle bir arada "*Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler*" başlığı altında düzenlenmiştir. Bunlar; 24. maddede yer alan *"kanunun hükmü ve amirin emri",* 25. maddede yer alan *"meşru savunma ve zorunluluk hali"* ve 26. maddede öngörülen "*hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası"*dır. Bu durumlarda hukukun verdiği bir yetki veya yüklediği bir görev, *"hukuk düzeninin kendisi ile çelişmezliği ilkesi"* gereğince hukuka aykırılığı ve dolaylı olarak suçu ortadan kaldırır.[552]

Aklama suçu bakımından hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanamayacağı düşünülmektedir. Ancak bunun bir istisnasını 4208 sayılı Kanununun "*Tanımlar"* başlıklı 2. maddesinin (c) bendinde tanımlanan "*Kontrollü Teslimat"* durumudur. 4208 sayılı Kanun'un pek çok hükmü ilga edilmiş olmasına karşın sınırlı sayıda hükmü yürürlüktedir ve kontrollü teslimat da bunlardan biridir. Kanundaki tanıma göre kontrollü teslimat; *"Suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması,*

---

[549] Hafızoğulları – Özen, Genel Hükümler, s. 220.; Tuğrul Katoğlu, **Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık**, Seçkin Yay., B. 1, Ankara, 2003, s. 19.

[550] Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Dersleri,** Filiz Kitabevi, B. 1, İstanbul 1992, s. 219, 220.

[551] Hafızoğulları – Özen, Genel Hükümler, s. 221.

[552] Toroslu, Genel Kısım, s. 135.

kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla yurt içinde dağıtılacak veya yurt dışından Türkiye'ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye'den transit geçecek, uyuşturucu ve psikotrop maddeler, ... karapara veya karaparaya kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini" ifade eder.[553]

Kontrol teslimatın şartları ile karar ve usulleri Kanunun 10 ve 11. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu yöntemle birden fazla ülkede faaliyet gösteren suç örgütlerinin bağlantılarının ortaya çıkarılması ve yakalanmaları amaçlanmıştır.[554] Doktrinde, kontrollü teslimat uygulamasına katılan görevliler bakımından, hukuka uygunluk nedeni olan "*kanunun hükmünün yerine getirilmesi"* ya da "*amirin emrinin uygulanması"*nın söz konusu olup olamayacağı irdelenmiştir. 4208 sayılı Kanun uyarınca kontrollü teslimatın konusu "*kara para*" da olabilir ve suç gelirleri Kanun hükmü uyarınca yurt dışına çıkarılacağı için fiilin suç teşkil etmeyeceği kabul edilmiştir. *Çakır,* bu durumu hukuka uygunluk nedenlerinden *"kanun hükmünün yerine getirilmesi"* olarak[555]; *Sönmez,* ise *"amirin emrini yerine getirme"* kapsamında değerlendirmektedir.[556]

3. Kusurluluk

Manevi unsuru ya da kusurluluğun esasını, *"suçu oluşturan maddi fiile neden olan iradenin ödeve aykırı davranışı"* oluşturur.[557] Kusurlu iradenin en tipik ve gerçek biçimini ise kast oluşturup; kast, *"öngörülen ve suç teşkil eden bir fiili gerçekleştirmeye*

---

[553] 4208 sayılı Kanun m. 2/1-c.

[554] Mavral, Karapara Kayıtdışı, s. 193.

[555] Çakır, s. 309.

[556] Sönmez Işık, s. 121, 122.

[557] Hafızoğulları – Özen, Genel Hükümler, s. 268.

yönelen iradedir."[558] Söz konusu iradenin, hem hareketin hem de sonucun gerçekleştirilmesine yönelmiş olması gerekir dolayısıyla; suç teşkil eden fiilin fail tarafından bilinmesi ve istenmesi kastın en temel unsurlarıdır.[559] Yani; kastın varlığı için bilme tek başına yeterli olmayıp ek olarak; neticenin de istenmesi gerekir. Fail, neticeyi bilerek ve isteyerek hareket ediyorsa kastın varlığından söz edecektir.[560]

Taksir, kusurluluğun istisnai bir niteliği olup; bir fiilin taksirli halinin cezalandırılması için Kanun'da açıkça düzenlenmesi gerekir.[561] Aklama suçunun taksirli şekli Kanunda düzenlenmemiş olup suç ancak kasten işlenebilir. Buradaki kast "*doğrudan kast*" olup; suçun "*dolaylı kast"* ile işlenemeyeceği düşünülmektedir.[562] Aklama suçunda bilme unsurunun bilhassa öncül suç faili ile aklama suçu failinin farklı kişiler olmaları durumunda; önceki suçun tüm ayrıntılarına yani ilgili malvarlığı değerlerinin hangi suç tipinden elde edildiğine, zaman, yer, fail, şerik ya da mağdurlarına ilişkin bilmeyi kapsamadığını belirtmek gerekir.[563]

Aklama suçunun manevi unsuru bakımından cevaplanması gereken ilk soru, suçun oluşması için genel kast yeterli midir yahut özel kast da aranacak mıdır? Kanun'da sadece maddi eylemin bilinçli ve iradi olması yeterli kabul edilmiştir. Suçun oluşması için faili harekete geçiren amacın önem taşımadığı hallerde *"genel kast"*; failin özel bir amaç doğrultusunda hareket etmesinin arandığında ise "*özel kast"* söz konusu olur. Özel kastta failin belirlenen hedefi tipik maddi fiile değil manevi unsura dahil olup; suçun tamamlanması için amacın gerçekleşmesi koşulu aranmaz. [564] Buna göre; suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutan failin, işleme tabi tuttuğu gelirlerin meşru

[558] Toroslu, Genel Kısım, s. 203.

[559] Devrim Güngör, **Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata**, Yetkin Yay., B. 1, Ankara, 2007, s. 35;

[560] Centel- Zafer- Çakmut, s. 386.

[561] Toroslu, Genel Kısım, s. 226.

[562] Hafızoğulları- Özen, s. 206.

[563] Kocasakal, s. 404.; Değirmenci, s. 465, 468; Sönmez Işık, s. 113.

[564] Toroslu, Genel Kısım, s. 220.

şekilde kazanıldığı konusunda kanaat uyandırmak amacıyla hareket etmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Failin ayrıca yaptığı hareketin neticesinde aklamanın mutlaka gerçekleşeceğini kesin veya olanaklı görmesinin gerekmediği belirtilmiştir.[565]

Aklama suçunda özel kastın aranıp aranmadığı sorusu öngörülen seçimlik hareketlere göre değişmektedir. İlk seçimlik hareket olan "*yurt dışına çıkarma"* fiili için herhangi bir özel kast öngörülmemiş olup; bu fiilin genel kastla işlenmesi halinde suç oluşmaktadır Diğer taraftan; Kanunda öngörülen ikinci seçimlik hareket olan *"çeşitli işlemlere tâbi tutma"* fiili dolayısıyla suçun oluşabilmesi için suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin "*gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla"* hareket edilmiş olması şart aranmıştır. Doktrinde birçok yazar, "*maksadıyla"* ifadesine yer verilmeşinden hareketle, kanun koyucunun amaç veya saike yönelik bir belirleme yaptığını, *"çeşitli işlemlere tabi tutma"* seçimlik hareketi için özel kastın arandığını belirtmiştir.[566] Bununla beraber, özel kast olarak ifade edilen durumun zaten aklama eyleminin niteliği gereği doğasında yer aldığı belirtilmiş, suçun ancak genel kastla işlenebileceği belirtilmiştir.[567]

Suçun özel kastla işlenip işlenemeyeceği hususu, suç gelirleriyle kripto para birimi satın alınması halinde önem arz etmektedir. Yani; suçun yalnızca genel kastla işlenebildiği kabul edilirse; sanığın kastına ilişkin bir araştırma yapmaksızın doğrudan suçun oluştuğu sonucuna varılabilecektir.

Doktrinde aklama suçunun yalnızca doğrudan kastla işlenebileceği[568] belirtilmekle birlikte; dolaylı kast diğer bir tabirle olası kastla da işlenebileceği ifade edilmektedir. Aklama suçunun dolaylı kast ile işlenebileceğini savunan görüşe göre; bir

---

[565] Dülger, s. 273.

[566] Özbek ve diğerleri, s. 1140.; Sönmez Işık, s. 113.; Değirmenci, s. 472.

[567] Hafızoğulları- Özen, s. 206.

[568] Hafızoğulları-Özen, s. 206.

suçun yasal unsurlarında "*bilerek*", "*bildiği halde",* "*bilmesine rağmen*" gibi ifadelere yer verilmişse bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir.[569] İlke olarak kasten işlenebilen suçların olası kastla da işlenebilmesi mümkün olduğundan; aklama suçunda da benzer ifadelere yer verilmediğinden suçun olası kastla da işlenebileceği savunulmaktadır.[570]

Kanun'un 21. maddesinde olası kast düzenlenmiş olup; *"kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine karşın fiili işlemesi halinde olası kast vardır"* hükmü amirdir. Olası kastta, neticenin öngörülmesi ve göze alınması, meydana gelmesinin umursanmaması söz konusudur yani; fail sonucu istemese dahi sonuca razı olmakta, kayıtsız kalmaktadır. Bu nedenle yalnızca "*öngörme*", olası kastı tespit etmek için yeterli değildir. Fail neticeyi öngörmüş olmasına karşın aldırmamakta ve adeta *"netice gerçekleşirse gerçekleşsin*" diyerek kayıtsız kalmaktadır.[571]

Aklama suçunda maddi konu olan malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığına ilişkin failin öngörüsü önem arz etmektedir. Kanun'un düzenlemesinden yola çıkarak failin, malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklanmış olduğunu öngörmüş olmasına karşın sonuca rıza göstermesi ve aklama fiilini işlerse olası kasttan sorumlu olacağı sonucuna ulaşılabilir.[572] Ancak diğer taraftan özel kastın varlığı halinde olası kastın nasıl söz konusu olabileceği sorusu akla gelmektedir. Nitekim, özel kastla işlenmesi öngörülen suçların olası kastla işlenemeyeceği kabul edilirse[573]; sonucun öngörülmesi ve sonuca kayıtsız kalınması şeklindeki bir kast, özel kastı karşılamayacaktır. Ancak özel kast aranmaksızın düzenlenen "*yurt dışına çıkarma"* seçimlik hareketi bakımından suçun olası kastla işlenmesinin mümkün olduğu

---

[569] Özgenç, Suç Örgütleri, s. 238.

[570] Ünver, s.305.; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 468.; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s. 139.; Sönmez Işık, s. 115.; Dülger, s. 276.

[571] Özbek ve diğerleri, s. 286.

[572] Sönmez Işık, s. 114, 115.

[573] Özbek ve diğerleri, s. 288.

belirtilmiş ve örnek olarak, "*yurt dışına yasal olarak çeşitli mallar taşıyan tır şoförünün kendisine uyuşturucu tacirince verilen büyük miktardaki nakit paranın uyuşturucu geliri olduğunu ve yurt dışına çıkarma ile paranın aklanacağını öngörmesine karşın sonuca kayıtsız kalarak söz konusu nakdi yurt dışına çıkarması"* gösterilmiştir.[574]

Bu kapsamda, suçun olası kastla işlenebileceğine ilişkin bir örnek de kripto para birimleri özelinde verilebilir. Örneğin; bir kişi, suç gelirlerinin aklanması faaliyetiyle yakından ilişkili olduğunu bildiği bir arkadaşından aldığı içinde suç geliri olan kripto para birimlerinin bulunduğu taşınabilir bellek şeklinde olan donanım cüzdanı muhafaza ediyor ve bu donanımla yurt dışına çıkıyorsa; bu durumda kişinin olası kastla hareket ettiği söylenebilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; yasanın ilk halinde maksat belirtilirken "*ve"* bağlacı kullanılmış ve bu durum, failin aynı anda hem suça konu gelirlerin kanun dışı kaynağını gizlemek hem de yasal bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla hareket etmesi gerektiği sonucunun çıkarılmasına sebep olması dolayısıyla eleştirilmiştir. Yapılan eleştiriler dikkate alınarak; "*ve*" bağlacı, 09.07.2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5918 sayılı "*Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" ile "*veya*" olarak değiştirilmiştir.[575]

Kusurluluğa ilişkin değinilmesi gereken bir diğer husus kusurluluğu kaldıran nedenlerdir. Kusurluluğu kaldıran nedenler, fiilin iradiliğini gideren nedenlerle fiilin bilinmemesinden veya hatadan ileri gelen nedenlerdir.[576] Bunlardan cebir ve tehdit hallerinin aklama suçu açısından gerçekleşmesi mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.[577] TCK'nın *"Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit*" başlığını

---

[574] Sönmez Işık, s. 115.

[575] Dülger, s. 275.

[576] Hafızoğulları - Özen, Genel Hükümler, s. 314.

[577] Dülger, s. 305.

taşıyan 28. maddesinde *"Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır."* hükmü mevcut bulunmaktadır.[578]

Cebir veya şiddetin kaynağı daima bir insan fiili olup; cebre maruz kalan kişi iradesi olmaksızın hareket ettirilmektedir.[579] Tehdit veya korkutmada ise manevi bir zorlama söz konusu olmaktadır.[580] Tehdit, bir kimsenin ağır ve haksız zarar uğratılacağından bahsedilerek korkutulması olarak tanımlanabilir.[581] Kanun'un lafzından da anlaşılacağı üzere cebrin belli bir ağırlığa ulaşmış olduğu hallerde bu fiilden sorumlu olan kişi, zorlanan değil, zorlayan kişidir.[582]

Aklama suçunda; suç gelirlerini elde edenlerin, başkaları üzerinde bu yönde baskı uygulayarak bu kişileri aklama fiillerini işlemeye zorlamaları mümkündür. Örnek olarak; bir banka çalışanının suç gelirlerini bu yollarla çok sayıda küçük miktarlı hesaplara bölmeye veya kaydî olarak yurt dışına göndermeye zorlanması[583], lüks bir arabanın mülkiyet devir tescilini yapmaya zorlanan bir noter[584] ya da gelişen ve yeni teknolojilerde uzman bir hackerın sanal sistemler üzerinde işlem yapmaya zorlanması gösterilebilir. Bu örneklerdeki irade açıklamaları zorlama sonucu yapıldığı için hukuken değer atfedilen bir irade açıklaması değillerdir. Çünkü aklama suçuyla korunan hukuksal değer olan adalet sisteminin düzgün işlemesinin karşısında yaşam hakkının önceliği bulunmaktadır. Dolayısıyla burada cebir halinde faillerin kusurlarının

---

[578] TCK. m. 28.

[579] Hafızoğulları - Özen, Genel Hükümler, s. 315.

[580] Toroslu, Genel Kısım, s. 215.

[581] Centel- Zafer- Çakmut, s. 423.

[582] Hafızoğulları - Özen, Genel Hükümler, s. 316.

[583] Sönmez Işık, s. 123.

[584] Dülger, s. 306.

bulunmadığı ve ceza sorumluluklarının olmadığı kabul edilmektedir.[585] Bu anlamda bir kişiye zorla suç geliri olan parayı Bitcoin ATM'sine yatırılmasının dayatılması ya da bir girişimcinin şüphe çekmeyeceği düşüncesiyle ICO uygulamasının görünen yüzü olmasına yönelik zorlamanın, konuya ilişkin örneklerden olduğu düşünülmektedir.

Kusurluluğa ilişkin değinilmesi gereken son husus hataya ilişkindir. Suç teşkil eden fiilin esaslı unsurları üzerindeki fiili hata, kastı kaldırır.[586] Kanun'da bu husus 30. maddenin ilk fıkrasında *"Fiilin icrası sırasında suçun kanunî tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır."* hükmüyle düzenlenmiştir. Suçun maddi konusunda ya da ön şartlarında hatanın da buraya girdiği kabul edilmektedir.[587] Failin, aklama suçunun maddi konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini, bir suçtan değil de hukuka uygun veya suç teşkil etmeyen haksız bir fiilden kaynaklandığını sanarak, bunları yurt dışına çıkarması ya da karmaşık olmayan daha normal nitelikli aklama yöntemi sayılamayacak çeşitli işlemlere tabi tutması durumunda fiili hata söz konusu olacaktır.[588]

Keza aklama hususuna ilişkin hata hükümleri blokzincir teknolojisi ile gerçekleşen işlemlere de uygulanabilecektir. Ancak burada kişiler paranın önceki transferlerini görebilmekte fakat kullanıcıların gerçek ismini görememektedir. Kişi geçmiş işlemleri takip ederek aklama suçunun oluştuğuna ilişkin şüphe duyması halinde hata hükümlerinden faydalanmayabilecektir. Başka bir ihtimal olarak; suç gelirinin "*karıştırıcı(mixer)"* hizmeti ile kaynağından koparıldığını ve ardından A kişisine transfer edildiğini düşünelim, A da bu tutarı B'ye transfer ediyor olsun. A kişisi burada işlem geçmişlerini inceleyemediğini ve araştırma yapamadığını savunmasında

---

[585] Özgenç, Genel Hükümler, s. 306.

[586] Güngör, s. 54.

[587] Toroslu, Genel Kısım, s. 229.

[588] Hafızoğulları-Özen, s. 206.

bulunabilecektir. A'nın durumu içinde bulunduğu şartlar dahilinde kaçınılmaz olarak değerlendirildiği taktirde "*kaçınılmaz hata"* hükmünden faydalanması gündeme gelebilecektir.

G. Suçun Ortaya Çıkış Biçimleri

1. Cezayı Ağırlaştıran Nedenler

a. Suçun Kamu Görevlisi Tarafından veya Belli Bir Meslek Sahibi Kişi Tarafından Bu Mesleğin İcrası Sırasında İşlenmesi

Kanun'da suçun düzenlendiği maddenin üçüncü fıkrasında, suçun *"kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde"* verilecek hapis cezasının yarı oranında artırılacağı düzenlenmiştir. Hükmün gerekçesine göre; "*söz konusu suçun kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak ya da belli bir meslek sahibi kişi tarafından mesleğinin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi hâlinde, ceza artırılacaktır."*[589] TCK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre kamu görevlisi; *"kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi"* anlamına gelmektedir.[590]

Doktrinde tüm mesleklerin değil, aklama eylemlerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran mesleklerin ağırlatıcı neden olacağı kabul edilmektedir. Aklama işlemlerinim karmaşıklaştırıldığı, teknik bilgi gerektirdiği durumlarda profesyonel

[589] TCK Gerekçesi, s. 278.

[590] TCK m. 6/1-c.

aklayıcılar bu nitelikli halin kapsamına girebilecektir. Özellikle uluslararası ticaret, uluslararası hukuk, muhasebe, ekonomi, sermaye piyasası alanındaki meslekler yaygın olarak bu kategoriye dahil edilmektedir.[591]

b. Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Anılan maddenin dördüncü fıkrasında suçun *"suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde*" verilecek cezanın bir kat arttırılacağı düzenlenmiştir. Aklama suçuyla suç örgütleri arasında sıkı bir bağ olması sebebiyle suç tipinde bu nitelikle hale yer verilmiş olmasının olumlu bir düzenleme olduğu düşünülmektedir.[592] Ancak öncelikle örgütün var sayılması için TCK'nın 220. maddesindeki "*Suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* suçunun unsurların var olması gerekir.[593] Aksi durumda suç iştirak halinde işlenmiş sayılacak ve ağırlatıcı neden uygulanamayacaktır.[594]

TCK'nın 220. maddesine göre; *"örgütün varlığı için üye sayısının en az üç olması ve örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç ile amaç bakımından suçları işlemeye elverişli olması gerekir."* Madde gerekçesinde ayrıca "*bu suçtan dolayı verilecek artırılmış cezanın, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmediği"* belirtilmiştir.[595]

---

[591] Dülger, s. 263, 264.; Sönmez Işık, s. 144.

[592] Dülger, s. 267., Kocasakal, s.

[593] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 145.

[594] Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.100.

[595] TCK Gerekçesi, s. 278.

Buradan yasa koyucunun iradesinin tek fiil ile 220 ve 282. maddedeki suçların oluşması durumunda gerçek içtimanın uygulanacağı yönünde olduğu söylenebilir.[596]

c. Cezasızlık Hali

İlgili maddenin altıncı fıkrasında, *"Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz."* hükmü yer almaktadır. Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için suç gelirlerinin *"ele geçirilmesini sağlaması"* veya *"bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştırması"* olmak üzere iki seçimlik hareketten birini yapması yeterlidir.[597] Etkin pişmanlık ile gönüllü vazgeçme birbirinden farklı olup; etkin pişmanlıkta fail, suç tamamlandıktan sonra bunun zararlı veya tehlikeli etkilerini ortadan kaldırmak ya da hafifletmek için etkin bir uğraş içerisindedir.[598]

Düzenlemeye göre etkin pişmanlık hali, cezayı kaldıran kişisel cezasızlık hali olarak düzenlenmiş olup; etkin pişmanlığın gerçekleşmesi halinde, işlenen fiilin suç vasfında ve haksızlık teşkil etmesinde değişiklik yahut azalma meydana gelmemekte, eylemin hukuka aykırılığı devam etmektedir. Dolayısıyla iştirak söz konusuysa, bu nedenlerin mevcudiyeti diğer suç ortaklarının cezasını etkilememekte, bu sebebin varlığından diğer suç ortakları yararlanamazlar.[599] Yani cezasızlığın sadece kişi hakkında olduğu suçun varlığına bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

---

[596] Dülger, s. 268, 269.; Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 145.

[597] Ünver, s. 311.

[598] Toroslu, Genel Kısım, s. 269.

[599] Dülger, s. 330-331.; Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 146.

Hükmün lafzında *"suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz"* denilmesinden hareketle fail ya da fiiller hakkında kamu davası açıldıktan sonra CMK. m. 223/4-b uyarınca "*ceza verilmesine yer olmadığı*" kararının verilmesi gerekecektir.[600] Hüküm *"kovuşturma başlamadan önce"* şeklinde düzenlendiği için kovuşturma başladıktan sonra pişmanlıkta bulunmanın ceza üzerinde bir etkisi olmayacak ve bu durum ancak takdiri indirim nedeni olarak değerlendirilebilecektir.[601]

Ayrıca burada *"ele geçirme"* tabirinden CMK'nın 123. maddesine göre *"ispat aracı olarak görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin"* muhafaza altına alınmasının, TCK'nın 54. ve 55. maddelerine göre müsadere edilebilecek nitelikte nesnelerin elde edilmesinin, bankada bulunan kaydi paraya bloke edilmek suretiyle el konulmasının ya da tapulu taşınmazın tapu kütüğüne şerh konulmasının anlaşılabileceği belirtilmektedir.[602] Bu kapsamda kişinin, yetkili makam olarak soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcılığına veya emrindeki adli ve idari kolluğa sadece bilgi vermesi, kişiye suç sonrası pişmanlıktan yararlanma hakkı vermemektedir.[603]

2. Teşebbüs

TCK'nın 35. maddesinde kişinin*, "işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması halinde teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacağı"* hüküm altına alınmıştır. Doktrinde, kural olarak aklama suçunun teşebbüs aşamasında kalabileceği

[600] Hafızoğulları-Özen, s. 210.

[601] Hafızoğulları-Özen, s. 209.

[602] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 478.; Dülger, s. 330.

[603] Hafızoğulları-Özen, s. 210.; Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı, s. 146.

kabul edilmiştir.[604] Seçimlik hareketin suçun işlenmesine elverişli olması kaydıyla, suça teşebbüs mümkündür.[605] Failin teşebbüs nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için suç işlemeye yönelik kasıtlı bir iradesinin olması ve elverişli hareketlerle suçun icrasına doğrudan doğruya başlaması gerekir. Hareketin elverişliliği suç tipine, kullanılan araçlara, bunların kullanılış biçimlerine ve suçun işleniş biçimi gibi faktörlere göre ayrı ayrı değerlendirilir.[606]

Aklama suçunda seçimlik ve serbest hareketli bir suç olması dolayısıyla suçun elverişli hareketlerle icrasına başlama koşulu bakımından kesin bir ölçütün belirlenemeyeceği düşünülmektedir.[607] Bundan dolayı; teşebbüsün her seçimlik hareket için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.[608] Özellikle; suç gelirlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması hareketi bakımından, suç oluşturan hareketler Kanunla tahdidi sayılmamış olduğundan, konunun her bir somut olaya göre değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

Seçimlik hareketlerden biri olan *"yurt dışına çıkarma"* fiilinde teşebbüse ilişkin belirleme yapmak nispeten mümkündür. Örneğin; yurt dışına çıkarılacak nakit para bir araca yerleştirildiğinde, ülkeyi terk edene dek suç tamamlanmamıştır ve teşebbüs mümkündür.[609] Banka aracılığıyla elektronik yolla fon transferi yapacak bir kimsenin suç geliri olan tutarı banka görevlisine vermesi ancak transfer gerçekleşmeden hemen önce anılan kimsenin işlem esnasında fark edilip yakalanması durumunda suçun

---

[604] Ünver, s. 312.; Taşkın, s. 180.; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s. 141.; Sönmez Işık, s. 125.

[605] Hafızoğulları- Özen, s. 205.

[606] Toroslu, Genel Kısım, s. 263, 264.

[607] Sönmez Işık, s. 125.

[608] Dülger, s. 307.; Sönmez Işık, s. 125.

[609] Değirmenci, s. 473.

teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilecektir.[610] Burada transfer için son işlemin yapılması ile hareket tamamlanmış olacaktır.[611]

Benzer şekilde, elektronik ortamda kripto para birimi transferlerinin yarıda kesilmesi veya fiziki ortamda kripto para birimini taşıyan donanım cüzdanı yurt dışına çıkarılmasına yönelik hareketler başlamışken yetkililerce yakalanılması ilk seçimlik hareket bakımından teşebbüs olarak değerlendirilebilecektir. Bunun yanında, *"çeşitli işlemlere tabi tutma"* hareketi bakımında da kripto para birimleriyle suça teşebbüs mümkündür. Örneğin; kişinin suç gelirleri ile Bitcoin ATM'sinden Bitcoin almak için işlem yapmaya başladığı anda yetkililerin o anda bu durumu tespit edip müdahale etmesi halinde hareket teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Başka bir örnek olarak; aklayıcıların suç geliri olan parayı kripto para borsaları aracılığıyla aklamak istemesi halinde; ilgili tutarı borsanın kullandığı hesaba aktarmak için talimat vermesi örnek gösterilebilir.

TCK'nın 35. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, teşebbüs halinde işlenen aklama suçu nedeniyle meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilecektir. Doktrinde bazı yazarlar; organize faaliyet gösteren suç örgütlerine karşı etkili mücadele için; Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmeleri'nde olduğu gibi teşebbüs aşamasında kalan aklama hareketinin tamamlanmış suç gibi cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır.[612] Bundan hareketle; TCK'nın 79. maddesinde "*Göçmen kaçakçılığı*" suçunu düzenleyen maddede yer alan hükme benzer şekilde; aklama suçunun metnine, "*suçtan kaynaklanan malvarlığı*

[610] Dülger, s. 307.

[611] Dülger, s. 308.

[612] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.474.

değerlerini aklama suçu, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur" ifadesinin eklenmesinin yerinde olacağı belirtilmiştir.[613]

Buna karşılık *Dülger,* bu hükmün eklenmesinin suçla mücadele edilmesini kolaylaştıracağını ama bir yandan da suça teşebbüsün cezalandırılmasının kapsamının bu şekilde genişletilmesinin, ceza sorumluluğunun sınırlarının katlanılamayacak kadar genişletme tehlikesini de içerdiğini; bu nedenle mevcut yasa metninin uygun bir çözüm olduğunu ifade etmiştir.[614]

Ayrıca TCK'nın 36. maddesinde yer alan *"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır."* gönüllü vazgeçme hükmü uyarınca failin icra hareketlerinden iradi olarak vazgeçmesi, gönüllü vazgeçme olarak değerlendirilebilecektir.[615] Suç gelirlerini yurt dışına çıkarmak üzere yola çıkan tır şoförünün bundan iradî olarak vazgeçmesi[616] ya da yerleştirme aşamasında suç gelirlerinin finansal sistemine aktarılmasına göz yuman banka yetkilisinin bundan vazgeçerek; önleyici tedbirleri uygulaması, gönüllü vazgeçmeye örnek olarak verilebilir.

3. İştirak

İştirak bakımından özellik göstermeyen aklama suçuna iştirake ilişkin genel hükümler uygulanacaktır.[617] Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun

---

[613] Çakır, s. 319

[614] Dülger, s. 310.

[615] Hafızoğulları- Özen , s. 205.

[616] Sönmez Işık, s. 127.

[617] Hafızoğulları- Özen, s. 206.

çoğunlukla iştirak halinde işlendiği ve uygulamada iştirak hükümlerinin sıklıkla gündeme geldiği belirtilmiştir.[618]

İştirak, TCK'nın 37., 38. ve 39. maddelerinde; faillik, azmettirme ve yardım etme olarak düzenlenmiştir. Anılan maddelere göre; *"suçun yasal tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri"* ve *"suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi"* fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca; başkasını suç işlemeye azmettiren kişinin de de işlenmiş bulunan suçun cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Örnek olarak; aklama suçunda suç gelirlerini elde edenlerin, bu gelirleri aklamaları için başkalarına başvurmaları halinde azmettirme şeklinde suça iştirak ettiği söylenebilecektir.[619]

Kanun'un 39. maddesinde*; "yardım etme*" şeklinde gerçekleşebilecek iştirak halleri; *"suç işlemeye teşvik etmek, suç kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını taahhüt etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak"* olarak sayılmıştır.[620]

Aklama suçunun faillerinin genellikle profesyoneller olduğu, suç gelirlerini aklamak isteyenlerin, finans sektörüne ilişkin bilgili ve deneyimli bankacılık, sigortacılık, borsa ya da hukuk alanlarında tecrübeye sahip kimselerden yardım aldıkları, bu kişilerin de belli bir komisyon karşılığı suç gelirlerinin aklanmasını sağladıkları sıklıkla ifade edilen bir husustur. Bu kişiler somut olayın özelliklerine göre fiile katılması halinde fail ya da yardım etme çeşitlerinden bir ya da birkaçının

[618] Kocasakal, s. 432.

[619] Değirmenci, s. 476.

[620] TCK. m. 39.

bulunması halinde yardım eden sıfatıyla suça iştirak etmiş sayılacaklardır.[621] Suç gelirlerinin aklanması sırasında kendi adına hesap açtırarak bankalar üzerinden çeşitli işlem gerçekleştiren kimselerin de yardım eden sıfatıyla suça iştirak ettiği söylenebilecektir.[622] Yardım etme şeklinde gerçekleşen iştirak hali bir indirim sebebi olup; aklama suçunda da genel kural gereği öngörülen cezaya göre suçun işlenmesine yardım eden kişinin cezanın yarısı indirilir.

Aklama suçunun organize suçluluk ile yakın ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda; aklama suçunun örgüt faaliyetleri kapsamında işlenmesi halinde iştirak hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına değinmekte fayda vardır. TCK'nın *"Suç işlemek amacıyla örgüt kurma*" başlıklı 220. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan *"Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur."* ve altıncı fıkrasında yer alan "*Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır."* hükümleri gereğince; örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına aklama suçu işleyen kişilerin de işlenen suçlardan ve ayrıca örgüte üye olmak suçundan cezalandırılacağı söylenebilecektir. Anılan 220. maddenin beşinci fıkrasında yer alan, *"Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail*

---

621 Sönmez Işık, s. 128, 129.

622 *"...Tüm dosya kapsamına göre, kendi adlarına banka hesapları açtırmak veya bankalar üzerinden çeşitli işlemleri gerçekleştirmek suretiyle sanık Hüseyin Kayapalı'nın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu işlemesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırdıkları anlaşılan sanıkların TCK'nın 282/1, 39. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,...Sanıklar İlhan Sönmez, Serpil Kayapalı, Pınar Turhan (Kayapalı) ve Uğur Yazar'ın, kendi adlarına banka hesapları açtırmak veya bankalar üzerinden çeşitli işlemleri gerçekleştirmek veya bu işlemler doğrultusunda kullanılmak üzere vekaletname vermek suretiyle sanık Hüseyin Kayapalı'nın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu işlemesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırdıkları anlaşılmakla; hukuki durumlarının TCK'nın 282/1, 39. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları gerekirken.*." Yargıtay 9. Ceza Dairesi, T. 16.12.2014, E. 2014/4036- K. 2014/12444.; (aktaran) Çakır, s. 324.

olarak cezalandırılır." hükmü gereği yöneticiler bunula birlikte aklama suçunun faili sayılacaktır.[623]

Son olarak 220. maddenin yedinci fıkrasında; *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır."* hükmü mevcuttur. Bu düzenlemeye göre de örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüte yardım eden kişi örgüt üyesi olarak cezalandırılacaktır. Örneğin; suç gelirlerinin bankaya yatırılmasına kasten yardım eden banka görevlisi ya da suç gelirlerinin aklanması için gerekli olan işlemlerin yapılmasına kasten yardım eden avukatın hem aklama suçuna yardım etmekten hem de örgüt üyesi olmaktan cezalandırılması gündeme gelecektir.[624]

TCK'nın 41. maddesinde ise; iştirak ile işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme hükümleri yer almaktadır. Maddenin ilk fıkrası uyarınca, "*iştirak halinde işlenen suçlarda sadece gönüllü vazgeçen suç ortağının gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacaktır."* Ayrıca maddenin ikinci fıkrası gereğince; suç, gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayret dışında başka bir nedenle işlenmemiş olduğunda veya gönüllü vazgeçenin tüm gayretine karşın suç işlendiğinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanacaktır.[625]

4. İçtima

Yukarıda da belirtildiği üzere suç seçimlik hakaretli bir suç olup; seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesiyle ya da her ikisinin birden gerçekleşmesi halinde

---

[623] Çakır, s. 324.

[624] Dülger, s. 313, 314.

[625] TCK. m. 41.

tek suç oluşacak ve fail bu tek suç nedeniyle cezalandırılacaktır.[626] Bununla beraber; içtima hükümleri öncül suç faili veya şerikleri ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun faili veya şeriklerinin aynı kişiler olması durumunda önem arz etmektedir. Bu durumda, öncül suçun bağımsız bir suç olması sebebiyle fail veya şerik her iki suç nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılacaktır.[627]

Ceza hukukunda temel ilke *"birden çok suç işleyen kimsenin, işlediği suç sayısı kadar cezadan sorumlu olması*"dır. Bu kuralın istisnası, tek bir fail tarafından işlenmiş birden çok suç bulunmasına karşın, farklı nedenlerle failin tek ceza ile cezalandırıldığı "*suçların içtimaı*" hükümleridir.[628] Bu hükümlerden biri TCK'nın 43. maddesinde yer alan zincirleme suç olup; buna göre zincirleme suçun oluşabilmesi için birden çok suç bir suç işleme kararı çerçevesinde işlenmesi aranmaktadır. Hükme göre; "*birden çok hareketle aynı mağdura karşı işlenen zincirleme suç"* ve "*tek bir hareketle farklı mağdurlara karşı gerçekleştirilen zincirleme suç"* olmak üzere iki şekilde zincirleme suç oluşabilecektir.[629]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun mağdurunun toplum ve devlet olduğu kabul edildiğinde; bu suçun birden çok hareketle aynı mağdura karşı işlenmesi söz konusu olabilecektir.[630] Yani; aklanılacak malvarlıklarının, bir suç işleme kararının icrası sırasında kısım kısım işlemlere tabi tutulması halinde suçun zincirleme suç olduğu söylenebilecektir. Örnek olarak ise; aklama suçunu işleme kararının icrası kapsamında suç gelirinin farklı zamanlarda döviz bürosu aracılığıyla başka ülke para

---

[626] Sönmez Işık, s. 130.

[627] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri, s. 142.; Sönmez Işık, s. 130.

[628] Türkan Yalçın Sancar, ***"Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç***", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 70, 2007, s. 246.

[629] Yalçın Sancar, s. 251.

[630] Sönmez Işık, s. 131.

birimine çevrilmesi[631] veyahut bu gelirin farklı zamanlarda bankalara aracılığıyla kısım kısım transfer edilmesi[632] gösterilebilir. Aklamanın taşınmaz ya da kıymetli eşya satın alınarak bedelin suç gelirleri ile taksitler halinde ödenmesi ya da Bitcoin ATM'lerinden farklı zamanlarla suç geliri ile Bitcoin satın alınması hallerinde de zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilecektir. Anılan durumlarda faile tek ceza verilecek fakat bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılacaktır.[633]

TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen ve bir diğer içtima hükmü olan fikrî içtimada *"İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır."* Madde hükmünden de anlaşılacağı gibi fikrî içtimadan söz edilebilmesi için fiilin tek olması ve bu tek fiil ile birden fazla ve farklı suçun oluşması şarttır. Sırf davranış suçlarında hareket veya ihmal şeklindeki davranışın, neticeli suçlarda ise neticenin tek olması ile fiilin tekliği şartı sağlanmış olacaktır.[634]

Aklama suçu TCK'da 165. maddede "*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi"*[635]; 281. maddede "*suç delillerinin yok edilmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi, silinmesi veya bozulması"*[636]; 283. maddede ise "*suçluyu kayırma*" [637] yer alan suçları

---

[631] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri, s. 143.

[632] Kocasakal, s. 434- 435.

[633] TCK. m. 43/1.

[634] Toroslu, Genel Kısım, s. 319.

[635] "***Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi***

Madde 165 - *(Değişik: 26/6/2009 – 5918/3 md.)*

(1) Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır." TCK. m. 165.

[636] "***Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme***

Madde 281*- (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.*" TCK. m. 281.

ile bazı unsurlar bakımından benzerlik gösterebilmektedir.[638] Örneğin; aklama suçunda seçimlik hareketlerden suç gelirinin gayrimeşru kaynağını gizleme hareketi, 282. maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda değil de suç gelirinin toprağın altına gömülmesi gibi yalın bir gizleme amacı doğrultusunda gerçekleştirilirse; 281. maddede yar alan suç delillerini gizleme suçunun oluşacağı ifade edilmektedir.[639]

Benzer şekilde; failin gerçekleştirdiği suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması veya çeşitli işlemlere tabi tutulması hareketi ile aynı zamanda öncül suç failinin işlemiş olduğu suçtan dolayı suçun araştırılmasına engel olma hareketini de gerçekleşmişse bu durumda da 283. maddede yer alan suçluyu kayırma suçunun oluştuğu belirtilmektedir.[640] Bu hallerde fikri içtima kuralları uygulanarak; failin söz konusu suçlardan en ağır ceza gerektiren suçtan dolayı cezalandırılması gerektiği söylenebilecektir.[641]

İçtima hükümlerinden son olarak; TCK'nın 42. maddesinde düzenlenen "*bileşik suç*" hükmüne değinmek gerekir. Buna göre; "*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz."* Burada içtima hükümlerinin uygulanmaması demek faile tek ceza verilmesi anlamına gelir.[642]

---

[637] "***Suçluyu kayırma***

Madde 283- *(1) Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* TCK. m. 283.

[638] Sönmez Işık, s. 132.

[639] Özgenç, Suç Örgütleri, s.148, 149.; Yaşar- Gökcan- Artuç, s. 8373.; Çakır, s. 329, 330.

[640] Dülger, s. 328.

[641] Sönmez Işık, s. 133. Bununla beraber *Dülger*, aklama suçuyla suç delillerini yok etme suçlarının birçok özellik açısından farklı olduklarını, aralarında bileşik suça ya da suçların içtimaına ilişkin bir ilişkin bulunmadığını ifade etmektedir. Dülger, s. 326.

[642] Toroslu, Genel Kısım, s. 312.

Aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olarak hükmün üçüncü fıkrasında düzenlenen suç failinin kamu görevlisi olması durumunda kamu görevlisi açısından görevi kötüye kullanma suçunun gerçekleştiği izlenimi oluşabilir. Ancak *"görevi kötüye kullanma"* suçunun düzenlendiği TCK'nın 257. maddesinde; suçun oluşumu için *"Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında*" ifadesiyle olumsuz bir unsura yer verildiği için ve aklama suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi 282. maddede ayrıca suç olarak düzenlendiği için açık hüküm gereğince görevi kötüye kullanma suçunun oluşmayacağı ifade edilmektedir.[643]

Konuya ilişkin olarak özellikle, aklama suçunun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde ağırlatıcı nedenin uygulanmasının yanında failin ayrıca suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan da cezalandırılıp cezalandırılmayacağı meselesine değinmek gerekir. Bu durumda; TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* suçunun, TCK'nın 282. maddesinde hüküm altına alınan aklama suçunun ağırlatıcı nedeni haline gelerek bileşik suç oluşturduğunu ve ortada tek bir fiilin varlığı kabul edilerek, faile yalnızca ağırlaşmış aklama suçundan ceza verilmesi gerektiği bazı yazarlarca savunulmuştur.[644] Ancak; TCK'da bazı suç tiplerinde suçların içtimaına ilişkin özel hükümlere yer verilmiş olup; bunlardan birini de 220. maddenin dördüncü fıkrasında yer alan *"örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur"* hükmü oluşturmaktadır.[645]

Buradan hareketle; örgüt kurmanın aklama suçunun cezayı arttıran nitelikli hali olması nedeniyle bunun bileşik suç haline geldiği ve burada artık yalnızca aklama suçunun nitelikli halinden ceza verilmesi gerektiğine ilişkin görüşün teorik olarak doğru

---

[643] Değirmenci, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri, s. 142.

[644] Kocasakal, s. 434.; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 475, 476.; Sönmez Işık, s. 139.

[645] Dülger, s. 322.

olduğu ancak, yasallık ilkesi gereğince örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddenin dördüncü fıkrası karşısında uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.[646] Dolayısıyla aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, TCK'nın 220. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince örgüt yöneticileri ve üyelerinin hem aklama suçundan hem de örgüt kurma suçundan cezalandırılacağı ve temel kural olan gerçek içtima kuralının uygulanabileceği söylenebilecektir.[647] Ayrıca; her ne kadar Kanun gerekçeleri hükme dahil olmayıp bağlayıcı nitelikte olmasalar da; TCK.'nun 282. maddesinin gerekçesinin 220. maddenin dördüncü fıkrasında yer alan hükümle uyumlu olması kanun koyucunun iradesini yansıtması bakımından da önemli görülmektedir.[648]

H. Suçun Muhakemesi

1. Soruşturma

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun temel şekli ve nitelikli hallerinin takibi Kanun'da özel olarak şikâyet şartı öngörülmemesi sebebiyle re'sen yapılır. Suçun zenginleşme aracı olarak görülmemesi, suçla etkin mücadelenin sağlanması ve adliyenin de korunması amacıyla re'sen takibin öngörüldüğü belirtilmektedir.[649]

---

[646] Dülger, s. 322.

[647] Ergül, s.130.; Meran, s. 414.; Dülger, s. 323.; Çakır, 328.

[648] 282. maddenin Gerekçesi'nde; *"bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza belli oranda artırılır. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir"* denilmektedir. Çakır, s. 327.

[649] Çakır, s. 329.

Yukarıda MASAK'ın görev ve yetkilerinden ayrıntılı olarak bahsedilmiş olup; MASAK, kendisine ulaşan dosyalarda aklama eylemlerinin gerçekleştiğine dair ciddi şüpheler bulduğu takdirde dosyayı Cumhuriyet Başsavcılığına göndermek durumundadır. Genellikle banka ve özel finans kuruluşları MASAK'a şüpheli işlem bildirimleri yapmakta olup; MASAK da veriler üzerinde yaptığı araştırma ve inceleme sonucu, şuç şüphesi tespit ederse düzenlenen raporu Cumhuriyet Başsavcılıklarına iletmektedir. Dikkat edilmelidir ki; MASAK, yargılama makamı olmayıp yalnızca inceleme ve araştırma yaparak soruşturmaya katkı sağlamaktadır.[650]

Dolayısıyla MASAK suç duyurusunda bulunduğunda dosyayla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından dava açılması zorunlu değildir ancak dava açılmamasının sebeplerinin takipsizlik kararında detaylandırılması ve sonuç hakkında MASAK'ın bilgilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bir öncül suça bağlantılı şekilde suç gelirlerinin aklandığını tespit eden Cumhuriyet Savcısı, dosyayı inceleme ve araştırma için MASAK'a gönderebileceği gibi; uzman bilirkişiye de tevdi edebilir. Uygulamada MASAK'ın suç duyurularını geç sonuçlandırması ve yargı sürecinin hızlandırılması için küçük tutarlı, çok sanıklı olmayan ve uluslararası suç örgütlerin yer almadığı dosyalarda uzman bilirkişiden yararlanılmasının daha isabetli olacağı ifade edilmektedir.[651]

Aklama suçunun soruşturma ve kovuşturma evresinde şartları oluştuğu taktirde koruma tedbirlerine de başvurulabilir. 5549 sayılı Kanun'un 17. maddesinde aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunması halinde 5271 sayılı CMK'nın 128. maddesinde yer alan el koyma usulüne göre malvarlığı değerlerine elkonulabileceği düzenlenmiştir. Elkoyma dışında şirket idaresi için kayyum tayini, iletişimin tespiti,

---

[650] Sacit Yılmaz, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Ankara Barosu Dergisi, 2011/2, ss. 69-97., s. 92.

[651] Yılmaz, s. 93.

dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme koruma tedbirlerinin de sıklıkla uygulandığı söylenebilir.[652]

CMK'nın 128. maddesinin dokuzuncu fıkrasında "*Bu madde hükümlerine göre elkoymaya ve onuncu fıkra uyarınca kayyım atanmasına ancak hâkim karar verebilir."* hükmü bulunmaktadır. 5549 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasında da; *"Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da el koyma kararı verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim en geç yirmidört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Onaylanmama halinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır."* hükmü yer almaktadır. Burada CMK genel kanun niteliğindeyken, 5549 sayılı Kanun özel kanun niteliğindedir.[653]

Belirtmek gerekir ki; her ne kadar uluslararası literatürde malvarlıklarının dondurulması ve el koyma kavramları bazen aynı anlamda kullanılsa da esasen hukukumuzda farklı anlamlara gelmek üzere düzenlenmiştir.[654] Ekoyma CMK'da düzenlenmiş bir koruma tedbiri olup; zilyedin delil olabilecek eşya veya eşya ya da kazanç müsaderesinin konusunu oluşturabilecek malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisinin rızası olmamasına rağmen adli mercilerce kaldırılmasıdır.[655] Malvarlığının dondurulması ise 6415 sayılı *"Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun"*da terör ve terörizmin finansmanı suçları bakımından öngörülmüş olup aynı Kanun'da, *"Malvarlığının ortadan kaldırılmasının, tüketilmesinin, dönüştürülmesinin, transferinin, devir ve temlik edilmesinin ve sair tasarrufi işlemlerin önlenmesi amacıyla,*

---

[652] Nitekim Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 20.02.2015 tarihli 155 No'lu "*Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi"* konulu Genelge'nin 3 numaralı maddesinde de anılan koruma tedbirlerinden bahsedilmiştir. http://www.cigm.adalet.gov.tr/images/155nolu.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.11.2020).

[653] Nur Centel – Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yay., B.12, 2013, s. 31, 32.

[654] İzzet Özgenç; Suç Örgütleri, s. 134.

[655] Nevzat Toroslu- Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yay., Ankara, 2016, s. 248.

malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin kaldırılması veya kısıtlanması" olarak tanımlanmıştır.[656]

Her iki tedbir de temelde maliki veya zilyedinin o malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin kaldırılması veya sınırlandırılmasını amaçlamaktadır. Malvarlığının dondurulması tedbiri, önleyici idari bir tedbir karardır ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla terör örgütleri ve teröristleri finanse ettiği konusunda delil niteliğinde olmayan, yeterli suç şüphesi veya kuvvetli şüphe sebebi olmaksızın çoğu zaman istihbari bilgiler ve bunu destekleyen belirtilere dayanarak gerçek ve tüzel kişilere ait olan malvarlığı değerlerinin MASAK tarafından yapılan araştırma sonucuna göre dondurulması amacıyla gerçekleştirilmektedir. Niteliği gereği ceza muhakemesi aşamasının öncesinde uygulanır.[657]

Aklama suçu bakımından 5549 sayılı *"Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun"*da malvarlığının dondurulmasına hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak 26 Nisan 2016 tarihli ve 29695 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6704 Sayılı Torba Kanun, ile 5549 sayılı Kanun'a *"İşlemlerin ertelenmesi"* başlığıyla 19/A hükmü eklenmiştir:

"(1) Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılmaya teşebbüs edilen ya da hâlihazırda devam eden işlemleri, işleme konu malvarlığının aklama veya terörün finansmanı suçu ile ilişkili olduğuna dair şüphe bulunması üzerine; Başkanlıkça şüpheyi teyit etmek, işlemi analiz etmek ya da gerekli görüldüğünde analiz sonuçlarını yetkili makamlara intikal ettirmek amacıyla yedi iş günü süreyle askıya almaya veya bu işlemlerin aynı süreyle gerçekleşmesine izin vermemeye Bakan yetkilidir."[658]

---

[656] 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun m. 2/1-d.

[657] Zeki Yıldırım, ***"Türk Hukukunda Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Amacıyla Malvarlığını Dondurma Tedbiri***", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 3, S. 1, 2013, ss. 61 - 108. s. 77.

[658] 5549 sayılı Kanun m. 19/A.

Hükmün getiriliş amacının gerekçesi olarak Avrupa Konseyi Sözleşmesi (m.14 ve m.47) ile Avrupa Birliği 2015/849 No.lu Direktifi (m.32/7) hükümleri gösterilmektedir.[659] Söz konusu hüküm kanun koyucu tarafından "*malvarlığının dondurulması"* olarak tanımlanmasa da askıya alma kararının idari bir merci tarafından verilmesi ve malvarlığı üzerinde belli bir süre için işlemlerin gerçekleştirilmesine izin verilmemesi bakımından *"malvarlığının dondurulması"* ile benzer niteliktedir.

2. Görev Yetki ve Zamanaşımı

5235 sayılı *"Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun"* hükümlerinden yola çıkarak ve aklama suçunun cezasının üç yıldan yedi yıla kadar düzenlenmesi karşısında, kovuşturma aşamasında görevli mahkemenin asliye ceza mahkemeleri olduğunu söylemek mümkündür.[660]

Yetkili mahkeme ise; CMK'nın 12. maddesinde ifade edilen davaya bakma yetkisinin, suçun işlendiği yer mahkemesine ait olduğunu belirten genel yetki kuralına göre belirlenecektir. Suçun işlendiği yer de gerçekleştirilen harekete göre değişiklik gösterecektir. Örneğin; seçimlik hareketlerden fonların fiziksel olarak yurt dışına çıkarılması bakımından suçun işlendiği yer, malvarlığının ülkeyi terk ettiği yer; elektronik yollarla suç gelirlerinin transfer edilmesinde de transfer talimatının verildiği

---

[659] Sözleşmenin 14'üncü maddesi; bir işlemin kara para aklama ile ilgili olduğu konusunda şüphe bulunması halinde, işlemi analiz etmek ve şüpheyi teyit etmek amacıyla, devam eden bir işlemi askıya almak veya sonuçlanmasını ertelemek için ivedilikle harekete geçilmesine imkân sağlayacak yasal ve gerekli görülebilecek diğer önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan. Sözleşmenin 47. maddesinde bu yetkinin yabancı bir mali istihbarat biriminin gerekçeli talebi üzerine kullanılması da öngörülmüştür. 6704 sayılı Kanun Gerekçesi s. 9. https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss273.pdf , (Son Erişim Tarihi: 15.12.2019).

[660] Ergül, s. 135.; Değirmenci, s. 483.; Sönmez Işık, s. 148.

yerin suçun işlendiği yer sayılacağı belirtilmiştir. Diğer seçimlik hareket olan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi açısından ise suçun işlendiği yer hareketin niteliğine göre belirlenecektir. Buna örnek olarak; TL şeklinde edinilen suç kaynaklı gelirlerin bir döviz bürosunda yabancı para birimlerine çevrilmesi hareketinde, döviz bürosunun bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması gösterilebilir.[661] Başka bir örnek olarak; nakit suç geliri olan tutarın Bitcoin ATM'sine yatırılmasında veya suç geliri olan Bitcoin'in ATM aracılığıyla nakde çevrilmesinde yetkili mahkemenin ATM'nin bulunduğu yer mahkemesi olduğu söylenebilecektir.

Ayrıca; yetkili yerin belirlenmesinde TCK'da yer alan diğer yetki kurallarını oluşturan 12. maddede yer alan *"Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir."* hükmü ve 13. maddede yer alan *"Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir."* hükümleri de göz önünde bulundurulmalıdır.[662]

Suçun işlenmesi veya cezanın verilmesinin üzerinden belirli bir zamanın geçmesi ile görevli ve yetkili organların suçu zamanına uygun olarak kovuşturmaması, mahkûmiyet hükmünü zamanında uygulamaması, devletin suçu kovuşturma, cezayı uygulama hakkını ortadan kaldırır.[663] Aklama suçu zamanaşımı bakımından genel hükümlere tabiidir. Kanun'un 282. maddesinde yer alan aklama suçunun basit haline ilişkin öngörülen hapis cezası üç yıldan yedi yıla kadar olduğu için, cezanın yukarı sınırı

---

[661] Değirmenci, s. 483.

[662] Değirmenci, s. 483.

[663] Hafızoğulları-Özen, Genel Hükümler, s. 536.

göz önünde bulundurulduğunda TCK'nın 66/1-d. maddesi gereğince aklama suçunun dava zamanaşımı on beş yıldır.[664]

TCK'nın 66. maddesinin üçüncü maddesine göre; dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur. Buna göre; Kanun'un 282. maddesinde aklama suçunun cezasını en çok artıran nitelikli hal olarak düzenlenen suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda ceza bir kat daha arttırılacaktır. Bu durumda suçun üst sınırı on dört yıl olacak ve yine TCK'nın 66/1-d. maddesi gereğince zamanaşımı on beş yıl olacaktır.[665] Aklamaya konu olayda dava zamanaşımı süresinin hesaplanmasında öncül suç tarihinin değil, öncül suçtan kaynaklanan değerlerin aklanması yönündeki fiillerin şüpheli veya sanıklarca işlenme tarihinin esas alınacağını belirtmekte fayda olduğu düşünülmektedir.[666]

Kanun'un 67. maddesinin dördüncü fıkrasına göre; zamanaşımın kesilmesi halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanun'da belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzayacaktır. Bu durumda aklama suçu bakımından gerek suçun temel cezası gerek nitelikli halleri bakımından on beş yıl olan dava zamanaşımı süresi, bu sürenin yarısı oranında arttırılarak en çok yirmi iki yıl altı ay olacaktır.[667]

Son olarak; ceza zamanaşımının ise aklama suçu cezasının alt sınırının üç yıl üst sınırının yedi yıl olduğu göz önünde bulundurulduğunda; TCK'nın 68. maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (e) bentlerinden yola çıkarak; beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında on yıl, beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl olduğu söylenebilecektir.[668]

---

[664] Sönmez Işık, s. 151, 152.

[665] Dülger, s.355.

[666] Sönmez Işık, s. 152.

[667] Çakır, s. 329.

[668] Çakır, s. 330.

I. Yaptırım

1. Suçun Cezası

a. Hapis Cezası

TCK'nın 45. maddesinde suç karşılığında uygulanabilecek yaptırım türü olarak hapis ve adli para cezası öngörülmüştür. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun basit şekli için de hem hapis hem de adli para cezası öngörülmüştür. Hem hapis hem de adli para cezasının birlikte uygulanmasında suçun koruduğu hukuki değerin ve suçla etkin şekilde mücadele etmenin etkisi olduğu düşünülmektedir.[669]

Ceza Kanunu'nda düzenlenen hapis cezaları; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası olmak üzere üç tür olup; süreli hapis cezaları, süreli ve kısa süreli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hükmedilen ceza bir yıl ve daha az süreli hapis cezası ise; kısa süreli hapis cezasıdır ve bu ceza yerine geçen başka bir müeyyideye çevrilebilir.[670]

TCK'nın 282. maddesinden de anlaşılacağı üzere; aklama suçunun basit şekli için üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası öngörülmüş olup; kısa süreli olmayan süreli bir hapis cezası söz konusudur. Dolayısıyla başka bir müeyyideye çevrilmesi imkânı bulunmamaktadır. Maddenin ilk halinde aklama suçunun cezası iki ila beş yıl olarak belirlenmişken; 26/06/2009 tarihinde 5918 sayılı Yasa'nın 5.

---

[669] Çakır, s. 337.

[670] Hafızoğulları-Özen, Genel Hükümler, s. 471, 472.

maddesi ile yapılan değişiklikle günümüzdeki halini almıştır.[671] Kanun koyucu 5918 sayılı *"Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*"un gerekçesinde de belirttiği üzere; *"izlenen ceza siyasetinin gereği olarak söz konusu suçun ceza miktarları artırılmış ve bu suretle OECD üyesi diğer ülkelerin mevzuatındaki yaptırım miktarları arasında yeknesaklığın sağlanması amaçlanmıştır."*[672]

TCK'nın 51. maddesine göre iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişilerin cezası ertelenebilmektedir. Aklama suçunun cezası önceki haliyle alt sınırdan hüküm kurulması halinde cezanın ertelenmesi kapsamına girmekteyken.[673]; yapılan değişiklikle artık ertelemeye konu olamayacaktır. Ayrıca hükmolunan cezalarda hükmün açıklanmasının geriye bırakılması söz konusu olamayacaktır.[674]

Suçun nitelikli hali olarak düzenlenen iki durumda da ceza miktarı artmaktadır. Buna göre; aklama suçunun üçüncü fıkrada düzenlendiği üzere; *"kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi halinde ceza yarı oranında arttırılacak"* ve üç ila yedi yıl olan sınır dört yıl altı ay ila on yıl altı aya yükselecektir. Dördüncü fıkrada ise; *"suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek cezanın bir kat artırılması"* öngörülerek; sınır altı yıl ila on dört yıl olarak

---

[671] Dülger, s. 334.

[672] 5918 sayılı Kanun Gerekçesi http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2009Yili/kanmetni/5918ss.pdf, s. 4., (Son Erişim Tarihi: 19.08.2020).

[673] Sönmez Işık, s. 155-156.

[674] Dülger, s. 334.

belirlenmiştir. Her iki nitelikli halde de adli para cezasının arttırılacağına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.[675]

b. Adli Para Cezası

Kanun koyucu, aklama suçu için hapis cezasının yanı sıra adli para cezası da öngörmüştür. Adli para cezası TCK'nın 52. maddesinde düzenlenmiş olup; *"Adlî para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir."* şeklinde tanımlanmıştır. Kanun'un gerekçe metninde de; suç tipinin ekonomik kazanç elde etmeye uygun bir suç tipi olması sebebiyle kanunda ayrıca belirtilmesi şartıyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebileceği ifadesine yer verilmiştir.[676]

Aklama suçu için maddede özel olarak yirmibin güne kadar adli para cezası tayin edildiği için aklama suçu bakımından genel hükümdeki üst sınır uygulanmayacaktır. Ancak alt sınır için 282. maddede bir belirleme yapılmadığı için genel hükümdeki beş gün alt sınırı uygulanacaktır. Ceza tayininde alt ve üst sınırı belirleme takdir yetkisi mahkemeye ait olup; mahkeme işlenen suçun niteliğine ve ihlal ettiği hukuki değerlerin neticelerine bakarak cezayı belirleyecektir.[677]

---

[675] Dülger, s. 335.

[676] TCK Gerekçesi, s. 183.

[677] Çakır, s. 338.

2. Güvenlik Tedbirleri

a. Genel Olarak

Güvenlik tedbirleri, geleneksel cezaların uygulanamadığı veya uygulansa bile yeni suçların işlenmesini engelleyemediği durumlarda, geleneksel ceza sistemini tamamlamak üzere, cezalandırma niteliğine sahip olmayan tedbirlerdir.[678] Müeyyide niteliğine sahip olmamalarına rağmen TCK'da Üçüncü Kısım'da "*Yaptırımlar"* başlığı altında düzenlenmesi doktrinde eleştirilmiştir.[679] TCK'da 53.-60. maddeler arasında çeşitli güvenlik tedbirleri düzenlenmiş olup; bunlardan eşya ve kazanç müsaderesi ile tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine, aklama suçu bakımından sıklıkla kullanılan tedbirler olması sebebiyle aşağıda yer verilmiştir.

b. Müsadere

Gerek uluslararası düzenlemelerde gerek hukukumuzda aklama suçunun düzenlenmesinde ekonomik sisteme zarar vermesinin ve suç işlemeyi bir kazanç yolu haline getirilmesinin önüne geçmek için müsadere tedbirine önem verilmiştir.[680] Gerçekten de FATF'ın 4 numaralı tavsiye kararında; *"ülkelerin mevzuat düzenlemeleri de dahil olmak üzere, iyi niyetli üçüncü tarafların haklarına halel gelmeksizin, kendi yetkili makamlarının; aklanan malvarlığı veya malvarlığına tekabül eden değeleri, karapara aklama veya öncül suçlardan elde edilen gelirleri ya da bu suçlarda kullanılan ya da kullanılması amaçlanan araçları dondurma ya da el koyma ve*

[678] Toroslu, s. 460.

[679] Hafızoğulları- Özen, Genel Hükümler s. 491.

[680] Kocasakal, s. 130.

müsadere etmelerini sağlamak için, Viyana, Palermo ve Terörizmin Finansmanı Konvansiyonu'ndakilere benzer tedbirler alması" gerektiği ifade edilmiştir.[681]

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirleyen 5549 sayılı Kanun'da müsadereye ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemesi ve aklama suçunun TCK'da düzenlenmesi sebebiyle; Ceza Kanununun 54. maddesinde düzenlenen "*eşya müsaderesi"* ve 55. maddesinde düzenlenen "*kazanç müsaderesi*" hükümlerinin uygulanacağını söylemek mümkündür.[682]

TCK'nın 54. maddesine göre; *"kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla müsaderesine karar verilir. Eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir."* Eşya müsaderesinin aklama suçu bakımından önemli olan kısmının "*eşdeğer (muadil) malvarlığının müsaderesi"* olduğu değerlendirilmiş ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin çevrilmesi veya dönüştürülmesi ve her halükarda bu gelirlerin değerlendirilmesi halinde, eşdeğer müsaderesinin uygulanarak; kişinin malvarlığına karşılık gelen bir değerin müsadere edilebilebileceği öne sürülmüştür.[683] Fakat bu müsadere şekli, suç gelirinin tam miktarının belirlenmesindeki zorluk ve suçla ilgisi olmayan diğer malvarlığının da müsaderesine neden olabileceği için eleştirilmiştir.[684]

Ancak; aklama suçunun işlenme amacının da bir nevi müsaderenin imkânsızlaştırılması olduğu düşünüldüğünde bu hükmün isabetli olduğu

---

[681] FATF Recommendation, s. 10.

[682] Çakır, s. 345.

[683] Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 490, 491.; Ergül, s. 134; Dülger, s. 638.

[684] Nur Centel- Hamide Zafer - Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yay. B. 10, 2017, İstanbul, s. 707.

düşünülmektedir.[685] Çünkü suç gelirleri türlü yatırıma dönüştürülebilmekte örneğin; en basit olarak taşınmazlara ya da farklı döviz kurlarına çevrilebilmektedir.

Ayrıca; aklama suçunda fiziki varlığı olan ve aklama faaliyeti sırasında kullanılan eşyaların eşya müsaderesine konu olabileceğini belirtmekte fayda vardır.[686] Örneğin; suç işlenerek elde edilen nakit döviz bir kamyon içerisinde yurt dışına çıkarılırken kişiler yakalanırsa, kamyon eşya müsaderesinin konusunu oluşturacaktır.[687] Benzer şekilde suçun işlenmesinde kullanılan bilgisayarların da eşya müsaderesine konu olacağı belirtilmiştir.[688]

Diğer taraftan; kazanç müsaderesini düzenleyen 55. maddenin ilk fıkrasına göre; *"maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilemediği hallerde; suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilerek mülkiyet devlete geçer."* Burada hem suç işlemek suretiyle hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerlerinden kişilerin kazanç elde etmesi engellenmeye çalışılmıştır.[689]

Aklama suçunda suçtan elde edilen malvarlığı değerlerini, bankada vadeli mevduat hesabına yatırılan paranın faizi veya sermaye piyasası aracılığıyla satın alınan hisseler örneklerinde olduğu gibi maddede yer alan seçimlik hareketlerle ekonomik kazanca çevirmek mümkündür.[690]

55. maddenin ikinci fıkrasına göre; eğer suçtan elde edilen kazanç dönüştürülmüşse ve doğrudan doğruya bu kazancın müsaderesi mümkün değilse,

---

[685] Sönmez Işık, s. 164.

[686] Dülger, s. 341.

[687] Çakır, s. 346.

[688] Dülger, s. 341.

[689] Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.449.

[690] Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.449.

bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir. Madde gerekçesinde buradaki müsadere türü, eşdeğer müsaderesinden farklı anılarak kaim değer müsaderesi olarak adlandırılmış ve *"müsadere konusu ekonomik değerin harcama, imha, tüketme gibi hareketlerle müsaderesinin imkansız kılınması hâlinde, karşılığı para tutarının müsaderesine karar verilmesi"* olarak açıklanmıştır.[691]

Ülkemizde müsadere hükümlerinin uygulanabilmesi için ispat yükü adli makamların üzerinde olduğundan; iddia makamı kişinin elde etmiş olduğu malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığını ispat etmekle yükümlüdür. Bu durum; aklama eyleminin çok çeşitli yöntemlerle yapılıyor olması ve organize suç örgütlerinin bu hususta etkin olması ile birleşince iddia makamının ispat yükünü zorlaştırmaktadır.[692]

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin kripto para birimi şeklinde muhafaza edilmesi veya bu para birimleri kullanılarak elde edilmesi halinde bunların müsadere edilebileceği değerlendirilmektedir. Çünkü bu para birimleri temelde bir değer ihtiva etmektedir. Benzer bir değerlendirme; bilişim suçlarının dijital para birimleri ile işlenmesi halinde dijital para birimlerinin bilişim suçları yanında ayrıca müsadereye konu olacağı hususunda yapılmaktadır.[693]

Ancak bu şekilde elde edilen kazancın kazanç müsaderesine mi yoksa eşya müsaderesine mi konu olacağı hususun ayrıca açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Alman hukukunda; Alman Borçlar Kanunu'nun 90. maddesine göre yalnızca maddi varlığı olan şeylerin eşya olabildiği ve kripto para birimlerinin cismani varlıkları olmadığı için muhafaza altına alınmaları ve el konulmalarının oldukça zor olduğundan hareketle; kripto para birimlerinin kazanç müsaderesine konu olabileceği

---

[691] Dülger, s. 345.

[692] Ergül, s.97.

[693] Hüseyin Acar, **Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu,** Adalet Yay. Ankara, 2019, s. 275.

değerlendirilmektedir. Ancak; kripto para birimlerinin değerleri oldukça dalgalı olduğundan kaim değer müsaderesine konu olabileceği belirtilmektedir.[694]

Paranın müsaderesine ilişkin olarak öğretide bir görüş paranın kazanç müsaderesine konu olabileceğini; diğer bir görüş ise eş değer müsaderesinin düzenlenmesinden yola çıkarak eşya müsaderesine konu olabileceğini belirtmektedir. Ancak genel olarak eşyanın para olmadığı; ancak hukukumuzda tali nitelikte de olsa eşyanın değeri karşılığı para tutarının eşya müsaderesine konu olabileceği söylenebilecektir.[695] Kripto para birimleri için de aklama tekniğine göre eşdeğer müsadereye veya kaim değer müsaderesine konu olabileceği düşünülmektedir.[696] Diğer taraftan; kripto para biriminin muhafaza edildiği cüzdan fiziki bir varlığa sahipse bu cüzdanın eşya müsaderesine konu olabileceğini söylemek mümkündür.

c. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri

TCK'nın 20. maddesinde ceza hukukunun temel ilkelerinden olan ceza sorumluluğunun şahsiliğini düzenleyen hükmün ardından ikinci fıkrada; *"tüzel kişiler hakkında cezai yaptırım uygulanmayacağı ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların saklı olduğu"* düzenlenmiştir. Pozitif hukukumuzda, tüzel kişiler cezai bakımdan sorumlu olmayıp ancak bir kabahatin faili

---

[694] Acar, s. 276.

[695] Mualla Buket Soygüt Arslan, **Türk Ceza Hukukunda Müsadere** (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 284.

[696] Aklama işlemi sırasında kullanılan arabalar, bilgisayarlar veya öncül suçtan elde edilen ve aklamaya tabi tutulan değerli taş, maden, ev araba, mücevher, elbise, gibi şeyler duyu organlarıyla algılanılabilen maddi varlığı olan eşyaya örnektir. Diğer taraftan hizmet karşılığı elde edilen gelirin suç geliri olması halinde veya suç gelirinin başka bir kazanca dönüştürüldüğü halde kazanç müsaderesi gündeme gelebilecektir. Dülger, s. 338-346.

olabilir ve bu kişiler hakkında kabahatten dolayı idari tedbir veya idari para cezasının uygulanması mümkündür.[697]

Güvenlik tedbirleri TCK'nın 60. maddesinde düzenlenmiş olup buna göre; tüzel kişiler hakkında "*iznin iptali"* ve *"müsadere"* olmak üzere iki tür güvenlik tedbiri uygulanabilir. Söz konusu güvenlik tedbirleri sadece Kanun'da ayrıca belirlenen hallerde uygulanacak olup; aklama suçunu düzenleyen TCK'nın 282. maddesinin beşinci fıkrasında *"Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur."* hükmüne yer verilmiştir.[698]

İznin iptali güvenlik tedbirinin uygulanması için; şirket, yetkili kamu kurumunun verdiği faaliyet izni çerçevesinde işlem yapan özel hukuk tüzel kişisi olmalıdır. İşlenmiş olan suç kasıtlı olmalı ve suç ile faaliyet izni arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Suç, şirketin organ veya temsilcilerinin eliyle işlenmiş olmalı ve bu kişiler hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş bulunmalıdır. Ayrıca; bu suç için tüzel kişi hakkında güvenlik tedbiri uygulanacağı özellikle düzenlenmiş olmalıdır.[699] Müsadere yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmış olup tüzel kişilere müsadereye ilişkin aynı hükümler uygulanacaktır.

Ayrıca TCK'ya göre tüzel kişilerin adli para cezasına ilişkin sorumluluğu bulunmamakta olup; 2009 yılında 5326 sayılı *"Kabahatler Kanunu*"na 43/A maddesi eklenerek belirli suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında idari para cezasına hükmedilebileceği düzenlenmiştir.[700]

İlgili maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (5) numaralı alt bendinde aklama suçu katalog suçlar arasında sayılmıştır. Dolayısıyla aklama suçunun, özel hukuk tüzel

---

[697] Nur Centel, "***Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu: Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması",*** AÜHFD, 2016, Sayı. 4, ss. 3313 – 3326., s. 3316.

[698] Dülger, s. 346.

[699] Centel, s. 3320.

[700] Centel, s. 3321.

kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmaksızın tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görevi bulunan kimse tarafından tüzel kişinin lehine olarak işlenmesi durumunda ve daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Bu durumda idari para cezası kararı vermeye yetkili mahkeme, aklama suçundan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkemedir.[701]

Bu hüküm, madde lafzında geçen "*eylemin daha ağır idari para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmaması"* ifadesinin muğlak olması, TCK'da tüzel kişiler hakkında öngörülen sistemi ihlal ettiği gerekçesiyle eleştirilmiş; aynı zamanda yasa koyucunun tüzel kişiler üzerinde en etkili yaptırımın para cezası olduğunun kabulü olarak ve TCK'da tüzel kişilerle ilgili düzenlemelerin gerçekçi olmadığının itirafı olarak değerlendirilmiştir.[702]

[701] Dülger, s. 349, 350.

[702] Centel, s. 3322.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun birden çok yöntemle ve teknikle işlenmesi mümkün olup; bu husus tamamıyla aklayıcıların hayal gücüne kalmıştır. Bunun farkında olan yasa koyucu; gerek 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile aklamayla önleyici mücadelenin genel çerçevesini oluşturmuş; 5237 sayılı TCK ile bastırıcı nitelikte bir tedbir olan aklama suçunu ihdas etmiştir.

Ülkemizde aklamayla mücadelede en etkin kurum MASAK, hem finans kuruluşlarıyla yakından hem de Cumhuriyet Başsavcılıklarıyla koordineli bir şekilde mücadele sürecini yürütmektedir. Bu kapsamda; 2018 yılında ağırlıklı olarak finans kuruluşları tarafından yapılmak üzere MASAK'a ulaştırılan toplam 222.743 adet şüpheli işlem bildirimi ve 23.194 adet adli talep ve ihbar bulunmaktadır.[703] Ayrıca, TCK'nın 282. maddesi kapsamında; ayrıntılı inceleme gerektiren dosyalar için MASAK tarafından inceleme yapılmaktadır. Yapılan analizlere göre; 2018 yılında aklama suçundan açılan dosya sayısı 89; sonuçlandırılan dava sayısı ise 75 olarak ifade edilmektedir.[704]

Buna karşın; FATF'ın karşılıklı değerlendirme süreci sonunda hazırladığı Türkiye Raporu'nda; Türkiye'nin aklama ile mücadele kapsamında yeterli seviyede eğitilmiş insan gücünün olmasına rağmen; kurumlar tarafından yapılan şüpheli işlem bildirimleri üzerine yapılan aklama çalışmalarının ve öncül suçların soruşturulmalarının Türkiye'nin aklama konusundaki riskli konumu ile orantılı olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca Rapor'da suç gelirlerine çeşitli tedbirlerle el koyulmasını sağlayacak yeterli bir yasal çerçevenin mevcut olduğu ancak Türkiye tarafından bu araçların etkili

---

[703] MASAK 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 24 - 28.

[704] MASAK 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 36, 37.

kullanıldığına ilişkin bir veri paylaşılmadığı belirtilmiştir.[705] Benzer şekilde IMF tarafından yayımlanan Rapor'da da Türkiye'nin konumu itibarıyla terörü aklama ve terörizmin finansmanı suçları bakımından yüksek riskli olduğu bunun karşısında aklama suçundan dolayı mahkûmiyet oranının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.[706]

Ülkemizde aklama suçuyla mücadele öngörülen sistemin genel olarak uluslararası anlaşmalara ve standartlara uygun hukuki zemine sahip olduğu söylenebilirse de bu hukuki çerçevenin etkili bir şekilde uygulanabilirliği sorgulanabilir niteliktedir.

Buna ilave olarak; yeni teknolojilerin aklama suçunun işlenmesinde araç olarak kullanılması, aklama ile daha etkin bir mücadeleyi gerektirmektedir. Nitekim; kripto para birimlerine ilişkin alanın düzenlemeden yoksun olması nedeniyle belli başlı bazı yöntemlerle kripto para birimleri ile aklama suçunun işlenmesinin mümkün olduğu artık su götürmez bir gerçektir. Bu riski bertaraf etmek isteyen ABD, İngiltere, Singapur gibi bazı ülkelerde; aklama mevzuatında kripto para birimlerine ilişkin düzenlemeler yapılmış öte yandan; bölgesel düzeyde Avrupa Birliği uluslararası düzeyde ise FATF düzenlemeleri ile de diğer ülkeler bu alana ilişkin düzenlemede bulunmaya davet edilmiştir.

Ülkemizde de kripto para birimlerine ilişkin zaman zaman yetkili otoritelerin bilgilendirmeleri mevcut olmakla beraber henüz regüle edilmemiş bir alan olduğu söylenebilecektir. MASAK görev alanı itibarıyla bu para birimlerine ilişkin önlem niteliğinde bir düzenleme girişiminde henüz bulunmamıştır. Yalnızca; şüpheli işlem bildirim rehberinde, "*Müşteri hesaplarından kripto para alımı amacıyla yurt içi ve yurt dışı kripto para borsalarına ya da gerçek veya tüzel kişi hesaplarına müşteri profiline*

[705] FATF Turkey Report, s. 3, 4.

[706] IMF, **Financial Sector Assessment Program Financial System Stability Assessment**, IMF Country Report No. 17/35, February 2017, s. 22.

uymayacak sıklık ve tutarda para transferi yapılması." ve *"Kaynağı bilinmeyen veya şahsın mali profili ile uygun olmayan şekilde yapıldığından şüphelenilen kripto para satımı sonucunda müşteri hesaplarına transfer gelmesi."* şüpheli işlem olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımlamadan MASAK tarafından kripto para birimlerinin aklama suçu bakımından risk olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir ancak; tek başına bu tanımın da yeterli olmadığının altını çizmek gerekir.

Kripto para birimlerinin aklama suçu bakımından taşıdığı risk göz önünde bulundurulduğunda bu para birimlerinin tamamen yasaklanmasının riski ortadan kaldırmayacağı gibi etkili bir çözüm de olmayacağı düşünülmektedir. Ayrıca diğer taraftan birçok nedenin yanında ülkede gelişmekte olan blokzincir ve sanal para birimi ekosisteminin sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak için yani; ekosistemin kötü niyetli kimseler tarafında suiistimal edilmesinin de önüne geçmek için kripto para birimlerine ilişkin bu alanın düzenlenmesi ve denetlenmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla aklama ile etkin bir mücadele yürütülmek isteniyorsa en etkili çözümün; kripto para birimlerine ilişkin bölgesel ve uluslararası düzenlemeler göz önüne alınarak, bu alandaki aktörlerin ve tarafların belirlenerek yükümlü kapsamına alınmalarını ve bu çerçevede yükümlülüklerini içeren, ülkemiz dinamiklerine uygun bir regülasyon paketi olacağı değerlendirilmektedir.

Bu gereklilikler; aklama suçu ile mücadelenin önleyici kısmına ilişkin olup; ikincil düzenlemelerle aracılığıyla giderilmesi mümkündür. Diğer taraftan; bu çalışmanın son bölümünde TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçu unsurlarıyla beraber incelenmiş olup; gerekli görülen yerlerde kripto para birimlerinin suçun unsurlarıyla bağlantısının ve etkileşiminin ele alınması hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda; kripto para birimlerinin niteliğinin belirlenmese bile aklama suçunun maddi konusunu oluşturabileceği nitekim hükümde; "*malvarlığı değerleri"*

ifadesinin *"malvarlığı*"nın hukuki kapsamı çerçevesinde kripto para birimlerini de içine aldığı değerlendirilmektedir. Ancak bu durumda; elektronik ortamda bulunan somut olmayan "*maddi konu*" söz konusu olacak ve ceza hukuku doktrininde maddi konunun ancak somut varlıklar olabileceğine ilişkin kuralın gelişen teknolojiler karşısında esnetilmesi ihtimal dahilinde değerlendirilebilecektir.

Seçimlik hareketlerden biri olan suç gelirlerini yurt dışına çıkarma fiilinin tamamlanma anı için kripto para birimlerinin muhafaza edildiği cüzdan çeşidinin önemli olduğu ve belirlemede esas teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

Ayrıca; hükümde yer alan *"bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla*" ifadesinin genel kast veya özel kast bağlamında değerlendirilmesi bir yana kripto para birimleri bakımından somutlaştırılması gerekmektedir. Bu somutlaştırmanın da ancak ikincil düzenlemelerle yükümlüler ve yükümlülüklerin belirlenmesinin ardından yargı içtihatlarıyla mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca; teknolojinin yeni olmasına dayanarak kişilerin kaçınılmaz hataya dayanarak TCK'da yer alan hata hükümlerine başvurabilmesi de mümkün görünmektedir.

Bu çalışmayla kripto para birimleriyle ilgili belli başlı bilgilere yer verilmiş ve bu para birimlerinin suçların işlenmesini kolaylaştırması bakımından risk unsuru olduğuna işaret edilmiştir. Fakat kripto para birimleriyle ilgili henüz içtihatlar oluşmadığı ve doktrinde yeteri kadar tartışılmadığı için konu hukuki açıdan belli bir seviyede incelenebilmiştir.

Kripto para birimleri, yaygınlaştıkça ve hayatın değişik alanlarına nüfuz ettikçe, bu ilişkilerin hukuk dünyasına yansıması da kaçınılmaz olacaktır. Konuyla ilgili ortaya çıkacak içtihat ve tartışmalar, bu para birimlerinin aklama suçu ile ilişkisinin belirlenmesi bakımından da katkı sağlayacak ve ceza hukuku öğretisinin şekillenmesinde etkin rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, Hüseyin: Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu**,** Adalet Yay. Ankara, 2019.

Akar, Yıldırım: Kara Paranın Aklanması, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 90, Ankara 1997.

Altuğ, Osman: "*Kayıtdışı Ekonominin Boyutları",* Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1999, S. 15., ss. 257 – 276.

Artuk, Mehmet Emin; Gökcen, Ahmet; Yenidüya, Ahmet Caner: Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 7., Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

Aydın, Süleyman: *"Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanına Dair***",** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008.

Aykın, Hasan: Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2010/46, Ankara, 2010.

Aykın, Hasan; Gümüşay, Kevser: "*Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finasmanı ile Mücadele"***,** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 341-415.

Balcı, Fatih: Türk ve Amerikan Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Bener, Erhan: Türkiye'de Para ve Kambiyo Denetimi, Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1967.

Butterfield, Kay Firth; Brent, Richard; **Grant, Tom:** *"Virtual Currencies, Artificial Intelligence, and Emerging Legal Questions",* Banks and Financial Crime: The

International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 527-558.

Çakır, Alparslan: *"Bankacılıkta Operasyonel Risklerin Etkin Yönetiminde Risk Bazlı Müşterini Tanı İlkelerinin Önemi",* Bankacılar Dergisi S. 56, 2006, s. 42.

Çakır, Kerim: Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Adalet Yay., Ankara, 2016.

Çarkacıoğlu, Abdurrahman: Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, 2016.

Carlisle, David: Virtual Currencies and Financial Crime Challenges and Opportunities, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies**,** 2017.

Carr, Daniel: "*Cryptocurrencies As Property in Civilian and Mixed Legal Systems",* Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 177 – 198.

Centel, Nur: "*Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu: Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması",* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, Sayı 4, ss. 3313 – 3326.

Centel, Nur; Zafer, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yay., B. 12, 2013.

Centel, Nur; Zafer, Hamide; Çakmut, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yay., B. 4., İstanbul, 2017.

Centel, Nur; Zafer; Hamide; Çakmut, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yay. B. 10, 2017, İstanbul.

Çelik, Kuntay; Koçagra, Işıl S.; Güler, Kadir: Karapara Aklama, Masak Yay. No:1, Ankara 2000.

Değirmenci, Olgun: Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Turhan Yay., B. 1, Ankara, 2007.

Değirmenci, Olgun: *"5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme ile Karşılaştırılması",* Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 105 – 155.

Desan, Christine: Making Money: Coin, Currency and the Coming of Capitalism, Oxford University Press, 1st Ed., 2014.

Dimitropoulos, Georgios: "*Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges—An Introduction",* Regulating Blockchain, Techno-Social and Legal Challenges (Edited by Philipp Hacker, Ioannis Lianos, Georgios Dimitropoulos & Stefan Eich), Oxford University Press, 2019, 3-24.

Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku I, Beta Yay., 1997.

Dönmezer, Sulhi: *"Organize Suçlulukla Mücadele*", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan Sayısı, S. 1, 2002.

Dulatova, Natalya; Razak, Abd Hâkim Abd: "*The Ecosystem of Cryptocurrency as an Object of Civil Rights in BRICS Countries",* BRICS Law Journal, V. VII, Issue 2, 2020, ss. 37-65.

Durdu, Erdal: Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.

Duyne, P.C. van; Harvey, J.H.; Gelemerova, L.Y.: The Critical Handbook of Money Laundering, Policy, Analysis and Myths**,** Palgrave Macmillan Books, London, 2018.

Dülger, Murat Volkan: Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, Seçkin Yay., B. 1, Ankara, 2011.

Ekiz, Yahya: Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin Gelişimi ve Türkiye'de Vergilendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**,** İstanbul, 2019.

Erdoğan, İhsan: Kara Para Aklamanın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Ergül, Ergin: Kara Ekonomi ve Aklama Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2005.

Erman, Sahir: Ticari Ceza Hukuku-I. Genel Kısım, İstanbul, 1992.

European Parliament, Committee on Economic and Monetary Affairs: Report on FinTech: the influence of technology on the future of the financial sector **(2016/2243(INI)),** 28.04.2017.

Green, Sarah: "*Crytocurrencies: The Underlyıng Technology***",** Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 1 – 13.

Groot, Loek: "*Money Laundering, Drugs and Prostitution as Victimless Crimes***",** Research Handbook on Money Laundering (Edited by: Brigitte Unger and Daan van der Linde), 2013, ss. 57- 67.

Güner, Sedat: Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması, Bilgi Yay. B. 1, Ankara, 2003.

Güngör, Devrim: Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, Yetkin Yay., B. 1, Ankara, 2007.

Günver, Osman R.: *"Çağımızda Hukuksal Açıdan Para Kavramı",* Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 33, Sayı: 2, 2017, ss. 143-174.

Güven, Vedat; Şahinöz, Erkin: Blokzincir, Kripto Paralar Bitcoin: Satoshi Dünyayı Değiştiriyor, Kronik Kitap, B. 3, İstanbul.

Hafızoğulları, Zeki; Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, US-A Yay., Ankara, 2015.

Hafızoğulları, Zeki; Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler – Millete ve Devlete Karşı Suçlar, US-A Yay., Ankara, 2016.

IMF: Financial Sector Assessment Program Financial System Stability Assessment, IMF Country Report No. 17/35, February 2017.

Irwin, Angela Samantha Maitland; Raymond Choo, Kim-Kwang - Liu, Lin: "*An analysis of Money laundering and terrorism financing typologies"***,** Journal of Money Laundering Control, Vol. 15, No. 1, 2012, ss. 85, 111.

İlkay Akyay, *"Mali İstibarat Birimi (MİB) Kurulması, Fonksiyonları, Tipleri ve Karşılaştırılmaları"***,** Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 279 – 293.

Kalem, Murat; Akın, Engin: "*Müşterinin Tanınmasında Gerçek Faydalanıcının Tespiti",* Bankacılar Dergisi, S. 68, 2009.

Karaoğlan, Serhat; Arar, Tayfun; Bilgin, Onur: "*Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları*", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi C. 6, S. 2, 2018, ss. 15-28.

Katoğlu, Tuğrul: Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Seçkin Yay., B. 1, Ankara, 2003.

Katoğlu, Tuğrul: "*Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları"***,** AÜHFD, S. 61/2, 2012, ss. 657-693.

Katoğlu, Tuğrul: *"4208 sayılı Kanun ile Düzenlenen Karapara Aklama Suçu"nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler",* Vergi Dünyası, S. 211, Mart 1999.

Kılıçoğlu, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, B. 17, Ankara, 2013.

Kocasakal, Ümit: "*Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu*", Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed.: Süleyman Aydın, Adalet Yay., Ankara, 2008, ss. 55 – 105.

Kocasakal, Ümit: Karapara Aklama Suçu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.

Küçüktaşdemir, Özgür: Ekonomik Suçlar Bağlamında Türk Ticaret Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Cezalar**,** Seçkin Yay., Ankara, 2018.

Levin, Richard B.; O'Brieni, Aaron A.; Zuberi, Madiha M.: "*Real Regulation of Virtual Currencies"**,*** Handbook Of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 327-356.

Malcolm. Campbell-Verduyn, *"Bitcoin, Crypto-coins, and Global Anti-money Laundering Governance".* Crime, Law and Social Change, 2018.

Malkoç, **İsmail:** Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, C. 4, Ankara, 2013.

Malone, J. Anthony; Bitcoin and Other Virtual Currencies for the 21st Century, CreateSpace Independent Publishing Platform; First Edition, 2014.

Maraşlı, Sefa: Karapara Aklamayla Mücadelede Mali İstihbarat Birimleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.

Mavral, Ülker: Karapara Kayıtdışı Ekonomi İkişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, B. 2, Ankara 2003.

Mbiyavanga, Stefan: "*Cryptolaundering: Anti-Money Laundering Regulation of Virtual Currency Exchanges,"* Journal of Anti-Corruption Law 3, no. 1, 2019, ss. 1-15.

Meran, Necati: AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Seçkin Yay., B. 2., Ankara, 2014.

Morgan, Matthew S.: "*Money Laundering: The United States Law and Its Global Influence, Essays in International Financial & Economic Law",* 3 Law and Business Review of the. Americas, 1997, ss. 24-52.

Nian, Lam Pak; Kuo Chuen, David Lee: "*Introduction to Bitcoin*" Handbook of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 6-29.

Önder, Ayhan: Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, B. 1, İstanbul, 1992.

Özbek, Veli Özer; Kanbur, Mehmet Nihat; Doğan, Koray; Bacaksız, Pınar; Tepe, İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**,** Seçkin Yay., B. 7, Ankara, 2014.

Özbek, Veli Özer: Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap - Genel Hükümler, Seçkin Yay., Ankara, 2020.

Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yay., B. 4, Ankara, 2009.

Özgenç, İzzet: Suç Örgütleri - Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş**,** B. 3, Ankara, 2011.

Özgenç, İzzet; Yurtlu, Fatih: "*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme"*, 5. Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğ Metni, 2019.

Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**,** B. 15., Ankara, 2015.

Parasız, İlker: İktisadın ABC'si, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2014.

Png, Cheong-Ann: *"International Legal Sources I- The United Nations Conventions*", Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited

by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 15 – 32.

Png, Cheong-Ann: "*International Legal Sources II- The United Nations Conventions*", Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 33 – 58.

Proctor, Charles: "*Cryptocurrencies in International and Public Law Conceptions of Money*", Cryptocurrencies in Public and Private Law (Edited by, David Fox - Sarah Green), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 33 – 57.

Proctor, Charles: Mann on The Legal Aspect of Money, Oxford University Press, 6th Ed., 2005.

Raymond Choo, Kim-Kwang: *"Cryptocurrency and Virtual Currency: Corruption and Money Laundering/Terrorism Financing Risks?",* Handbook Of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data (Edited by: David Lee Kuo Chuens), Elsevier Press, 2015, ss. 283, 306.

Saatçi, Banu: *"Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler*", Bankacılar Dergisi, 1996, s. 19.

Serozan, Rona: Eşya Hukuku I, Filiz Kitabevi, B. 3., İstanbul, 2014.

Soygüt Arslan, Mualla Buket: Türk Ceza Hukukunda Müsadere (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Sönmez Işık, Hayriye: Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Stokes Robert: "*Virtual money laundering: the case of Bitcoin and the Linden dollar*", Information & Communications Technology Law, 2012, 21:3, ss. 221-236.

Şebnem Özbek, Kara Para Aklama Faaliyetleri ile Mücadelede TCMB'nin Rolü, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayını, Ankara,1999.

Şener, **Oruç Hami:** *"Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi"*, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 9, Özel Sayı, İzmir, 2007, ss. 455-490.

Taşdelen, Aziz: Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003.

Taşkın, Mustafa: Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele, Ankara, 2004.

Tekinay, Selahattin; Akman, Sermet; Burcuoğlu, Haluk; Altop, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 7, İstanbul 1993.

Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan; Önok, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**,** B. 6., Seçkin Yay., Ankara, 2008.

The Law Library of Congress, Regulation of Cryptocurrency Around the World, Global Legal Research Center, June 2018.

Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yay., Ankara, 2016.

Toroslu, Nevzat: Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yay., Ankara, 2016.

Toroslu, Nevzat: Ceza Hukuku Özel Kısım, B. 8, Ankara, 2007.

Toroslu, Nevzat: Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, B. 1, Ankara, 1979.

Turanboy, Asuman: "*Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri*", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXV, S. 3, ss. 47-62.

Turner, Adam; Irwin, Angela Samantha Maitland: *"Bitcoin transactions: a digital discovery of illicit activity on the blockchain"*, Journal of Financial Crime, Vol. 25 No. 1, pp. 109-130.

Tzanakopoulos, Antonios: *"International Legal Sources IV- The European Union and The Council of Europe"***,** Banks and Financial Crime: The International Law of Tainted Money (Edited by: William Blair-Richard Brent-Tom Grant), Oxford University Press, Second Edition, 2017, ss. 73 – 112.

Usta Ahmet, Doğtekin, Serkan: Blockchain 101, Bankalararası Kart Merkezi.

Utku, Eray: *"Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar",* Adalet Dergisi, S. 12, Temmuz 2002.

Uyar, Tulga: Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Adalet Yay., Ankara, 2008.

Üstün, Oktay: Açıklamalı İngilizce-Türkçe Terimler ve Kavramlar Sözlüğü, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 317, İstanbul, 2016.

Üstün, Oktay: "*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış*", Bankacılar Dergisi, S. 65, 2008, ss. 19 – 36.

Üzer, Betül: Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2017.

Yalçın Sancar, Türkan: *"Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 70, 2007.

Yener, Ünver: Adliyeye Karşı Suçlar**,** Seçkin Yay., B. 2, Ankara, 2010.

Yetim, Sedat; Dağtekin, Orhon Can: Karapara ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması, Türkiye Bankalar Birliği- Yayın no: 318, Ankara, 2016.

Yetim, Sedat: Kara Paranın Aklanması Boyutları ve Mafyokrasi**,** Detay Yay., Ankara, 2000.

Yetim, Sedat: Kara Paranın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000.

Yıldırım, Murat: ***"****Karaparanın Kayıtdışı Ekonomi İçindeki Yeri Ve Karapara Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler",* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 9, S. 3, 2007, ss. 158 – 177.

Yıldırım, Zeki: Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanının Önlenmesi, Adalet Yay., Ankara, 2012.

Yıldırım, Zeki: "*Türk Hukukunda Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Amacıyla Malvarlığını Dondurma Tedbiri*", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 3, S. 1, 2013, ss. 61 - 108.

Yılmaz, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, B. 6, Ankara 2016.

Yılmaz, Sacit: Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2006.

Yılmaz, Sacit: "*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*", Ankara Barosu Dergisi, 2011/2, ss. 69 - 97.

Yurtçiçek, Mehmet Sıddık: Hukuki Açıdan Elektronik Para, Seçkin Yay., Ankara, B. 1, 2013.

Zimmermann, Claus D.: *"Monetary Policy in the Digital Age",* Regulating Blockchain Techno-Social and Legal Challenges, (Edited by, Phılıpp Hacker - Ioannis Lianos - Georgios Dimitropoulos - Stefan Eich), Oxford University Press, 1st Ed., 2019, ss. 99 - 112.

ÇEVRİMİÇİ KAYNAKLAR

"**AA v Persons Unknown", England and Wales High Court (Commercial Court) Decisions**, (https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2019/3556.html, Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

ABD Hazine Bakanlığı'nın 13 Şubat 2018 tarihli yazısı, https://coincenter.org/files/2018-03/fincen-ico-letter-march-2018-coin-center.pdf, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Adler, David: "*Silk Road: The Dark Side of Cryptocurrency, Fordham Journal of Corporate & Financial Law"*, 2018, https://news.law.fordham.edu/jcfl/2018/02/21/silk-road-the-dark-side-of-cryptocurrency/ , (Son Erişim Tarihi: 03.03.2020).

Ali, Robleh; Barrdear, John; Clews, Roger; - Southgate, James: "*The Economics of Digital Currencies"*, Bank of England 2014/Q3 Bulletin, https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/digital-currencies/the-economics-of-digital-currencies (Son Erişim Tarihi: 6.01.2019).

All Cryptocurrencies, https://coinmarketcap.com/all/views/all/ , (Son Erişim Tarihi: 28.12.2019).

Aktolga Öztürk, Ayça: "*Blokzincir (Blockchan) Teknolojisi ve Kripto Paraların Finans Sektörüne Etkisi ile Ülkemizdeki ve Uluslararası Alandaki Önemli Yasal Düzenlemeler*" Finans Hukuku Gündemi Dergisi, Sayı 2, Ekim 2019, s. 3., https://www.kanunum.com/file/cid8617236_vid16294850_fid1034868 , (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

Application of FinCEN's Regulations to Certain Business Models Involving Convertible Virtual Currencies, https://www.fincen.gov/sites/default/files/2019-

05/FinCEN%20Guidance%20CVC%20FINAL%20508.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies, Department of the Treasury Financial Crimes Enforecement Network, 2013, s. 1, 2. https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2013-G001.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Are cryptos securities or commodities? Even the SEC isn't sure, https://qz.com/1571503/secs-jay-clayton-says-cryptos-can-evolve-but-ethers-status-remains-uncertain/ , (Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

Athanassiou, Phoebus: Impact of digital innovation on the processing of electronic payments and contracting: an overview of legal risks, European Central Bank Legal Working Paper Services 16/2017, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scplps/ecb.lwp16.en.pdf, (Son Erişim Tarihi: 16.01.2020).

Aykın, Hasan: Alternatif Havale Yöntemi: Hawala, https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/ , (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Aykın, Hasan: Kara Para Aklama ile Mücadele: Kavramsal Çerçeve, https://vergidosyasi.com/2017/04/16/kara-para-aklama-ile-mucadele-kavramsal-cerceve-kara-para-aklamanin-asamalari-oncul-suc-yaklasimlar/, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Aykın, Hasan: Kara Para Aklama İle Mücadelede Nakit İşlem Bildirimi ve Türkiye Uygulaması, https://vergidosyasi.com/2017/03/03/kara-para-aklama-nakit-islem-bildirimi-supheli-islem-bildirimi-masak/#(8) (Son Erişim Tarihi: 27.10.2019).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: 25 Kasım 2013 tarihli ve 2013/32 sayılı Basın Açıklaması, 2013, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0512_01.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Berryhill, Jamie; Bourgery, Théo; Hanson, Angela: Blockchains Unchained: Blockchain Technology and its Use in the Public Sector, OECD Working Papers on Public Governance No. 28, https://doi.org/10.1787/3c32c429-en , (Son Erişim Tarihi: 20.01.2020).

BIS- G7: Working Group on Stablecoins, Investigating the impact of global stablecoins, 2019, https://www.bis.org/cpmi/publ/d187.pdf , (Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

Bitcoin Vs. Ripple: What's The Difference?: Https://Www.İnvestopedia.Com/Tech/Whats-Difference-Between-Bitcoin-And-Ripple/, (Son Erişim Tarihi: 15.01.2020).

Bitcoin ATM Map: https://coinatmradar.com/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Bitcoin ATMs May Be Used to Launder Money: https://www.bloomberg.com/features/2018-bitcoin-atm-money-laundering/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Bitcoin ATMs Show Gap in EU's Money Laundering Rules, Police Say: https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-11/bitcoin-atms-show-gap-in-eu-s-money-laundering-rules-police-say, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Blockchain and Cryptocurrency Regulation 2020/Germany, https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/germany, (Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

CFATF Overview, https://www.cfatf-gafic.org/index.php/home/cfatf-overview , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

CipherTrace Cryptocurrency Intelligence: Cryptocurrency Anti-Money Laundering Report 2018-Q4, 2018, https://ciphertrace.com/crypto-aml-report-2018q4/, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Criminals hide 'billions' in crypto-cash – Europol, https://www.bbc.com/news/technology-43025787, (Son Erişim Tarihi: 24.12.2019).

Darknet and Cryptocurrencies: https://www.interpol.int/How-we-work/Innovation/Darknet-and-Cryptocurrencies, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Dırectıve (Eu) 2018/843 Of The European Parlıament And Of The Councıl: Official Journal of the European Union, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

ECB: Report on Electronic Money, 1998, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/emoneyen.pdf, (Son Erişim Tarihi: 15.01.2020).

ECB: Virtual Currency Schemes A Further Analysis**,** 2015, (https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf, Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

Egmont Group About: https://egmontgroup.org/en/content/about, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Egmont Group Annual Report 207/2018: https://egmontgroup.org/sites/default/files/filedepot/EGAR_2017-2018/EGAR-2018-Annual-Report-Digital.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Eğilmez, Mahfi: *"Dolar Nasıl Dünya Parası Oldu"* (http://www.mahfiegilmez.com/2018/09/dolar-nasl-dunya-paras-oldu.html, Son Erişim Tarihi: 23.04.2020).

Eğilmez, Mahfi: *"Kağıt Paranın Karşılığı Var mı?"*, (http://www.mahfiegilmez.com/2012/02/kagt-parann-karslg-var-m.html , Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

Explaining the Crypto in Cryptocurrency: https://www.investopedia.com/tech/explaining-crypto-cryptocurrency/, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Fanusie, Yaya J.; Robinson, Tom: "*Bitcoin Laundering: An Analysis Of Illicit Flows Into Digital Currency Services",* January 12, 2018, https://cdn2.hubspot.net/hubfs/3883533/downloads/Bitcoin%20Laundering.pdf, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Forgang, George: "*Money Laundering Through Cryptocurrencies*" (2019). Economic Crime Forensics Capstones. 40, s. 17. https://digitalcommons.lasalle.edu/ecf_capstones/40 , (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Gıllespe, James: Follow The Money: Tracing Terrorist Assets, Www.Law.Harvard.Edu/Programs/Pifs/Pdfs/James_Gillespie.Pdf

Güller, Arif: "*Libra: The New World Currency*?", Journal of International Social Research, 2019,(https://www.researchgate.net/publication/335404829_LIBRA_THE_NEW_WORLD_CURRENCY, Son Erişim Tarihi: 14.01.2020).

He, Dong; Habermeier, Karl; Leckow, Ross; Haksar, Vikram; Almeida, Yasmin; Kashima, Mikari; Kyriakos-Saad, Nadim; Oura, Hiroko; Sedik, Tahsin Saadi; Stetsenko, Natalia; Verdugo-Yepes, Concepcion: IMF Staff

Discussion Note - Virtual Currencies and Beyond Initial Considerations, 2016, https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf, (Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

He, Dong ; Leckow, Ross B ; Haksar, Vikram ; Mancini Griffoli, Tommaso ; Jenkinson, Nigel; Kashima, Mikari ; Khiaonarong, Tanai ; Rochon, Celine ; Tourpe, Hervé: Fintech and Financial Services: Initial Considerations, IMF, Staff Discussion Notes, 2017, https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985 (Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

History of the Basel Committee: https://www.bis.org/bcbs/history.htm?m=3%7C14%7C573%7C76, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Hofert, Eduard: Regulating Virtual Currencies, Institute for Monetary and Financial Stability Goethe Unıversıty Frankfurt Workıng Paper Serıes No. 130, 2019. https://www.imfs-frankfurt.de/fileadmin/user_upload/IMFS_WP_130.pdf, (Son Erişim Tarihi: 20.02.2020).

Houben, Robby; Snyers, Alexander: Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion, European Parliament/ Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2018. https://op.europa.eu/s/n4nd, (Son Erişim Tarihi: 20.01.2020).

FATF Report: Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report, FATF, 2019, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Turkey-2019.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

FATF Report: FATF Report to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors, 2018. http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF-Report-G20-FM-CBG-July-2018.pdf, (Son Erişim Tarihi: 1.02.2020).

FATF Report: Guıdance For A Risk-Based Approach Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/RBA-VA-VASPs.pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

FATF Report: Professional Money Laundering, 2018, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.05.2019).

FATF Report: Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, 2014, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf , (Son Erişim Tarihi: 21.12.2019).

FBI Fidye Yazılımların Mağdurlara 144 milyon Dolara (BTC cisinden) mal olduğunu bildirdi: https://www.coinkolik.com/fbi-raporu-bitcoin-fidye-odemeleri-144-milyon-dolara-ulasti/, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

Federal Bureau of Intelligence Assessment, Bitcoin Virtual Currency: Intelligence Unique Features Present Distinct Challenges for Deterring Illicit Activity, 2012, https://www.wired.com/images_blogs/threatlevel/2012/05/Bitcoin-FBI.pdf, (Son Erişim Tarihi: 1.05.2020).

FinCEN: Annual Report, 2011, https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/annual_report_fy2011.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

FinCEN Fines BTC-e Virtual Currency Exchange $110 Million for Facilitating Ransomware, Dark Net Drug Sales: https://www.fincen.gov/news/news-

releases/fincen-fines-btc-e-virtual-currency-exchange-110-million-facilitating-ransomware, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

FinCEN Penalizes Peer-to-Peer Virtual Currency Exchanger for Violations of Anti-Money Laundering Laws: https://www.fincen.gov/news/news-releases/fincen-penalizes-peer-peer-virtual-currency-exchanger-violations-anti-money, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Ford, Laura; Rappo, Patrick; Bullock, Lizzy: 5MLD: Summary of changes to UK AML law, https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/01/5mld-summary-of-changes-to-uk-aml-law/ , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

MASAK'tan Yasa Dışı Kumar ve Bahse Sıkı Takip, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/masaktan-yasa-disi-kumar-ve-bahse-siki-takip/1744094, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Money and private currencies: reflections on Libra, https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp190902~aedded9219.en.html, (Son Erişim Tarihi: 14.01.2020).

Moneyval Statutory Documents, https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief/statutory_documents, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Nakamoto, Satoshi: Bitcoin: Eşten-eşe Elektronik Nakit Ödeme Sistemi. (https://bctr.org/wp-content/uploads/2019/03/t%C3%BCrk%C3%A7e_bitcoin.pdf, Son Erişim Tarihi: 20.01.2020.)

New FinCEN Guidance Affirms Its Longstanding Regulatory Framework for Virtual Currencies and a New FinCEN Advisory Warns of Threats Posed by Virtual Currency Misuse: https://www.fincen.gov/news/news-releases/new-fincen-guidance-affirms-its-longstanding-regulatory-framework-virtual, (Son Erişim Tarihi: 12.04.2020).

New York Releases Final BitLicense: https://www.coindesk.com/new-york-releases-final-bitlicense, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni: 2018/42, https://spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=42, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Sykes, Jay B.; Vanatko, Nicole: Virtual Currencies and Money Laundering: Legal Background, Enforcement Actions, and Legislative Proposals, Congressional Research Service, 2019, https://fas.org/sgp/crs/misc/R45664.pdf , (Son Erişim Tarihi: 02.04.2020).

Statement on crypto-assets: https://www.bis.org/publ/bcbs_nl21.htm, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

T.C Başbakan Yardımcılığı Finansal İstikrar Komitesi Basın Açıklaması: 2018/01, 11 Ocak 2018, https://www.procompliance.net/turkiyede-bitcoin-kripto-para-alim-satimi-yasal-mi/, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

TCMB Para Basma Yetkisi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Banknotlarla+ilgili+Genel+Bilgiler/Para+Basma+Yetkisi, (Son Erişim Tarihi: 23.01.2020).

The end of the Bretton Woods System (1972–81): https://www.imf.org/external/about/histend.htm , (Son Erişim Tarihi: 10.01.2020).

The FATF Recommendations: 2019, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf , (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

The IMF at a Glance: https://www.imf.org/en/About, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Türkiye'de Kripto Para Sahibi Kaç Kişi Var: https://fintechistanbul.org/2018/07/31/turkiyede-kripto-para-sahibi-kac-kisi-var/, (Son Erişim Tarihi: 6.01.2019).

Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği: Sanal Paralara Dayalı İşlemler Hakkında Genel Mektup No: 785, , 1 Aralık 2017, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/Genel-Mektup-785-Sanal-Paralara-Dayal%C4%B1-%C4%B0%C5%9Flemler-hk..pdf, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Trade-Based Money Laundering: https://www.acams.org/aml-resources/trade-based-money-laundering/, (Son Erişim Tarihi: 13.05.2019).

Treaties: https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/index.html, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).**UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing:** 2015, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/468210/UK_NRA_October_2015_final_web.pdf, (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

UK national risk assessment of money laundering and terrorist financing: 2017, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/655198/National_risk_assessment_of_money_laundering_and_terrorist_financing_2017_pdf_web.pdf , (Son Erişim Tarihi: 04.02.2020).

United States District Court, D. Columbia: U.S. v. E-Gold Limited: 2007, https://casetext.com/case/us-v-e-gold-limited, (Son Erişim Tarihi: 15.03.2020).

Unıted States Dıstrıct Court Eastern Dıstrıct of California: Unıted States of Amerıca V. Alexandre Cazes Indictment, 2017, https://www.justice.gov/opa/press-release/file/982826/download, (Son Erişim Tarihi: 02.03.2020).

22nd The Asia/Pacific Group Annual Meeting, Canberra, Australia: http://www.apgml.org/news/details.aspx?pcPage=1&n=2150, (Son Erişim Tarihi: 01.05.2020).

Yararlanılan Diğer İnternet Siteleri:

https://www.tbmm.gov.tr

https://www.adalet.gov.tr/

http://www.kazanci.com.tr/

https://www.hmb.gov.tr/

https://www.resmigazete.gov.tr/

https://www.wolfsberg-principles.com/

https://www.fatf-gafi.org/home/

https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa

https://coinmixer.es/

https://www.worldbank.org/

ÖZET

Dünya genelinde ve ülkemizde hızla gelişen blokzincir teknolojisinin finans alanını kökten bir şekilde etkileyeceği düşünülmektedir. Blokzincir teknolojisinde dağıtık defter teknolojisi kullanılmakta ve böylece güvenilir bir otorite veya merkezi sunucuya ihtiyaç duymadan işlemler gerçekleştirilmektedir. Sanal para birimlerinin alt bir üyesi olan kripto para birimleri bu teknolojiler temelinde geliştirilmiş ve hala daha geliştirilmeye devam etmektedir.

Sanal para birimleri, ödemelerin daha kolay, daha hızlı ve daha az maliyetli olarak gerçekleştirilmesini sağlamakla beraber geleneksel finansal ürünleri kullanmayanlar için de alternatif oluşturmaktadır. Sanal para birimleri, bu faydalarının yanı sıra yetkili otoriteler tarafından uygun bir şekilde düzenlenmediği takdirde; suçların işlenmesinde bir araç olarak kullanılabilme ve suçluların finansal işlemleri için güvenli bir liman olma riskini de barındırmaktadır. Özellikle; merkezi olmayan yapısı, anonim hesaplar üzerinden hesap açılışının gerçekleşebilmesi ve siber saldırılara açık olması gibi etkenler kripto para birimlerini suçlular tarafından aklama suçunda kullanılmak üzere cazip hale getirebilmektedir. Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli bir rol oynayan Financial Action Task Force (FATF) tarafından son yıllarda yapılan çalışmalarda da kripto para birimlerinin taşıdığı riskleri vurgulanmakta ve alana ilişkin uygun düzenlemeler yapılmasını tavsiye etmektedir.

Bu çalışmada, ilk bölümde paranın teorisine ve sanal para birimlerine ilişkin temel kavramlara yer verilecek olup; buna bağlı olarak kripto para birimlerinin ve blokzincir teknolojisinin temel çalışma prensiplerine yer verilmiştir. Ardından kara para aklamaya dair genel çerçeve ortaya konulmuş ve kripto para birimleri ile aklama suçu arasındaki bağlantı araştırılmıştır. Bu bağlamda son bölümde; kripto para birimlerinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde düzenlenen "*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama*" suçu ile ilişkisi incelenerek; ilgili suç unsurlarına ayrılarak incelenmiştir.

ABSTRACT

The fast-evolving blockchain technology have the potential to radically change the financial landscape around the world and our country. By using the distributed ledger with blockchain technology, financial transactions are completed without the need of a trusted authority or central server. Cryptocurrencies which is a type of virtual currencies still have been developed with using these technologies.

Virtual currencies could make payments easier, faster, and cheaper; and additionally provide alternative methods for those without access to regular financial products. But without proper regulation, they risk becoming a tool to commit crime and a safe haven for the financial transactions for criminals. Especially, due to the distributed ledger structure, authorised for anonymous account and being prone to cyber attacks, cryptocurrencies become attractive for criminals to use them for money laundering. Financial Action Task Force (FATF) who have an important role in fighting against money laundering and terrorism financing underlines the risks of cryptocurrencies and recommend proper regulation.

In this study, the first chapter considers basic concepts of the theory of money and virtual currencies and accordingly, main working principles of blockchain techonology and cryptocurrencies. The second chapter explains general framework of money laundering and the study then discusses the relationship between cryptocurrencies and money laundering. Finally last chapter analyzes cryptocurrencies within the context of Article 282 of in numbered 5237 Turkish Criminal Code and the crime "*Laundering of assets acquired acquired from an offence*" is examined.